JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA 2017/18

TUME YA MIPANGO
WIZARA YA FEDHA NA MIPANGO

MACHI 2017

YALIYOMO

SURA YA KWANZA ---------- 1
UTANGULIZI ---------- 1

SURA YA PILI ---------- 3
HALI YA UCHUMI ---------- 3
2.1. Utangulizi ---------- 3
2.2. Uchumi wa Dunia ---------- 3
2.3. Uchumi wa Kanda ---------- 4
2.4. Uchumi wa Taifa ---------- 4
2.4.1 Pato la Taifa na Ukuaji wa Uchumi ---------- 4
2.4.2 Hali ya Chakula Nchini ---------- 5
2.4.3 Mfumuko wa Bei ---------- 5
2.4.4 Idadi na Mabadiliko ya Maisha ya Watu ---------- 7
2.4.5 Viashiria vya Umaskini na Maendeleo ya Watu ---------- 8
2.4.6 Sekta ya Nje ---------- 10
2.4.7 Sekta ya Fedha ---------- 11
2.4.8 Deni la Taifa ---------- 12
2.4.9 Mapato na Matumizi ya Serikali ---------- 13

SURA YA TATU ---------- 14
MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA MAENDELEO, 2016/17 ---------- 14
3.1. Utangulizi ---------- 14
3.2. Utekelezaji wa bajeti ya Maendeleo 2016/17 ---------- 14
3.3. Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo 2016/17 ---------- 15
3.3.1. Miradi ya Kielelezo ---------- 15
3.3.2. Kukuza Uchumi na Ujenzi wa Msingi wa Uchumi wa Viwanda ---------- 19
3.3.3. Kufungamanisha Ukuaji wa Viwanda na Maendeleo ya Watu ---------- 29
3.3.4 Mazingira Wezeshi kwa Uendeshaji biashara na Uwekezaji ---------- 43
3.3.5 Maeneo mengine muhimu kwa ukuaji wa uchumi na ustawi wa Taifa ---------- 68
3.3.6 Kuimarisha Usimamizi na Utekelezaji ---------- 70
3.3.7 Utawala Bora, Utoaji Haki na Huduma za Kisheria ---------- 70
3.3.8 Ushiriki wa Sekta Binafsi ---------- 72
3.4 Miradi Iliyofuatiliwa na Tume ya Mipango ---------- 73
3.5 Changamoto za utekelezaji na Kinga ---------- 80

SURA YA NNE ---------- 82
MIRADI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2017/18 ---------- 82
4.1 Utangulizi ---------- 82
4.2 Shabaha na Malengo ya Uchumi Jumla ---------- 82
4.3 Misingi ya Mpango na Bajeti kwa Mwaka 2017/18 ---------- 82
4.4 Miradi Mikubwa ya Kielelezo ---------- 83
4.5 Kukuza Uchumi na Ujenzi wa Msingi wa Uchumi wa Viwanda ---------- 86

4.6 Kufungamanisha Maendeleo ya Uchumi na Watu ---------- 101
4.6.1 Elimumsingi ---------- 102
4.6.2 Ufundi na Teknolojia ---------- 103
4.6.3 Elimu ya Juu ---------- 103
4.6.4 Afya na Maendeleo ya Jamii ---------- 106
4.6.5 Maji Safi, Mazingira na Tabianchi ---------- 107
4.6.6 Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu ---------- 109
4.6.7 Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo ---------- 110
4.7 Mazingira ya Uendeshaji Biashara na Uwekezaji ---------- 110
4.7.1 Ardhi, Nyumba na Makazi ---------- 110
4.7.2 Miundombinu ---------- 111
4.7.3 Nishati ---------- 119
4.7.4 Bandari ---------- 123
4.7.5 Huduma za Fedha, Utalii, Biashara na Masoko ---------- 125
4.8 Maeneo Mengine Muhimu kwa ukuaji wa Uchumi na Ustawi wa Taifa ---------- 127
4.9 Ubia kati ya Sekta ya Umma na Sekta binafsi ---------- 128
4.10 Ushiriki wa Sekta Binafsi ---------- 129

SURA YA TANO ---------- 130
UGHARAMIAJI WA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA 2017/18 ---------- 130
5.1 Ugharamiaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa, 2017/18 ---------- 130
5.2 Vyanzo vya Mapato ya Ndani ---------- 130
5.3 Vyanzo vya Mapato ya Nje ---------- 131
5.4 Ubia kati ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi ---------- 131
5.5 Ugharamiaji Kupitia Taasisi za Fedha za Ndani ---------- 131

SURA YA SITA ---------- 132
UFUATILIAJI, TATHMINI NA UTOAJI WA TAARIFA ---------- 132
6.1 Utangulizi ---------- 132
6.2 Mkakati wa Ufuatiliaji na Tathmini wa Mpango ---------- 132
6.3 Matokeo ya Ufuatiliaji na Tathmini wa Mpango ---------- 133

SURA YA SABA ---------- 134
VIHATARISHI VYA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA KINGA ---------- 134
7.1 Utangulizi ---------- 134
7.2 Vihatarishi katika Kutekeleza Mpango ---------- 134
7.2.1 Vihatarishi vya Nje ---------- 134
7.2.2 Vihatarishi vya ndani ---------- 134
7.3 Mikakati ya Kukabiliana na Vihatarishi ---------- 135
7.3.1 Vihatarishi vya Nje ---------- 135
7.3.2 Viharatishi vya Ndani ---------- 136

KIAMBATISHO I:RATIBA YA UANDAAJI WA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA, 2017/18 ---------- 137

SURA YA KWANZA

UTANGULIZI

1.1 Rejea

Mpango wa Maendeleo wa Mwaka 2017/18 ni sehemu ya utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2016/17 – 2020/21 na hivyo unaendelea kutekeleza maeneo manne ya kipaumbele ya: (i) Viwanda vya kukuza uchumi na ujenzi wa msingi wa uchumi wa viwanda; (ii) Kufungamanisha maendeleo ya uchumi na watu; (iii) Mazingira wezeshi kwa uendeshaji biashara na uwekezaji; na (iv) Usimamizi wa utekelezaji. Aidha, lengo kuu la Mpango huu ni kuhakikisha rasilimali na fursa za nchi zinatumika kujenga uchumi wa viwanda na kupunguza umaskini.

Katika mwaka 2017/18, Serikali imetenga shilingi bilioni 11,999.6 sawa na asilimia 38 ya bajeti ya mwaka 2017/18, ya shilingi bilioni 31,699.7 kwa ajili ya kugharamia utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Asilimia 38 zinatatokana na mpangilio wa utekelezaji wa baadhi ya miradi ya kipaumbele:- reli ya kati, maeneo mahsusi ya uzalishaji Bagamoyo na Kurasini, Miradi ya Mchuchuma na Liganga na Bandari ya Bagamoyo. Aidha, malipo ya makandarasi waliokamilisha ujenzi kuhitajika kulipiwa katika fungu la madeni ambalo fedha zake ni za matumizi ya kawaida. Kati ya hizo, shilingi bilioni 8,969.8 ni fedha za ndani na shilingi bilioni 3,029.8 za nje. Kiwango hiki kinakidhi lengo la Mpango wa Maendeleo wa Miaka Mitano, 2016/17 – 2020/21, la kutenga kati ya asilimia 30 hadi 40 ya bajeti ya mwaka.

Mkakati wa Utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Miaka Mitano, 2016/17 – 2020/21, na Mkakati wa Kuchochea Maendeleo ya Viwanda nchini imetumika kama muongozo wa utayarishaji wa Mpango wa Maendeleo wa Mwaka 2017/18. Wajumbe wa timu hizi tatu wamekuwa wakifanya kazi zao kwa kushirikiana kwa karibu na hivyo yale yaliyobainishwa kwa utekelezaji wa haraka yamezingatiwa katika Mpango huu. Miradi Mikubwa ya Kielelezo imepewa kipaumbele cha pekee: Miradi hii ni mahsusi kwa maana ya ukubwa wa uwekezaji na matokeo tarajiwa kutokana na utekelezaji wa malengo ya Dira ya Maendeleo ya Taifa 2025 na Mpango wenyewe. Miradi hiyo ni ifuatayo: kufufua Shirika la Ndege la Tanzania; kusomesha kwa wingi vijana kwenye fani na ujuzi maalum na adimu kuendana na mahitaji ya maendeleo ya viwanda tarajiwa na ustawi wa watu; ujenzi wa reli ya kati mpya kwa kiwango cha kimataifa (Standard Gauge); uanzishwaji wa Kituo cha Biashara na Huduma Kurasini; uanzishwaji wa Mji wa Kilimo wa Mkulazi; uchimbaji wa makaa ya mawe Mchuchuma na kiwanda cha chuma Liganga; ujenzi wa kiwanda cha kuchakata gesi asilia - Lindi; na uanzishaji wa Kanda Maalum za Uchumi za Bagamoyo, Tanga, Kigoma, Ruvuma na Mtwara.

1.2 Mpangilio wa Kitabu

Kitabu cha Mpango kimegawanyika katika sura saba (7): Sura ya kwanza ni

utangulizi; sura ya pili inafanya mapitio ya hali ya uchumi wa Dunia, kikanda na Kitaifa kwa mwaka 2016; Sura ya tatu inahusu utekelezaji wa baadhi ya miradi ya maendeleo kwa mwaka 2016/17; Sura ya nne inaainisha maeneo ya kipaumbele kwa 2017/18; Sura ya tano inahusika na ugharamiaji wa Mpango wa 2017/18; Sura ya sita inaainisha mfumo na mpangalio wa ufuatiliaji, tathmini na utoaji taarifa ya utekelezaji; na Sura ya saba inabainisha uwezekano wa vihatarishi vya utekelezaji wa Mpango na kinga zinazoweza kuchukuliwa.

SURA YA PILI

HALI YA UCHUMI

2.1. Utangulizi

Sura hii inapitia kwa kifupi hali ya uchumi wa Dunia na Kikanda kwa mwaka 2016. Aidha, inabainisha hali ya uchumi kitaifa katika kipindi hicho, ambapo viashiria kama vile Pato la Taifa na ukuaji wa uchumi; Hali ya Chakula; mfumuko wa bei; Idadi ya mabadiliko ya kijamii na pato la kila mtu; mwelekeo wa umaskini; ukuzaji wa mitaji; mwenendo wa sekta ya nje; sekta ya fedha; deni la Taifa; na mapato na matumizi ya Serikali vimepitiwa kwa kina.

2.2. Uchumi wa Dunia

Kwa mujibu wa taarifa ya Shirika la Fedha la Kimataifa ya Januari 2017, ukuaji wa uchumi wa Dunia katika mwaka 2016, ulikuwa asilimia 3.1, sawa na ilivyokuwa kwa mwaka 2015. Mwenendo huu wa ukuaji wa uchumi unatofautiana kati ya nchi zilizoendelea na zinazoendelea. Ukuaji wa uchumi kwa nchi zilizoendelea ulikuwa asilimia 1.6 ikilinganishwa na asilimia 2.1 mwaka 2015. Kwa upande wa nchi zinazoibukia na zinazoendelea, kasi ya ukuaji wa uchumi ilikuwa asilimia 4.1 mwaka 2016 ikilinganishwa na 4.0 mwaka 2015. Ukuaji katika nchi za Amerika ya Kati ulipungua kutokana na mdororo wa uchumi unaoendelea katika ukanda huo. Kasi ya ukuaji wa pato la nchi za Asia zinazoendelea, ikijumuisha China na India, ilipungua na kuwa asilimia 6.3 mwaka 2016 ikilinganishwa na asilimia 6.6 mwaka 2015. Aidha, ukuaji katika nchi za China na Urusi uliimarika zaidi ya matarajio ya awali kutokana na sera za kukuza uchumi na kuanza kuimarika kwa bei za nishati ya mafuta na gesi katika soko la Dunia. **Jedwali Na. 2.1** linaonesha mwenendo wa ukuaji wa Pato la Dunia kuanzia mwaka 2011 hadi 2016 na matarajio ya mwaka 2017.

Jedwali 2.1: Ukuaji wa Pato la Dunia (2011-2016) na Matarajio (2017)

	Halisi (Asilimia)						Matarajio (Asilimia)
	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Dunia	4.2	3.4	3.3	3.4	3.1	**3.1**	3.4
Nchi Zilizoendelea	1.7	1.2	1.1	1.8	1.9	**1.6**	1.9
Nchi Zinazoibukia na Zinazoendelea	6.2	5.2	5.0	4.6	4.0	**4.1**	4.5
Nchi Zinazoibukia Barani Asia	7.7	6.8	7.0	6.8	6.6	**6.3**	6.4
Nchi za Kusini mwa Jangwa la Sahara	5.0	4.2	5.2	5.1	3.4	**1.6**	2.8
Tanzania	7.9	5.1	7.3	7.0	7.0	**7.0**	7.2
Kenya	6.1	4.5	5.7	5.3	5.6	**6.0**	6.1
Uganda	6.8	2.6	3.9	4.9	5.0	**5.3**	57
Rwanda	7.5	8.8	4.7	7.0	6.9	**6.3**	6.7
Burundi	4.2	4.0	4.5	4.7	-4.1	**3.4**	3.9

Chanzo: Shirika la Fedha la Kimataifa, Januari, 2017

Kwa mwaka 2017 uchumi wa Dunia unatarajiwa kuimarika hususan kwa nchi zinazoibukia kiuchumi na zinazoendelea. Hata hivyo, sera na hatua za Serikali mpya ya Marekani, kujitoa kwa Uingereza katika Umoja wa Ulaya na hali ya amani na

usalama katika maeneo mbalimbali Duniani zinaweza kuwa na athari katika mwenendo wa uchumi wa Dunia ambazo kwa sasa ni vigumu kutabirika.

2.3. Uchumi wa Kanda

Kwa upande wa nchi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara, ukuaji ulipungua kutoka asilimia 3.4 mwaka 2015 hadi asilimia 1.6 mwaka 2016. Kupungua kwa kasi ya ongezeko la pato katika nchi hizo kulitokana na changamoto za upatikanaji wa mikopo kutoka masoko ya kimataifa kwa baadhi ya nchi na hivyo kushindwa kutekeleza miradi iliyopangwa katika kipindi hicho, migogoro ya kisiasa (Burundi, Libya, Syria, Chad, Sudan Kusini na DRC), kuporomoka kwa bei ya dhahabu (Botswana na Tanzania) na kuporomoka kwa bei ya mafuta ya petroli (Equatorial Guinea na Nigeria).

2.4. Uchumi wa Taifa

2.4.1 Pato la Taifa na Ukuaji wa Uchumi

Takwimu za awali za Pato la Taifa kwa mwaka 2016 zinaonesha kuwa, Pato la Taifa lilikuwa shilingi trilioni 103.7 ikilinganishwa na shilingi trilioni 90.8 mwaka 2015. Hii ni sawa na ukuaji wa asilimia 7.0 kama ilivyokuwa mwaka 2015. Shughuli zilizokuwa na ukuaji mkubwa ni pamoja na: Uchimbaji Madini na Mawe (asilimia 16.5); Usafirishaji na Hifadhi ya mizigo (asilimia 15.6); Habari na Mawasiliano (asilimia 13.5); na Huduma za Kifedha (asilimia 11.3). Kwa mwenendo huu ni dhahiri kuwa mabadiliko chanya yameanza kujionesha. **Jedwali Na. 2.2** linaonesha mwenendo wa ukuaji wa shughuli mbalimbali za kiuchumi mwaka 2010 hadi 2016.

Jedwali Na. 2.2: Ukuaji wa Shughuli Mbalimbali za Kiuchumi Mwaka 2010 hadi 2016

Shughuli za Kiuchumi	Ukuaji (Asilimia)						
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Kilimo	2.7	3.5	3.2	3.2	3.4	2.3	1.7
Uchimbaji Madini na Mawe	7.3	6.3	6.7	3.9	9.4	9.1	16.5
Uzalishaji Viwandani	8.9	6.9	4.1	6.5	6.8	6.5	7.8
Umeme	13.4	-4.3	3.3	13.0	9.3	5.8	8.7
Usambazaji Maji Safi na Udhibiti Maji taka	2.2	-1.2	2.8	2.7	3.7	0.1	7.3
Ujenzi	10.3	22.9	3.2	14.6	14.1	16.8	8.8
Biashara na Matengenezo	10.0	11.3	3.8	4.5	10.0	7.8	6.0
Malazi na Huduma ya chakula	3.7	4.1	6.7	2.8	2.2	2.3	3.5
Usafirishaji na Uhifadhi mizigo	10.7	4.4	4.2	12.2	12.5	7.9	15.6
Habari na Mawasiliano	24.4	8.6	22.2	13.3	8.0	12.1	13.5
Shughuli za Fedha na Bima	12.6	14.8	5.1	6.2	10.8	11.8	11.3
Sughuli za kitaaluma, Kisayansi na Kiufundi	29.9	4.8	-5.8	5.4	0.5	6.8	5.7
Utawala na Ulinzi	8.6	5.1	23.8	12.2	6.0	4.7	3.7
Upangishaji Nyumba	1.8	1.9	2.0	2.1	2.2	2.2	2.5
Elimu	6.4	5.6	7.4	4.3	4.8	6.3	7.4
Afya na Ustawi wa Jamii	3.3	5.3	11.4	8.8	8.1	4.7	5.8
Huduma nyingine za Kijamii	5.6	5.8	6.6	5.6	5.8	6.0	6.7
Pato la Taifa	**6.4**	**7.9**	**5.1**	**7.3**	**7.0**	**7.0**	**7.0**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu, 2017

Jedwali Na. 2.2 linaonesha kuendelea kuimarika kwa ukuaji wa sekta ya uzalishaji viwandani ukiwa ni asilimia 7.8 mwaka 2016 ikilinganishwa na 6.5 mwaka 2015. Hali imechangiwa na msukumo wa Serikali katika kuimarisha uzalishaji wa nishati ya umeme na usambazaji huduma za maji nchini. Kwa upande mwingine, sekta ya ujenzi ilikua kwa asilimia 8.8 ikilinganishwa na asilimia 16.8 mwaka 2015. Kwa ujumla sekta ya viwanda nchini imeendelea kuonesha mwenendo wa kuimarika sawa na msisitizo wa Mpango wa Pili wa maendeleo. Hatua thabiti za maboresho ya mazingira na uendeshaji biashara hazina budi kuchukuliwa kuakisi azma ya nchi. Japo kumekuwa na hatua za kuimarika kwa viashiria vya mazingira ya biashara nchini bado ipo haja ya kuimarisha zaidi maboresho ya sera, sheria, taratibu na mfumo taasisi.

2.4.2 Hali ya Chakula Nchini

Kiwango cha upatikanaji wa chakula nchini hujumuisha kile kilichohifadhiwa katika maghala ya Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula, maghala ya wafanyabiashara binafsi na kile kilichohifadhiwa katika kaya. Katika kipindi kinachoishia Desemba 2016, kiwango cha nafaka kilichokuwa katika maghala ya Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula kilikuwa tani 89,692 ikilinganishwa na kiwango cha tani 90,900 cha Novemba 2016. Kupungua kwa hifadhi hiyo kulitokana na kutolewa kwa chakula kusaidia maeneo yenye upungufu, ambapo tani 203.9 zilitolewa kupitia Ofisi ya Waziri Mkuu, tani 422.3 kupitia Idara ya Magereza na tani 599.8 zilizonunuliwa na kusambazwa na wafanyabiashara binafsi. Aidha, katika kipindi hicho, Wakala alinunua tani 16.9 kutoka kwa wananchi katika sehemu mbalimbali nchini.

Katika kipindi cha mwaka kinachoishia Desemba 2016, bei za mazao karibu yote ya vyakula iliongezeka, isipokuwa kwa viazi vitamu. Ongezeko hili lilitokana na taharuki ya hali ya hewa, upungufu wa vyakula katika maeneo mbalimbali nchini na baadhi ya wafanyabishara kuanza kuzuia mazao katika maghala kwa matarajio ya kuongezeka kwa bei na hivyo kujipatia faida kubwa. Hata hivyo upungufu uliotokea katika masoko ulikuwa mdogo ikilinganishwa na kipindi kilichopita hivyo halikuathiri hali ya upatikanaji wa chakula nchini. Serikali imeendelea kusisitiza wananchi kulima mazao ya muda mfupi na yanayohimili ukame ili kukabiliana na tishio la upungufu wa mvua nchini. Aidha, msukumo umeendelea kuwekwa katika kujenga hifadhi ya chakula kitaifa. Hili ni hitajio la msingi katika ujenzi wa uchumi wa viwanda unaohitaji "specialization". Wananchi wataweza *ku-specialize* pale tu wanapokuwa na uhakika wa upatikanaji chakula na kwamba mapato ya shughuli wanazozifanya yanawawezesha kupata mahitaji yao ya chakula wakati wote. Aidha, uhakika wa upatikanaji wa chakula na nafuu ya bei ni masuala ya msingi katika kuimarisha uchumi kwa jumla na gharama za uzalishaji viwandani, hasa mishahara.

2.4.3 Mfumuko wa Bei

Katika mwaka 2016, wastani wa mfumuko wa bei ulikuwa asilimia 5.2 ikilinganishwa

na wastani wa asilimia 5.6 mwaka 2015. Mfumuko wa bei ulipungua kutoka asilimia 6.5 Januari 2016 hadi asilimia 5.5 Juni 2016. Aidha, mfumuko wa bei uliendelea kupungua zaidi hadi asilimia 4.5 Septemba 2016 na kuongezeka kidogo kufikia asilimia 5.0 Desemba 2016. Hadi Januari 2017 mfumuko wa bei ulifikia asilimia 5.2. Mwenendo huu ulichangiwa kwa kiwango kikubwa na utekelezaji madhubuti wa sera za bajeti na fedha, kushuka kwa bei za bidhaa kwenye soko la Dunia, hususan, bei za nishati ya mafuta ya petroli na kasi ndogo ya ongezeko la bei za chakula nchini. Matarajio ni kubaki na mfumuko wa bei katika kiwango cha tarakimu moja kutokana na kuongezeka kwa uzalishaji hususan chakula na kuimarika sera za fedha na bajeti. Hali hii inaashiria utulivu wa bei na upatikanaji wa mahitaji muhimu kwa wananchi. **Kielelezo Na. 2.1** kinaonesha mwenendo wa mfumuko wa bei kwa kipindi cha Januari 2016 hadi Januari 2017 ambapo kiwango cha juu kilikuwa asilimia 6.5 Januari 2016 na kiwango cha chini kilikuwa asilimia 4.5 kwa kipindi cha Septemba hadi Oktoba 2016.

Kielelezo Na. 2.1: Mwenendo wa Mfumuko wa Bei (Januari 2016 – Januari 2017)

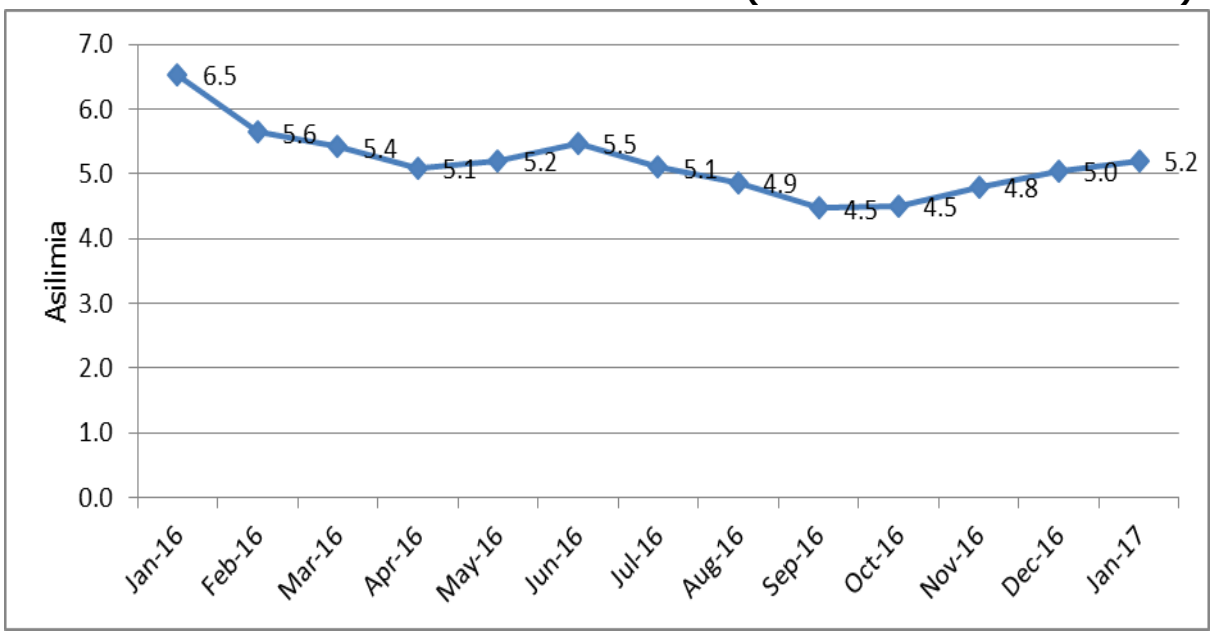

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu, Januari, 2017

*Tahadhari kutokana na mwenendo wa mvua nchini.

Mfumuko wa bei katika nchi za Afrika Mashariki uliendelea kuwa katika kiwango cha tarakimu moja katika mwaka 2016 ambapo wastani wa mfumuko wa bei kwa nchi ya Rwanda ulikuwa asilimia 7.1, Uganda (asilimia 5.4), Tanzania (asilimia 5.2), Kenya (asilimia 6.3) na Burundi (asilimia 5.6). Aidha, hadi kufikia Januari 2017, mfumuko wa bei ulikuwa asilimia 12.0 (Rwanda), ikifuatiwa na Burundi (asilimia 9.6); Kenya (asilimia 7.0); Uganda (asilimia 5.9) na Tanzania (asilimia 5.2). **Kielelezo Na. 2.2** kinaonesha mfumuko wa bei kwa nchi za Afrika Mashariki, mwaka 2016.

Kielelezo Na. 2.2: Mfumuko wa Bei katika nchi za Afrika Mashariki, Mwaka 2016.

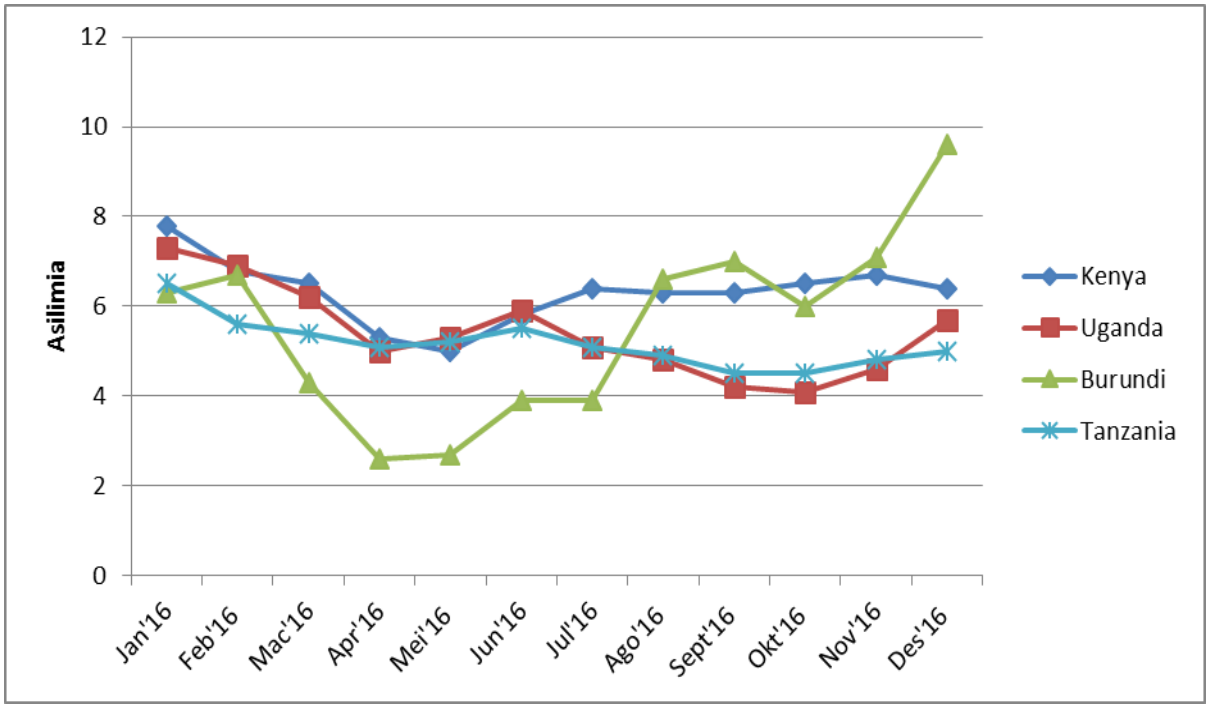

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

2.4.4 Idadi na Mabadiliko ya Maisha ya Watu

Kwa mujibu wa Sensa ya Watu na Makazi ya mwaka 2012, ongezeko la watu linakadiriwa kukua kwa wastani wa asilimia 2.7 kwa mwaka. Hata hivyo kwa mwaka 2016, Tanzania inakadiriwa kuwa ina jumla ya watu 47,540,283. Kwa makadirio haya, Tanzania ni ya tano kwa ukubwa wa idadi ya watu barani Afrika, ikitanguliwa na Nigeria, Ethiopia, Misri na Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo zilizokuwa na idadi kubwa kabla. Hali hii ya ongezeko kubwa la idadi ya watu ni changamoto kubwa katika kupunguza umaskini na utoaji wa huduma. Kwa ujumla mwelekeo wa maisha ya watu yanabadilika. Kumekuwa na kasi kubwa ya uhamiaji mijini. Asilimia 30 ya idadi ya watu nchini kwa sasa wanaishi mijini. Kasi hii ya mabadiliko ya idadi ya watu na uhamiaji ni changamoto hasa katika utoaji wa huduma. Serikali imeendelea kuboresha huduma za jamii ili ziendane na ongezeko kubwa la ukuaji wa idadi ya watu nchini. Kwa upande mwingine, Serikali imeendelea kutekeleza sera zitakazopunguza kasi ya ongezeko la idadi ya watu hasa kwa kuongeza na kuboresha huduma za uzazi wa mpango hususan kwa maeneo ya vijijini. Elimu na muda wa wasichana kukaa masomoni imeonekana kuwa na ufanisi zaidi katika suala hili. Wasichana na akina mama waliosoma licha ya kuchelewa kuanza kuzaa wanatumia mpango wa uzazi na hivyo kuwa na wastani mdogo wa uzazi/watoto. Katika jitihada za kupunguza ongezeko kubwa la idadi ya watu wanaohama kutoka vijijini kwenda mijini, Serikali imeendelea kuboresha miundombinu ya elimu, afya, na upatikanaji wa maji, umeme na barabara vijijini. Aidha, hatua zinaendelea kuchukuliwa kuimarisha uzalishaji, tija na faida kwa shughuli za kilimo, ikiwa ni pamoja na kuimarisha upatikanaji wa pembejeo, zana za kilimo, masoko, miundombinu ya umwagiliaji, na kuondoa utitiri wa kodi katika shughuli za kilimo.

Hatua pia zinachukuliwa kupanua shughuli zisizo za kilimo vijijini, ikiwa ni pamoja na kuweka mazingira mazuri ya uwekezaji kwa shughuli za viwanda na biashara.

2.4.5 Viashiria vya Umaskini na Maendeleo ya Watu

(a) Mwelekeo wa Hali ya Umaskini Nchini

Kutokana na utekelezaji madhubuti wa mipango na sera za Serikali zinazolenga kuboresha maisha ya watu, idadi ya watu wanaoishi chini ya mstari wa umaskini imeendelea kupungua. Kwa mujibu wa Utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya Binafsi wa mwaka 2012, umaskini umepungua kutoka asilimia 39 mwaka 1992 hadi asilimia 28.2 mwaka 2012. Hii ni sawa na kupungua kwa asilimia 10.8 katika kipindi cha miaka 20 (1992 hadi 2012). Shabaha ya Serikali ni kupunguza kiwango cha umaskini kufikia asilimia 16.7 mwaka 2020 na asilimia 12.7 mwaka 2025. Pamoja na kupunguza umaskini wa mahitaji ya msingi, ni dhamira ya Serikali kuhakikisha kuwa idadi ya Watanzania wanaokosa mlo kwa siku au kuishi kwa mlo mmoja inapungua kutoka kiwango cha sasa cha asilimia 9.7 na kufikia asilimia 5.7 na 4.4 kwa mwaka 2020 na 2025 kwa mtiririko huo. Hatua zinazochukuliwa ni pamoja na kuimarisha uzalishaji na tija katika kaya, kuongeza fursa za ajira mijini na vijijini, na mpango wa kusaidia kaya maskini.

Pamoja na mwelekeo huu, kiwango cha umaskini maeneo ya vijijini ni kikubwa ikilinganishwa na maeneo ya mijini. Taarifa ya Utafiti rejewa inaonesha kuwa umaskini vijijini umepungua kutoka asilimia 39.4 mwaka 2007 hadi asilimia 33.3 mwaka 2012 ikimaanisha kuwa umaskini umepungua lakini chini ya wastani wa kitaifa. Mantiki yake ni kuwa na matokeo ya kasi kubwa ya ukuaji wa uchumi imelikwepa kundi kubwa la wananchi wa vijijini, ambao wengi wao hutegemea shughuli za kilimo, ufugaji na uvuvi. Sekta hizi zimekuwa na tija na kasi ndogo ya ukuaji kwa kipindi chote. Matokeo yake ni kuwa wakulima na wafugaji wameshindwa kufaidika na mafanikio ya ukuaji wa uchumi. Taarifa ya Hali ya Umaskini katika ngazi za Mikoa na Wilaya (Poverty Mapping) ya mwaka 2016 inaonesha kuwa hali ya umaskini kwa baadhi ya Wilaya ni kubwa kati ya kiwango cha asilimia 50.2 hadi asilimia 62.8. Shabaha ya Serikali ni kupunguza wastani wa umaskini vijijini kutoka kiwango cha sasa cha asilimia 33.3 hadi kufikia asilimia 19.7 na 15 mwaka 2020 na mwaka 2025 kwa mtiririko huo. **Kielelezo Na. 2.3** linaonesha mwenendo wa viashiria vya umaskini nchini.

Kielelezo Na. 2.3: Mwenendo wa Viashiria vya Umaskini Nchini

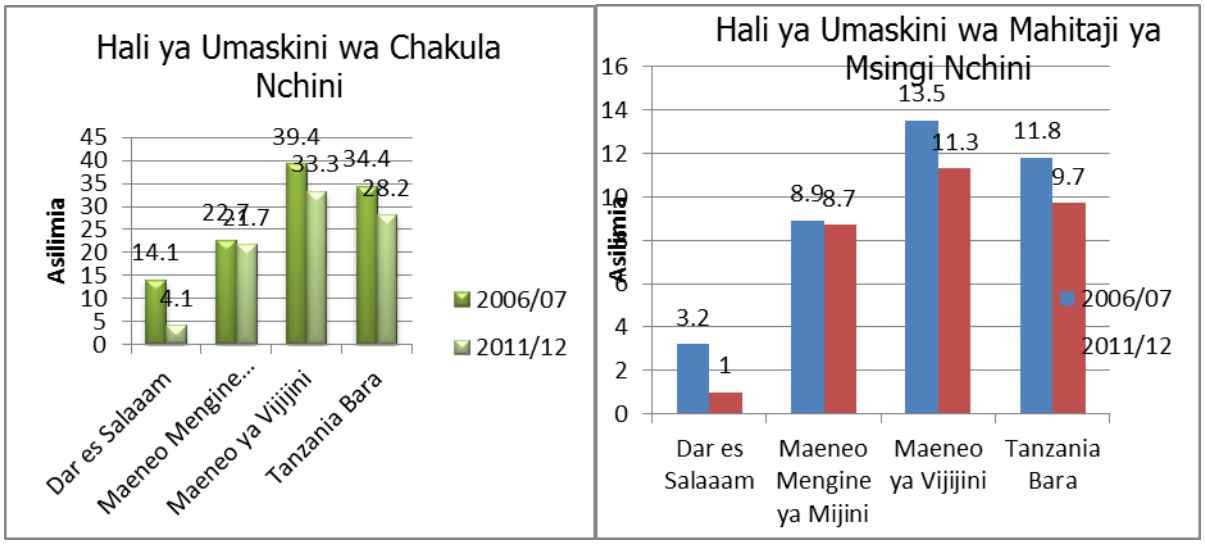

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango, 2012

Kwa kadiri ya kielelezo, pana haja ya kuwa na mkakati wa makusudi wa kuchochea ukuaji na mabadiliko ya uchumi hususan kuongeza tija na thamani katika uzalishaji na shughuli ambazo zinaajili watu wengi, hasa wa vijijini. Kilimo na uchumi wa kijijini sharti upewe msukumo zaidi. Wananchi na jamii katika maeneo hawana budi kuelimishwa faida za kujikita (specialize) katika uzalishaji au shughuli maalum.

Upatikanaji wa huduma za msingi za kijamii umeonekana kuchagiza kasi ya kupunguza umaskini. Zipo juhudi mbalimbali zinazochukuliwa kwa lengo la kuboresha utoaji wa huduma, hususan za afya kwa lengo la kuimarisha ustawi wa jamiii. Kwa mujibu wa Utafiti wa Afya ya Uzazi na Mtoto na Viashiria vya Malaria Tanzania 2015/16, vifo vya watoto wachanga chini ya mwaka mmoja vimepungua kutoka watoto 51 kwa vizazi hai 1,000 mwaka 2010 hadi kufika watoto 43 kwa vizazi hai 1,000 mwaka 2015/16. Vile vile, vifo vya watoto chini ya miaka mitano vimepungua kutoka watoto 81 kwa vizazi hai 1,000 mwaka 2010 hadi watoto 67 kwa vizazi hai 1,000 mwaka 2015/16. Masuala mengine yanayoonekana kuwa na matokeo mapana kwa jamii katika kinga za afya ni pamoja na usafi wa mazingira, upatikanaji wa maji safi na salama, na pia nyumba na makazi bora. Hivyo, mkakati wa makusudi hauna budi kutekelezwa kuboresha maeneo haya muhimu kwa ustawi wa jamii.

(b) Tofauti ya Kipato

Kwa mujibu wa Utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya Binafsi wa mwaka 2012, tofauti ya kipato kwa kipimo cha *Gini* kwa upande wa Tanzania Bara imepungua kutoka 0.37 mwaka 2006/07 hadi 0.34 mwaka 2011/12. Hii inaonesha kuwepo kwa mwenendo chanya katika kupunguza tofauti ya kipato. Hata hivyo, imedhihirika kuwa hali hii siyo sawa kwa maeneo yote. Tofauti ya kipato ni kubwa zaidi katika jiji la Dar es Salaam na maeneo ya miji mingine ikilinganishwa na maeneo ya vijijini.

Hali hii imechangiwa na tofauti ya maendeleo katika upatikanaji wa huduma, miundombinu, fursa za ajira na athari zitokanazo na uharibifu wa mazingira na mabadiliko ya tabia nchi katika shughuli msingi za jamii husika.

Kwa kuzingatia haya, Serikali imeendelea kuboresha upatikanaji wa huduma za kijamii kama vile elimu, afya, maji, kilimo, umeme, barabara na hudumaza mpango wa uzazi hususan, kwa maeneo ya vijijini. Aidha, kumekuwa na mwitikio mzuri wa wananchi katika ujenzi na hifadhi ya maeneo ya makazi. Hatua hizi zinatarajiwa kuongeza kasi ya kuwaletea wananchi maendeleo na usawa wa kipato. **Kielelezo Na. 2.4** kinaonesha tofauti ya kipato kwa maeneo mbalimbali nchini.

Kielelezo Na. 2.4: Tofauti ya Kipato (Gini Coefficient) kwa Maeneo Mbalimbali Nchini

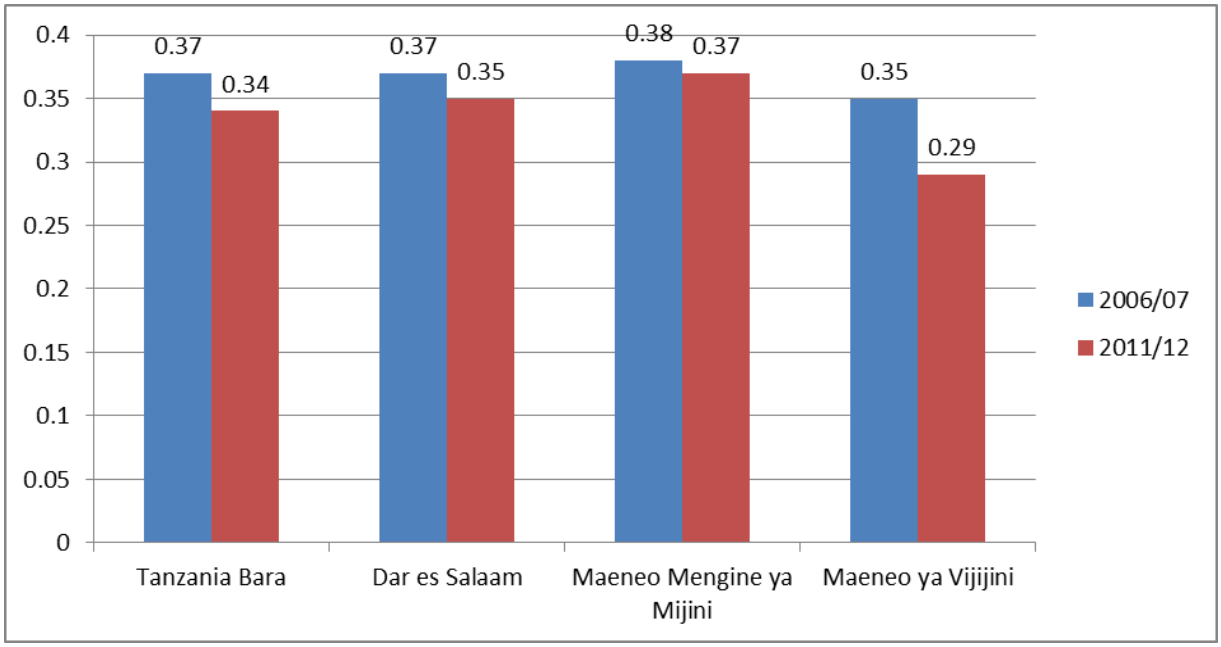

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango, 2012

2.4.6 Sekta ya Nje

(a) Mauzo ya Bidhaa na Huduma

Katika kipindi kinachoishia Desemba 2016, thamani ya **mauzo ya bidhaa na huduma** nje ilifikia Dola za Kimarekani milioni 9,381.6 ikilinganishwa na Dola za Kimarekani milioni 8,921.9 katika kipindi kama hicho mwaka 2015, sawa na ongezeko la asilimia 5.2. Ongezeko hili lilichangiwa na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa asilia, mauzo ya dhahabu na huduma, hususan, utalii. Mapato yatokanayo na mauzo ya bidhaa asilia yalikuwa Dola za Kimarekani Milioni 885.6 ikilinganishwa na Dola za Kimarekani Milioni 793.3 katika kipindi kama hicho mwaka 2015 sawa na ongezeko la asilimia 11.6.

Kwa upande mwingine, thamani ya **uagizaji wa bidhaa na huduma** kutoka nje ilipungua kwa asilimia 13.7 kutoka Dola za Kimarekani milioni 12,512.8 Desemba

2015 hadi Dola za Kimarekani milioni 10,797.4 Desemba 2016 kufuatia kupungua kwa uagizaji wa bidhaa za matumizi ya majumbani na bidhaa za kukuza mtaji kutokana na kukamilika kwa miradi ya ujenzi wa viwanda vya saruji, mitambo ya kuzalisha umeme na kupungua kwa shughuli za utafiti wa mafuta na gesi zilizochangia kupungua kwa uagizaji wa bidhaa za kukuza mtaji. Kutokana na mwenendo huu wa uuzaji na uagizaji wa bidhaa nje, urari wa malipo ya kawaida uliimarika kutoka nakisi ya Dola za Kimarekani milioni 4,011.6 Desemba 2015 kufikia Dola za Kimarekani milioni 2,054.8 Desemba 2016. Hii ni ishara ya kuimarika kwa uzalishaji na utoshelevu wa mahitaji kutokana na kuimarika kwa uzalishaji wa bidhaa nchini. Hii pia ni ishara kuwa juhudi za Serikali katika kuimarisha mazingira ya uwekezaji na biashara nchini zinapokelewa vizuri na wawekezaji.

(b) Akiba ya Fedha za Kigeni

Katika kipindi kilichoishia Desemba 2016, akiba ya fedha za kigeni ilifikia Dola za Kimarekani milioni 4,325.6. Kiasi hiki kinatosheleza uagizaji wa bidhaa na huduma kutoka nje kwa miezi 4.2 bila kujumuisha uagizaji wa bidhaa na huduma kwa ajili ya uwekezaji wa moja kwa moja nchini. Kiwango hiki ni zaidi ya kiwango cha chini kilichowekwa katika hatua za mtangamano wa Umoja wa Fedha wa Afrika Mashariki cha angalau miezi 4.0. Kuimarika kwa akiba ya fedha za kigeni kulichangiwa zaidi na kuongezeka kwa rasilimali za kigeni katika benki za kibiashara kufikia Dola za Kimarekani milioni 768.2.

2.4.7 Sekta ya Fedha

(a) Ujazi wa Fedha na Karadha

Katika kipindi kinachoishia Desemba 2016, Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3) uliongezeka kwa shilingi bilioni 645.1, kufikia Shilingi bilioni 22,760.4. Hii ni sawa na ukuaji wa asilimia 2.9 kwa kipindi cha mwaka unaoishia Desemba 2016 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 4.6 kwa kipindi cha mwaka ulioishia Novemba 2016. Kupungua kwa ukuaji huo kulitokana na kupungua kwa ukuaji wa mikopo kwa sekta binafsi na kupungua kwa rasilimali za fedha za kigeni katika benki.

(b) Mikopo ya Benki za Biashara kwa Shughuli za Kiuchumi

Katika kipindi kinachoishia Desemba 2016, mikopo katika benki za biashara kwa sekta binafsi ilikua kwa asilimia 7.2 kutoka shilingi bilioni 15,492.7 Desemba 2015 hadi shilingi bilioni 16,609.0 Desemba 2016 ukuaji huu wa mikopo ni mdogo ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 24.8 katika kipindi kilichoishia Desemba 2015. Kasi ndogo ya ukuaji ilikuwa na athari kwa shughuli zote za uchumi. Katika kipindi hicho, sehemu kubwa ya mikopo ilielekezwa katika shughuli za biashara (asilimia 20.9), ikifuatiwa na mikopo binafsi (asilimia 18.6) na uzalishaji viwandani (asilimia 10.2).

(c) Mwenendo wa Viwango vya Riba

Kiwango cha riba za amana za muda maalum kilipungua kutoka wastani wa asilimia 9.30 Desemba 2015 hadi asilimia 8.78 Desemba 2016. Vile vile, kiwango cha riba za amana za mwaka mmoja kilipungua hadi asilimia 11.03 Desemba 2016 kutoka asilimia 11.16 Desemba 2015. Wastani wa kiwango cha riba za mikopo kilipungua kutoka asilimia 16.39 Desemba 2015 hadi asilimia 15.66 Desemba 2016. Kwa mwenendo huu, tofauti kati ya riba za amana za mwaka mmoja na riba za mikopo ya mwaka mmoja ilipungua kutoka wastani wa asilimia 3.06 Desemba 2015 kufikia asilimia 1.83 Desemba 2016. Mwenendo huu wa viwango vya riba unaonesha kuendelea kuimarika kwa mazingira ya biashara na hivyo kuvutia uwekezaji wa sekta binafsi.

(d) Thamani ya Shilingi

Katika kipindi cha Julai hadi Desemba 2016, thamani ya Shilingi ya Tanzania dhidi ya Dola ya Kimarekani ilibaki kuwa imara japo kwa kutetereka kidogo. Katika kipindi hicho kiwango cha ubadilishaji wa Shilingi dhidi ya Dola ya Marekani kilipungua kwa wastani wa asilimia 1.2 kutoka wastani wa Shilingi 2,144.27 kwa Dola moja Desemba 2015 hadi Shilingi 2,170.44 Desemba, 2016. **Kielelezo Na. 2.5** kinaonesha mwenendo wa thamani ya Shilingi kati ya Novemba 2015 na Desemba 2016.

Kielelezo Na. 2.5: Mwenendo wa Thamani ya Shilingi dhidi ya Dola ya Marekani, Novemba 2015 - Desemba 2016

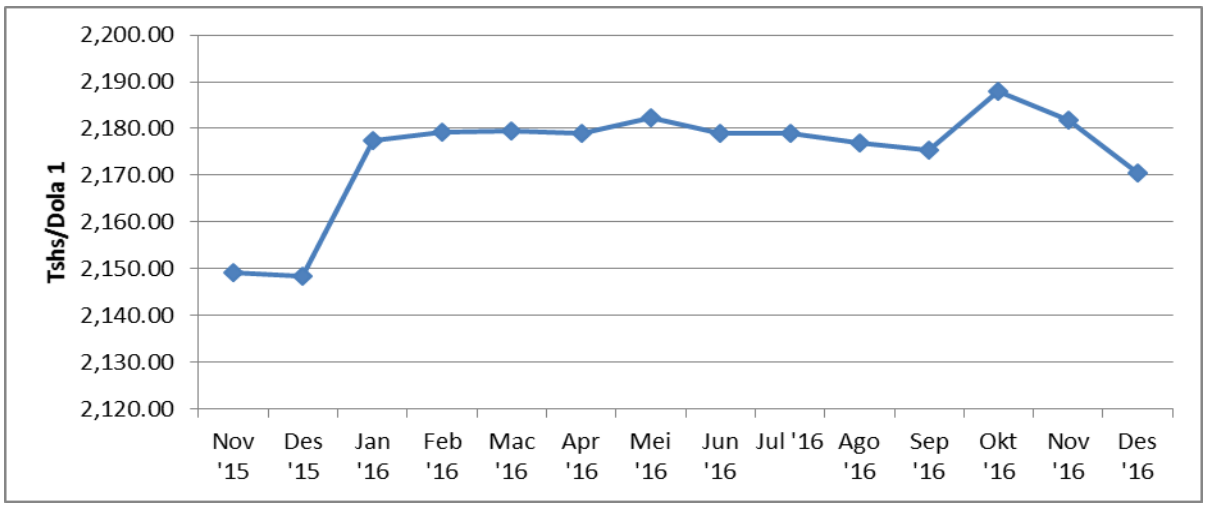

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania, 2017

2.4.8 Deni la Taifa

Kufikia Desemba 2016, Deni la Taifa likijumuisha deni la ndani na nje lilikuwa Dola za Kimarekani milioni 19,021.9, ikilinganishwa na Dola za Kimarekani milioni 18,459.3 Juni, 2016, sawa na ongezeko la asilimia 3.05. Kiasi hiki cha deni hakijumuishi deni la Mifuko ya Hifadhi ya Jamii linalokadiriwa kuwa Dola za Kimarekani milioni 1,725.8. Tathmini ya uhimilivu wa Deni la Taifa imeendelea kuonesha uhimilivu hata baada ya kuzingatiwa kwa deni la mifuko ya hifadhi ya jamii

katika tathmini hiyo. Ongezeko la deni hilo limetokana na riba na adhabu ya mikopo iliyopo na mikopo mipya iliyochukuliwa kugharamia utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa mwaka 2016/17.

2.4.9 Mapato na Matumizi ya Serikali

Katika mwaka 2016/17, Serikali imepanga kukusanya na kutumia Shilingi bilioni 29,539.6 kutokana na mapato ya ndani na nje. Mapato ya ndani yakijumuisha mapato ya Serikali Kuu na Halmashauri yanatarajiwa kufikia Shilingi bilioni 18,463.5, au asilimia 62.5 ya mapato yote. Katika hayo, mapato ya kodi ni Shilingi bilioni 15,105.1, sawa na asilimia 82 ya mapato ya ndani. Mapato yasiyo ya kodi ya Serikali Kuu ni shilingi bilioni 2,693.0 na mapato ya Halmashauri ni shilingi bilioni 665.4. Aidha, Washirika wa Maendeleo wanatarajiwa kuchangia Shilingi bilioni 3,600.8, sawa na asilimia 12 ya mapato yote. Kwa vyanzo vyote hivi bado kutakuwa na nakisi ya shilingi bilioni 7,475.3 na hivyo kuwa na hitajio la Serikali kukopa kutoka soko la ndani na nje kwa ajili ya kulipia hatifungani na dhamana za Serikali zinazoiva na mikopo mipya kugharamia miradi ya maendeleo.

Katika kipindi cha Julai hadi Januari 2017, mapato ya kodi yalifikia shilingi bilioni 8,198.0 sawa na asilimia 95 ya lengo la kukusanya shilingi bilioni 8,633.6 katika kipindi hicho. Aina ya vyanzo vya kodi vilivyofanya vizuri katika kipindi hicho ni pamoja na ushuru wa forodha (asilimia 108), ushuru wa bidhaa nje (asilimia 99), na kodi nyinginezo (asilimia 102). Hii ilitokana na usimamizi madhubuti wa makusanyo ya malimbikizo ya kodi, kupanua wigo wa kodi kwa kusajili walipakodi wapya pamoja na utekelezaji wa mikakati ya kuongeza makusanyo ya kodi. Katika kipindi husika, makusanyo ya mapato yasiyo ya kodi yalifikia shilingi bilioni 1,100.6 sawa na asilimia 82 ya lengo la kukusanya shilingi bilioni 1,344.5.

Kwa upande wa matumizi, katika mwaka 2016/17, Serikali imepanga kutumia jumla ya shilingi bilioni 17,719.1 kwa ajili ya matumizi ya kawaida na shilingi bilioni 11,820.5, sawa na asilimia 40 ya matumizi yote kwa shughuli za maendeleo, ambapo shilingi bilioni 8,702.7 ni za ndani na shilingi bilioni 3,117.8 ni nje. Katika kipindi cha Julai 2016 hadi Februari 2017, Serikali ilitoa Shilingi bilioni 16,152.5 kwa Wizara, Idara Zinanzojitegemea na Wakala za Serikali, Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa. Kati ya hizo, shilingi bilioni 12,177.1 zilikuwa kwa matumizi ya kawaida na shilingi bilioni 3,975.4.3 kwa matumizi ya maendeleo. Kiasi hiki cha fedha kinajumuisha matumizi ya shilingi bilioni 126.3 za makusanyo ya Halmashauri kwa shughuli za kawaida na shilingi bilioni 177.6 kwa shughuli za maendeleo. Kati ya fedha za maendeleo, shilingi bilioni 3,103.6 ni fedha za ndani na shilingi bilioni 871.8 ni fedha za nje ikijumuisha shilingi bilioni 309.0 ambazo ni fedha kutoka kwa Washirika wa Maendeleo zilizopelekwa moja kwa moja kwenye miradi. Kiwango kidogo cha fedha za maendeleo kutoka mikopo na misaada ya Washirika wa Maendeleo kwa kipindi hiki ni kidogo kuakisi kwamba ilichelewa kupatikana.

SURA YA TATU

MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA MAENDELEO, 2016/17

3.1. Utangulizi

Sura hii inapitia utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa kwa Mwaka 2016/17 kibajeti na mwenendo halisi wa utekelezaji wa miradi ya maendeleo katika makundi yafuatayo: Miradi ya kielelezo; viwanda vya kukuza uchumi na ujenzi wa msingi wa uchumi wa viwanda; kufungamanisha ukuaji wa uchumi na maendeleo ya watu; uimarishaji wa mazingira wezeshi kwa uendeshaji wa biashara na uwekezaji; na miradi mingine muhimu katika ukuaji wa uchumi.

3.2. Utekelezaji wa bajeti ya Maendeleo 2016/17

Katika mwaka 2016/17, Serikali ilitenga shilingi bilioni 11,820.503 kwa bajeti ya maendeleo. Kati ya fedha hizo, shilingi bilioni 8,702.697 zilikuwa za ndani na bilioni 3,117.805 za nje.

Hadi Februari 2017, fedha zilizokuwa zimetolewa ni shilingi bilioni 3,975.4, ikijumuisha fedha zilizotolewa katika Halmashauri sawa na asilimia 33.6 ya bajeti ya maendeleo. Fedha za ndani zilikuwa shilingi bilioni 3,103.6, sawa na asilimia 26.2, na fedha za nje shilingi bilioni 871.8, sawa na asilimia 7.37 ya kiasi kilichotengwa kwa shughuli za maendeleo. Kiwango cha fedha kilichotolewa ni kidogo kutokana na sababu mbalimbali, ikiwa ni pamoja na kutokufikiwa kwa makusanyo ya mapato kutoka vyanzo vilivyopangwa na majadiliano na Washirika wa Maendeleo kuhusu misaada na mikopo kuchukua muda mrefu kuliko ilivyotarajiwa. Aidha, shilingi bilioni 161.639 za matumizi ya kawaida zimetumika katika mafungu mbalimbali kwa shughuli zenye asili ya maendeleo; na shilingi bilioni 192.609 zilipelekwa moja kwa moja na Washirika wa Maendeleo kwenye miradi ya maendeleo (Dfunds), na hivyo kufanya fedha iliyotumika kwa shughuli za maendeleo kufikia shilingi bilioni 4,168.009 au asilimia 35.26 ya bajeti ya maendeleo hadi Februari 2017. Vile vile, kiasi cha shilingi bilioni 59.896 zilichangiwa na mashirika ya umma na binafsi katika kutekeleza shughuli za maendeleo ya kijamii.

Mwenendo wa upatikanaji wa fedha za maendeleo usiokuwa wa kuridhisha imesababisha kasi ndogo ya utekelezaji wa shughuli za maendeleo. Hali hii ya mwenendo wa upatikanaji wa fedha inatokana na sababu mbalimbali, ikiwa ni pamoja na majadiliano ya mikopo na misaada kutoka nje kuchukua muda mrefu na miradi mingi iliyowasilishwa kutokidhi vigezo vya utoaji wa fedha hizo. Vile vile, kuendelea kushuka kwa mwendendo wa upatikanaji wa misaada ya maendeleo – ODA duniani kumeaathiri upatikanaji wa fedha. Sehemu kubwa ya fedha zilizotolewa zilielekezwa katika miradi ya maendeleo, hususan ya ujenzi na ukarabati wa barabara, usambazaji wa maji vijijini na mijini, usambazaji wa umeme vijijini, ruzuku

na mikopo ya elimu ya juu, ununuzi wa ndege, matayarisho ya ujenzi wa reli ya kati kwa *Standard Gauge*, ujenzi wa barabara ya juu ya TAZARA, na upanuzi wa viwanja vya ndege vya Dodoma na Mwanza. Ili kurejesha utekelezaji wa Mpango kama ilivyokuwa imepangwa awali, mikakati mbalimbali imewekwa kuhakikisha fedha zilizopangwa kwa ajili ya matumizi ya miradi ya maendeleo zinapatikana kama ilivyokusudiwa. Miongoni mwa mikakati hiyo ni pamoja na kurejea ili kuboresha majadiliano baina ya Serikali na Washirika wa Maendeleo, kuiwezesha Benki ya Rasilimali (TIB) kimtaji na kuifanya kuwa kinara wa utafutaji wa mikopo ya utekelezaji wa miradi (arranger) na ushirikishaji wa wakopeshaji wengine (syndication), na kupitia mfumo huukuwezesha Serikali kutumia mapato yake kuvutia uwekezaji mkubwa zaidi (leveraging). Hatua pia zimefanyika za kuyashawishi mabenki ya Baclays, Citi, HSBC na EXIM ya Uturuki kuikopesha Serikali ili kuwezesha utekelezaji wa miradi mbalimbali ya maendeleo.

3.3. Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo 2016/17

3.3.1. Miradi ya Kielelezo

(i) Makaa ya Mawe Mchuchuma na Chuma Liganga – Njombe

Serikali inaendelea na mpango wa kutumia rasilimali za Makaa ya mawe ya Mchuchuma na Chuma cha Liganga kuwa nyenzo na msingi mkuu wa uchumi wa viwanda nchini. Shughuli zilizopangwa kutekelezwa kwa mwaka 2016/17 kuhusiana na mradi wa Mchuchuma ni malipo ya fidia kwa wananchi wa Mundindi na Mkomang'ombe watakaotoa maeneo yao katika ulipaji wa fidia kwa walioathiriwa na mradi; uthamini wa eneo la kuhamishia wananchi wanaopisha eneo la mradi; na kuwajengea makazi mapya. Aidha, kwa mradi wa Liganga shughuli zilizopangwa ni Uthamini wa eneo la kuhamishia wananchi wanaopisha eneo la mradi; na Kuchangia katika ulipaji wa fidia kwa watakaoathiriwa na mradi na kuwajengea makazi mapya na kusimamia utekelezaji wa Kampuni ya ubia. Hadi sasa, maandalizi yote ya kuanza ujenzi wa miradi hii yamekamilika ambapo fedha (Dola za Kimarekani Milioni Kumi) kwa ajili ya kulipa fidia kwa wananchi watakaopisha mradi imeshatengwa na tayari ipo kwenye Akaunti ya Kampuni ya ubia ya Tanzania China International Mineral Resources Ltd – TCIMRL inayotekeleza miradi. Vile vile kampuni ya *Sichuan Hongda (Group) Corporation Ltd* wamekwisha tenga jumla ya Dola za Kimarekani milioni 300, ikiwa ni sehemu yao ya mtaji (*equity*) kwa ajili ya kuanza ujenzi wa miradi. Changamoto iliyopo kwa sasa ni kutokukamilika kwa mazungumzo kuhusu vivutio mahususi kwa miradi hii, mkakati na makubaliano ya bei ya umeme kati yao na TANESCO.

(ii) Ujenzi wa Reli ya Kati

Katika kipindi cha mwaka 2016/17 ujenzi wa reli ya kati kwa *standard gauge* kutoka Dar es Salaam – Morogoro - Isaka – Mwanza (Km 1,219) ulitengewa jumla ya Shilingi trilioni moja (1.0). Fedha hizi zilikusudiwa kutekeleza shughuli zifuatazo:

kulipa fidia kwa maeneo machache yatakayotwaliwa; kukamilisha usanifu wa kujenga reli na kuanza ujenzi. Kazi zilizotekelezwa mpaka sasa ni pamoja na kukamilisha taratibu za kumpata Mkandarasi wa kusanifu na kujenga awamu ya kwanza kutoka Dar – Morogoro (Km 205). Ujenzi wa reli hiyo utaanza rasmi Machi, 2017. Kuhusu Ujenzi wa sehemu nyingine za reli kutoka Morogoro hadi Makutupora (Km 336), Makutupora hadi Tabora (Km 294), Tabora hadi Isaka (Km 133) na Isaka hadi Mwanza (Km 249) taratibu za kupata fedha kwa ajili ya ujenzi wa maeneo hayo zinaendelea. Kazi nyingine zinazoendelea ni pamoja na taratibu za kupata eneo la ardhi kati ya Mpiji na Soga (Pwani) lenye ukubwa wa hekta 1,000 kwa ajili ya kuunganishia na kuanzishia treni ndefu; Buhongwa (Mwanza) ekari 500 kwa ajili ya kuunganishia na kupokelea treni ndefu (Marshalling yard) na Ihumwa (Dodoma) Hekta 516 kwa ajili ya kituo kikubwa cha treni za mizigo na makasha.

(iii) Kuboresha Shirika la Ndege Tanzania

Katika mwaka 2016/17 jumla ya shilingi bilioni 500 zilitengwa kwa ajili ya kufufua Shirika la Ndege Tanzania (ATCL). Kazi zilizofanyika ni ununuzi wa ndege mbili (2) aina ya Bombadier Dash 8 – Q400 zenye uwezo wa kubeba abiria 76 kila moja ambazo zilianza kutoa huduma Octoba 2016. Aidha, maandalizi ya kununua ndege nyingine 4 yamekamilika na mikataba kusainiwa. Kwa gharama ya dola za kimarekani milioni 231.3, ambapo kiasi cha dola za kimarekani milioni 56.89 kimelipwa kama malipo ya awali. Ndege moja (1) aina ya Dash 8 - Q400, inategemewa kuwasili Julai 2017; ndege mbili (2) aina ya Bombadier CS 300 zenye uwezo wa kubeba abiria 127 kila moja zinategemewa kuwasili Juni 2018, na ndege kubwa moja (1) ya masafa marefu aina ya Boeing 787 yenye uwezo wa kubeba abiria 262 inategemewa kuwasili Julai 2018. Upatikanaji wa ndege hizi utawezesha ATCL kuongeza safari za ndani na nje ya nchi hivyo kuchochea ukuaji wa sekta ya utalii.

(iv) Ujenzi wa Mitambo ya Kusindika Gesi Kimiminika, Lindi

Wadau wakubwa katika mradi huu ni Serikali ya Tanzania kupitia Shirika la Taifa la Petroli (TPDC) na kampuni za BG/Shell, Statoil, Orphir, Pavilion na ExxonMobil. Kulingana na iliyokuwa Sera ya Taifa ya Gesi Asilia ya Mwaka 2013 pamoja na Sheria ya Mafuta ya Mwaka 2015, mradi umependekezwa ujengwe eneo la nchi kavu. Mradi huu unatarajiwa kuanza kutekelezwa katika mwaka 2019/2020. Katika mwaka 2016/17, shilingi milioni 800 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: uhakiki wa uthamini wa mali kwa wananchi watakaopisha mradi; kuandaa Mpango Kazi wa Kuwahamisha Waathirika wa Mradi (Resetlement Action Plan) ikiwa ni pamoja na kuchora michoro ya viwanja na maeneo ya kuwahamishia, kuanza majadiliano "Host Government Agreement" kwa ajili ya uendelezaji wa mradi; na kuandaa wataalam wa ndani kwa kuwapa mazoezi ya vitendo katika miradi ya LNG inayosimamiwa na makampuni ya BG na Statoil. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na: Kuundwa kwa Timu ya Majadiliano ya Serikali (Government Negotiating Team - GNT) ambayo imeanza

kupitia nyaraka muhimu za mradi (Sera, Sheria, Mikataba, Kanuni na mikakati ya Serikali) na kuainisha masuala ya awali ya majadiliano; na kuanza kwa majadiliano na kampuni zinazoshiriki katika mradi huo kwa kuandaa Hadidu za Rejea ya mambo yatakayozingatiwa katika kuandaa mkataba kati ya Serikali na Wawekezaji (Host Government Agreement – HGA).

(v) Uendelezaji wa Maeneo Maaalum ya Kiuchumi

a. Kituo cha Biashara cha Kurasini

Eneo la Kurasini limechukuliwa na Serikali na kulikabidhi kwa EPZA kwa madhumuni ya kulifanya kuwa kituo cha biashara na huduma. Lina ukubwa wa ekari 62, ambapo kiasi cha fidia kilicholipwa ni Shilingi bilioni 101.04 kwa wafidiwa 1,019. Kwa ajili ya utekelezaji wa dhana hii, eneo hilo limetangazwa kwa wawekezaji Desemba, 2016. Aidha, Serikali kupitia Mamlaka ya Usimamia wa Maeneo Maalum ya Uwekezaji (EPZA) inaendelea kujadiliana na makampuni mawili kutoka China yaliyoonesha nia ya kuwekeza katika kuendeleza miundombinu ikiwa ni pamoja na kujenga majengo ya viwanda (industrial sheds) katika eneo hilo. Vile vile, EPZA inakamilisha mapendekezo (comprehesive proposal) kuhusu utaratibu wa ubia (kati ya Joint Venture au PPP) utakaotumika kwa ajili ya maamuzi ya Serikali.

b. Eneo Maalum la Uwekezaji la Bagamoyo

Eneo linalokusudiwa kwa mradi huu lina hekta 7,300 na utaendelezwa kwa awamu mbili. Awamu ya kwanza itahusisha eneo la hekta 2,500 kwa ujenzi wa Bandari (Sea - Port), hekta 800 zitakuwa kwa ajili ya Eneo Maalum la Viwanda (Portside Industrial Zone) na hekta 1,700 miundombinu wezeshi (barabara, reli, umeme, maji, gesi na mifumo ya mawasiliano). Utekelezaji wa mradi ni wa ubia utakaohusisha TPA na EPZA kwa upande wa Tanzani. Hatua ya utekelezaji wa mradi iliyofikiwa mpaka sasa ni shilingi bilioni 26.6 kulipwa kufidia kwa wananchi 1,155 kati ya 2,273 wanaopaswa kupisha kwenye eneo la hekta 2,339.6. Kiasi hiki cha fedaha kimelipwa na wabia kwa upande wa Tanzania ambapo jumla ya shilingi bilioni 51.3 zaidi kinahitajika kukamilisha malipo katika eneo ambalo limekwishafanyiwa uthamini. Aidha, kiasi cha shilingi bilioni 81.45 kinakadiriwa kuwa kitahitajika kwa ghrama za fidia katika eneo la hekta 3,257 ambalo halijafanyiwa uthamini. Uamuzi na msimamo wa Serikali ni kuwa wawekezaji wabia wa nje walipe ghrama za fidia zilizosalia. Mazungumzo juu ya suala hili yanaendelea. Hatua nyingine ya utekelezaji ni kuwa uchambuzi wa takwimu mbalimbali (fact findings) kuhusiana na mradi yameshafanyika kupitia wabia na maandalizi ya awali yamekamilika, na hatua za kuwasilisha mapenekezo Serikalini zinaendelea.

c. Eneo Maalum la Uwekezaji la Mtwara

Mradi unahusisha uendelezaji wa eneo maalum la uwekezaji katika Bandari ya Mtwara. Hatua iliyofikiwa ni kutangazwa kwa hekta 110 kati ya hekta 2600 za eneo la Mtwara SEZ zilizotengwa kwa ajili ya bandari huru tayari (Freeport Zone);

kuwekwa saini mkataba kati ya Mamlaka ya Bandari Tanzania na Mamlaka ya Usimamizi wa Maeneo Maalaum wa kukabidhi eneo la hekta 10 kwa ajili ya kujenga miundombinu ya msingi na kulikodisha eneo hili kwa wawekezaji; na kuendelea na maandalizi ya kuweka miundombinu hasa barabara katika eneo la hekta 10 za bandari huru 'Free Port Zone'.

(vi) Uanzishwaji wa Shamba la Miwa na Kiwanda cha Sukari Mkulazi

Mradi huu unatekelezwa kwa ubia kati ya Mifuko ya Hifadhi ya Jamii ya NSSF na PPF kupitia kampuni ya umiliki ya Mkulazi Holding Company ambapo kila mfuko unamiliki hisa ya asilimia 50. Mradi unahusisha uwekezaji katika eneo la Mkulazi Ngerengere mkoani Morogoro lenye ukubwa wa hekta 63,227 kwa ajili ya kilimo cha miwa na kuanzisha kiwanda cha sukari kinachotarajiwa kuzalisha tani za sukari 200,000 kwa mwaka kwa ajili ya soko la ndani na nje ya nchi. Hadi sasa kiasi cha shilingi bilioni 2 zimewekezwa katika utekelezaji wa mradi huu, ambapo hatua zilizofikiwa ni: kupima ubora wa udongo; maandalizi ya vitalu kwa ajili ya mbegu za miwa yamefikia hatua za mwisho; kuendelea na taratibu za manunuzi kwa ajili ya kupata wataalam kwa ajili ya pembuzi yakinifu, uchunguzi wa mbegu za miwa, upembuzi wa mazingira na utengenezaji za barabara za kuingia katika mradi. Mradi huu unatarajiwa kuzalisha ajira zaidi ya 100,000. Aidha, pamoja na mashamba makuu, mradi utatua wakulima wa nje (outgrowers) na hivyo kusaidia wakulima wadogo kupata soko la uhakika.

(vii) Kuhamishia Shughuli za Serikali Kuu Dodoma

Mwaka 2016, Serikali ilitangaza azma yake ya muda mrefu ya kuhamishia shughuli za Serikali Kuu kutoka Dar es Salaam kwenda Dodoma. Hadi Machi 2017, wizara zote, japo kwa awamu, zilikuwa zimeanza kuhamia Dodoma. Hatua zilizotekelezwa ni pamoja na wizara hizo kupatiwa majengo yanatumika kama ofisi katika kipindi cha mpito na baadhi ya viongozi kupatiwa nyumba za makazi. TBA na CDA wanaendelea na kukamilisha kukarabati nyumba za makazi na majengo ya ofisi za Wizara. Vile vile Shirika la Nyumba la Taifa linaendeleaa kujenga nyumba mpya 300 za makazi zinazotarajiwa kukamilika ifikapo mwezi Septemba, 2017. Aidha, kikosi kazi cha Taifa kinachoratibu zoezi la kuhamia Dodoma kinaendelea na mazungumzo na baadhi ya kampuni kutoka Switzerland, China na Zimbabwe ambayo zimeonesha nia ya kuwekeza pamoja na kuhamasisha Sekta Binafsi katika ujenzi wa miundombinu ya maji wa Dodoma. Taasisi za Serikali na mashirika ya TBA, CDA, TANESCO, SUMATRA, TEMESA, TANROADS, TTCL na Manispaa ya Dodoma zimekwishafanya maandalizi ya awali ya kuboresha miundombinu muhimu itakayowezesha kazi za Serikali kufanyika bila vikwazo.

(viii) Ununuzi na Ukarabati wa Meli Kwenye Maziwa Makuu

Mradi unalenga kuboresha usafiri wa abiria na mizigo katika Maziwa makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa. Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 50.5 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya utekelezaji wa mradi; ambapo shilingi bilioni 21 ni

kwa ajili ya malipo ya awali (asilimia 50) ya kununua meli moja mpya katika Ziwa Victoria; shilingi bilioni 20 ni kwa ajili ya ukarabati mkubwa wa meli ya MV Victoria, shilingi bilioni 5.9 ni kwa ajili ya ukarabati meli ya MV Liemba katika ziwa Tanganyika; na shilingi bilioni 3.6 ni kwa ajili ya ukarabati wa meli ya MV Butiama kwa ziwa Victoria. Taratibu za manunuzi ya meli mpya na ukarabati wa meli kwa ziwa Victoria unaendelea. Kwa upande wa matengenezo ya meli ya Mv. Liembe, mjezi amepatikana ambaye ni M/S LEDA SHIPYARD na taratibu za kusaini mkataba naye zinaendelea.

3.3.2. Kukuza Uchumi na Ujenzi wa Msingi wa Uchumi wa Viwanda

3.3.2.1 Uzalishaji Viwandani

(a) Mradi wa Magadi Soda – Bonde la Engaruka, Arusha

Mradi unahusu ujenzi wa kiwanda cha kuzalisha magadi soda. Mradi utakuwa na uwezo wa kuzalisha tani milioni moja kwa mwaka kwa ajili ya malighafi kwa matumizi ya viwanda, hususan, vya madawa, vioo na sabuni. Katika mwaka 2016/17, zimetengwa shilingi bilioni 1.7 fedha za ndani kwa ajili ya kufanya tafiti za kiteknolojia na kiuchumi (*Techno-Economic study*); kukamilisha utafiti wa kina wa athari za kimazingira; tathmni ya ardhi na mali kwa malipo ya fidia kwa wananchi watakaopisha eneo la mradi, kuandaa mpango wa matumizi bora ya ardhi na kuanza kulipa fidia. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na kukamilisha uchorongaji kwa lengo la kubaini wingi na ubora wa magadi (brine), ambapo kiasi cha mita za ujazo bilioni 4.68 za magadi zimethibitishwa kuwepo; kukamilika kwa utafiti wa awali wa njia bora ya uvunaji wa magadi *(brine evaporation simulation by solar ponds);* kuendelea na utafiti wa kina kwa lengo la kubaini chanzo cha kuaminika cha maji safi *(detailed hydrological study)* kwa matumizi ya jamii na kiwanda, usanifu wa miundombinu ya maji na utayarishaji wa *Bill of Quantities (BoQ);* na kuanishwa kwa ardhi kwa ajili ya mradi. Tafiti za kiteknologia na kiuchumi zinaendelea na zinabainisha kuwa mradi una sifa na faida kibiashara.

(b) Mradi wa Kufufua Kiwanda cha General Tyre - Arusha

Lengo ni kuwezesha kiwanda kuanza uzalishaji. Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi milioni 150 fedha za ndani kwa ajili ya kufanya upembuzi yakinifu wa kupata gharama za kufufua kiwanda. Katika hatua ya utekelezaji ilibainika kuwa ipo haja ya kutathmini kwa kina uamuzi wa kufufua kiwanda hicho na mfumo wa uwekezaji wake. Hivyo, Kamati ya Watalaam ikijumuisha watalaam kutoka Chuo Kikuu cha Dar es Salaam (Bureau for Industrial Cooperation – BICO), Tanzania Industrial Research and Development Organization (TIRDO) na Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji iliundwa kwa ajili ya kuishauri Serikali juu ya: aina ya teknolojia ya uzalishaji wa matairi inayofaa kutumika; uwezo wa uzalishaji (idadi ya matairi kwa mwaka); upatikanaji wa malighafi; mfumo bora wa uwekezaji; athari za mradi na

teknolojia itakayotumika kwa mazingira na jinsi ya kuondoa au kupunguza athari hizo; na soko la matairi. Hatua nyingine ni pamoja na kuimarisha ulinzi na utunzaji wa maeneo na mitambo ya kiwanda na kuanza kubainisha idadi na ujuzi wa wafanyakazi watakaohitajika. Taarifa ya awali ya kamati imepokelewa, ambayo inaonyesha kuwa eneo kilipo kiwanda tayari limezungukwa na makazi ya watu na liko mbali na malighafi zinakopatikana (Tanga na Morogoro) na hivyo linaweza lisiwe rafiki kwa mazingira, gharama kubwa ya usafirishaji na hii itasababisha matairi kuuzwa kwa bei kubwa na kukifanya kiwanda kushindwa kushindana katika soko. Imebainisha pia kwamba mitambo na teknolojia iliyopo katika kiwanda imepitwa na wakati. Kwa kuzingatia haya, Serikali inatafakari nini yatakuwa matumizi sahihi zaidi ya eneo la kiwanda. Kufuatia hili, mwekezaji aliyekuwa ameomba kuwa mbia katika kufufua kiwanda ameomba kupatiwa eneo la kweka kiwanda kipya cha matairi katika eneo la TAMCO Kibaha.

(c) Uendelezaji wa Eneo la Viwanda TAMCO, Kibaha

Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi bilioni 9.0 fedha za ndani kwa ajili ya kuanza ujenzi wa kituo kidogo cha kupozea umeme; ujenzi wa miundombinu ya msingi kwa ajili ya viwanda hasa mfumo wa maji safi na maji taka, bwawa la maji taka (Oxidation ponds) na tanki la maji; na ujenzi wa mtandao wa barabara. Hatua iliyofikiwa ni kukamilika kwa mgawanyo wa eneo la viwanda la TAMCO Kibaha ambapo viwanda vya nguo na mavazi vimetengewa ekari 95 wakati viwanda vya magari vimetengewa ekari 64 na eneo jingine limetengwa kwa ajili ya sekta ya madawa na vifaa tiba. Hatua za kunadi eneo hili kwa wawekezaji zinaendelea. Aidha, baadhi ya wawekezaji waliojitokeza na kupewa maeneo ni pamoja na Kampuni ya Global Packaging kwa ajili kiwanda cha vifungashio, Kampuni ya kuunganisha magari ya TATA, Kampuni ya BENROS ya kuunganisha mabasi aina ya YUTONG na Kampuni ya kutengeneza dawa za chanjo (vaccines) ya HESTER. Vile vile NDC na Tanzania Gatsby Trust wako kwenye majadiliano kwa ajili ya kuendeleza eneo kwa kuandaa mpango kamambe (detailed master plan) na kuvutia wawekezaji. Andiko la Makubaliano (MoU) tayari yametiwa sahihi kati ya wizara na Gatsby Tanzania.

(d) Mradi wa Kiwanda cha Kuunganisha Matrekta

Mradi wa kuunganisha Matrekta kwa kutumia makubaliano (Royality) na kampuni ya URSUS ya Poland katika eneo la Viwanda, TAMCO-Kibaha. Mradi huu unatokana na Mkataba wa Ushirikiano wa Kiuchumi baina ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Jamhuri ya Poland. Kufuatia mkataba huo Serikali ya Poland imetioa mkopo wa gharama nafuu wa dola za Marekani milioni 110 kwa NDC Mradi unalenga: kujenga kiwanda cha kuunganisha Matrekta na kusambaza (kuuza) Matrekta kwa gharama ya Dola za Marekani milioni 55.0; ujenzi wa Maghala ya nafaka kwa gharama ya Dola za marekani milioni 55.0; na uanzishwaji wa vituo vinane (8) kwa ajili ya kutoa huduma kwa wateja ambavyo vitatumika kwa ajili ya uuzaji wa matrekta, zana na vifaa vingine. Hatua iliyofikiwa ni kuunganishwa kwa

matreka 6 na kufanyiwa majaribio na CAMARTEC ili kuhakiki ubora wake. Pamoja na mengine Serikali imesaidia kufanikiwa kwa hatu za utekelezaji wa mradi mathalan, yafuatayo:- kukabidhiwa kwa eneo la ujenzi wa mradi; kukamilika michoro na kupatikana kwa wakandarasi kwa ajili ya ujenzi wa kiwanda hicho; kutolewa kwa msamaha wa kodi na Serikali wa kuingiza matrekta na zana zake na hadi sasa jumla ya matrekta 204 na majembe (disc harrows and disc ploughs) 220 yameshaingizwa nchini na kubainishwa kwa maeneo nane (8) ya uanzishwaji wa vituo kuhudumia wateja wa matrekta kiufundi.

(e) Maeneo ya Viwanda KMTC (Kilimanjaro) na Kange (Tanga)

Shirika la Taifa la Maendeleo (NDC) linaendelea na uboreshaji wa maeneo ya viwanda (Industrial Parks) katika maeneo yake yaliyopo mikoa ya Kilimanjaro (KMTC) na Tanga (Kange) kwa ajili ya kuvutia uwekezaji wa viwanda vipya. Katika kipindi hiki hatua zilizofanyika ni pamoja na kupima na kugawa viwanja kwa wawekezaji watarajiwa, kuendeleza miundombinu ya msingi kama vile majengo (industrial sheds), mtandao wa barabara, mifumo ya umeme, maji safi na maji taka. Tayari kiasi cha shilingi milioni 280.1 zimekwishatumika katika eneo la Kange, na shilingi milioni 163.1 katika eneo la KMTC. Serikali kwa upande wake imeendelea kutoa ruzuku kwa utekelezaji wa majukumu ya NDC katika mradi huu.

(f) Kiwanda cha Viuadudu - TAMCO, Kibaha

Kiwanda kinalenga kuzalisha viuadudu (biolarvicides) kwa ajili ya kuua Viluilui kwenye Mazalia ya Mbu wa Malaria. Mradi huu umekwisha gharimu kiasi cha shilingi bilioni 62.4 na majaribio ya mitambo yamefanyika kama ilivyopangwa, na kiwanda kimeanza uzalishaji. Katika mwaka huu wa fedha 2016/17, kiasi cha shilingi bilioni 6.787 zilitolewa na Serikali ambapo shilingi bilioni 2.187 zilitolewa kwa ajili ya: kulipia malimbikizo ya mishahara ya wafanyakazi wa kiwanda; malipo kwa LABIOFAM ilikukamilisha ujenzi wa kiwanda na kuanza uzalishaji shilingi; kulipia malimbikizo ya bili ya umeme na maji na kodi ya ardhi ya TAMCO; na kulipa sehemu ya malimbikizo ya deni la mkandarasi wa ujenzi wa Barabara. Kiasi cha fedha kilichobakia shilingi bilioni 4.6 zimepangwa kutumika kama ifuatavyo: kusawazisha eneo la viwanda la TAMCO; kulipia gharama za kutolea matrekta Bandarini; na kukamilisha taratibu za manunuzi ya kumpata mkandarasi wa kujenga oxidation pond, kituo cha kupoozea umeme, na barabara.

3.3.2.2 Kilimo

Kilimo ni moja ya maeneo yanayotoa fursa ya kipekee kwa maendeleo ya viwanda nchini. Ikiwa ni pamoja na upatikanaji wa malighafi za uzalishaji viwandani, masoko ya viwanda vya uzalishaji zana na pembejeo za kilimo, kuongeza kipato cha wananchi wengi na hivyo kuinua utashi wa soko la ndani, na upatikanaji wa chakula nafuu kwa wakazi wa mijini na wafanyakazi viwandani, kitu ambacho ni muhimu katika kuongeza uhimilivu wa bei na kupanda kwa mishahara. Hivyo yafuatayo

yamezingatiwa kwa mpango wa 2016/17.

a. Kilimo cha Mpunga na Miwa

Mradi unalenga kuongeza uzalishaji wa mpunga kwa tani 290,000 na sukari tani 150,000 ili kutosheleza soko la ndani na kuuza ziada nje ya nchi. Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 4.35 fedha za ndani kwa ajili ya kukamilisha upatikanaji wa hatimiliki za mashamba makubwa sita (6); kuwezesha upatikanaji wa mashamba mapya ya uwekezaji katika mikoa ya Katavi, Kigoma, Rukwa, Tabora, Lindi na Ruvuma; kuandaa kanzidata na mipango ya matumizi bora ya ardhi ya kilimo kwa vijiji vinavyozunguka mashamba 12 ya uwekezaji; kupima na kuandaa mpango wa matumizi bora ya ardhi katika eneo la Ludewa na Rufiji; na kutoa hatimiliki za kimila kwa wakulima wadogo (outgrowers) katika eneo la Kilombero na Rufiji Chini. Hatua iliyofikiwa ni kuandaliwa kwa program ya muda mrefu na muda mfupi ya upimaji na umilikishaji wa ardhi hususan kwa matumizi ya kilimo. Aidha, Serikali imelitoa shamba lenye ukubwa wa hekta 10,000 lililopo Makurunge wilayani Bagamoyo kwa Kampuni ya Bakhresa Group of Companies kwa ajili ya uwekezaji katika kilimo cha miwa na uzalishaji wa sukari. Hatua za awali za kulima na baadae kujenga kiwanda cha kusindika miwa zimeanza.

b. Kilimo cha Mahindi

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 7.27 fedha za ndani na bilioni 10.55 fedha za nje kwa ajili ya kukamilisha ujenzi wa maghala na masoko ya kimkakati ya Mulongo, Sirari, Kabanga, Kahama na Kyerwa; ukarabati wa maghala matano katika skimu za umwagiliaji za Njage, Msolwa, Mvumi, Kigugu na Mbogo zilizopo katika mikoa ya Manyara na Tabora; ununuzi wa vifaa katika maghala 98 ya COWABAMA yaliyopo katika halmashauri 12 nchini; upembuzi yakinifu kwa ajili ya ujenzi na ukarabati wa maghala katika mikoa 12 ya Kanda ya Ziwa, Kanda ya Kaskazini, Kanda ya Kati na Kanda ya Magharibi; na ukarabati wa magahala 26 katika maeneo yenye uzalishaji mkubwa. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa ukarabati wa maghala 106 katika Halmashauri za Wilaya za Iringa, Mufindi, Mbeya, Songea, Kalambo, Mbozi, Momba na Njombe; na kuendelea na ukarabati/ujenzi wa maghala 48 katika Halmashauri za Wilaya za Songea, Mlele, Nsimbo, Kalambo, Mbozi, Njombe, Wag'ingombe, Mpanda, Sumbawanga na Mbeya ambayo inatekelezwa kupitia Mpango wa Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili.

c. Ujenzi na Ukarabati wa Miundombinu ya Umwagiliaji

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 3.887 fedha za ndani na shilingi bilioni 12.02 fedha za nje kwa ajili ya kukamilisha ujenzi wa mabwawa saba (7) ya Lwanyo (Mbarali), Mitumbati (Nachingwea), Dongobeshi (Hanang), Kongogo (Bahi), Itagata (Manyoni), Tlawi (Mbulu) na Kasoli (Bariadi); kukamilisha ujenzi skimu 19 za umwagiliaji zenye jumla ya hekta 10,114 za Namhula (Bunda), Mlandala (Iramba), Rabour (Rorya), Mgambazi na Nyanganga (Uvinza), Kimbande (Nyasa), Kilya na

Inamforo (Mwanga), Uhelela (Bahi), Budushi (Nzega), Mwalunili na Igurubi (Igunga), Nyida (Shinyanga), Usoke Mlimani (Urambo), Ngage (Simanjiro), Lutubiga (Busega), Katunguru (Sengerema), Igongwa (Misungwi) na Endagaw (Hanang); kupitia Mpango Kabambe wa Taifa wa umwagiliaji; upembuzi yakinifu wa mabwawa 39 ya umwagiliaji; ujenzi wa skimu za Mbogo na Kigugu (Mvomero) na ukarabati wa skimu za Msolwa - Ujamaa na Njage (Kilombero) na skimu katika shamba la mbegu la Kilangali (Kilosa); na kuhamasisha matumizi ya teknolojia za umwagiliaji zinazotumia maji kwa ufanisi katika skimu 8 za umwagiliaji kwenye maeneo kame. Hatua iliyofikiwa ni kukamilika kwa taratibu za kumpata mkandarasi kwa ajili ya kujenga miundombinu ya umwagiliaji katika Bwawa la Itagata.

d. Ujenzi na Ukarabati wa Maghala

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 61.75 fedha za nje zilitengwa kwa ajili ya kuongeza uwezo wa Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula - NFRA wa kuhifadhi mazao kutoka tani 246,000 hadi tani 496,000 za nafaka katika kanda za: Arusha (Babati), Dodoma (Dodoma), Makambako (Makambako na Mbozi), Shinyanga (Shinyanga), Songea (Songea) na Sumbawanga (Sumbawanga na Mpanda) kwa kuwezesha upatikanaji wa maeneo na kukamilisha taratibu za kupata wakandarasi wa ujenzi na kuanza ujenzi wa maghala na vihenge vya kisasa (Silos) na kukamilisha ujenzi wa ghala la Mbozi lenye uwezo wa kuhifadhi tani 5,000 za nafaka. Hatua iliyofikiwa ni kukamilisha taratibu zote za upatikanaji wa fedha kupitia ufadhili wa Serikali ya Poland kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huo. Aidha, Wakala umeanza maandalizi ya utekelezaji wa mradi kwa: kufanya upembuzi yakinifu wa mradi (Technical Feasibility, Basic Designs and Cost estimates); kufanya uchunguzi wa udongo kwenye maeneo yote ya ujenzi; kufanya mchakato wa zabuni kwa ajili ya kumpata mtaalamu mwelekezi wa kusimamia mradi na mkandarasi wa kutekeleza ujenzi; kufanya tathmini ya athari za mazingira katika maeneo yote ya mradi.

e. Uongezaji Tija na Uzalishaji wa Mpunga

Mradi unalenga kuongeza tija na uzalishaji wa mpunga, kuinua kipato cha mkulima kwa kupitia teknolojia ya Kilimo Shadidi, kuboresha miundombinu ya umwagiliaji, kuboresha masoko kwa kujenga ghala moja kwa kila skimu, kuboresha miundombinu ya barabara kwa ajili ya skimu za Njage na Mvumi na kuongeza uzalishaji na ubora wa mbegu katika Halmashauri za Mvomero, Kilosa na Kilombero imeendelea katika skimu za Mbogokomtonga na Kigugu (Halmashauri ya Mvomero), Mvumi (Halmashauri ya Kilosa), Msolwa Ujamaa na Njage (Halmashauri ya Kilombero). Hatua iliyofikiwa ni: Wagani na mafundi sanifu 48 na wakulima 456 wamepatiwa mafunzo ya kilimo Shadidi na watapatiwa ruzuku ya pembejeo katika mfumo wa uchangiaji. Mashamba ya mfano 80 yameanzishwa kwa ajili ya kupeleka teknolojia ya Kilimo Shadidi na uzalishaji ulifikia wastani wa magunia 19 kwa ekari kutokana na hali ya hewa ambayo iliathiri uzalishaji; Kituo cha KATRIN kiliweza kuzalisha tani 3 za mbegu kwa ajili ya uzalishaji. Aidha, TOSCI waliweza kusafisha

aina 11 za mbegu ambapo aina 8 zilipitishwa; jumla ya mashamba ya mfano 120 yameanzishwa katika Halmashauri za Kilombero, Kilosa Mvomero, Morogoro Vijijini, Gairo, Malinyi na Ulanga kwa ajili ya kupeleka aina 13 za mbegu kwa wakulima; upembuzi yakininifu kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya umwagiliaji katika skimu za Njage, Msolwa Ujamaa, Mvumi na Kigugu umefikia asilimia 70% ambapo kwa skimu za Njage na Msolwa Ujamaa, kwa upande wa Skimu za Mbogo Komkonga, Kiugugu na Mvumi umefikia asilimia 20%; na hatua za kumpata mtaalamu mwelekezi wa kuandaa michoro kwa ajili ya ujenzi wa maghala matano (5) - ghala moja kwa kila skimu zimekamilka na ujenzi unatarajia kuanza mwaka 2017/18

f. Tafiti za Kilimo

Mradi ulilenga kuimarisha vituo vya utafiti. Katika mwaka 2016/17 shilingi milioni 854 fedha za ndani na shilingi milioni 53 fedha za nje zilitengwa kwa ajili ya kuzalisha tani 10 za mbegu mama za mpunga; kutafiti teknolojia za kilimo kwa kuzingatia mnyororo wa thamani kwa mazao ya kipaumbele; kukarabati na kuimarisha vituo 12 vya utafiti nchini; na kuboresha aina 13 za mbegu ya mpunga. Hatua iliyofikiwa ni: kuzalisha aina 35 za mbegu mpya za mazao ya Mahindi (9), Mpunga (2), Karanga (3), Korosho (16), Maharage (2) na Viazi vitamu (3); tani 8 za mbegu za awali na mbegu mama za nafaka, jamii ya mikunde, mboga-mboga na mbegu za mafuta pamoja na pingili 919,700 za mazao ya mizizi na vikonyo vya parachichi 2,500 ambavyo vimesambazwa kwa wakulima wa Nyanda za Juu Kusini; kuendelea na utafiti wa mnyauko wa migomba kwa kushirikiana na watafiti wa nchi za Kanda ya Maziwa Makuu. Kwa upande wa mahindi utafiti wa ugonjwa mpya wa *Maize Lethal Necrosis Disease* (MLND) umebaini aina za mahindi zinazostahimili ugonjwa huo na juhudi kuzitoa kwa haraka (fast-tracking release) zimeanza.

g. Upatikanaji wa Pembejeo

Mradi ulilenga kuongeza upatikanaji wa pembejeo za kilimo kwa wakulima nchini ili kuinua tija. Hatua iliyofikiwa ni: kuingizwa nchini kwa tani 231,140 za mbolea; na tani 23,330 za mbegu bora zipo madukani kwa ajili ya matumizi katika msimu huu wa kilimo; tani 11,343 za mbolea ya ruzuku (DAP tani 4,489 na Urea tani 6,854) zimeshasambazwa katika vituo 29 mikoani vya Kampuni ya mbolea ya Serikali—TFC. Kwa upande wa mbegu bora jumla ya makampuni ya 11 wakiwemo Wakala wa Mbegu za Kilimo – ASA wameanza kusambaza jumla ya tani 4,225 za mbegu (tani 3,858 za mahindi na 667 za mpunga).

h. Kambi ya Vijana ya Kilimo Mkongo – Rufiji

Mradi unalenga kuandaa shamba la kilimo la ekari 220, kujenga miundombinu ya umwagiliaji, kupima na kupata hatimiliki, na kutoa mafunzo ya ujasiriamali kwa vijana. Hatua iliyofikiwa ni uzinduzi wa programu ya mafunzo kwa vijana katika kambi hiyo ambapo jumla ya vijana 102 walipata mafunzo kwa vitendo juu ya kilimo cha mbogamboga. Aidha, baada ya mafunzo hayo vijana waliwezeshwa kupata

pembejeo za kilimo na waliweza kuandaa mpango kazi binafsi.

3.3.2.3 Mifugo

(a) Mradi wa Kuimarisha Uzalishaji Katika Sekta ya Mifugo

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi milioni 791.55 fedha za ndani kwa ajili ya kuimarisha uzalishaji na usambazaji wa mitamba na mbegu bora kwenye mashamba matano (5) kwa kununua ng'ombe wazazi; kuimarisha vituo vya uhimilishaji vya NAIC - Usa River na Sao Hill; Ujenzi wa minada miwili (2) ya mpakani Longido na Kirumi; kukarabati minada ya upili ya Nyamatala na Kasesya ili kuongeza ukusanyaji wa maduhuli ya Serikali; na kuwezesha operesheni ya kuthibiti biashara ya Mifugo kwenye minada na masoko ili kuhakikisha Mifugo inafikishwa machinjioni. Hatua iliyofikiwa ni: kununuliwa kwa chiller kwa ajili ya kuimarisha mtambo wa kuzalisha Liquid Nitrogen katika kituo cha NAIC –Usa River (Arusha) na jumla ya wataalam wa uhimilishaji 100 kutoka mikoa ya Arusha, Kilimanjaro, Dar es Salaam, Pwani, Tanga na Morogoro walipata mafunzo kupitia Land O' Lakes International Development kwenye mradi wa Public Private Partinership for Artificial Insemination Delivery – PAID; kukamilika kwa ujenzi wa banda la mbuzi katika mnada wa Nyamatara; kukamilika kwa ujenzi wa kishushio na kipakilio cha mifugo (loading and unloading ramp) katika mnada wa Pugu; na ununuzi wa matanki matatu (3) ya maji yenye ujazo wa lita 10,000 kila moja, na uingizaji wa maji.

(b) Miundombinu ya Maji na Maeneo Malisho

Mradi unalenga kuainisha na kutenga maeneo ya maji na malisho kwa ajili ya mifugo ili kupunguza migogoro ya ardhi kati ya wakulima na wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 2 zilitengwa kwa ajili ya kuchimba malambo 5 katika Wilaya za Lindi, Chunya, Kilindi, Kilosa na Rufiji; kuimarisha uzalishaji wa mbegu bora za malisho kwenye mashamba nane (8) ya malisho kwa kuyapatia mshine na vitendea kazi; kutambua, kutenga na kutangaza kwenye gazeti la Serikali maeneo ya nyanda za malisho kwenye vijiji 50 za Wilaya za Kilosa, Ngorongoro, Mvomero, Mpanda, Kaliua, Kilombero, Iramba, Kiteto, Igunga, Lindi na Kilindi; na kuandaa mpango wa matumizi bora ya ardhi kwenye maeneo yaliyotengwa kwenye Mamlaka za Serikali za Mitaa 20. Hatua iliyofikiwa ni: kuimarishwa kwa shamba la kuzalisha mbegu bora za malisho la Langwira kwa kukarabati ofisi iliyoezuliwa na upepo mwaka 2015 na kujengwa kwa banda la kuhifadhia hei na mbegu bora za malisho.

(c) Vituo vya Mafunzo na Tafiti za Mifugo na Uvuvi

Mradi ulilenga kujenga madarasa matatu (3) katika kampasi za Madaba na Kikulula; ukarabati wa darasa moja na hosteli katika Chuo cha Mafunzo ya Mifugo – Morogoro; ukarabati wa maktaba katika vyuo vya Mabuki na Kikulula na kuimarisha Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi na Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi ili kuongeza

wataalam wa uvuvi na teknolojia mbalimbali kuhusu uvuvi na ufugaji wa samaki. Hatua iliyofikiwa ni: Wakala kuendelea na zoezi la udahili wa wanafunzi ambapo wanafunzi 1,958 walidahiliwa kati ya lengo la kudahili wanafunzi 2,500 kwa mwaka 2016/2017; kupatikana kwa mkandarasi kwa ajili ya kukarabati darasa moja Kikulula; ukarabati wa maabara 3 za Parasitologia katika Kampasi za Mpwapwa, Morogoro na Madaba na kuziwekea vifaa vipya vya kisasa ambapo vifaa vya Maabara hizo vimeshaingia nchini. Aidha, ukarabati wa jengo la kompyuta (Computer lab), ofisi za watumishi na nyumba mbili za watumishi umefanyika katika Kampasi za Madaba, Morogoro na Kituo cha Kikulula; kujengwa kwa banda la nguruwe katika Kampasi ya Buhuri kwa ajili ya mafunzo kwa vitendo na uzalishaji; kutolewa mafunzo ya wiki mbili kwa wafugaji 37 katika Kampasi ya Tengeru na kuendelea kuboreshwa kwa miundombinu ya Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI).

(d) Kudhibiti Magonjwa ya Milipuko na ya Kipaumbele

Mradi unalenga kudhibiti kupe na magonjwa wayaenezayo, kuzalisha chanjo za mifugo Kibaha na kununua chanjo ya kichaa cha mbwa. Hatua iliyofikiwa ni:kugawanywa kwa dozi 17,600 za chanjo ya Kichaa cha Mbwa kwa Mamlaka ya Mji Kibaha (4,800), Wilaya za Kibaha (4,700), Kisarawe (4,100), Dodoma (1,000) na Kondoa (3,000); dozi 16,470,030 za chanjo ya I-2 inayokinga kuku dhidi ya ugonjwa wa mdondo, dozi 16,300 za chanjo ya Kimeta na dozi 56,850 za chanjo dhidi ya ugonjwa wa Chambavu zimezalishwa na kusambazwa nchini. Aidha, chanjo ya S-19 dhidi ya ugonjwa wa Kutupa Mimba iko katika hatua za majaribio; sampuli 1,632 za mifugo na wanyama pori zilipokelewa na kufanyiwa uchunguzi. Baadhi ya magonjwa yaliyotambuliwa ni pamoja na Mdondo, Gumboro, Ndigana Kali, Ndigana Baridi, Sotoka ya Mbuzi, Kichaa cha Mbwa na Homa ya Matumbo kwa kuku na jumla ya sampuli 493 za vyakula vya mifugo zilipokelewa na kufanyiwa uchunguzi wa ubora ambapo sampuli 80 sawa na 16.2% zilionekana kuwa na upungufu tofauti tofauti wa viwango vya viini lishe.

(e) Kuwezesha Uwekezaji wenye Tija Katika Ranchi za Taifa (NARCO)

Mradi unalenga kuwezesha NARCO kuendelea na ujenzi wa machinjio ya kisasa Ruvu na kununua ng'ombe 1,200. Hatua iliyofikiwa ni: kuzalishwa kwa ndama 413 katika Ranchi za NARCO na kupatikana kwa mkopo wa riba nafuu wa Dola za Kimarekeni milioni 25 kutoka Mfuko wa Maendeleo wa Ushirikiano wa Kiuchumi wa Serikali ya Korea (EDCF) kwa ajili ya kuendeleza ujenzi wa machinjio ya Ruvu, kuongeza idadi ya mifugo, kujenga viwanda kwenye eneo la ranchi ya Ruvu na kutengeneza bidhaa za ngozi.

3.3.2.4 Uvuvi

(a) Ujenzi wa Bandari ya Uvuvi

Mradi unalenga kujenga bandari ya uvuvi ambayo itawezesha meli zinazovua katika

bahari kuu kutia nanga nchini ili kuwezesha Serikali kusimamia kwa ufanisi uvuvi katika bahari kuu. Katika mwaka 2016/17 shilingi milioni 500 fedha za ndani na shilingi milioni 24 fedha za nje zilitengwa kwa ajili ya upembuzi yakinifu ili kubaini eneo ambalo litafaa kwa ujenzi wa bandari kati ya maeneo mawili (2) yaliyopendekezwa ya Mikindani (Mtwara) na Bagamoyo (Pwani). Hatua iliyofikiwa ni kuendelea kwa majadiliano na Mtaalamu Mwelekezi ambaye anatarajiwa kufanya upembuzi yakinifu kwa ajili ya kuainisha maeneo yanayofaa kwa ujenzi wa bandari ya uvuvi. Aidha, kwa kushirikiana na Mamlaka ya Bandari Tanzania (TPA) eneo la Gati Namba 6 katika Bandari ya Dar es Salaam limeboreshwa wakati maandalizi ya awali ya ujenzi wa bandari kamili yanaendelea.

(b) Kuimarisha Ufugaji wa Viumbe Majini

Mradi unalenga kuimarisha ufugaji wa samaki wa maji baridi katika vituo vitano (5) vya kuzalisha vifaranga vya samaki vya Mwamapuli - Tabora, Ruhila - Songea, Kingolwira - Morogoro, Nyigedi - Lindi na Nyamirembe - Chato na vituo viwili (2) vya samaki wa maji chumvi vya Machui - Tanga na Mbegani – Bagamoyo; kuchimba mabwawa 5 ya kukuzia samaki katika kituo cha Machui-Tanga; kujenga na kufunga vifaa vya *hatchery* katika vituo vya Maji chumvi vya Machui-Tanga na Mbegani-Bagamoyo; kujenga *hatchery*, ofisi na kufunga vifaa vya *hatchery* katika vituo 5 vya ufugaji samaki maji baridi vya Mwamapuli-Igunga, Ruhila-Songea, Kingolwira-Morogoro, Nyengedi-Lindi na Nyamirembe-Chato. Hatua iliyofikiwa ni: kukarabati mabwawa ya kuzalisha samaki katika vituo vya Ruhila (Songea) na Mwamapuli (Igunga – Tabora); kukarabati vituo vitano (5) vya uzalishaji samaki wa maji baridi; na kuzalishwa kwa vifaranga 253,200 vya samaki aina ya tilapia na vifaranga 30,700 aina ya sato; kupandikizwa kwa vifaranga 3,000 katika mabwawa ya asili ya Ngerengere na Bwawani yaliyopo Morogoro. Kukarabatiwa kwa vituo viwili (2) vya uzalishaji samaki maji bahari vya Bagamoyo na Machui na kuanza kukuza samaki 3450. Kuzalishwa kwa vifaranga 9,563,409 aina ya perege katika mashamba ya watu binafsi ya Eden, Safina na Kisarawe (Dar es Salaam) na Sisso (Kigoma), Tafiri – (Mwanza), SOFFA (Songea), Kasulu (Kigoma), Chifive & Consultant (Mara), Kitungwa (Morogoro), Lamadi (Simiyu) na Machui farm (Pwani) na kusambazwa kwa wakulima nchini kote.

(c) Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi milioni 400 fedha za ndani na shilingi bilioni 2.2 fedha za nje kwa ajili ya kujenga na kukarabati miundombinu ya uvuvi katika vituo vya ulinzi wa rasilimali za uvuvi, mialo, karakana ya kutengenezea maboti (Boatyards) na vituo vya uthibiti wa ubora na viwango; kuimarisha ulinzi wa rasilimali za uvuvi kwa njia ya ushirikishwaji wa jamii za uvuvi na kuimarisha doria katika ulinzi wa rasilimali za uvuvi katika mavuvi ya kipaumbele. Hatua iliyofikiwa ni: kufanyika kwa doria yenye siku kazi 1,901 katika maeneo ya Ziwa Victoria, Ziwa Tanganyika, Ziwa Nyasa na Bahari ya Hindi ambapo ziliwezesha kukamatwa

makokoro 181, kamba za kokoro mita 57,420, Vyandarua 10, nyavu za makila 2,217, nyavu za dagaa (chini ya mm 10) 34, nyavu aina ya timba 1,138, baruti 11, mitungi ya gesi 38, "detonators" 10, "compressors" 3, Mbolea aina ya Urea kilo 38, Mitumbwi 87, vifaa vya kuzamia jozi 30, boti 43 na Injini za boti 1; watuhumiwa 194 walikamatwa kwa makosa mbalimbali ya uvunjaji wa Sheria na Kanuni za Uvuvi na kufikishwa mahakamani; MATT imefanya ukaguzi katika Bandari ya Dar es Salaam ambao umewezesha kukamatwa kontena la nyavu haramu. Vile vile, kaguzi 585 za kuhakiki ubora wa samaki na mazao yake zimefanyika ambapo jumla ya kilo 6,393,239 na samaki hai wa mapambo 112,020 walikaguliwa kabla ya kusafirishwa nje ya nchi; kukaguliwa kwa masoko ya samaki (22), maduka ya samaki (20), viwanda vya kuchakata mazao ya uvuvi, maghala (26) ya kuhifadhi mazao ya uvuvi na mialo (90) ya kupokelea samaki; na kutolewa kwa vibali 310 vya kusafirisha kilo za samaki 35,827,559 katika soko la ndani na vibali 240 vya kuingiza samaki nchini ambapo kilo za samaki 5,465,095 ziliingizwa.

(d) Kuimarisha Utafiti Mafunzo na Ugani wa Uvuvi

Mradi unalenga kuiwezesha Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi (FETA) na Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania (TAFIRI). Hatua iliyofikiwa ni: kuendelea na ukamilishaji wa ujenzi wa madarasa mawili (2) na kuweka umeme katika Kampasi ya Mikindani; kuendelea na ujenzi wa Hostel mbili (2) kwa Kampasi ya Gabimori (Rorya); kuendelea na ukarabati katika vituo vya Nyegezi na Kibirizi (Kigoma); kufanyika kwa sensa ya wavuvi na vyombo vyao katika Ziwa Victoria Oktoba, 2016; na kufanyika kwa tafiti ya uwingi wa samaki kwa njia ya *hydroacoustic* katika Ziwa Victoria ambapo mpaka sasa takwimu ya hali ya Uvuvi katika Ziwa hilo inaonesha kuwa samaki aina ya Sangara walipungua toka tani 651,353 mwaka 2014 hadi tani 621,253 mwaka 2015.

3.3.2.5 Wanyamapori

(a) Mradi wa Usimamizi Endelevu wa Maliasili Nchini

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 4.88 fedha za nje kwa ajili ya kutoa ushauri wa kitaalam kwa Halmashauri Wilaya za Ngorongoro na Serengeti katika masuala ya sera, sheria na taratibu za kuwezesha halmashauri hizo kunufaika na mapato yatokanayo na uhifadhi na utalii; na kuziwezesha halmashauri hizo kutoa mafunzo ya uhifadhi na kuandaa mpango wa matumizi bora ya ardhi. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na ukarabati wa jengo katika eneo la Ivory Room na kuwa ofisi ndogo za Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Dar es Salaam; kusambaza mkakati wa mabadiliko kwa wajumbe wote wa Mamlaka ya Wanyamapori katika vitengo ambapo vituo vya kazi vitano kati ya sita vilifikiwa; kukamilika kwa Hadidu za Rejea kwa ajili ya mafunzo ya ukusanyaji wa mapato pamoja na utalii; kuanzishwa kituo cha kupambana na ujangiri chini ya Mamlaka ya Wanyamapori; kukamilika kwa Hadidu za rejea kwa ajili ya kusaidia maandalizi ya taratibu ufanyaji kazi na mawasiliano (code of Conduct).

(b) Mradi wa KILORWEP

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 2.08 fedha za nje zilitengwa kwa ajili ya kuwezesha uanzishwaji na usimamizi wa maeneo ya hifadhi ya jamii- WMAs na usimamizi shirikishi wa maliasili katika wilaya za Ulanga, Rufiji na Kilombero; kuwezesha usimamizi wa mpango wa matumizi bora ya ardhi; na upembuzi yakinifu na tathmini ya shughuli za kiuchumi za wananchi zinazotegemea maliasili katika wilaya za Ulanga, Kilombero na Rufiji. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na upanuzi wa Hifadhi ya Misitu ya Vijiji (VFRs) ya Chokoachoko; kuandaa sheria kwa ajili ya Kikundi cha Usimamizi wa Fukwe cha Abdallah Ngwila BMU; kuboresha mpango wa matumizi bora ya ardhi kwa misitu ya vijiji (VFRs) vya Chokoachoko, Luuya na Kimbiru pamoja na kuandaa Mpango wa Matumizi Bora ya Ardhi (VLUPs) katika vijiji vya Kichangani, Idunda na Libenanga.

3.3.2.6 Misitu

(a) Mradi wa Uendelezaji Misitu Binafsi na Mnyororo wa Thamani

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 2.64 fedha za nje kwa ajili ya kujenga mazingira wezeshi ya kuendeleza misitu binafsi; kuwezesha utayarishaji wa mipango ya matumizi bora ya ardhi; na kuwezesha vikundi vinavyojishughulisha na kilimo cha miti kwa kutoa elimu wa shughuli mbadala za kiuchumi zaidi ya upandaji miti. Hatua iliyofikiwa ni kuandaliwa kwa Mipango Matumizi Bora ya Ardhi kwa Vijiji sita (6) (Village land use plan); kutolewa kwa mafunzo kuhusu mipango mkakati ya kuimarisha mpango wa matumizi bora ya ardhi ya Kijiji; kuanzishwa kwa VICOBA, ambapo majaribio (piloting) yameaza kwa vikundi vya wafanyabiashara wadogo na wakati pamoja na vikundi vya upandaji miti.

3.3.3. Kufungamanisha Ukuaji wa Viwanda na Maendeleo ya Watu

Ujenzi wa uchumi wa viwanda una mahitaji tofauti ya rasilimali watu ikilinganishwa na mahitaji ya uchumi wa kilimo. Tanzania imebainika kuwa na upungufu mkubwa wa rasilimali watu yenye ustadi wa weledi wa shughuli za uchumi wa viwanda. Hivyo, msukumo umewekwa katika kuongeza weledi na upatikanaji wa mahitaji halisi ya rasilimali watu kwa uzalishaji na usimamizi wa viwanda ukilenga maeneo yafuatayo:-

3.3.3.1 Elimu

(a) Elimumsingi

(i) Miradi wa kuimarisha Elimumsingi

Msukumo katika elimumsingi ni kutoa elimu bila malipo na kuimarisha ubora na ufaulu katika ngazi hii ya elimu. Hatua zilizochukuliwa kwa ajili hii ni pamoja na:-

(ii) Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Elimu

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 55.752 fedha za nje kwa ajili ya

kutekeleza programu ya Lipa Kulingana na Matokeo (P4R) ili kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia. Upatikanaji wa fedha una mfumo wa motisha kwamba ikiwa utekelezaji unakuwa mzuri, wafadhili wanatoa fedha zaidi. Jumla ya shilingi bilioni 72.456 zilipokelewa zaidi ya kiasi kilichotengwa kwa mwaka 2016/17 kutokana na utekelezaji mzuri wa mradi. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa ukarabati na ujenzi wa shule 150 ikiwemo shule za sekondari 37 na msingi 113 katika halmashauri 83; kukamilika kwa ukarabati wa vyuo vya ualimu kumi (10) vya Tabora, Korogwe, Klerruu, Butimba, Morogoro, Tukuyu, Kasulu, Songea, Mpwapwa na Marangu; ununuzi na usambazaji wa vifaa vya TEHAMA na kemikali kwa ajili ya maabara za vyuo vya ualimu vya Kasulu, Korogwe, Tukuyu, Butimba na Tabora; ununuzi wa vifaa vya maabara kuimarisha ufundishaji wa masomo ya sayansi katika shule za sekondari 1,625; ujenzi wa madarasa 647, vyoo na hivyo kuongeza matundu ya vyoo 1,649, mabwalo 4, mabweni 19 na uchapishaji na usambazaji wa vitabu vya Kiada nakala 1,958,628 vya kidato cha 1-4 na nakala 541,372 kwa kidato cha 5-6.

Kukamilika kwa ujenzi wa shule ya msingi Mogitu katika Halmashauri ya Hanang

(iii) Mpango wa Maendeleo ya Elimu Msingi

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 108 fedha za nje kwa ajili ya kuandaa, kuchapa na kusambaza mitaala pamoja na machapisho ya mihtasari na kiongozi cha mwalimu kwa ajili ya elimu ya awali, darasa la I – VI, kuhuisha mitaala ya stashahada na shahada ili kuingiza masuala ya KKK. Jumla ya shilingi bilioni 29.209 zilitolewa na kutumika. Hatua zilizofikiwa ni: kuchapa na kusambaza shuleni vitabu vya kiada nakala 6,492,843 vya elimu ya awali, nakala 6,862,800 vya darasa I, nakala 6,862,800 vya darasa la II na nakala 6,818,181 vya darasa la III pamoja na kutoa mafunzo kwa walimu 519 kutoka katika shule na vitengo 252 wanaofundisha wanafunzi wasioona na wenye ulemavu wa kusikia wa darasa la I na la II; walimu 22,995 wanaofundisha Darasa la III na IV kutoka mikoa 19; na walimu 16,079 wa elimu ya awali.

(iv) Programu ya Maendeleo ya Elimu ya Sekondari

Programu inalenga katika kuinua ubora wa elimu ya sekondari ambapo ilikuwa ikitekelezwa kuanzia mwaka 2010/11 – Desemba 2016/17. Programu hii ililenga katika kuhakikisha kuwa walimu wa masomo ya lugha na kiingereza wa shule za sekondari wanajengewa uwezo wa kufundisha masomo haya, ukarabati wa shule za sekondari 1200 pamoja na kuimarisha Taasisi za NECTA, TIE na ADEM. Programu hii imekamilika muda wake wa utekelezaji Desemba 2016 ambapo mafanikio yaliyopatikana ni pamoja na: kutoa mafunzo kwa walimu wa masomo ya sayansi 1,950 kwa lengo la kuboresha ufundishaji wa masomo haya katika shule za sekondari za umma; kununuliwa na kusambazwa kwa kompyuta 290 katika vituo 20; kukamilika kwa maandalizi ya kiongozi cha mwalimu wa masomo ya sayansi kwa wanafunzi wasioona na wenye uoni hafifu.

(b) Ufundi na Teknolojia

i. Ujenzi na Ukarabati wa Vyuo vya Ufundi Stadi

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 3.4 fedha za ndani zilitengwa kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huu wa ujenzi wa vyuo vitano (5) vya mikoa ya Njombe, Kagera, Rukwa, Geita na Simiyu. Ujenzi wa chuo cha mkoa wa Njombe umeanza na ukamilishaji wa makabrasha ya ujenzi wa vyuo vya Kagera, Rukwa, Geita na Simiyu upo katika hatua za mwisho. Vile vile, Serikali imeendelea na ujenzi wa karakana mpya kwa ajili ya ufundishaji na utengenezaji wa samani katika Chuo cha VETA Dodoma ambapo hadi sasa karakana hii imeshakamilika kwa zaidi ya asilimia 75. Lengo la ujenzi wa karakana hii ni kuwezesha chuo hiki kuweza kufundisha mafundi wenye uwezo wa kuzalisha samani za kisasa ili kuendana na mahitaji ya soko. Aidha, karakana hii itatumika pia katika kutengeneza samani kwa ajili kuuza na hivyo kukiongezea chuo mapato. Serikali pia imekamilisha ukarabati wa miundombinu katika Vyuo 7 vya Maendeleo ya Wananchi ambavyo ni Gera, Kasulu, Sengerema, Bariadi, Karumo, Rubondo na Kisarawe. Aidha, hatua za awali za ujenzi wa vyuo vya Ufundi stadi vya Geita, Rukwa, Nyasa na Chato zimekamilika kwa kupatikana ardhi na hati miliki.

Muonekano wa Karakana ya Kisasa ya Useremala VETA Dodoma

(ii) Taasisi ya Teknolojia Dar es salaam

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 5 fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa jengo la kufundishia la Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam awamu ya pili. Fedha iliyotumika hadi sasa ni shilingi bilioni 1.446 ambapo asilimia 60 ya ujenzi imekamilika. Aidha, hatua nyingine ni; uwekaji wa miundombinu ya umeme, mabomba, matengenezo ya sakafu na uwekaji wa lifti.

Hatua ya ujenzi wa Jengo la "DIT Teaching Tower Complex" Februari, 2017

(iii) Kuimarisha Tafiti, Sayansi, Teknolojia na Ubunifu

Mradi ulilenga kuendeleza juhudi za kujenga uchumi wa viwanda kwa kuimarisha uwezo wa nchi wa kufanya tafiti na uratibu wa sayansi na teknolojia ili kuchochea ubunifu katika maendeleo. Tume ya Sayansi na Teknolojia (COSTECH) kwa kushirikiana na kampuni ya *Digital Divide Data Kenya Ltd* ilifanya majaribio ya teknolojia ya kubadilisha utunzaji wa taarifa katika makaratasi (hardcopy) kwenda mfumo wa kidijitali (digitization) katika mfumo wa kisasa zaidi (softcopy). Katika mradi huo, kampuni hiyo inahawilisha teknolojia na kuwajengea uwezo watumishi

wa Tume 3 pamoja na vijana wengine wa Kitanzania 12 kutumia teknolojia hiyo ambayo itatengeneza ajira nyingi katika siku za usoni. Vile vile, COSTECH imefadhili maabara ya teknolojia mpya ya viwandani (mechatronics) iliyopo katika Taasisi ya Teknolojia ya Dar es Salaam (DIT). Mkakati huu unatekelezwa kwa ushirikiano baina ya DIT na kampuni ya kijerumeni ya FESTO -Didactic – GmbH & Co. Kupitia mradi huu Kituo cha kutoa mafunzo kwa watu wa viwanda (industrial training centre) kimeanzishwa. Aidha, Serikali imeendelea kufadhili watafiti 27 wanaoendelea na masomo katika vyuo mbalimbali hapa nchini wakiwemo 4 wa shahada ya uzamili na 23 wa shahada ya uzamivu.

(iv) **Ubunifu**

Serikali imeendelea kuchochea ubunifu wa vijana kwa kuhamasisha uanzishwaji wa atamizi (incubations) katika Vyuo vikuu vya Tumaini (Kiota Hub); Nelson Mandela, Sokoine, Dodoma, Zanzibar, Miji ya Sengerema na Moshi (Kili Hub). Aidha, kupitia atamizi ya TEHAMA ya Dar Es Salaam (DTBi), kampuni changa 25 zimeanzishwa, 14 zikiwa kwenye jengo la COSTECH na nyingine 11 zikiwa kwenye maeneo tofauti. Kampuni hizi zimejikita katika maeneo ya: *software development; mobile payment systems; microfinance, back-up & recovery*. Vile vile, kupitia Ukumbi wa Ubunifu (Buni Innovation Space), Tume imezisaidia kampuni changa 43 kupitia programu ya *mentorship* na kusaidia kuboreshwa kwa mawazo bunifu saba (7) ambayo ni: Maoni App, Kodi Yangu, Fuel-Less generator, Smart Mtaa, Ungane App, Fedha Zetu na D-pay. Kati ya mawazo haya saba, manne (Maoni App, Kodi Yangu, Smart Mtaa na Fedha Zetu) kwa sasa yanatumika na wahitaji wanaweza kuyapata kupitia simu za viganjani.

(c) Elimu ya Juu

(i) Mikopo ya Wanafunzi wa Elimu ya Juu

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 483 zilitengwa kwa ajili ya mikopo kwa wanafunzi 119,012 ikijumuisha wanafunzi 27,903 (wasichana 9,794) wa mwaka wa kwanza na 93,295 wanaoendelea na masomo. Kati ya fedha hizo, shilingi bilioni 427 zilitokana na mfuko mkuu wa Serikali na shilingi bilioni 56 zilitokana na marejesho kutoka kwa wanufaika wa mikopo. Vile vile, urejeshaji wa mikopo umeendelea kuimarika katika kipindi hiki ambapo hadi kufikia februari, 2017 jumla ya shilingi 52,897,283,065 zimekusanywa ukilinganisha na shilingi 30,265,602,198.14 zilizokusanywa kwa mwaka mzima wa 2015/16, hii ni takribani asilimia 170 ukilinganisha na mwaka 2015/16.

(ii) Upanuzi wa Taasisi za Elimu ya Juu

Msukumo pia umewekwa katika kupanua fursa za elimu ya juu na ufundi kwa kujenga miundombinu ya vyuo ikijumuisha madarasa, vyumba vya mihadhara, karakana na maabara. Katika mwaka 2016/17 shughuli zilizotekelezwa ni:-

a. Ujenzi wa Hospitali Chuo Kikuu cha Afya na Sayansi Shirikishi, Muhimbili

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 13 fedha za ndani zilitengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa hospitali ya kufundishia - Kampasi ya Mloganzila na ukarabati wa hosteli na jengo la utawala Kampasi Kuu ya Muhimbili. Hadi februari 2017, watumishi wapya 50 wameajiriwa na wameanza mafunzo kabilishi ambapo Watumishi wengine 131 wa kada mbalimbali wamepewa barua za ajira na wengine wameanza mafunzo katika hospitali ya Mloganzila. Hospitali hii ina uwezo wa kuchukua wagonjwa zaidi ya 600 kwa wakati mmoja na itaanza kutoa huduma mwaka 2017/18. Hospitali hii itaimarisha ufundishaji wa wanafunzi madaktari kwa vitendo pamoja na kutoa huduma.

Hospitali ya Taaluma na Tiba ya Chuo Kikuu cha Afya na Sayansi Shirikishi cha Mloganzila.

b. Upanuzi na Ukarabati wa Chuo Kikuu cha Dar es Salaam

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 9.44 fedha za ndani zilitengwa kwa ajili ya kukarabati hosteli za wanafunzi, kumbi za mihadhara, kituo cha polisi, nyumba za wahadhiri na miundombinu ya mfumo wa maji taka. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa asilimia 98 ya ukarabati wa hosteli ya Kijitonyama na ununuzi wa samani na kuanza kutumika Machi 2017; kukamilika kwa ukarabati wa mabweni 6; kukamilika kwa ukarabati wa nyumba nane (8) za wafanyakazi; ukarabati wa miundombinu ya majitaka katika eneo la Kitivo cha Uhandisi na Teknolojia; na kufikia katika hatua za mwisho za ujenzi wa mabweni mapya sita (6) ya ghorofa nne (4) yenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 3,840. Ujenzi wa mabweni umefikia hatua za mwisho za ukamilishaji.

Hosteli mpya za wanafunzi katika Chuo Kikuu cha Dar es Salaam

c. Upanuzi na ukarabati wa Chuo Kikuu Huria cha Tanzania (OUT)

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 2 fedha za ndani zilitengwa kwa ajili ya ukarabati wa miundombinu ya vituo vya chuo kwa mikoa (7) ya Geita, Ruvuma, Rukwa, Kilimanjaro, Singida, Mara na Pwani. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa ukarabati wa miundombinu ya kituo cha Geita; ukarabati wa miundombinu ya kituo cha Mwanza bado unaendelea; Matengenezo madogo madogo yamefanyika katika majengo ya makao makuu ya Chuo, Bungo - Kibaha na majengo ya makao makuu ya muda ya Chuo Kinondoni - Dar es salaam.

Ukarabati unaoendelea katika Chuo Kikuu Huria Kituo cha Mwanza

d. Upanuzi na Ukarabati wa Chuo Kikuu cha Ardhi

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 5 fedha za ndani zilitengwa kwa ajili ya ujenzi wa maabara na ukarabati wa hosteli za wanafunzi awamu ya sita (VI). Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa michoro ya usanifu majengo ya jengo la ardhi na uhandisi; kukamilika kwa michoro ya awali ya usanifu majengo na kufanyika kwa

uchunguzi wa udongo (Soil Test) eneo la ujenzi wa mabweni ya wanafunzi; na kukamilika kwa michoro ya awali ya usanifu majengo na kufanyika kwa uchunguzi wa ardhi eneo la ujenzi wa maabara ya matumizi mbalimbali. Vile vile, Chuo kimeboresha zahanati iliyopo kuwa kituo cha afya kwa gharama ya shilingi 13,120,520; ununuzi wa samani na vifaa vya ofisi zenye thamani ya shilingi 98,072,505; na kukamilisha ukarabati wa majengo ya hosteli matano (5) na madarasa 57 kwa kiasi cha shilingi 118,398,562. Fedha hizi ni mapato ya ndani (own source). Aidha Chuo kimenunua gari moja aina ya "Toyota Land Cruizer Hardtop" kwa shilingi 152,000,000 kwa ajili ya matumizi ya utafiti na pikipiki aina ya bajaji moja kwa ajili ya wanafunzi walemavu wanaosoma chuoni yenye thamani ya shilingi 6,860,000 kupitia SIDA.

e. Upanuzi na Ukarabati wa Chuo Kikuu cha Kilimo cha Sokoine

Mradi ulilenga kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia kwa kuhakikisha ujenzi na ukarabati wa miundombinu mbalimbali ikiwemo vyumba vya mihadhara, maabara, na vyumba vya kompyuta. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa ujenzi wa jengo la ghorofa moja (1) likijumuisha Ofisi, vyumba vya Semina, madarasa na maabara za Kompyuta uliogharimu kiasi cha shiling 1,315,677,977 kutoka Serikali ya Kifalme ya Norway kwa ajili ya kuratibu hewa ya ukaa nchini katika Kituo cha Taifa cha Uratibu wa Hewa ya Ukaa Nchini (National Carbon Monitoring Centre); kukamilika kwa asilimia 99 ya ujenzi wa Kituo cha Mafunzo cha Utafiti wa Afya ya Mazingira na Viumbe Maji (*African Centre for Health of Acquatic Resources* - ACHAR) kwa gharama ya shilingi 217,954,560 kutoka Shirika la Maendeleo la Kimataifa la Norway (NORAD).

Majengo yaliyokamilika ya Kituo cha Taifa cha Uratibu wa Hewa ya Ukaa Nchini na Kituo cha Mafunzo cha Utafiti wa Afya ya Mazingira na Viumbe Maji

3.3.3.1 Huduma Afya na Ustawi na Jamii

Moja ya mambo yanayozingatiwa kwa ajili ya kufungamanisha uchumi wa viwanda na ustawi wa maisha ya jamii ni upatikanaji rahisi, nafuu wa huduma za afya. Katika kutekeleza hili katika hatua zifuatavyo zimechukuliwa:-

(a) Mradi wa Kupunguza Vifo vya akina Mama Vinavyotokana na Uzazi: Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 46.272 kwa ajili ya kugharamia kazi mbalimbali zinazotekelezwa kwa ufadhili wa Mfuko wa Pamoja wa Afya, kutekeleza Mradi wa Malipo kwa Ufanisi unaofadhiliwa na Benki ya Dunia na uimarishaji wa mifumo ya afya nchini (Heatlh Systems Strengthening). Hatua iliyofikiwa ni: kutolewa kwa mafunzo ya utekelezaji wa mapango wa Malipo kwa Ufanisi kutoka katika ngazi ya jamii hadi Makao Makuu ya Halmashauri; kutoa motisha (*Startup Funds*) kwa mikoa ya Mwanza, Pwani na Shinyanga; na kutolewa kwa *matching fund* ya CHF pamoja na uhakiki wa matokeo ya viashiria vya ufanisi katika sekta ya afya kulingana na makubaliano ya wadau wa maendeleo.

(b) Mradi wa kuimarisha Hospitali ya Rufaa Mbeya: Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 5 zilitengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa jengo la huduma za X-Ray na kununua Vifaa Tiba. Kati ya fedha hizo shilingi bilioni 1.5 zimetolewa na hatua iliyofikiwa ni kukamilika kwa taratibu za kumpata mkandarasi kwa ajili ya kuendelea na Ujenzi wa mradi.

(c) Taasisi ya Saratani Ocean Road: Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 5 kwa ajili ya ujenzi wa vyumba vya kuweka vifaa vya mionzi (Bunkers) na ununuzi mitambo ya tiba ya saratani. Hatua iliyofikiwa ni kukamilika kwa ujenzi wa vyumba vya kuweka vifaa vya mionzi (Bunkers); kuendelea na taratibu za ununuzi wa mitambo ya LINAC 1 na CT Simulator ili kuwezesha mashine hizi kufungwa.

(d) Mradi wa kuimarisha Hospitali za Rufaa: Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 251.5 kwa ajili ya ununuzi wa dawa, vifaa, vifaa tiba na vitendanishi na kuvisambaza katika vituo vya kutolea huduma za afya nchini. Shilingi bilioni 84.596 zilipokelewa na kupelekwa Bohari ya Dawa kwa ajili ya kununua dawa, vifaa, vifaa tiba na vitendanishi na kuvisambaza katika vituo vya kutolea huduma za afya nchini na ukusanyaji wa damu salama.

(e) Udhibiti wa Magonjwa ya Kuambukiza: Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 113.677 kwa ajili ya kutoa mchango wa Serikali kwa Shirika la GAVI linaloshirikiana na Serikali katika Ununuzi wa Chanjo. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa ununuzi wa chanjo ambazo hutolewa kwenye vituo vya kutolea huduma kwa ajili ya kukinga magonjwa mbalimbali hasa kwa watoto na akina mama; kununua magari, pikipiki 70 na trekta ya kuzolea taka kwa ajili ya zawadi ya Halmashauri zitakazofanya vizuri katika usafi wa mazingira; na kuandaa mwongozo wa Maji na Usafi wa Mazingira katika vituo vya kutolea huduma za afya.

3.3.3.2 Maji Safi na Usafi wa Mazingira

Upatikanaji wa maji safi na usafi wa mazingira umeendelea kutiliwa mkazo kutokana na ukweli kwamba huchangia kwa kiwango kikubwa kupunguza magonjwa ya

kuambukiza na hivyo kuimarisha afya na maisha ya jamii, hususan, kaya maskini. Hatua zilizochukuliwa kuhusiana na hili ni pamoja na:-

(a) Kuboresha Huduma za Maji katika Jiji la Dar es Salaam:

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 128.5 fedha za ndani na shilingi bilioni 54.53 fedha za nje kwa ajili ya kukamilisha miradi ya Ruvu Juu, Ruvu Chini na Visima virefu vya Kimbiji na Mpera; kuanza ujenzi wa mradi wa usambazaji na uondoaji maji taka; na utekelezaji wa miradi mipya chini ya mpango maalum wa kuboresha huduma za maji katika jiji la Dar es Salaam:-

(i) Mradi wa Maji wa Ruvu Chini – Pwani: Katika mwaka 2016/17 kazi zilizotekekezwa ni pamoja na kukamilika kwa ulazaji wa bomba la kusafirisha maji kutoka mtambo wa Ruvu Chini (Bagamoyo) hadi Dar es Salaam (km 55.38) ambapo upanuzi huu umeongeza uzalishaji wa maji kutoka lita milioni 180 hadi lita milioni 270 kwa siku.

(ii) Mradi wa Maji wa Ruvu Juu – Pwani: katika mwaka 2016/17 shughuli zilizotekelezwa ni kukamilika kwa upanuzi wa chanzo cha maji eneo la Ruvu Darajani; kukamilika kwa ulazaji wa mabomba makuu yenye urefu wa kilomita 40.01 kutoka Mlandizi hadi Kimara; na kukamilika kwa ujenzi wa tanki jipya la Kibamba. Aidha, mradi huu upo katika hatua za majaribio. Vile vile, mradi umeongeza uwezo wa uzalishaji wa maji kutoka lita za ujazo milioni 82 hadi lita ujazo milioni 196 kwa siku na kunufaisha wakazi wa maeneo ya Mlandizi, Kibaha, Kibamba, Kiluvya, Kinyerezi, Mbezi, Kimara, Changanyikeni, Segerea, Vingunguti, Airport, Ukonga, Kibangu, Makuburi na Kipawa.

(iii) Mradi wa Visima virefu vya Kimbiji na Mpera: Katika mwaka 2016/17 shughuli zilizotekelezwa ni pamoja na kukamilika kwa uchimbaji wa visima sita (6) na kufanya idadi ya visima vilivyokamilika kuwa 15 kati ya visima 20 vya uzalishaji maji ambapo uchimbaji wa visima 5 vilivyosalia utakamilika Machi 2017. Mradi huu ukikamilika utazalisha maji lita milioni 260 kwa siku na kunufaisha wakazi wa maeneo ya Kurasini, Temeke, Mkuranga, Kongowe, Chanika, Ukonga, Pugu, Kinyerezi, Kigamboni, Mbagala, Tandika, Charambe Mtoni, Kisarawe na maeneo ya viwanda yaliyopo kandokando mwa barabara ya Nyerere, Dar es Salaam. Aidha, uchimbaji wa visima saba (7) vya uchunguzi wa mwenendo wa maji chini ya ardhi katika mwamba wa Kimbiji na Mpera maeneo ya Chanika, Mkuranga, Mwasonga, Kibada, Buyuni, Changani na Nzasa – Chanika umekamilika.

(iv) Mradi wa Ujenzi wa Mfumo wa Maji taka katika Jiji la Dar es Salaam: Shughuli zilizotekelezwa ni kukamilika kwa usanifu wa ujenzi wa miundombinu ya kuondosha majitaka na ujenzi wa mitambo mipya ya kusafisha majitaka

itakayojengwa maeneo ya Jangwani, Kurasini na Mbezi Beach.

(b) Ukarabati na Upanuzi wa Huduma za Maji Mijini

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 89.5 fedha za ndani na shilingi bilioni 75.5 fedha za nje kwa ajili ya kukamilisha miradi 6 katika miji ya Mtwara, Sumbawanga, Lindi, Kigoma, Musoma na Babati; kukamilisha na kuendelea na upanuzi wa miradi ya maji katika miji mikuu ya mikoa mipya ya Geita, Simiyu, Njombe, Katavi, na Songwe; kuanza ujenzi wa miradi ya maji katika miji midogo na makao makuu ya wilaya 9 za Kisarawe, Chunya, Orkesumet, Ilula, Makambako, Korogwe, Tunduma, Kilwa Masoko, Mangaka, na Kayanga; na kuanza upembuzi yakinifu na usanifu wa kina katika miji ya Ruangwa, Liwale, Nanyumbu, Kibaya, Mbulu, Magugu, Galapo, Dareda, Bashnet, Mahenge, Ifakara, Mvomero, Mikumi, Chamwino, Bahi, Gairo, Kondoa, Nyang'hwale, Katoro na makao makuu ya Wilaya mpya; kuanza ujenzi wa mradi wa kutoa maji mto Ruvuma kwenda Manispaa ya Mtwara – Mikindani; kukamilisha maandalizi ya mradi ya uondoaji maji taka katika mikoa 6 ya Morogoro, Kilimanjaro, Tanga, Iringa, Arusha na Dodoma; na ukarabati na upanuzi wa mifumo ya maji katika miradi 8 ya kitaifa ya Mugango-Kiabakari, Makonde, Maswa, Wanging'ombe, Masasi-Nachingwe, Kahama – Shinyanga Water Supply Authority - KASHWASA, Handeni na Chalinze. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa usanifu wa mradi wa kutoa maji kutoka mto Ruvuma hadi Mtwara – Mikindani na vijiji 26 ndani ya kilomita 12 kutoka eneo la bomba kuu, ujenzi wa chanzo cha maji kutoka mto Ruvuma, chujio la maji, nyumba ya mtambo wa kusukuma maji, matenki 26, tenki kuu la ujazo wa lita milioni 30 eneo la Magamba, vituo 234 vya kuchotea maji, na ulazaji wa mambomba ya kusambaza maji umbali wa kilomita 63 katika mradi wa kutoa maji mto Ruvuma hadi Mtwara - Mikindani; kukamilika kwa usanifu wa mradi wa maji katika miji ya Tunduma na Kilwa Masoko ambao utawanufaisha wananchi 228,833 (Tunduma) na 40,000 (Kilwa Masoko); Kukamilika kwa usanifu wa kutafuta vyanzo vya maji vya uhakika vya usambazaji maji safi na uboreshaji wa huduma za majitaka katika jiji la Arusha.

(c) Miradi ya Maji ya Kitaifa

Serikali imeendelea na utekelezaji wa miradi ya maji ya Kitaifa, katika mwaka 2016/17. Katika awamu ya pili ya mradi wa Chalinze, shughuli zilizotekelezwa ni Kukamilisha usambazaji wa maji katika vijiji vya Mihuga, Masimbani, Kweikonje, Mandamazingara, Mkange, Kwan'gandu, Pongwe Kiona, Kifuleta, na Kwaruhombo. Katika miradi ya maji ya Makonde, Wanging'ombe na Handeni Trunk Main zilifanyika shughuli za ukarabati miundombinu ya maji, ununuzi wa pampu za maji, mabomba na kugharamia umeme kwa ajili ya kuendesha mitambo ya kusukuma maji**.**

(d) Miradi ya Ujenzi, Ukarabati na Upanuzi wa Huduma za Maji Vijijini

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 373.34 fedha za ndani na shilingi bilioni 48.22 fedha za nje kwa ajili ya kujenga miundombinu ya maji na vituo vipya

631 vya maji vijijini katika mkoa wa Tabora; kujenga miundombinu ya usambazaji maji Njombe vijijini, Urambo, Singida vijijini, Mbulu, Babati, Iramba na Kilosa; na kujenga miundombinu ya usambazaji maji katika vijiji vya mkoa wa Morogoro. Shughuli zilizotekelezwa ni pamoja na: kukamilika kwa miradi mipya 1,160 ya maji ya vijiji 10 katika vijiji 1,206 yenye vituo vya kuchotea maji 28,499 katika Halmashauri 148; kusajiliwa kwa Jumuiya 909 za watumia maji. Aidha, miradi hiyo imeboresha upatikanaji wa maji safi na salama kwa wananchi milioni 21.9 sawa na asilimia 72.

(e) Mradi Mkuu wa Maji Ziwa Victoria

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 12 fedha za ndani na shilingi bilioni 11 fedha za nje kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya usambazaji wa maji kutoka Ziwa Victoria katika miji ya Kagongwa, Isaka, Tinde, Nzega, Igunga, Sikonge, Tabora na vijiji 89 pembezoni mwa bomba kuu; ujenzi wa mfumo wa usambazaji maji katika miji ya Kwimba, Malampaka, Sumve, Maswa, Busega, Bariadi, Langabilili, na Mwanhuzi; ukarabati na upanuzi wa mifumo ya usambazaji maji katika miji ya Mwadui, Kishapu, Kolandoto, na Maganzo, ambapo usanifu wa kina wa ujenzi wa miundombinu hiyo umekamilika na ujenzi wa mradi huu unatarajiwa kuanza mwaka 2017/18.

(f) Mradi wa kutoa maji Mto Malagarasi kwenda miji ya Kaliua, Urambo (Tabora) na Mji mdogo wa Nguruka (Kigoma)

Mradi unahusisha ujenzi wa mradi kwa ajili ya kutoa maji Mto Malagarasi hadi miji ya Urambo, Kaliua, Nguruka, Usoke pamoja na vijiji vilivyopo kando kando mwa bomba kuu. Mradi unatarajiwa kuwanufaisha wakazi wapatao 607,086. Kazi zilizopangwa ni pamoja na ujenzi wa banio la maji, mitambo ya kutibu maji, ujenzi wa matenki ya maji, ulazaji wa bomba kuu kutoka Mto Malagarasi hadi miji ya Urambo na Kaliua na ulazaji wa mabomba ya usambazaji maji kwenye miji hiyo. Shughuli zilizofanyika ni pamoja na kukamilika kwa taarifa ya upembuzi wa awali ambapo Mtaalam Mshauri anaendelea na usanifu wa kina na unatarajiwa kukamilika Aprili 2017. Taratibu za kumpata Mhandisi Mshauri kwa ajili ya kufanya tathmini ya athari za kimazingira na kijamii zinaendelea.

(g) Mradi wa ujenzi wa Bwawa la Kidunda

Mradi huu unahusisha ujenzi wa bwawa la Kidunda ili kuhakikisha kuwa maji katika mto Ruvu yanapatikana katika kipindi chote cha mwaka na kwa ajili ya kuzalisha umeme kiwango cha MW 20. Vile vile, mradi utahusisha ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme kutoka bwawa la Kidunda hadi Chalinze. Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 10.5 fedha za ndani na shilingi bilioni 7 fedha za nje kwa ajili ya ujenzi wa barabara ya Kidunda - Ngerengere (km 75) na ulipaji wa fidia kwa wananchi 2,603 watakaopisha ujenzi wa barabara. Shughuli zilizotekelezwa ni kukamilika kwa usanifu wa bwawa na barabara ya Kidunda – Ngerengere (km 75). Vile vile,

kukamilika kwa malipo ya fidia kiasi cha shilingi bilioni 7.85 kwa wananchi 2,603 watakaopisha mradi katika vijiji vya Kwanyagongo, Kwatupa, Kariakoo, Bwira Chini, Bwira Juu, Vikonge na Mikoroshini. Aidha, viwanja 1,000 kwa ajili ya makazi kwa wananchi watakaopisha mradi vimeshapimwa na kugawiwa kwa wananchi hao. Shughuli nyingine ni pamoja na kukamilisha ujenzi wa majengo ya shule, Zahanati, miundombinu ya barabara na Ofisi ya Kijiji.

(h) Bwawa la Farkwa

Mradi huu unahusisha ujenzi wa Bwawa la Farkwa na mfumo wa kupeleka maji katika Manispaa ya Dodoma na miji ya Chamwino, Bahi na Chemba. Katika mwaka 2016/17, shughuli zilizotekelezwa ni pamoja na kukamilisha upembuzi yakinifu, usanifu wa kina, uandaaji wa nyaraka za zabuni pamoja na tathmini ya athari za kimazingira na kijamii. Kazi ya kuandaa taarifa ya tathmini imeanza Machi 2017 na inatarajiwa kukamilika Mei 2017 ambapo ulipaji wa fidia utafanyika mwishoni mwa mwaka wa fedha 2016/17.

(i) Mradi wa maji Same - Mwanga – Korogwe

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 19.22 fedha za ndani na shilingi bilioni 34.17 fedha za nje kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya usambazaji maji katika miji ya Same, Mwanga na Korogwe; na kujenga vituo 1,828 vya maji katika vijiji mbalimbali katika eneo la mradi. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa usanifu wa mradi; kukamilika kwa zabuni ya ujenzi wa kituo cha kusukuma maji katika kijiji cha Kisangara, kulaza bomba kutoka Kisangara hadi Mwanga mjini kupitia Kiverenge, ujenzi wa tenki la maji na mtambo wa mabomba katika mji wa Mwanga, ujenzi wa tenki kuu la Kiverenge, ujenzi wa matenki matatu (3) pamoja na kulaza mabomba ya kusambaza maji Mjini Same.

3.3.3.3 Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu

(a) Mradi wa Kubaini Ajira zenye tija nchini: Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 1.489 kwa ajili ya utafiti wa kubaini ajira zenye manufaa kwa vijana katika sekta mbalimbali za uzalishaji mali na utoaji wa huduma; kuijengea uwezo OWM – KVAU katika kufikia malengo ya *Decent Work Country Program II*; na kufuatilia utekelezaji wa Mradi. Jumla ya shilingi 623,415,780 zilipokelewa na kutumika kutekeleza shughuli zifuatazo:- kujenga uwezo kwa watumishi 30 na wadau wa nje 16 kutoka Wizara na Idara za Serikali katika masuala ya ajira na maafisa 6 kutoka TUCTA, ATE na Taasisi inayowakilisha sekta binafsi; kukamilisha miongozo ya kukusanya taarifa wakati wa kufanya ukaguzi mahali pa kazi; kufanya utafiti wa kubaini aina za ubaguzi unaofanywa kwa makundi mbalimbali ya kijamii katika maeneo ya kazi, mapitio ya Sera ya Vijana; kutoa mafunzo kwa makundi mbalimbali ya vijana 150 juu ya stadi za maisha na afya ya uzazi; na kutoa m,afunzo kwa wawezeshaji 25 wa vijana ngazi ya kitaifa watakaotumika kutoa mafunzo ya stadi za maisha na Afya ya uzazi kwa vijana kote nchini.

(b) Programu ya Kukuza Ujuzi Nchini: Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 15 kwa ajili ya kuratibu programu ya kukuza ujuzi na stadi za kazi katika viwanda, kilimo-biashara, utalii, usafirishaji, TEHAMA na madini hususan mafuta na gesi. Mpaka sasa program imepewa shilingi bilioni 7.5. Hatua iliyofikiwa ni: Vijana 1,000 kati ya 3,000 wamehitimu mafunzo ya ushonaji wa nguo kupitia Viwanda vya Tooku-DSM na Mazava Morogoro na vijana 950 kati yao wameajiriwa; Vijana 100 kati ya 1,000 wameanza mafunzo ya kutengeneza bidhaa za ngozi kwenye Chuo cha DIT – Mwanza. Kuanzia machi, 2017 Vijana 4,300 wataanza mafunzo ya kurasimisha ujuzi walioupata nje ya mfumo rasmi wa elimu yatakayoendeshwa na VETA katika fani za Utalii, Ujenzi, Ufundi Umeme na Ufundi Makenika; kutoa mafunzo ya Uanagenzi kwa Vijana 4,600; kutoa mafunzo ya vitendo kwa wahitimu 4,000; kutoa mafunzo ya kuongeza ujuzi kwa wafanyakazi 13,400 waliopo makazini na kuimarisha mfumo wa taarifa za soko la ajira na vituo vya huduma za ajira. Aidha, miongozo ya mafunzo kwa Vitendo na Uanagenzi (Internship and Apprenticeship Training Frameworks) imekamilika.

(c) Kukuza fursa za Ajira na kuwezesha Kiuchumi: Katika mwaka 2016/17 shughuli zilizotekelezwa ni: Vikundi vya Vijana 297 vyenye wanachama 1,485 kutoka katika Halmashauri 66 za Mikoa yote ya Tanzania Bara vimepewa mikopo nafuu ya jumla ya shilingi 1,469,358,000 ambapo mikopo hiyo haina dhamana, riba ya asilimia 10 (asilimia 5 inabaki kwenye SACCOS za vijana, asilimia 2 inaenda kwenye Halmashauri na asilimia 3 inaenda kwenye Mfuko wa Vijana Taifa) na kuwajengea tabia njema ya kukopa na kurudisha kwa wakati. Vilevile, katika vikundi hivyo vipo vikundi vitatu vya watu wenye ulemavu kutoka kwenye Halmashauri za Korogwe, Ulanga na Meru zimenufaika na mikopo hiyo. Mafunzo ya Ujasiliamali yametolewa kwa Vijana 3,222 na Mafunzo ya Stadi za Maisha yametolewa kwa Vijana 8,838. Aidha, hatua zimechukuliwa kuhuisha Sera ya Taifa ya Ajira ya Mwaka 2008 ili kutoa fursa zaidi katika kukuza ajira kwa vijana na kuandaa Kanuni za Sheria ya Baraza la Taifa la Vijana.

3.3.3.4 Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo

(a) Mradi wa Kuimarisha Usikivu wa Shirika la Utangazaji Tanzania: Katika mwaka 2016/17, mradi ulitengewa shilingi bilioni 1 kwa ajili ya Usikivu wa Shirika la Utangazaji Tanzania. Hadi kufikia februari 2017, shughuli zilizotekelezwa ni:- kutengeneza mfumo wa Kupooza Studio mbili (2) za Redio ilizopo katika jengo la utangazaji barabara ya Nyerere; kupatikana kwa mzabuni wa kuboresha Mtambo wa Satelaiti (Satellite uplink) ambaye ameanza kazi na kuagiza vifaa vipya kutoka nchini Israeli.

(b) Programu ya Urithi wa Ukombozi wa Bara la Afrika: Mradi ulilenga ukarabati wa Jengo la Ofisi ya Programu. Katika mwaka 2016/2017 shilingi milioni

700 zilitengwa ambapo shilingi milioni 30 zilitolewa na kutumika katika ukarabati wa Jengo la Makumbusho ya Jeshi linalotumiwa kwa sasa kama Ofisi za Programu ya Urithi wa Ukombozi wa Bara la Afrika; kuandaa Mpango Mkakati wa uendeshaji wa Program.

(c) Mradi wa Eneo Changamani la Michezo la Taifa: Katika Mwaka 2016/17 shilingi milioni 100 fedha za ndani zilitengwa kwa ajili ya kuimarisha miundombinu mbalimbali ya uendeshaji wa eneo hilo ambapo hadi Februari, 2017 shilingi milioni 60 zilipokelewa na kutumika kukamilisha taratibu za manunuzi ya matengenezo ya mifumo ya umeme na maji; vifaa vya TEHAMA; Vipuli vya Jenereta; na ununuzi na matengenezo ya viyoyozi.

(d) Mradi wa Ukarabati wa Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo (TaSUBa): Mradi ulilenga ukarabati wa Taasisi ya Sanaa na Utamaduni. Katika mwaka 2016/17 shilingi milioni 300 zilitengwa kwa ajili ya kuimarisha miundombinu ya taasisi ya kufundishia. Hadi Februari, 2017 TaSUBa ilipokea shilingi milioni 100, TaSUBa inaendelea na hatua za ununuzi wa vifaa mbali mbali kwa ajili ya kuimarisha Studio za kufundishia hususan Muziki, uzalishaji wa sauti na studio ya filamu pamoja na picha jongefu.

(e) Mradi wa Ujenzi wa Ukumbi wa Wazi wa Maonyesho ya Sanaa: Mradi ulilenga kujenga ukumbi wa Wazi wa Maonyesho ya Sanaa. Katika mwaka 2016/17, zilitengwa shilingi milioni 800 kwa ajili ya shughuli za ujenzi wa Ukumbi huo. Hadi Februari, 2017 Baraza lilikamilisha shughuli zifuatazo: ujenzi wa sehemu ya kukaa watazamaji; ujenzi wa ofisi na ukumbi mdogo wa mikutano na mafunzo; Ujenzi wa vyumba vya wasanii kwa ajili ya kujiandaa wakati wa maonyesho; ujenzi wa ofisi za wasimamizi/waendeshaji wa Mitambo ya ukumbi; ujenzi wa nguzo na paa; Ujenzi wa miundombinu ya Umeme na Maji safi na maji taka.

3.3.4 Mazingira Wezeshi kwa Uendeshaji biashara na Uwekezaji

Uchumi wa viwanda unahitaji miundombinu ya kutosha, uhakika na bei nafuu. Unahitaji pia mfumo thabiti wa sera na mfumo wa kodi kuhakikisha utabirifu wa mazingira ya uendeshaji biashara. Maamuzi ya uwekezaji hayawezi kuwa ya haraka na uhakika kwani muda ni nyenzo muhimu katika ushindani. Lakini pia unahitaji msingi thabiti wa mfumo na miundo-taasisi. Kwa kuzingatia haya hatua zifutazo zimezingatiwa:-

3.3.4.1 Miundombinu

A. Reli

(a) Ukarabati wa Reli ya kati

(i) Kubadilisha mataruma ya reli kwa kuweka reli nzito

Mradi ulilenga kukarabati reli ya kati kwa kubadilisha reli iliyopo na kuweka reli yenye uzito wa ratili 80 kwa yadi ili kuongeza ufanisi. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 47.9 fedha za ndani na shilingi bilioni 57.1 fedha za nje zilitengwa kwa ajili ya malipo ya awali ya mikataba ya kutandika reli nzito za ratili 80 kwa yadi kati ya Lulanguru na Tabora (km 61); kubadilisha km 283 za reli ya kati sehemu ya Dar es Salaam -Kilosa na Tabora-Isaka (km 130); malipo ya awali ya kununulia vipuri vya mtambo wa kuzalisha kokoto wa Tura; ununuzi wa mtambo wa kukagua na kupima njia ya reli; na shughuli za uzalishaji wa mataruma katika Karakana ya Pugu. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa tathmini na usanifu (field assessment and design) ambapo makabrasha ya zabuni yameandaliwa kwa ajili ya kuwapata wakandarasi wa kufanya kazi hiyo. Aidha, ukarabati wa njia ya reli kwa kutandika reli ya ratili 80 kwa yadi kati ya stesheni ya Mpiji na soga kilometa 12 unaendelea. Kazi ya kufunga vipuri kwenye mitambo ya mgodi wa kokoto wa Tura imekamilika. Vile vile, kiwanda cha kunyoosha mataruma ya reli yaliyopondeka kilichopo Pugu DSM kimeboreshwa na sasa kina uwezo wa kuzalisha hadi mataruma 400 kwa siku kwa *shift* moja.

(ii) Ukarabati na Ununuzi wa Vichwa vya Treni na Mabehewa.

Mradi unalenga kuboresha huduma ya uchukuzi wa abiria na mizigo katika reli ya kati kwa kuimarisha ufanisi na utendaji kazi wa Shirika la Reli Tanzania (TRL). Katika mwaka 2016/17, shughuli zilizopangwa kufanyika ni kuendelea na uzalishaji upya wa injini za treni katika karakana ya Morogoro; ukarabati wa viberenge na treni za kufanya ukaguzi wa reli; na kukamilisha ununuzi wa mabehewa 22 ya mizigo. Shughuli zilizofanyika ni ukarabati mabehewa 7 ya abiria na mabehewa ya mizigo 120 na uundaji upya wa vichwa viwili (2) vya treni.

(iii) Ukarabati na Uboreshaji wa Matawi ya Reli ya Kati

Mradi unalenga kujenga na kukarabati matawi ya reli ya kati ili kuboresha ufanisi na usalama wa huduma za reli. Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi bilioni 5.5 kwa ajili ya: kutandika reli katika njia ya reli ya Kaliua – Mpanda (km 185) na kujenga daraja moja na makalavati matatu (km 154, km 162, na km 174); na ukarabati wa stesheni na ujenzi wa jengo la kuhifadhia mizigo katika stesheni ya Mpanda. Kwa upande wa njia ya reli ya Mpanda eneo la kutoka stesheni ya Ugalla River hadi stesheni ya Katumba yenye umbali wa kilometa 15 lilifanyiwa ukarabati kwa kuondoa reli za ratili 45 na 50 kwa yadi na kuweka reli za ratili 60 kwa yadi.

(iv) Ukarabati wa Njia Kuu ya Reli

Mradi unalenga kukarabati miundombinu na mawasiliano katika njia kuu ya reli ya kati ili kuboresha ufanisi. Katika mwaka 2016/17, zimetengwa shilingi bilioni 70.7 fedha za ndani na shilingi bilioni 11 fedha za nje kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huu unaohusisha:-

(a) Ujenzi wa daraja na matengenezo ili kuzuia tatizo la mafuriko katika maeneo yaliyoathiriwa na mvua kati ya stesheni za Kilosa na Gulwe na uharibifu wa

miundombinu ya reli kati ya stesheni za Godegode na Gulwe. Hatua iliyofikiwa ni kudhibiti eneo linaloathirika mara kwa mara na mafuriko kati ya Kilosa – Gulwe. Kazi hii inaendelea;

(b) Ujenzi wa madaraja 10 kati ya 38 yaliyo katika hali mbaya katika njia ya Tabora – Kigoma. Utekelezaji upo katika hatua ya kumpata mkandarasi;

(c) Usanifu na kuanza ujenzi wa madaraja na makalavati 38 yenye uwezo wa tani 25 yaliyo katika hali mbaya kati ya Dar es Salaam – Isaka. Hatua iliyofikiwa ni kukamilika kwa tathmini, usanifu (Field survey and design) na uandaaji wa makabrasha ya zabuni ya kumwajiri mkandarasi kati ya Dar na Kilosa na kuwasilishwa Benki ya Dunia. Tangazo la kuwaalika wazabuni litatolewa mara baada ya Benki ya Dunia kutoa kibali;

(d) Kujenga daraja katika eneo la Godegode. Katika utekelezaji wa mradi huu imeamuliwa kuwa usanifu wa suluhisho la kudumu utafanyika kupitia mkandarasi wa SGR, hivyo imeamuliwa kusitisha mpango wa awali na RAHCO wanajenga kalvati la muda la chuma;

(e) Kuboresha mfumo wa mawasiliano (awamu ya kwanza) kati ya Dar es Salaam – Dodoma, Tabora – Kigoma, Tabora- Mwanza na Kaliua – Mpanda. Tathmini ya zabuni inaendelea kufanyika;

(f) Kuweka mfumo wa kielektroniki wa kufuatilia mizigo katika reli (Electronic cargo tracking system). Mfumo umejengwa kutoka Dar-Morogoro na majaribio ya utendaji wa mfumo (commissioning) uliowekwa yamekamilika ili kujiridhisha na viwango vya ujenzi. Kazi ya kusambaza mfumo huo kwenye njia nyingine za mtandao wa reli inaendelea; na

(g) Ujenzi wa mabwawa mawili (2) katika eneo la Godegode - Gulwe na Msagai (km 384). Maandalizi ya makabrasha ya zabuni ya kumpata mshauri mwelekezi yamekamilika. Hata hivyo, mradi huu imeamuliwa kuwa usanifu wa suluhisho la kudumu ufanyike kupitia mkandarasi wa SGR.

(v) Ujenzi wa reli ya Tanga – Arusha - Musoma

Mradi unalenga kujenga reli ya Tanga – Arusha (km 435) na Arusha – Musoma (km 670) pamoja na matawi mapya ya kuelekea Minjingu na Engaruka kwa kiwango cha standard gauge. Katika mwaka 2016/17, zilitengwa shilingi bilioni 9.7 kwa ajili ya kukamilisha usanifu wa kina wa ujenzi wa njia ya reli kati ya Tanga – Arusha; kukamilisha upembuzi yakinifu na usanifu wa awali wa ujenzi wa njia ya reli kwa kiwango cha standard gauge kati ya Arusha – Musoma, pamoja na matawi ya Engaruka na Minjingu; kuweka mawe 27,070 ya mipaka katika njia na stesheni za reli; kupima viwanja vya reli na kuweka alama na uzio katika maeneo hayo. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa sehemu ya Tanga – Arusha, kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa awali. Kwa sehemu ya Arusha – Musoma, kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa awali ipo katika hatua za mwisho.

(vi) Mradi wa Reli Mtwara – Mbamba Bay na Mchuchuma – Liganga

Mradi unalenga kujenga njia ya reli kwa kiwango cha standard gauge kati ya Mtwara – Mbamba Bay na matawi yake kwenda Mchuchuma na Liganga ili kuboresha huduma za uchukuzi wa reli katika ukanda wa Mtwara. Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi bilioni 5 kwa ajili ya kukamilisha upembuzi yakinifu na usanifu wa awali na kumpata mtalaam Elekezi atakayesimamia upatikanaji wa fedha pamoja na ujenzi wa reli. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa awali wa Reli. Taratibu za kupata fedha kwa ajili ya kumwajiri Mshauri wa Uwekezaji (Transaction Advisor) atakayesaidia upatikanaji wa fedha zinaendelea.

(b) Usafiri wa Treni Dar es Salaam

Mradi unalenga kuboresha usafiri wa abiria na kupunguza msongamano wa magari katika Jiji la Dar es Salaam. Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi bilioni 7.5 kwa ajili ya: upembuzi yakinifu na usanifu wa awali wa ujenzi wa njia mpya za reli zikiwemo za maeneo ya Pugu, Mbagala/Chamazi, Luguruni/Kibaha na Bunju/Bagamoyo; na ujenzi wa mchepuo wa njia ya reli kutoka "Ilala block post" hadi Stesheni ili kuepusha mwingiliano wa treni ya abiria kutoka Stesheni kwenda Ubungo na ile ya mizigo kutoka bandari ya Dar es Salaam. Hatua iliyofikiwa ni: kuendelea na upembuzi yakinifu na usanifu wa awali wa ujenzi wa njia mpya za reli uliofanywa na Kampuni ya GIBB kutoka Afrika ya Kusini. Kuhusu ujenzi wa mchepuo wa njia ya reli kutoka "Ilala block post" hadi Stesheni, kazi hii upo chini ya mradi wa *Tanzania Intermodal Rail Project* (TIRP) ambapo usanifu wa kina unaendelea na unatarajiwa kukamilika Aprili, 2017.

B. Barabara na Madaraja

a. Barabara zenye kufungua fursa za Kiuchumi

(i) Barabara ya Itoni – Mkiu – Ludewa – Manda (km 211)

Mradi unalenga kujenga barabara ya Itoni – Mkiu - Ludewa – Manda (km 211) kwa kiwango cha lami. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 35.3 zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi wa sehemu ya Lusitu – Mawengi yenye urefu wa kilomita 50. Kati ya fedha zilizotengwa kiasi cha shilingi bilioni 14.03 kilikuwa kimetolewa kutekeleza mradi. Mradi huu uko katika maandalizi ya awali ya kuanza ujenzi ambapo mkataba wa ujenzi kwa sehemu ya Lusitu – Mawengi (km 50) umesainiwa. Mkandarasi ameanza maandalizi (mobilization) ya ujenzi wa barabara hiyo.

(ii) Tabora – Ipole – Koga – Mpanda (km 359)

Mradi unalenga kujenga barabara ya Tabora – Ipole – Koga – Mpanda (km 359) kwa kiwango cha lami. Ujenzi wa mradi huu umegawanyika katika sehemu mbili; Tabora – Sikonge (Tabora – Usesula – km 30) na Usesula – Sikonge – Ipole – Koga – Mpanda (km 329). Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 28.6 fedha za ndani na shilingi bilioni 92.3 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya: kulipa fidia sehemu ya

Mpanda – Koga – Ipole; kuendelea na ujenzi wa barabara ya Tabora – Sikonge – Ipole (Sehemu ya Tabora – Usesula, km 30); na kuanza ujenzi wa sehemu nyingine za barabara hiyo. Hatua iliyofikiwa ni: Kazi za ujenzi wa barabara hii unaendelea ambapo kazi zilizofanyika ni kujenga tuta la barabara km 3.5; tabaka la chini la msingi km 7.58; makalvati makubwa 2; na makalvati madogo 6. Aidha, zabuni kwa ajili ya ujenzi wa sehemu ya Tabora (Usesula) – Sikonge – Ipole – Koga – Mpanda ambazo zilikuwa zimetangazwa zimesitishwa kwa muda ili kukamilisha mapitio ya usanifu.

(iii) Barabara ya Mbeya – Makongolosi – Rungwa – Itigi - Mkiwa

Mradi unalenga kujenga barabara ya Mbeya hadi Makongolosi (km 115) pamoja na barabara ya Makongolosi – Rungwa – Itigi – Mkiwa (Km 413) kwa kiwango cha lami. Ujenzi wa barabara hii umegawanyika katika sehemu tatu ambazo ni: Mbeya – Lwanjilo (km 36); Lwanjilo-Chunya (km 36) na Chunya – Makongolosi (km 43) kwa barabara ya Mbeya hadi Makongolosi (km 115). Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 45.1 zimetengwa kwa ajili ya: kulipa sehemu ya madai ya wakandarasi wa barabara ya Mbeya – Lwanjilo na Lwanjilo – Chunya; na kuanza ujenzi wa sehemu ya barabara ya Chunya – Makongolosi na sehemu ya Itigi – Mkiwa - Noranga (km 57). Hatua iliyofikiwa ni: kutolewa kwa fedha shilingi milioni 3,195.244. Malipo ya madai yamekamilika kwa sehemu za Mbeya – Lwanjilo na Lwanjilo – Chunya. Kwa upande wa sehemu ya Itigi – Mkiwa - Noranga (km 50) taratibu za kumpat a mkandarasi zinaendelea. Aidha, maandalizi ya kutangaza zabuni kwa ajili ya ujenzi kwa kiwango cha lami kwa sehemu ya Chunya – Makongorosi yanaendelea.

(iv) Barabara ya Manyoni – Itigi – Tabora (km 259.7)

Mradi unalenga kujenga barabara ya Manyoni – Itigi – Tabora kwa kiwango cha lami kwa kutumia fedha za ndani. Ujenzi wa barabara hii umegawanyika katika sehemu tatu ambazo ni: Manyoni – Itigi – Chaya (km 89.35); Tabora – Nyahua (km 85); na Nyahua - Chaya (km 85.4). Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 79.5 zimetengwa kwa ajili ya: kukamilisha ujenzi wa sehemu ya Tabora – Nyahua na Manyoni – Itigi – Chaya pamoja na kuanza maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Nyahua – Chaya. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa sehemu ya Manyoni – Itigi – Chaya na Tabora – Nyahua; kutangazwa kwa zabuni za kupata Mkandarasi wa ujenzi na Mhandisi Msimamizi wa sehemu ya Nyahua – Chaya. Hata hivyo hatua hiyo ilisimamishwa baada ya nchi ya Kuwait kuonyesha nia ya kufadhili mradi huu. Taratibu za kusaini *Loan* zinaendelea kati ya Wizara ya Fedha na Mipango pamoja na Mfuko wa Maendeleo wa Kuwait.

(v) Barabara ya Dodoma – Babati (km 261)

Mradi unalenga kujenga barabara ya Dodoma – Kondoa – Babati (km 261) kwa kiwango cha lami. Utekelezaji wa mradi huu umegawanyika katika sehemu nne ambazo ni: Dodoma – Mayamaya (km 43), Mayamaya – Mela (km 99.35), Mela –

Bonga (km 88.8) na Bonga – Babati (km 19.2). Ujenzi wa sehemu ya Bonga – Babati ulikamilika Aprili, 2013 na ujenzi wa sehemu ya Dodoma – Mayamaya umekamilika Desemba, 2016; ujenzi wa sehemu hizi mbili unagharamiwa na Serikali ya Tanzania. Aidha, kazi za ujenzi kwa kiwango cha lami sehemu ya Mayamaya – Bonga (km 188.15) zinaendelea kwa fedha za mkopo nafuu kutoka AfDB na JICA. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 19.26 fedha za ndani na shilingi bilioni 61.8 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa sehemu ya Dodoma – Mayamaya, Mayamaya – Mela na Mela – Bonga. Hatua iliyofikiwa ni: kutolewa kwa shilingi milioni 1,566.17 mradi wa ujenzi wa sehemu ya Dodoma – Mayamaya ambao umekamilika; ujenzi wa tabaka la lami km 35.92 na makalavati makubwa 5 na madogo10 umekamilika kwa sehemu ya Mayamaya – Mela (km 99.35); ujenzi wa tabaka la lami km 40.27 na makalavati madogo 37 umekamilika kwa sehemu ya Mela – Bonga (km 88.80).

(vi) Barabara ya Iringa – Dodoma (km 260)

Mradi unalenga kujenga barabara ya Dodoma – Mtera – Iringa (km 260) pamoja na barabara ya mchepuo ya Iringa (*Iringa Bypass*) kwa kiwango cha lami. Mradi huu unagharamiwa kwa fedha za mkopo nafuu kutoka AfDB na JICA. Utekelezaji wa mradi huu umegawanywa katika sehemu tatu ambazo ni: Iringa – Migori (km 95.2); Migori – Fufu Escapment (km 93.8) na Fufu Escapment – Dodoma (km 70.9). Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 7.4 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya; kulipa sehemu za madai ya Wakandarasi wa barabara ya Migori – Fufu Escarpment, Iringa-Migori na Fufu Escarpment – Dodoma pamoja na kuanza ujenzi wa Iringa bypass. Hatua iliyofikiwa ni: Mradi umekamilika. Sehemu ya madai ya Makandarasi wa barabara ya Migori – Fufu Escarpment na Iringa-Migori imelipwa.

(vii) Barabara ya Masasi - Songea – Mbamba Bay (km 868.7)

Katika mwaka 2016/17 kiasi cha shilingi bilioni 33.6 fedha za ndani na shilingi bilioni 93.2 zilitengwa kwqa ajili ya kuendelea na ujenzi wa sehemu za (Mangaka – Nakapanya, Nakapanya – Tunduru, Mangaka – Mtambaswala, na Tunduru – Matemnanga); na kuanza ujenzi wa sehemu za Mbinga – Mbambabay na Masasi – Newala – Mtwara.Hatua ya utekelezaji ni: kutolewa kwa shilingi milioni 29832.89; Ujenzi wa sehemu za Mangaka – Nakapanya, Nakapanya – Tunduru, Mangaka – Mtambaswala, na Tunduru – Matemnanga umekamilika; mkataba wa kati ya Serikali na Mkandarasi wa ujenzi wa barabara ya Masasi – Newala – Mtwara (km 210); sehemu ya Mtwara – Mnivata (km 50) umesainiwa na Mkandarasi yuko kwenye kipindi cha maandalizi ya ujenzi; na kwa upande wa barabara ya Mbinga – Mbamba bay (km 67), Mhandisi Mshauri anaendelea na mapitio ya usanifu wa kina kabla ya kutangaza zabuni za ujenzi kwa kiwango cha lami.

(viii) Barabara ya Makutano – Natta – Mugumu/Loliondo - Mto wa Mbu

Mradi unalenga kujenga barabara kwa kiwango cha lami. Ujenzi wa barabara hii

unatekelezwa kwa sehemu tatu: sehemu ya Loliondo – Mto wa Mbu (km 213) na Makutano – Natta – Mugumu (km 125). Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 20 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa kiwango cha lami kwa sehemu ya Makutano – Sanzate na kuanza ujenzi sehemu ya Mto wa Mbu – Loliondo. Hatua iliyofikiwa ni: Kazi ya kujenga sehemu ya tuta la barabara km 34.4 na ujenzi wa daraja moja na makalavati 33 umekamilika maandalizi ya kuanza ujenzi wa tabaka la lami kwa sehemu ya barabara ya Makutano – Sanzate (km 50). Aidha, zabuni kwa ajili ya ujenzi kwa kiwango cha lami kwa sehemu ya Natta – Mugumu (km 30); Loliondo (Sale Junction) – Wasso (km 50) zimetangazwa.

(ix) Barabara ya Kigoma – Kidahwe – Uvinza – Kaliua – Tabora (Km 491)

Mradi unalenga kujenga kwa kiwango cha lami barabara kati ya Kigoma na Tabora (km 443), ujenzi wa daraja la Mto Malagarasi na barabara za maingilio ya daraja (km 48). Mradi huu pia unahusisha ujenzi wa barabara za Kidahwe – Uvinza (km 76.6), Tabora – Ndono (km 42), Ndono – Urambo (km 52), Kaliua – Kazilambwa (km 56), Uvinza – Malagarasi (km 51.10), Urambo – Kaliua (km 33) na Kazilambwa – Chagu (km 40). Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 65.5 fedha za ndani na shilingi milioni 358.26 fedha za nje zimetengwa kwa ajili: kuendelea na ujenzi wa sehemu ya Ndono – Urambo na Kaliua – Kazilambwa; na kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami barabara za Uvinza – Malagarasi na Urambo - Kaliua. Shilingi milioni 4,585.584 zimetolewa kwa mradi wa Ndono – Urambo (km 51.98). Kuhusu barabara ya Kaliua – Kazilambwa (km 56) hatua iliyofikiwa ni: kazi za ujenzi wa barabara ya Ndono – Urambo (km 51.98) zimekamilika. Kuhusu ujenzi wa barabara ya Kaliua – Kazilambwa (km 56), km 6.40 za lami zimekamilika. Aidha, ujenzi wa makalavati makubwa kumi (10) na madogo 74 umekamilika. Aidha taratibu za kumpata Mkandarasi wa barabara ya Urambo – Kaliua zinaendelea ambapo Mkataba unatarajiwa kusainiwa hivi karibuni. Kwa upande wa sehemu ya Uvinza – Malagarasi zabuni zitatangazwa baada ya kusaini makubaliano na Mfadhili.

b. Barabara Zinazounganisha Tanzania na Nchi Jirani

(i) Barabara ya Nyanguge – Musoma na mchepuo wa Usagara – Kisesa na Bulamba – Kisorya

Mradi unalenga kukarabati barabara ya Nyanguge – Simiyu (km 80), Simiyu/Mara Border – Musoma (km 85.5) na ujenzi kwa kiwango cha lami ya mchepuo wa Usagara – Kisesa (km 17). Aidha, mradi huu unahusisha ujenzi kwa kiwango cha lami barabara za Nansio – Kisorya – Bunda (sehemu ya Kisorya – Bulamba (km 50), Nyamuswa – Bulamba (km 55), Musoma - Makojo - Busekela (km 92), barabara za kupunguza msongamano katika jiji la Mwanza na barabara ya Makutano - Sirari (km 83).

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 70.9 zimetengwa kwa ajili ya ukarabati wa barabara ya Nyangunge – Simiyu/Mara *Border*; kuendelea na kazi za ujenzi katika

sehemu ya Kisesa – Usagara bypass na barabara ya Nansio – Kisorya – Bunda – Nyamuswa (sehemu ya Kisorya – Bulamba); kuanza maandalizi ya ujenzi wa barabara za Nyamuswa – Bulamba, Musoma – Makojo – Busekela, Makutano – Sirari na barabara za kupunguza msongamano katika jiji la Mwanza. Hatua iliyofikiwa ni: ukarabati wa barabara ya Nyanguge – Simiyu/Mara *Border* umekamilika; sehemu ya madai ya Mkandarasi wa barabara ya Nyanguge – Simiyu/Mara *Border* yamelipwa; ujenzi wa barabar ya Kisesa - Usagara (km 17) unaendelea; kazi za ujenzi wa barabara ya Nansio – Kisorya – Bunda – Nyamuswa (sehemu ya Kisorya – Bulamba) zinaendela ambapo kazi ya kusafisha eneo la mradi inaendelea na makalavati mawili (2) yamejengwa; kazi za upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa barabara ya Musoma - Makojo - Busekela (92km) zimekamilika.

(ii) Barabara ya Kidahwe – Kanyani – Kasulu – Kibondo – Nyakanazi (km 310)

Katika mwaka wa fedha 2016/17 kiasi cha shilingi bilioni 39.856 ya fedha za ndani zilitengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa sehemu ya Kidahwe – Kasulu na Nyakanazi – Kibondo na kukamilisha mapitio ya usanifu; na kuanza maandalizi ya ujenzi sehemu ya Kibondo – Kasulu – Manyovu (km 210). Hatua iliyofikiwa ni ujenzi wa tuta la barabara kwa sehemu ya Kidahwe – Kasulu (km 50) unaendelea ambapo km 6.92 zimejengwa. Aidha, ujenzi wa makalavat madogo nane (8) na kubwa moja (1) umekamilika; kazi ya ujenzi wa sehemu ya Nyakanazi – Kibondo inaendelea ambapo km 9.2 za eneo la ujenzi limesafishwa na km 4 za tuta la barabara zimekamilika; na kuhusu maandalizi ya ujenzi wa sehemu ya Kibondo – Kasulu – Manyovu (km 210), Mhandisi Mshauri anaendelea na mapitio ya usanifu wa kina ili uendane na viwango vya Jumuiya ya Afrika Mashariki.

(iii) Barabara za Marangu – Tarakea – Kamwanga/Bomang'ombe – Sanya Juu, Arusha – Moshi – Holili, KIA - Mererani, Kwa Sadala – Masama – Machame Junction na Kiborloni – Kiharara – Tsuduni – Kidia

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 46 fedha za ndani na shilingi bilioni 55.4 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kulipia sehemu ya malipo ya mwisho ya Wakandarasi wa barabara za Rombo Mkuu – Tarakea, Marangu – Rombo Mkuu, Kwa Sadala – Masama - Machame Jct, Kiborloni – Kiharara – Tsuduni – Kidia na Mwika – Kilacha; ujenzi wa njia nne kutoka njia mbili za sasa za barabara ya Arusha – Moshi – Holili/Taveta – Voi sehemu ya Sakina – Tengeru (km 14.10) na njia mbili kwa sehemu ya Arusha Bypass (km 42.41); kuendelea na ujenzi wa barabara ya KIA – Mererani; na kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami barabara ya Sanya Juu – Kamwanga.

Hatua iliyofikiwa ni: kulipwa kwa sehemu ya malipo ya mwisho ya Makandarasi wa barabara za Rombo Mkuu – Tarakea, Marangu – Rombo Mkuu; kukamilika usanifu

wa kina kwa barabara ya Kwa Sadala – Masama - Machame *junction* na barabara ya Kiborloni – Kiharara – Tsuduni– Kidia (km 10.8); kuendelea na kazi za ujenzi wa mradi wa barabara ya Arusha – Moshi – Holili/Taveta – Voi sehemu ya Sakina – Tengeru (km 14.10) na njia nne kwa sehemu ya Arusha ambapo kazi ya kujenga tuta la barabara imefikia km 10.34, tabaka la chini km 8.54 na kukamilika kwa madaraja mawili (2); kuendelea na ujenzi wa barabara ya KIA – Mererani (26km) ambapo km 14 za tabaka la lami zimekamilika; na maandalizi ya awali (mobilization) ya kuanza ujenzi wa barabara ya Sanya Juu – Kamwanga (km 32.2).

(iv) Barabara za Isaka – Lusahunga, Lusahunga – Rusumo na Nyakasanza – Kobero

Mradi unalenga kukarabati wa sehemu ya Isaka – Lusahunga (km 242) kwa kiwango cha lami. Mradi huu umegawanyika katika sehemu nne ili kuharakisha utekelezaji: Isaka – Ushirombo (km 132), Ushirombo – Lusahunga (km 110), Lusahunga - Rusumo (km 92) na Nyakasanza -Kobero (km 60). Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 56.4 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kulipa malipo ya mwisho ya madai ya mkadarasi wa sehemu ya Isaka – Ushirombo pamoja na mkandarasi wa *Rusumo International Bridge and One Stop Border Post*; kuendelea na ukarabati wa sehemu ya Ushirombo – Lusahunga; maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Lusahunga – Rusumo na Nyakasanza – Kobero na maandalizi ya ujenzi wa mizani ya kupima magari huku yakitembea (Weigh in Motion Scale) sehemu ya Mwendakulima (Kahama). Hatua iliyofikiwa ni: kutolewa kwa shilingi milioni 24,058.24 kutekeleza mradi huu; madai ya Mkandarasi wa sehemu ya Isaka – Ushirombo (km 132) yamelipwa ikiwa ni sehemu ya malipo ya mwisho. Aidha, malipo ya mkandarasi wa *Rusumo International Bridge and One Stop Border Post* yamelipwa; kwa upande wa barabara za Lusahunga – Rusumo na Nyakasanza – Kobero, Mhandisi Mshauri anaendelea na mapitio ya usanifu wa kina ili uendane na viwango vya Jumuiya ya Afrika Mashariki.

(v) Barabara ya Sumbawanga – Matai – Kasanga Port (km 112)

Mradi unalenga kujenga barabara ya Sumbawanga – Matai – Kasanga Port (km 112) kwa kiwango cha lami. Aidha, unahusisha usanifu na ujenzi wa barabara ya Matai – Kasesya (km 50) kwa kiwango cha lami. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 43.6 zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na kazi za ujenzi wa barabara ya Sumbawanga – Matai – Kassanga Port na kuanza ujenzi wa barabara ya Matai – Kasesya. Hatua iliyofikiwa ni: kazi za ujenzi wa barabara ya Sumbawanga – Matai – Kassanga Port (112 km) zinaendelea ambapo km 75 za tabaka la lami zimekamilika. kuhusu ujenzi wa barabara ya Matai – Kasesya (km 50), kuendelea na mapitio ya Usanifu wa Kina na maandalizi ya Nyaraka za Zabuni.

(vi) Kidatu – Ifakara – Lupilo – Malinyi – Londo – Lumecha/Songea (km 396)

Katika mwaka wa fedha 2016/17 kazi iliyokusudiwa ni kukamilisha upembuzi yakinifu na usanifu wa kina. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na: mkataba wa Mhandisi Mshauri kwa ajili ya usimamizi wa kazi za ujenzi kwa kiwango cha lami wa barabara ya Mikumi – Kidatu – Ifakara (km 103.3) umesainiwa; na kazi za upembuzi yakinifu na usanifu wa kina zimekamilika. Aidha, zabuni kwa ajili ya ujenzi kwa kiwango cha lami kwa sehemu ya Kidatu – Ifakara zimetangazwa.

(vii) Barabara ya Sumbawanga – Mpanda – Nyakanazi (km 346.6)

Mradi unalenga kujenga barabara ya Sumbawanga – Mpanda – Kidahwe (km 438) kwa kiwango cha lami. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 77.5 zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na kazi za ujenzi sehemu za Sumbawanga – Kanazi (Km 75), Kanazi – Kizi – Kibaoni (km 76.6), Kizi – Sitalike - Mpanda (km 95) na kuanza ujenzi wa sehemu ya Mpanda – Mishamo (km 100). Hatua iliyofikiwa ni: shilingi milioni 18,033.52 zimetolewa kwa ajili ya kutekeleza mradi huu. Kazi za ujenzi wa sehemu ya Sumbawanga – Kanazi (Km 75) zinaendelea ambapo km 49.61 za lami zimekamilika; sehemu ya Kanazi – Kizi – Kibaoni (km 76.6) km 63.51 za lami zimekamilika; sehemu ya Sitalike – Mpanda (km 36.9) imekamilika; na mkataba wa Ujenzi wa barabara ya Mpanda – Mishamo (km 100); sehemu ya Mpanda – Ifukutwa – Vikonge (km 30) umesainiwa ambapo Mkandarasi yupo kwenye kipindi cha maandalizi ya kuanza utekelezaji wa mradi.

(viii) Barabara ya Mwigumbi – Maswa – Bariadi – Lamadi (km 171.8)

Mradi unalenga kujenga barabara ya Mwigumbi – Maswa – Bariadi – Lamadi (km 171.8) kwa kiwango cha lami. Kazi za ujenzi zimekamilika kwa sehemu ya Bariadi – Lamadi (km 71.8) na zinaendelea kwa sehemu ya Mwigumbi – Maswa (km 50). Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 46.9 zimetengwa kwa ajili ya malipo ya mwisho ya mkandarasi wa barabara ya Bariadi – Lamadi na kuendelea na ujenzi sehemu ya Bariadi – Lamadi na sehemu ya Mwigumbi – Maswa. Hatua ya utekelezaji ni pamoja na: mradi wa barabara ya Bariadi – Lamadi (km 71.8) umekamilika umefunguliwa na Mhe. Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania tarehe 11 Januari, 2017. Aidha, sehemu ya madai ya mwisho ya Mkandarasi yamelipwa; na kazi za ujenzi wa barabara ya Mwigumbi – Maswa (km 50.3) zinaendelea ambapo Mkandarasi amekamilisha ujenzi wa km 23.28 za tuta la barabara na makalavati makubwa 4 na madogo 23 kati ya mwezi Julai na Desemba 2016. Aidha, maandalizi kwa ajili ya kutangaza zabuni kwa ajili ya ujenzi kwa kiwango cha lami kwa sehemu ya Maswa – Bariadi (km 49.7) yanaendelea.

c. Barabara za Mikoa

Mradi unalenga kukarabati na kuboresha barabara zinazounganisha mikoa nchini. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 30 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya

ukarabati wa jumla ya kilomita 632.05 kwa kiwango cha changarawe, kujenga kilomita 23.25 kwa kiwango cha lami na ujenzi wa madaraja 15. Hatua iliyofikiwa ni: Kujengwa kwa kilometa 19 kwa kiwango cha lami na kukarabatiwa kwa kilometa 122.22 kwa kiwango cha changarawe.

d. Barabara za Kupunguza Msongamano Jijini Dar es Salaam (km 111.85)

Mradi unalenga kujenga, kupanua na kukarabati barabara za jiji la Dar es Salaam ili kupunguza msongamano wa magari. Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 38.9 zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa barabara kama ifuatavyo:-

(i) Kawawa Roundabout – Msimbazi Valley –Jangwani/Twiga Jct (km 2.7), shilingi milioni 781 zimetengwa kwa ajili ya kumalizia kazi zilizobakia. Hatua iliyofikiwa ni: ujenzi wa barabara ya Kawawa Roundabout – Msimbazi Valley – Jangwani/Twiga Jct (km 2.7) umekamilika.

(ii) Tabata Dampo – Kigogo na Ubungo Maziwa – External (km 2.25), shilingi bilioni 2.69 zimetengwa kwa ajili ya kukamilisha ujenzi wa sehemu ya Tabata Dampo-Kigogo (km 1.65) na kulipa sehemu ya madai ya Mkandarasi wa eneo la Ubungo Maziwa – External. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa ujenzi wa barabara ya Tabata Dampo – Kigogo (km 1.65). Sehemu ya madai ya Mkandarasi wa mradi yamelipwa

(iii) Kimara – Kilungule – External/Mandela Road (km 9), shilingi bilioni 4.14 zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa barabara: Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa ujenzi wa barabara ya Kimara – Kilungule – External/Mandela Road (km 3 kutokea External).

(iv) Mbezi (Morogoro Road) – Malamba Mawili – Kinyerezi – Banana (km 14), shilingi bilioni 4.16 zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa barabara. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa ujenzi wa barabara ya Mbezi (Morogoro Road) –Malamba Mawili – Kinyerezi – Banana (km 14); na Sehemu ya Kifuru – Kinyerezi (km 4). Kuanza kwa ujenzi wa sehemu iliyobaki ambapo tabaka la msingi lenye urefu wa km 2 limekamilika.

(v) Tegeta – Kibaoni – Wazo – Goba – Mbezi Mwisho (km 20), shilingi bilioni 4 zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi sehemu ya Goba – Mbezi Mwisho (km 7). Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa ujenzi wa barabara kwa sehemu ya Goba – Mbezi Mwisho (km 7). Maandalizi ya ujenzi (mobilization) kwa sehemu iliyobaki ya Tegeta – Kibaoni – Wazo – Goba yanaendelea.

(vi) Tangi Bovu – Goba (km 9), shilingi bilioni 3.39 zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa ujenzi.

(vii) Kimara Baruti – Msewe – Changanyikeni (km 2.6), shilingi bilioni 1.72 zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi. Hatua iliyofikiwa ni: kuendelea na ujenzi ambapo km 0.30 zimekamilika. Ujenzi wa barabara hii umesimama kwa sababu fidia haijafanyika.

e. Ujenzi wa Barabara za Juu

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 36.7 zimetengwa kwa ajili ya utekelezaji wa miradi hii.

(i) *Flyover* ya TAZARA

Mradi unahusisha ujenzi wa *flyover* katika makutano ya barabara za Mandela na Nyerere ili kukabiliana na msongamano wa magari. Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 3.98 fedha za ndani na bilioni 16.28 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa *Flyover* ya TAZARA. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na kusafisha eneo la mradi kwa ajili ya kambi ya ujenzi, kuhamisha miundombinu ya maji na kulipa fidia kwa mali na wananchi na kujenga barabara. Mradi umekamilika kwa asilimia 22.

(ii) *Interchange* ya Ubungo

Mradi unahusisha ujenzi wa barabara za juu (interchange) katika makutano ya barabara za Morogoro na Mandela eneo la ubungo ili kukabiliana na msongamano wa magari. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 15 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya malipo ya awali ya Mkandarasi wa ujenzi. Hatua iliyofikiwa ni: kusainiwa kwa mkataba na Mkandarasi wa ujenzi wa Ubungo *Interchange* na uzinduzi wa ujenzi umefanyika 20, Machi 2017.

(iii) Maboresho ya makutano ya Chang'ombe, Magomeni/Nyerere, Mwenge, Tabata/Mandela na Kawawa/Morocco

Mradi unahusisha maboresho ya makutano ya Chang'ombe, Magomeni/Nyerere, Mwenge, Tabata/Mandela na Kawawa/Morocco kwa utaratibu wa usanifu na kujenga (design and Build). Mradi unalenga kuimarisha uchukuzi Dar-es-Salaam na kupunguza msongamano wa magari. Ujenzi wa *flyovers* kwa awamu unatarajia kuanza baada ya kukamilika kwa upembuzi yakinifu na usanifu wa kina. Katika mwaka 2016/17 shilingi milioni 750 zimetengwa kwa ajili ya maboresho ya makutano ya Chang'ombe, Magomeni, Mwenge, Tabata, KAMATA, Uhasibu (Kurasini) na Morocco. Hatua iliyofikiwa ni: kuendelea kwa majadiliano ya awali ya mkataba na Mhandisi Mshauri.

(iv) Barabara ya TAZARA – Uwanja wa Ndege wa J. K. Nyerere (km 6)

Mradi unahusisha upanuzi wa barabara ya TAZARA - Uwanja wa Ndege (km 6) kutoka njia nne zilizopo sasa na kuwa njia sita (6 lanes) ili kukabiliana na msongamano wa magari. Katika mwaka 2016/17 shilingi milioni 750 zimetengwa kwa ajili ya kuanza maandalizi ya upanuzi huo. Hatua iliyofikiwa ni kuendelea na taratibu za kumpata Mhandisi Mshauri kwa ajili ya kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina zinaendelea.

f. Mradi wa Dar es Salaam – Chalinze – Morogoro Expressway

Mradi unalenga kujenga barabara ya Dar es Salaam – Chalinze – Morogoro (km 200) sehemu ya Dar es Salaam – Chalinze (km 100) kwa kiwango cha "Expressway". Aidha, mradi huu unahusisha ukarabati wa sehemu ya Mlandizi – Chalinze (km 44.24). Mradi unatekelezwa kwa utaratibu wa ubia baina ya Serikali na Sekta Binafsi – PPP. Katika mwaka 2016/17, zimetengwa shilingi bilioni 12.62 kwa ajili ya: kukamilisha upembuzi yakinifu na maandalizi ya ujenzi wa sehemu ya Dar es Salaam – Chalinze km 100; na ukarabati wa sehemu ya Mlandizi – Chalinze (km 44.24). Hatua iliyofikiwa ni: Mtaalam Mwelekezi (Transaction Advisor) amewasilisha taarifa ya mwisho ya upembuzi yakinifu na usanifu wa awali pamoja na nyaraka za zabuni kulingana na taratibu za miradi ya PPP. Ukarabati wa sehemu ya Mlandizi – Chalinze (km 44.24) unaendelea.

g. Ujenzi wa Madaraja

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 47.23 zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa madaraja ya Kirumi (Mara), Nangoo kwenye barabara ya Mingoyo – Masasi – Tunduru, Sibiti kwenye barabara ya Ulemo – Gumanga – Sibiti, Kilombero kwenye barabara ya Mikumi – Ifakara – Mahenge, Kavuu kwenye barabara ya Majimoto – Inyonga, Mbutu kwenye barabara ya Igunga – Manonga, Ruhekei katika barabara ya Mbinga – Mbamba Bay, Ruhuhu (Ruvuma), Momba kwenye barabara ya Sitalike – Kilyamatundu/Kamsamba – Mlowo (Rukwa/Mbeya Border), Simiyu kwenye barabara Mwanza – Musoma, Wami barabara ya Chalinze – Segera, Lukuledi II kwenye barabara Matama – Kitangali – Newala, Mlalakuwa na daraja jipya la Selander.

Hatua ziliyofikiwa ni pamoja na: kuendelea na ujenzi wa Daraja la Sibiti ambapo madaraja madogo saba (7) na makalavati 15 yamekamilika. Kazi za ujenzi zimefikia asilimia 31.4; kukamilka kwa ujenzi wa daraja la Mbutu pamoja na km 3 kwa kiwango cha lami; kuendelea na ujenzi wa daraja la Kilombero ambapo ujenzi wa umekamilika; kusainiwa kwa mkataba kwa ajili ya kazi ya usanifu wa awali (baseline) kwa ajili ya ujenzi wa Daraja la Simiyu; kukamilika kwa upembuzi yakinifu wa daraja la Ruhekei II. Kuanza kwa kazi ya usanifu wa kina wa daraja la Selander; kuendelea na kazi za ujenzi wa daraja la Ruhuhu; kukamilika kwa upembuzi yakinifu na usanifu wa kina na kuanza kwa taratibu za kumpata mkandarasi kwa ajili ya ujenzi wa daraja la Momba; kukamilika kwa upembuzi yakinifu na usanifu wa kina kwa ajili ya ujenzi wa daraja Jipya la Wami; kusainiwa kwa mkataba na kuanza kwa maandalizi ya ujenzi wa daraja la Mlalakuwa.

C. Usafiri wa Majini

(i) Ujenzi wa Maegesho ya Vivuko

Mradi unalenga kujenga na kukarabati maegesho (landing ramps) ili vivuko viweze kuegeshwa na kuwezesha abiria na magari kupanda na kushuka kwenye vivuko kwa

urahisi nyakati zote za mwaka. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 9 zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa maegesho na majengo ya abiria ya kivuko cha Dar-es-Salaam - Bagamoyo (Pwani), upanuzi wa Maegesho ya Kigamboni, ujenzi wa maegesho ya Bwina ya kivuko cha Chato – Nkome na ujenzi wa maegesho ya Lindi – Kitunda. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilisha kuingia mkataba na mkandarasi wa kujenga maegesho. Aidha, kwenye ujenzi wa maegesho na majengo ya abiria ya kivuko cha Dar es Salaam – Bagamoyo (Pwani), Kigamboni na maegesho ya Bwina ya kivuko cha Chato – Nkome kazi bado hazijaanza.

(ii) Ununuzi wa Vivuko Vipya

Mradi unalenga kuboresha huduma za uchukuzi wa vivuko katika maeneo mbalimbali. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 6.05 zimetengwa kwa ajili ya ununuzi wa vivuko viwili (2) vitakavyofanya kazi kati ya Kigamboni – Magogoni na Kigongo – Busisi; ununuzi wa vifaa vya karakana za TEMESA; ununuzi wa boti za abiria katika vivuko vya Kilambo – Namoto, Pangani – Bweni, na Mkongo – Utete. Katika mwaka 2016/17 shilingi milioni 411.7 zimetengwa kwa ajili ya ukarabati wa kivuko cha MV Pangani II (Tanga) na MV Sengerema. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na: kuendelea na ujenzi wa kivuko cha Kigamboni – Magogoni katika eneo la Bandari Dockyard; ununuzi wa boti; na kuendelea na taratibu za kuingia mkataba wa ununuzi wa kivuko kipya cha Kigongo – Busisi.

(iii) Ukarabati wa Vivuko

Katika mwaka 2016/17 shughuli zifuatazo zilikusudiwa kutekelezwa: Ukarabati wa kivuko cha MV Pangani II (Tanga), MV Sengerema, MV Mwanza, MV Geita, MV Kome, MV Nyerere, MV Misungwi na MV Ilagala. Hatua ya utekelezaji iliyofikiwa ni pamoja na: kuendelea na ukarabati wa kivuko cha MV Pangani II; na kununuliwa na injini moja (1) ikiwa ni hatua ya kukarabati kivuko cha MV Sengerema.

D. Bandari

i. Bandari ya Dar es Salaam

a) Ujenzi wa gati Na. 13 na 14:

Mradi huu unahusisha ujenzi wa gati mpya mbili (2) kwa ajili ya kuhudumia shehena za makontena. Mradi unalenga kuongeza uwezo wa bandari ya Dar-es-Salaam kuhudumia shehena ya makontena ili kuendana na ukuaji wa mahitaji. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 2.3 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya mtaalam mwelekezi (Transation Advisor) za kukamilisha maandalizi ya mradi, hususan tafiti na usanifu wa kina (detailed engineering design) ili kutoa picha halisi ya mradi na gharama zake, ikijumuisha uondoshaji wa gati la mafuta (KOJ) na mabomba yake katika eneo linalotarajiwa kujengwa gati namba 13 na 14. Hatua iliyofikiwa ni kupatikana kwa Mtaalamu Mwelekezi atakayefanya upembuzi yakinifu na usanifu wa njia bora ya kuhamisha KOJ na usanifu wa ujenzi wa gati jipya la mafuta pamoja na kituo cha

kuhifadhia mafuta (tank farm).

b) Uboreshaji wa gati Na. 1 – 7

Mradi huu unahusisha uboreshaji wa gati na 1-7 kwa kuongeza kina, kujenga magati ya kuhudumia mizigo maalum (gati za mizigo ya mchanganyiko-general cargo, gati la kuhudumia shehena za mbolea na nafaka na gati za kushusha magari -RoRo) na kubadilisha gati na 5-7 kuwa gati za makontena. Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi bilioni 30 fedha za ndani na shilingi bilioni 66 fedha za nje kwa ajili ya kuimarisha na kuongeza kina cha gati Na. 1 – 7. Hatua iliyofikiwa ni kupatikana kwa Mkandarasi China Habour Engineering and Construction atakayefanya kazi hiyo.

c) Kuongeza Kina cha Bahari na Kupanua Lango la Kuingilia Meli

Mradi unalenga kuongeza kina cha bahari pamoja na upana wa lango la kuingilia meli ili kuruhusu meli kubwa zaidi kuingia na kutoka kirahisi katika bandari ya Dar es Salaam. Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi bilioni 96.2 fedha za nje kwa ajili kuanza utekelezaji wa mradi. Hatua iliyofikiwa ni kukamilisha kwa upembuzi yakinifu.

d) Bandari Kavu ya Ruvu (Ruvu Dry Port)

Lengo la mradi huu ni kuongeza uwezo wa bandari ya Dar es Salaam katika kuhudumia shehena ya mizigo. Katika mwaka 2016/2017 lengo lilikuwa ni utwaaji wa eneo lenye ukubwa wa ekari 2000 kwa ajili ya Bandari Kavu, na kuanza ujenzi. Hatua iliyofikiwa ni kupatikana kwa eneo la ekari 500 pamoja na mkandarasi (M/S SUMA JKT) atakayefanya kazi ya ujenzi wa bandari kavu katika eneo hilo. Mkandarasi alianza kazi tangu mwezi Januari 2017. Aidha, mawasiliano yanaendelea kati ya TPA na taasisi mbalimbali (TANESCO, TRL, TANROADS, TAZARA, DAWASA na TTCL) kwa ajili ya kupeleka miundombinu wezeshi katika eneo hilo.

ii. Ujenzi wa Bandari ya Mwambani - Tanga

Mradi huu unahusisha ujenzi wa bandari mpya katika eneo la Mwambani (Tanga). Mradi unalenga kuongeza uwezo wa nchi kuhudumia shehena ya mizigo ili kukidhi ukuaji wa mahitaji. Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi bilioni 2 fedha za ndani kwa ajili ya kukamilisha upembuzi yakinifu na usanifu wa kina kwa kuzingatia ujenzi wa reli mpya (Tanga – Arusha – Musoma). Mradi huu ulifanyiwa upembuzi yakinifu wa mara ya kwanza ambao haukutoa taarifa muhimu zinazohitajika katika uwekezaji na kufanya upembuzi huo kurejewa upya. Maandalizi ya makabrasha kwa ajili ya marejeo ya upembuzi yakinifu yanaendelea ili zabuni iweze kutangazwa.

iii. Ujenzi wa bandari ya Mtwara

Mradi huu unahusu ujenzi wa gati nne (4) mpya katika bandari ya Mtwara ili kuongeza uwezo wa bandari hiyo kuhudumia shehena ya mzigo kuendana na ukuaji wa mahitaji unaotokana kwa kiwango kikubwa na shughuli za uendelezaji wa gesi na

mafuta Lindi na Mtwara. Mamlaka ya Bandari Tanzania inaendelea na kukamilisha upembuzi yakinifu kwa ajili ya kutekeleza mradi huu kwa awamu. Katika mwaka wa fedha 2016/17 Mamlaka ya Bandari Tanzania itaanza ujenzi wa gati moja (1) lenye urefu wa mita 300 kwa ajili ya kuhudumia Shehena mchanganyiko (Multi-Purpose Terminal). Hatua iliyofikiwa ni kupatikana kwa mkandarasi wa kazi ya ujenzi ambaye ni kampuni ya China Railway Construction. Jiwe la msingi la mradi huu liliwekwa tarehe 4 Machi, 2017 na Mhe. Rais wa Jamhuri wa Muungano wa Tanzania.

iv. Bandari za Maziwa Makuu

a) Ziwa Viktoria

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 3.05 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa *Dhow Wharves* ya Mwigobero, upimaji na utoaji fidia kwenye gati la Kyamkwikwi, Lushamba, na Ntama, ujenzi wa gati la Chato, uongezaji kina katika Bandari ya Nansio na Mwanza South na Ukarabati wa 'Link Span' ya bandari ya Mwanza South. Hatua iliyofikiwa ni kuendelea na kazi ya upembuzi yakinifu.

b) Ziwa Tanganyika

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 10.1 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya uboreshaji wa maegesho ya meli (gati) za kuhudumia abiria pamoja na mizigo katika miji ya Lagosa, Sibwesa, pamoja na Kibirizi, upembuzi yakinifu katika bandari ya Karema pamoja na miundombinu ya barabara kuelekea katika bandari ya Kipili. Hatua iliyofikiwa ni: ujenzi katika Gati ya Kalya/Sibwesa umefikia asilimia 50 na unatarajiwa kukamilika Mei, 2017; na kuendelea na upembuzi yakinifu kwa ajili ya ujenzi wa Bandari ya Karema.

c) Ziwa Nyasa

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 10.8 fedha za ndani kwa zimetengwa kwa ajili ya upembuzi yakinifu wa ujenzi wa gati la Mbamba Bay, ujenzi wa gati la Ndumbi na ujenzi wa sakafu (pavement) katika bandari ya Kiwira kwa ajili ya maegesho ya vifaa, mizigo na magari. Ujenzi wa gati la Ndumbi, umepangwa kuanza Mei 2017.

E. Usafiri wa Anga

(i) Ujenzi wa jengo jipya la abiria (Terminal III) katika kiwanja cha ndege cha Kimataifa Julius Nyerere

Mradi huu unahusisha ujenzi wa jengo jipya la abiria (Terminal III) lenye uwezo wa kuhudumia abiria milioni 6 kwa mwaka. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 26 fedha za ndani na shilingi bilioni 32 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa jengo la abiria pamoja na miundombinu yake. Utekelezaji wa mradi huu umefikia asilimia 65 ambapo mkandarasi anaendelea na shughuli za ujenzi.

(ii) Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa Kilimanjaro

Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi bilioni 10 za fedha za ndani na bilioni 40 fedha za nje kwa utekelezaji wa mradi huu. Shughuli zitakazotekelezwa ni pamoja na ukarabati wa maegesho ya ndege, ukarabati na upanuzi wa barabara za viungio, ukarabati wa jengo la abiria, usimikaji wa taa za kuongozea ndege na ujenzi wa mfumo mpya wa maji taka. Hatua iliyofikiwa ni: ukarabati wa maegesho ya ndege na barabara za viungio ambazo zimefikia asilimia 80; usimikaji wa taa za kuongozea ndege umefikia asilimia 90; na ukarabati wa jengo la abiria ambao umefikia asilimia 40.

(iii) Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Msalato

Lengo la Mradi huu ni ujenzi wa kiwanja kipya cha ndege cha kimataifa katika eneo la Msalato, Dodoma. Katika mwaka 2016/17 shilingi milioni 70 fedha za ndani na shilingi bilioni 2 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya usanifu wa kina wa ujenzi wa kiwanja. Hatua iliyofikiwa ni kuendelea na majadiliano ya kumpata Mhandisi Mshauri atakayefanya marejeo ya usanifu wa kina.

(iv) Kiwanja cha Ndege Mwanza

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 25.1 fedha za ndani na shilingi bilioni 5 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huu. Shughuli zitakazotekelezwa ni: kuanza ujenzi wa jengo jipya la abiria na kuendelea na kazi za kurefusha na kujenga barabara ya kuruka na kutua ndege (runway), ujenzi wa jengo la mizigo (Cargo terminal), maegesho ya ndege na viungio vyake, jengo la kuongozea ndege, kituo cha umeme, maegesho ya magari, kusimika taa za kuongozea ndege na mfumo wa maji safi, maji taka na maji ya mvua. Hatua iliyofikiwa ni kuendelea kwa ujenzi wa jengo la kuongozea ndege, ujenzi wa jengo la mizigo na maegesho yake pamoja kazi za kurefusha barabara ya kuruka na kutua ndege.

(v) Kiwanja cha Ndege Kigoma

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 2.7 fedha za ndani na shilingi bilioni 4.2 fedha za fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya: ujenzi wa Jengo la Abiria pamoja na miundombinu yake (maegesho ya ndege, maegesho ya magari na barabara ya kuingia na kutoka), usimikaji wa taa na mitambo ya kuongozea ndege, kujenga uzio, na ujenzi wa jengo la uchunguzi wa hali ya hewa. Hatua iliyofikiwa ni kutangaza upya zabuni baada ya gharama za awali kuwa juu.

(vi) Kiwanja cha Ndege Tabora

Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 3.1 fedha za ndani na shilingi bilioni 4.6 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa jengo la abiria na barabara ya kuingia kiwanjani na maegesho ya magari, ukarabati wa njia ya pili ya kuruka na kutua ndege, barabara ya kiungio, jengo la uchunguzi wa hali ya hewa, maegesho ya ndege pamoja na usimikaji wa taa na mitambo ya kuongozea ndege. Hatua

iliyofikiwa ni kuendelea kufanya majadiliano na hatimaye kusaini mkataba wa kazi.

(vii) Kiwanja cha Ndege Mtwara

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 10 zimetengwa kwa ajili ya kukamilisha usanifu na Mpango Kabambe (Concept Design & Master Plan) na ukarabati wa barabara ya kuruka na kutua ndege, viungio vyake pamoja na maegesho ya ndege na usimikaji wa taa na mitambo ya kuongozea ndege. Hatua iliyofikiwa ni: kuendelea na kazi ya kufanya usanifu na kuandaa mpango kabambe; na kukamilika kwa usanifu wa matabaka ya lami katika barabara ya kuruka na kutua ndege, viungio vyake pamoja na maegesho ya ndege; na maandalizi ya kutangaza zabuni kwa ajili ya ukarabati wa uwanja.

(viii) Kiwanja cha Ndege Sumbawanga

Mradi unalenga ukarabati na upanuzi wa kiwanja cha ndege cha Sumbawanga ili kuboresha huduma za usafiri wa anga. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 5.2 fedha za ndani na shilingi bilioni 5.6 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa njia ya kutua na kuruka ndege na viungio vyake, maegesho ya ndege, jengo la abiria, jengo la kuongozea ndege, jengo la uchunguzi wa hali ya hewa, barabara ya kuingia kiwanjani na maegesho ya magari na usimikaji wa taa na mitambo ya kuongozea ndege na kulipa fidia. Hatua iliyofikiwa ni kuendelea na taratibu za kumpata mkandarasi wa ujenzi.

(ix) Kiwanja cha Ndege Geita

Mradi huu unahusisha ujenzi wa kiwanja kipya kwa ajili ya huduma za usafiri wa anga kwa Mkoa wa Geita na maeneo ya jirani. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 2 zimetengwa kwa ajili ya upembuzi yakinifu wa ujenzi wa kiwanja na kuanza ujenzi. Hatua iliyofikiwa ni kukamilika kwa kazi za usanifu na kuanza kazi za ujenzi.

(x) Kiwanja cha Ndege Shinyanga

Mradi unalenga ukarabati na upanuzi wa kiwanja cha ndege cha Sumbawanga ili kuboresha huduma za usafiri wa anga. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 2 za fedha za ndani na shilingi bilioni 6.6 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa njia ya kutua na kuruka ndege na viungio vyake, maegesho ya ndege, jengo la abiria, jengo la kuongozea ndege, jengo la uchunguzi wa hali ya hewa , barabara ya kuingia kiwanjani, maegesho ya magari na usimikaji wa taa na mitambo ya kuongozea ndege, na kulipa fidia. Kwa sasa taratibu za kufanya majadiliano na hatimaye kusaini mkataba wa kazi zinaendelea.

F. Teknolojia ya Habari na Mawasiliano

(i) Mradi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano.

Mradi unalenga kuunganisha Mikoa na Wilaya zote nchini pamoja na nchi za jirani katika mkongo wa Taifa ili kuboresha upatikanaji wa huduma za uhakika za

mawasiliano na matumizi ya TEHAMA. Katika mwaka wa fedha 2016/17 shilingi bilioni 2 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya tathimini hali ya miundombinu ya mkongo na mifumo yake ili kubaini fursa za kufanya upanuzi wa miundombinu siku za usoni; tathimini ya athari za kimazingira katika maeneo ambayo awamu za III, IV na V ya mradi wa Mkongo zitatekelezwa; usambazaji wa mitandao ya mkongo katika miji; kuendelea na uunganishaji wa mkongo wa Taifa kwa watumiaji wa mwisho; utoaji wa elimu kwa umma kuhusu matumizi na umuhimu wa Mkongo wa Taifa; na kuwezesha zoezi la kuhuisha kanuni, taratibu, miongozo, viwango na vigezo ya huduma na vifaa vya TEHAMA. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa ujenzi wa mkongo I na II zenye jumla ya kilomita 7,560; ufungaji wa mitambo ya IP/MPLS kwa ajili ya upanuzi wa mkongo katika mikoa 24 ya Tanzania; Tathimini ya athari za kimazingira imefanyika; Hadi hivi sasa usambazaji wa mitandao umekamilika na inatumika katikamiji ifuatayo; Dar es salaam (Kilomita 300), Mwanza (Kilomita 36), Arusha (Kilomita 58), Tanga (kilomita 43.28), Moshi (kilomita 35.08), Mbeya (kilomita 6.9), Shinyanga (kilomita 2.3), Musoma (kilomita 2.1) na Biharamulo (kilomita 0.2), Morogoro (kilomita 18) na Dodoma (Kilomita 42); Utoaji wa elimu kwa umma kuhusu matumizi ya Mkongo umefanyika nchi nzima kwa kupitia radio, TV, Warsha, makongamano n.k na kuandaliwa kwa Muongozo wa utumiaji wa huduma na vifaa vya TEHAMA.

(ii) Mradi wa Anwani za Makazi na Postikodi

Mradi unalenga kuanzisha utaratibu wa kutumia anuani za makazi na simbo za posta katika kutambua maeneo mbalimbali ya mitaa. Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi bilioni 3 kwa ajili kufunga alama za majina ya mitaa na namba za nyumba kwa Kata 100 za Mikoa ya Dar-es-Salaam, Mwanza, Zanzibar na Mbeya; kuhamasisha na kuongeza uelewa wa wananchi kuhusu mradi na faida za matumizi ya anuani za makazi na simbo za posta; kuendesha programu za kujengea uwezo watumishi kuhusu masuala ya matumizi ya anuani za makazi; kuwezesha mapitio ya Sera ya Taifa ya Posta pamoja na maandalizi ya mkakati wa utekelezaji wa Sera ya Taifa ya Posta na ufuatiliaji wa utendaji kazi wa mfumo wa Taifa anuani za makazi na simbo za posta. Hatua ya utekelezaji iliyofikiwa ni: kuwekwa wa majina kwa Mitaa na barabara ambayo haikuwa na majina katika mikoa ya Dar es Salaam, Mwanza, Mbeya na Visiwani Zanzibar; kufanyika kwa uhamasishaji wa Wananchi na kupewa elimu kuhusu faida za matumizi ya anuani za makazi na simbo za Posta katika manispaa ya Dodoma na Halmashauri ya Chamwino; na Kazi ya kujenga uwezo na uelewa kwa watumishi imefanyika katika Halmashauri za Mkoa wa Dodoma, Singida na Tabora

(iii) Mradi wa Program ya Miundombinu ya Kikanda (RCIP)

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 87.7 zimetengwa kwa ajili ya Kujenga uwezo wa kusimamia shughuli za miradi ya matumizi ya TEHAMA, maboresho ya sheria, sera wezeshi kwa matumizi ya TEHAMA pamoja na mipangilio mbalimbali. Sheria za

Usalama wa Mtandao (Cyber Security Laws); Ununuzi wa mkondo wa mawasiliano (Bandwith) unaotumika katika taasisi mbalimbali za Serikali nchini. Hatua iliyofikiwa ni: kuimarishwa kwa Sheria za Usalama Mtandao (Cyber Laws); kuunganishwa kwa Wizara, Idara, Vyuo, Shule, Hospitali na Taasisi za umma zikiwemo Halmashauri za miji na wilaya kuunganishwa kwenye Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano na kulipia gharama za huduma za mawasiliano (broadband) kwa bei nafuu, ili kuharakisha matumizi ya TEHAMA nchini.

G. Nishati

A. Miradi ya Uzalishaji Umeme

i. Kuongeza Uwezo wa Uzalishaji Umeme wa Mitambo ya Kinyerezi I (MW 185).

Katika mwaka 2016/17 shillingi bilioni 119 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya mradi huu. Shughuli zitakazotekelezwa ni kuandaa eneo la ujenzi wa mitambo ikiwa ni pamoja na kujenga msingi katika eneo itakapowekwa mitambo hiyo, kusanifu ujenzi wa mitambo, na kusimika mitambo. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na: kusafishwa kwa eneo la kujenga mitambo ya kufua umeme; kukamilisha matengenezo ya mitambo ya Gesi (Gas Turbines) katika kampuni ya GE nchini Marekani; na kukamilisha malipo kwa kampuni za GE (100%) NA Citec (90%). Kusafisha eneo la kujenga mitambo ya kufua umeme; na kukamilisha matengenezo ya mitambo ya gesi (Gas Turbines) kutoka Kampuni ya General Electric ya Marekani.

ii. Mradi wa Kufua Umeme Kinyerezi II (MW 240)

Katika mwaka 2016/17 shilingi milioni 200 fedha za ndani na bilioni 110 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya mkandarasi kuanza ujenzi wa ofisi mbalimbali za wakandarasi, kuwapata 'subcontractors' wa mradi, kuagiza vifaa mbalimbali, kujenga misingi ya mitambo na kusimika mitambo. Hatua iliyofikiwa ni: kusafishwa kwa eneo la mradi; kujengwa msingi ambapo mitambo itafungwa; kukamilika kwa ujenzi wa Ofisi ya TANESCO na Mkandarasi wa mradi Kampuni ya Sumitomo Mitsui Corporation; kufanyika kwa ukaguzi wa mitambo mitatu ya awali; na kuagizwa kwa vifaa na mitambo kwa ajili ya kuanza ujenzi. Utekelezaji umefikia asilimia 29 ambapo mradi unatarajiwa kukamilika mwaka 2018.

iii. Mradi wa Uzalishaji wa Umeme kwa Kutumia Makaa ya Mawe ya Kiwira (MW 200) - Mbeya

Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi bilioni 2 kwa ajili ya tathimini ya malipo ya fidia kwa watakaoathirika na mradi, na kuboresha upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa mradi. Utekelezaji wa mradi huu unasubiri kupatikana kwa fedha.

iv. Miradi ya Uzalishaji Umeme wa Nguvu za Maji (Hydro Eletric Power)

a) Mradi wa Kufua Umeme kwa Kutumia Maji (MW 80) - Rusumo

Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 5 fedha za nje zimetengewa kwa ajili ya: kuanza ulipaji wa fidia kwa baadhi ya wananchi watakaopisha mradi na kusafisha(route clearance) njia ya usafirishaji wa umeme na eneo la ujenzi wa mitambo ya kufua umeme. Utekelezaji wa mradi huu unasubiri kupatikana kwa fedha.

b) Mradi wa Kufua Umeme kwa Kutumia Maji (MW 45) - Malagarasi

Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 1 fedha za ndani na shilingi bilioni 4 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya: Kuajiri Mtaalamu Mshauri kwa ajili ya kuutangaza mradi kwa njia ya ushindani; kufanya usanifu wa mitambo *(technical design)*; kutangaza zabuni; kufanya upimaji wa eneo utakapojengwa mtambo na njia ya usafirishaji wa umeme; na kuajiri wakandarasi kwa ajili ya ujenzi wa mradi. Utekelezaji wa mradi huu unasubiri kupatikana kwa fedha.

c) Mradi wa Kufua Umeme kwa Kutumia Maji (MW 87) - Kakono.

Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 3 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya: kumwajiri Mtaalamu Mshauri kwa ajili ya kuutangaza mradi kwa njia ya ushindani; kufanya usanifu wa mitambo *(technical design)*; kuandaa hati za zabuni *(tender/bidding documents);* upembuzi yakinifu *(survey)* wa eneo utakapojengwa mtambo na njia ya usafirishaji wa umeme; na kuajiri wakandarasi kwa ajili ya ujenzi wa mradi. Utekelezaji wa mradi huu unasubiri kupatikana kwa fedha.

d) Uendelezaji wa Nishati ya Joto Ardhi (Geothermal) – (MW 100)-Mbeya

Katika Mwaka 2016/17, shilingi bilioni 2 fedha za ndani na shilingi bilioni 26 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya mradi huu. Shughuli zitakazotekelezwa ni: kukamilisha utafiti na tathmini ya mazingira; kukamilisha upembuzi yakinifu katika maeneo ya Kisaki (Morogoro), Luhoi (Pwani); usanifu na ujenzi wa miundombinu ya barabara (madaraja), maji na umeme kuelekea katika maeneo yatakayochorongwa; upatikanaji wa ardhí; na kuanza maandalizi ya awali ya kuchoronga visima vitatu (3) katika eneo la Ziwa Ngozi (Mbeya) ili kutathmini kiwango cha nishati iliyopo na uwezo wake wa kuzalisha umeme. Utekelezaji wa mradi huu unasubiri kupatikana kwa fedha.

B. Miradi ya Usambazaji Umeme

i. Mradi wa Umeme wa Msongo wa kV 400 Iringa - Shinyanga (km 670)

Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 20 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi na upanuzi wa vituo vya kupozea umeme (kV 400/220). Mradi huu umekamilika.

ii. Mradi wa Umeme wa Msongo kV 220 Makambako – Songea

Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 22 fedha za ndani na bilioni 20 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya: kukamilisha ujenzi wa miundombinu ya kusambaza umeme

na kuendelea na ujenzi wa njia kubwa ya kusafirisha umeme. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na kununuliwa na kuwasili kwa baadhi ya vifaa muhimu zikiwemo nyaya zote kwa ajili ya ujenzi wa njia ya usafirishaji umeme; kuanza kwa ujenzi wa njia ya usambazaji (distribution line) ambao umefikia asilimia 32; na kuanza kwa ujenzi wa vituo vya kupooza umeme (substations) vitatu (3) katika maeneo ya Makambako, Madaba na Songea. Mradi unatarajiwa kukamilika Septemba 2018.

iii. Mradi wa Msongo wa Kv 400 wa Somangafungu – Kinyerezi.

Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 5 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kukamilisha ulipaji fidia kwa wananchi watakaoathiriwa na mradi; kuajiri Mtaalamu Mshauri wa kutayarisha usanifu wa kifundi *(detail design)*; na kuajiri msimamizi wa mradi. Utekelezaji wa mradi huu unasubiri kupatikana kwa fedha.

iv. Mradi wa Msongo wa kV 400 North - East Grid (Dar – Tanga – Arusha)

Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 11 fedha za ndani na shilingi bilioni 5 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya: kulipa fidia kwa wananchi watakaopisha mradi, kupata Mshauri Mwelekezi kwa ajili ya kusimamia ujenzi wa mradi na kuanza ujenzi wa mradi. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na: tathmini ya fidia kwa wananchi watakapoisha mradi imekamilika. Aidha, malipo bado hayajafanyika; na kuendelea na mchakato wa kumpata Mshauri Mwelekezi.

v. Mradi wa msongo wa Kv 220 wa North – West Kutoka Geita - Nyakanazi

Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 1 fedha za ndani na shilingi bilioni 12 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kulipa fidia kwa wananchi watakaopisha mradi, kupata mkandarasi na kuanza ujenzi wa mradi. Utekelezaji wa mradi huu bado haujaanza kutokana na kukosekana kwa fedha.

vi. Mradi wa msongo wa KV 220 Bulyanhulu – Geita.

Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 1 fedha za ndani na shilingi bilioni 5 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kulipa fidia kwa wananchi watakaopisha ujenzi wa mradi na kuanza utekelezaji wa mradi. Utekelezaji wa mradi huu bado haujaanza kutokana na kukosekana kwa fedha za ulipaji wa fidia kwa wananchi watakaopisha mradi.

C. Miradi ya kusambaza umeme vijijini na Makao Makuu ya Wilaya

Katika mwaka 2016/17 zimetengwa shilingi bilioni 534.4 fedha za ndani na shilingi bilioni 53.2 fedha za nje kwa ajili ya utekelezaji wa miradi hii. Kazi zitakazofanyika katika mwaka 2016/17 ni: kuandaa mahitaji na usanifu wa mradi; kutafuta wakandarasi watakaotekeleza mradi; na kuanza utekelezaji wa mradi. Kazi nyingine ni pamoja na kukamilisha utekelezaji wa Awamu ya Pili ya mradi wa kupeleka umeme vijijini (REA Turnkey Phase II) ikiwa ni pamoja na kufunga transfoma na kusambaza umeme katika maeneo yaliyopitiwa na miundombinu ya umeme

(densification). Mradi unalenga kuwaunganishia umeme wananchi kwenye maeneo ambayo tayari yana miundombinu lakini hawapati huduma hiyo ambapo wateja wapatao 200,000 wanatarajiwa kuunganishiwa umeme. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na: kukamilika kwa miundominu ya REA II kwa asilimia 95.5; kuunganishwa kwa wateja 153,682 sawa na asilimia 61.5 ya lengo la awali la kuunganisha wateja 250,000 waliokusudiwa kwa mradi wa REA II; na maandalizi ya kuwapata Wakandarasi wa kutekeleza mradi wa REA III yanaendelea ambapo mchujo wa awali (pre – qualification evaluation) umefanyika.

D. Ujenzi wa Njia ya Umeme wa Msongo wa kV 400 North West Grid (Mbeya – Sumbawanga – Mpanda - Kigoma – Nyakanazi km 1,148).

Katika mwaka 2016/17 kiasi cha shilingi bilioni 13 kilitengwa ili kutekeleza sughuli zifuatazo: kuboresha upembuzi yakinifu na usanifu wa njia ya umeme wa msongo wa kV 220 ili kuwiana na mahitaji ya sasa ya kujenga njia hiyo kwa kiwango cha kV 400; na kupima mkuza wa njia ya umeme kutoka Mbeya hadi Sumbawanga (km 340) na kulipa fidia ya mali zitakazoathiriwa na mradi kwenye njia ya Mbeya – Sumbawanga. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na: kuendelea kukamilisha upembuzi yakinifu kutoka kV 220 kwenda kV 400; na kusainiwa kwa makubaliano kati ya Serikali ya Tanzania na EDCF ya Korea kwa ajili ya kutekeleza mradi.

E. Miradi ya Kujenga Miundombinu ya Usambazaji Gesi Asilia (CNG & Piped Natural Gas Distribution Networks) katika Mikoa in Lindi na Mtwara), TANESCO (Kinyerezi, Ubungo na Tegeta) na Wazo Hill (Tegeta).

Katika mwaka 2016/17, shilingi milioni 700 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kukamilisha upembuzi yakinifu wa tathmini ya athari za kijamii na kimazingira (ESIA), kukamilisha usanifu wa kina wa kihandisi na kuandaa zabuni ya kumpata mwekezaji. Hatua iliyofikiwa ni pamoja na kuendelea na ukarmilishaji wa Mpango Kabambe.

F. Bomba la Mafuta Ghafi kutoka Uganda hadi Tanzania

Katika mwaka 2016/17 mradi ulilenga kufanya maandalizi ya Mradi wa Bomba la Kusafirisha Mafuta Ghafi kutoka Kaabale (Uganda) hadi Tanga (Tanzania). Hatua iliyofikiwa ni pamoja na: kusainiwa kwa mktabata wa makubaliano ya awali (MoU); kutolewa kwa vivutio vya kodi; kufanyika kwa majadiliano ya *Inter- Govermental Agreement* (IGA); kufanyika kwa tathmini ya njia ya bomba (Survey); kufanyika kwa tathmini ya mahitaji ya njia ya bomba (infrastructure requirements); kufanyika tathmini ya masuala ya kijamii na mazingira (environmental and societal survey); kufanyika kwa upembuzi yakinifu kwa ajili ya ujenzi wa gati ya kupokelea mafuta – chongoleani katika bandari ya Tanga; na kutangazwa kwa zabuni za kuwapata wataalam elekezi kwa ajili ya uchunguzi wa udongo (Geophysical and technical survey). Gharama za mradi huu ni Dola za Marekani bilioni 3.5. Wadau wakuu katika

Mradi huu ni Kampuni ya CNOOC (China), TOTAL (Ufaransa) na TULLOW (Uingereza) pamoja na Serikali za Tanzania na Uganda. Kazi za Geophysical and Geotechnical survey zinaendelea kutekelezwa. Aidha, kwa mwaka 2017/18 shilingi bilioni 50 zimetengwa kwa ajili ya mradi huu.

3.3.4.2 Mradi wa Kuwezesha Kumilikisha Ardhi

Mradi unalenga kupima ardhi na kutoa hatimiliki katika ngazi ya vijiji, miji na majiji. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 3 fedha za ndani na shilingi bilioni 10 fedha za nje zilitengwa kwa ajili ya kutoa hati ya hakimiliki za kimila 100,000 katika wilaya tatu (3) za mfano za Kilombero, Ulanga na Malinyi; kubaini mipaka ya vijiji na kutatua migogoro katika vijiji 75; kuandaa na kutoa vyeti vya ardhi ya kijiji katika vijiji 75; kuandaa mipango ya matumizi ya ardhi katika vijiji 100; kuandaa Mipangokina ya vitovu vya vijiji katika vijiji 100; kupima vipande 150,000 vya ardhi; kuboresha masijala za ardhi katika wilaya 3 za mfano; kukarabati masijala za ardhi za vijiji 75; na kuimarisha mfumo wa ufuatiliaji na tathmini. Hatua iliyofikiwa ni: kukamilika kwa maandalizi ya Mpango wa Matumizi ya Ardhi ya Wilaya za Kilombero, Ulanga na Malinyi; kusimikwa kwa alama za msingi 54 za upimaji katika wilaya za Ulanga (16), Kilombero (26), Malinyi (10) na Mufindi (2); kupimwa kwa mipaka ya vijiji 52 katika Wilaya za Kilombero (30), Ulanga (19) na Malinyi (16); kuandaliwa kwa Mipango ya Matumizi ya ardhi kwa vijiji 8 kati ya vijiji 18 katika Wilaya za Kilombero (4) na Ulanga (4); na kukusanywa kwa taarifa za awali (baseline data) za vijiji 37 juu ya umiliki wa ardhi, matumizi ya ardhi, migogoro ya ardhi, ufahamu ya sheria ya ardhi kwa ajili ya maandalizi ya Mipango Kabambe ya Miji ya Ifakara, Malinyi na Mahenge.

3.3.4.3 Huduma za Fedha, Utalii, Biashara na Masoko

Upatikanaji wa huduma za fedha ,biashara na masoko ni nyenzo muhimu kuhakikishakazi ya uwekezaji na ukuaji wa shughuli za viwanda , kwa mantiki hii hatua zifuatazo zimepewa msukumo wa pekee katika mpango wa 2016/17:

(a) Ukuzaji wa mtaji wa Benki ya Wanawake Tanzania

Benki inatoa huduma za fedha katika Mikoa nane ambayo ni Mwanza, Dodoma, Iringa, Njombe, Ruvuma, Mbeya, Dar es Salaam na Pwani. Hadi sasa, benki imetoa jumla ya mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 23.1 ikilinganishwa na shilingi bilioni 22 zilizotolewa kwa wajasiriamali 1,427 Juni, 2016. Idadi ya akaunti imeongezeka kutoka akaunti 27,253 Septemba 2016 hadi kufika akaunti 27,376. Wajasiriamali wanaonufaika na mikopo ya benki hii wameongezeka kutoka wajasiriamali 79,022 Juni 2016 hadi kufikia wajasiriamali 80,449. Benki imezindua Akaunti ya Malaika ili kuwawezesha wanawake wa hali ya chini kupata mikopo kwa riba ya asilimia kumi (10) kwa mwaka. Aidha, benki imeanzisha huduma ya kuwawezesha wateja kumiliki ardhi ambapo jumla ya viwanja 47 vimetolewa. Benki imefungua vituo 14 vya kutolea mikopo na mafunzo kwa wajasiriamali wanawake

katika mikoa ya Mwanza, Dodoma, Iringa, Njombe, Ruvuma, Mbeya na Dar es Salaam, idadi ya vituo hivi imeongezeka kutoka vituo 238 Juni 2016 hadi kufikia vituo 252.

(b) Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake

Serikali imeendelea kusimamia Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake kwa kuwezesha upatikanaji wa mikopo yenye riba nafuu. Mafanikio ni pamoja na: Serikali kutoa shilingi milioni 80.0 ambazo ni fedha za mzunguko kwa vikundi 51 vya wanawake wajasiriamali katika Halmashauri nne (4) za Kisarawe, Gairo, Masasi na Manispaa ya Iringa; kutolewa kwa mafunzo kuhusu faida za kujiunga katika vikundi yaliyotolewa kwa wanufaika wapatao 450 katika Halmashauri za wilaya ya Njombe na Ludewa; kuendelea kwa Halmashauri kuchangia asilimia 5 ya mapato yao ya ndani ambapo Halmashauri 128 sawa na asilimia 70.3 ya Halmashauri zote nchini, zimechangia kiasi cha shilingi milioni 2,051.404.

(c) Benki ya Rasilimali Tanzania

Benki ya Rasilimali Tanzania inalenga kutoa mikopo ya muda wa kati na mrefu kwa wawekezaji katika sekta ya kilimo, viwanda, biashara, usafiri, utalii na uchimbaji madini. Shughuli zilizofanyika ni pamoja na utoaji wa mikopo wa jumla ya shilingi bilioni 5.056 katika sekta za Kilimo – usindikaji wa mazao (bilioni 1.625); ujenzi (bilioni 0.957); Elimu (milioni 52.34); Uvuvi (milioni 12.132); Utalii – hoteli na migahawa (milioni 885.025); sekta ya uzalishaji (milioni 495.062); na uchimbaji wa madini (milioni 36.127). Pia benki imetoa mikopo kwa watu binafsi yenye thamani ya shilingi milioni 139.538; *real estates* shilingi milioni 850.732; na Sekta nyingi zilipatiwa mkopo wa shilingi milioni 3.289.

(d) Kuboresha Mazingira ya Uwekezaji na Biashara

Mradi unalenga kuboresha mazingira ya uwekezaji ambapo shughuli zilizofanyika ni pamoja na Serikali kukamilisha uandaaji wa Mkakati wa Taifa wa AGOA ambao utaisaidia Tanzania kufaidika zaidi na fursa zilizopo kwenye AGOA na soko la Marekani kwa ujumla. Mkakati huu umejikita katika sekta nne za kipaumbele ambazo usindikaji wa bidhaa za kilimo, ngozi na bidhaa zake, nguo na mavazi na bidhaa za kazi za mikono; Uanzishwaji wa kamati ya kitaifa ya Uwezeshaji biashara; usajili wa kampuni na majina ya biashara kwa njia ya mtandao ikiwa ni pamoja na kuwezesha malipo kufanyika kwa njia ya mtandao. Mafanikio katika maboresho ya mazingira ya uwekezaji na biashara ni: kupunguza kwa kiasi kikubwa muda wa kusajili makampuni na majina ya biashara ndani ya masaa 1-2 na hivyo kupunguza gharama kwa wateja; kuanzishwa kwa utaratibu wa ukaguzi wa bidhaa chini ya mfumo wa Pre-shipment Verification of Conformity to Standards Programme (PVoC) kupitia mawakala wake waliopo Japan (3), Dubai (1) na Uingereza (1) kwa lengo la kuepuka uingizaji wa bidhaa hafifu.

(e) Uendelezaji wa Shughuli za Masoko

Mradi wa ujenzi soko la kimataifa la Makambako ulijumuisha kulipa fidia kwa wananchi 220 watakaondoka katika eneo la mradi. Shughuli zilizofanyika ni pamoja na kufanyika kwa tathmini; kukamilika kwa mfumo maalum wa kukusanya na kusambaza taarifa za masoko kwa haraka na kwa wakati; na kuwezesha wajasiriamali 28 kutoka mikoa ya Mbeya, Pwani, Dar es Salaam, Lindi, Mtwara, na Zanzibar kushiriki katika kuonesha bidhaa zao katika maonyesho ya nanenane.

3.3.4.4 Utalii

a) Mradi wa Utalii House Phase II

Mradi unahusu ujenzi wa jengo la kitega uchumi katika eneo lililokuwa Ubalozi wa Marekani Dar es Salaam. Shughuli zitakazotekelezwa ni kuteua mshauri wa mradi; kuitisha zabuni; kuitisha zabuni za ujenzi; kugharamia ofisi za muda za mradi; ujenzi wa ghala la kuhifadhia vifaa vya ujenzi na kuandaa barabara ya kuingiza vifaa vya ujenzi. Hata hivyo, maradi huu haujaanza kutekelezwa.

b) Mradi wa Ujenzi wa Theme Park

Mradi huu ulilenga kufanya upembuzi yakinifu na kubainisha eneo la mradi ili kuruhusu ujenzi wa migahawa, maduka, bustani ya wanyama, michezo ya golf, pamoja na shughuli mbalimbali za kitalii. Hata hivyo, maradi huu haujaanza kutekelezwa.

3.3.5 Maeneo mengine muhimu kwa ukuaji wa uchumi na ustawi wa Taifa

3.3.5.1 Madini

a) Biashara ya Madini, Uchimbaji na Ukaguzi wa Migodi Nchini

Katika kusimamia biashara ya madini nchini na kuhakikisha kuwa madini yanawanufaisha wananchi, Serikali imeendelea kusimamia utumiaji wa malighafi za madini zinazopatikana hapa nchini. Hatua zilizochukuliwa ni pamoja na kuzuia uingizaji wa makaa ya mawe na jasi toka nje ya nchi. Aidha, ili kuendelea kutoa elimu ya Sekta ya Madini kwa wananchi, Serikali ilitoa mafunzo juu ya ushiriki wa Watanzania katika uwekezaji nchini (local content). Mafunzo haya yalifanyika katika kanda sita (6) nchi nzima ambazo ni Kanda ya Kusini, Nyanda za Juu Kusini, Kanda ya Kati, Kanda ya Ziwa, Kanda ya Magharibi na Kanda ya Kaskazini. Ili kuimarisha hali ya Afya, Usalama na Utunzaji wa Mazingira kwa wachimbaji wa migodi katika maeneo mbalimbali nchini, Serikali iliendelea kufanya ukaguzi kwenye migodi ya wachimbaji wadogo, wa kati na wakubwa ili kuhakikisha wamiliki wanafuata Sheria ya Madini ya Mwaka 2010 na Kanuni zake. Katika kipindi hiki, jumla ya migodi 1,115 ilikaguliwa ambapo Migodi mikubwa ilikuwa minne (4), ya kati 52 na midogo 1,059.

b) Utoaji na Usimamizi wa Leseni za Madini

Serikali iliendelea kusimamia utoaji wa leseni za madini. Katika kipindi cha kuanzia mwezi Julai hadi Desemba, 2016 jumla ya maombi ya leseni 6,521 ya utafutaji na uchimbaji madini yalipokelewa. Kati ya hayo, maombi 386 ni ya utafutaji mkubwa,

maombi 6,122 ni ya uchimbaji mdogo na maombi 13 ni ya uchimbaji wa kati. Baada ya uchambuzi wa maombi hayo, jumla ya leseni 2,540 zilitolewa, kati ya hizo leseni 193 ni za utafutaji mkubwa, 6 za uchimbaji wa kati na 2,341 za uchimbaji mdogo. Serikali itaendelea kusimamia kwa karibu utoaji wa leseni ili kukuza Sekta ya Madini nchini.

c) Uendelezaji wa Uchimbaji Mdogo wa Madini

Ili kuendeleza uchimbaji mdogo nchini, Serikali imeendelea kutenga maeneo kwa ajili ya wachimbaji wadogo. Kuanzia mwezi Julai 2016 hadi Februari, 2017 Serikali imetenga maeneo 11 kwa ajili ya wachimbaji madini wadogo yaliyopo maeneo ya: Msasa na Matabe Mkoani Geita; Biharamulo na Kyerwa Mkoani Kagera; Itigi Mkoani Singida; D-Reef, Ibindi na Kapanda Mkoani Katavi; Ngapa Mkoani Songea; Nzega Mkoani Tabora na Kitowelo Mkoani Lindi. Maeneo hayo yana ukubwa wa takriban hekta 38,567.

d) Mradi wa Dhahabu wa Buhemba

Shirika la Taifa la Madini - STAMICO lilifanya uchambuzi yakinifu kuona uwezekano wa kujenga kiwanda cha kuchenjua mabaki ya dhahabu katika mgodi wa Buhemba. Ilibainika kuwa katika mabaki ya mchanga wa dhahabu ambayo ni tani 796,400 kuna dhahabu gram 1.07 kwa tani ambazo kwa mabaki yote ya dhahabu wastani wa kilo 852 za dhahabu zitapatikana. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 17.5 zimetengwa kwa ajili ya kununua mashine ya kuchenjua mabaki ya dhahabu, kufanya upembuzi yakinifu katika miamba migumu na kuchoronga miamba migumu. Hatua iliyofikiwa ni: kufanyika kwa tathmini na ukadiriaji wa mashapo ya madini.

e) Mradi wa Kununua Madini ya Bati

Katika kuimarisha soko la wachimbaji wadogo wa madini ya bati toka mwaka 2014 STAMICO ilianza kununua madini kutoka kwa wachimbaji wadogo wa vijiji vya Kabingo, Murongo, Syndicate na Rugasha Wilaya ya Kyerwa, Kagera. Katika mwaka 2016/17 shilingi bilioni 1.12 zimetengwa kwa ajili ya ununuzi wa madini hayo. Hatua iliyofikiwa ni kununuliwa kwa kilo 1,205 za madini ghafi ya bati kutoka kwa wachimbaji wadogo. Aidha, tani 18.08 za madini hayo ziliuzwa na kulipatia Shirika shilingi milioni 325.49.

3.3.5.2 Ushirikiano wa Kikanda na Kimataifa

a) Mradi wa kujenga kukarabati na kununua majengo kwa ajili ya Balozi za Tanzania:

Mradi unalenga kuboresha huduma kwa kujenga, kukarabati na kununua majengo ya balozi za Tanzania nje ya nchi hususani za ofisi, makazi na kitega uchumi. Katika mwaka 2016/17, shilingi blioni 8.0 zimetengwa kwa ajili ya kuwezesha ujenzi wa jengo la ofisi ya Wizara ambalo ni sehemu ya kituo cha mikutano ya kimataifa ya Julius Nyerere; kukamilisha ukarabati wa jengo la ghorofa 9, makazi ya Balozi na

mkuu wa Utawala Ubalozi wa Tanzania Maputo, Msumbiji; kukarabati makazi ya Balozi na watumishi yaliyopo Stockholm, Sweden; Kukarabati majengo 2 yanayomilikiwa na Serikali yaliyopo Khartoum, Sudan; na kuboresha mfumo wa mawasiliano kati ya Wizara na balozi za Tanzania. Hatua ya utekelezaji iliyofikiwa ni kuendelea na ukarabati wa jengo la Ubalozi wa Tanzania Maputo; na kuendelea na utaratibu wa kumpata mkandarasi kwa ajili ya ukarabati wa makazi ya Balozi na Afisa Ubalozi Stockholm, Sweden.

b) Vituo vya Utoaji Huduma kwa Pamoja Mipakani

Serikali imeendelea kuboresha utoaji wa huduma mipakani kwa kuendelea na mradi wa ujenzi wa vituo vya Tunduma/Nakonde, Kasumulu/Songwe na Mtambaswala. Hatua iliyofikiwa katika ujenzi wa kituo cha Tunduma/Nakonde ni: utiaji wa saini wa Mkataba wa Makubaliano ya Kurahisisha Biashara (Simplified Trade Regime – STR) kati ya Tanzania na Zambia na kuanza ujenzi; na kuanza kwa maandalizi ya awali ikiwa ni pamoja na kutenga eneo la ujenzi wa kituo cha Kasumulu/Songwe.

3.3.6 Kuimarisha Usimamizi na Utekelezaji

Changamoto ya utekelezaji duni wa mipango na miradi imeanishwa na kujaribu kupatiwa ufumbuzi, hususan, kuhusiana na maeneo yafuatayo:-

3.3.7 Utawala Bora, Utoaji Haki na Huduma za Kisheria

(a) Utoaji wa Vitambulisho vya Taifa

Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa iliendelea na usajili na utambuzi wa watu ambapo wananchi 388,990 walisajiliwa na kuchukuliwa alama za kibailojia katika robo ya pili ya mwaka 2016/17. Vilevile, shughuli zingine zilizotekelezwa ni pamoja na kutengenezwa kwa vitambulisho 72,925 na kugawiwa kwa wananchi katika mikoa ya Dar es Salaam, Pwani pamoja na Zanzibar; kuongezwa kwa vitendea kazi katika ofisi za wilaya zote za mikoa ya Dar es Salaam, Pwani, Lindi, Mtwara, Morogoro, Tanga, Kilimanjaro na Wilaya ya Arusha mjini; kusajili na kuwatambua watu 8,500,000 ambapo 8,499,077 ni raia wa Tanzania na 923 ni wageni wakaazi. Idadi hiyo inajumuisha Tanzania Bara na Zanzibar. Aidha, Mamlaka imefanikiwa pia kuunganisha mfumo wake wa utambuzi na taasisi ishirini (20) kwa lengo la kurahisisha utambuzi wa wananchi na wageni wakaazi katika utoaji huduma mbalimbali za kijamii.

(b) Kupambana na Rushwa na Ufisadi

Kuanzishwa kwa Mahakama Maalum ya makosa ya rushwa na uhujumu uchumi kwa kushirikiana na Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa (TAKUKURU) ambayo ilianza kazi mwezi Septemba 2016.

(c) Mpango wa Kurasimisha Umiliki Ardhi

Hati za Haki Miliki za Kimila 2,872 kati ya 4,450 ziliandaliwa na kutolewa kwa wananchi katika Halmashauri za Wilaya 3 ambazo ni Mkuranga, Ikungi na Karagwe kupitia Mpango wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara za Wanyonge Tanzania.

(d) Mpango wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara za Wanyonge (MKURABITA)

Katika mwaka 2016/17 shughuli zilizotekelezwa ni pamoja na kuanzishwa kwa kituo cha urasimishaji (One Stop Formalization Center) katika Mkoa wa Morogoro ili kuwezesha wananchi kupata huduma kwa urahisi na gharama nafuu; na kukamilika kwa utafiti wa uanzishwaji wa Mfuko Endelevu wa Urasimishaji wa Wilaya kwa mfumo wa dhamana kwa ajili ya kuziwezesha Halmashauri kukopa kwa ajili ya urasimishaji.

(e) Mradi wa Mfuko wa Mahakama

Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 24 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa Mahakama Kuu, Kanda za Kigoma na Mara; ukarabati wa majengo ya Makahama Kuu, Kanda ya Mbeya; Ujenzi wa mahakama za wilaya Kilindi, Chato, Bariadi, Kasulu, na Kondoa; ujenzi wa mahakama za mwanzo Longido, Terati (Manyara), Machame (Hai), Njombe Mjini, Makongolosi (Chunya), Ulyankulu (Tabora) na Gairo - (Mvomero), Mtowisa (Sumbawanga) na Mangaka (Mtwara). Hatua iliyofikiwa ni kukamilika kwa ujenzi wa mahakama ya hakimu mkazi na Hakimu wa Wilaya Kibaha.

(f) Mradi wa Telejustice (E–Justice)

Katika mwaka 2016/17 zilitengwa shilingi bilioni 1 kwa ajili ya kukamilisha taarifa ya upembuzi yakinifu ya mradi; kuanza utekelezaji awamu ya kwanza ya mradi huo katika mkoa wa Dar es Salaam. Hatua iliyofikiwa ni kukamilika kwa maandalizi ya hadidu za rejea kwa ajili ya kumpata Mshauri Elekezi wa kufanya upembuzi yakinifu wa mradi.

(g) Mradi wa Ujenzi wa Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali

Katika mwaka 2016/17, shilingi bilioni 1 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa jengo la ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali. Hatua iliyofikiwa ni kukamilika kwa michoro ya jengo.

(h) Uwezeshaji wa Wananchi Kiuchumi

Eneo hili linahusisha uratibu wa fursa za mikopo kwa ajili ya mitaji ili kuhakikisha inapatikana na bila urasimu, kwa masharti nafuu na kuwafikia wananchi kupitia Ushirika wa Kuweka na Kukopa (SACCOS) katika vijiji/shehia. Hatua iliyofikiwa ni kuandaliwa kwa rasimu ya mwongozo utakaotumika kutoa shilingi milioni 50 kila kijiji/shehia kwa mfumo wa Mfuko wa Mzunguko (Revolving Fund).

3.3.8 Ushiriki wa Sekta Binafsi

3.3.8.1 Usaidizi wa Serikali katika Miradi ya Sekta Binafsi

Maendeleo ni jukumu la msingi la Serikali. Inaweza kulitekeleza jukumu hili yenyewe moja kwa moja au kwa kutumia wadau wengine, ikiwa ni pamoja na sekta binafsi. Serikali imeendelea kutambua na kuthamini mchango mkubwa wa sekta binafsi katika utekelezaji wa jukumu lake la maendeleo. Kwa kuzingatia hili na ili kuchochea ushiriki wa sekta binafsi katika maendeleo, Serikali imekuwa ikichukua hatua mbalimbali, ikiwa ni pamoja na:

(i) Kuweka sera, sheria na taratibu zinazowezesha ushiriki wa sekta binafsi, ama moja kwa moja au kwa ubia na sekta ya umma, hata katika maeneo ambayo hapo awali yalikuwa ni fursa ya sekta ya umma pekee;

(ii) Katika kupunguzia usumbufu sekta binafsi katika upatikanaji wa ardhi ya uwekezaji, Serikali, licha ya kupima na kutenga ardhi ya uwekezaji, imetenga maeneo mahsusi ya uwekezaji (EPZ, SEZ na kuanzisha land bank chini ya TIC), ambayo husaidia kuweka miundombinu msingi na kuikodisha kwa wawekezaji kwa gharama nafuu;

(iii) Kujenga miundombinu wezeshi mfano barabara, umeme, maji, reli na kuifikisha katika maeneo na shughuli za wawekezaji;

(iv) Kuboresha sera, sheria, na taratibu zilizokuwa ni kikwazo kwa wawekezaji na wafanyabiashara;

(v) Kusimamia utekelezaji wa sheria na taratibu na kuhakikisha kuwepo kwa amani na usalama;

(vi) Kuanzisha mifuko maalum ya kuchochea ushiriki wa wawekezaji binafsi mfano SAGCOT Catalytic Fund na PPP Facilitation Fund na sasa inapendekezwa kuanzishwa mfuko wa maandalizi ya miradi (Project Development Fund);

(vii) Kuboresha huduma kwa wawekezaji, ikiwa ni pamoja na kuanzisha "one stop centre" chini ya TIC, bandari ya Dar es Salaam na vituo vya utoaji huduma ya pamoja mipakani (one stop border post); na

(viii) Kwa maksudi ya kuboresha upatikanaji wa mikopo ya gharama nafuu na ya muda mrefu, serikali imeaanzisha benki maalum za maendeleo (TADB) na kuendelea kuimarisha mtaji Benki ya Rasilimali Tanzania (TIB).

3.3.8.2 Miradi Inayotekelezwa na Sekta Binafsi

Sekta binafsi imeendelea kufanya uwekeza katika sekta za Kilimo, Mawasiliano, Ujenzi wa Majengo, Miundombinu, Nishati, Huduma za Fedha, Uzalishaji bidhaa, Maliasili, Utalii, Mawasiliano, Uchukuzi, Matangazo, Kompyuta, na Huduma. Katika kipindi cha Januari hadi Desemba mwaka 2016 mafanikio yaliyopatikana ni pamoja na kusajiliwa kwa miradi 345 na Kituo cha Uwekezaji Tanzania yenye thamani ya dola za Kimarekani milioni 5,919.44 inayotarajiwa kutoa jumla ya ajira 49,711 ambapo miradi 103 ni ya ndani, 137 ni miradi ya nje na miradi 105 ni ya ubia. Sekta

ya uzalishaji bidhaa iliongoza kwa kuwa na miradi mingi ambapo jumla ya miradi 178 ilisajiliwa na kutoa jumla ya ajira 12,455. Aidha, baadhi ya miradi mikubwa imeanza kutekelezwa ambayo ni pamoja na ujenzi wa kijiji cha viwanda (industrial parks) unaofadhiliwa na Kampuni ya Star City ambayo ni kampuni ya ubia kati ya Watanzania na Wasingapore imeendeleza eneo la Hekta 4,000 kwa kuanza kuweka miundombinu kwa ajili ya viwanda katika eneo la Kin golwira, Mkoa wa Morogoro. Mradi huu unaonesha ni jinsi gani sekta binafsi inavyowekeza katika ujenzi wa viwanda; ujenzi wa kiwanda cha vigae *Tywford Tiles* ambacho kinauwezo wa kuajiri wafanyakazi 2,000; ujenzi wa kiwanda cha Goodwill Ceramic chenye uwezo wa kuajiri wafanyakazi 1,000; na kuanza kwa uzalishaji katika kiwanda cha Steel Industries Ltd kilichopo Mlandizi, Pwani chenye uwezo wa kuajiri wafanyakazi 500.

3.3.8.3 Miradi ya Ubia na Serikali

Katika mwaka 2016/17, Serikali ilitenga shilingi bilioni 5 kwa ajili ya Mfuko wa fedha wa miradi ya ubia (PPP Facilitation Fund) kuratibu uandaaji wa taarifa za upembuzi yakinifu na kujenga uwezo kwa wadau wanaohusika na uibuaji wa miradi. Hii inahusisha miradi ya Dar – Chalinze Expressway, Kiwanda cha Kutengeneza Madawa Muhimu na Vifaa Tiba, Mradi wa Mwendokasi – DART Phase I na Mradi wa Kufua Umeme Kinyerezi III. Hatua iliyofikiwa ni: kupatikana kwa Mtaalam Mwelekelezi (Transaction Advisor) na kukamilika kwa upembuzi yakinifu kwa miradi ya Dar – Chalinze Expressway; kuendelea na taratibu za kumpata Mtaalam Mwelekezi (Transaction Advisor) atayefanya Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina wa Mradi wa Kiwanda cha Kutengeneza Madawa Muhimu na Vifaa Tiba; kupatikana kwa mkandarasi wa muda wa kuendesha huduma ya usafiri wa Mradi wa Mwendokasi – DART Phase I; kuendelea na majadiliano ya umiliki kati ya Serikali na wabia wengine watakaoshiriki katika uwekezaji wa Mradi wa Kufua Umeme Kinyerezi III; na kutoa elimu ya PPP kwa wadau.

3.4 Miradi Iliyofuatiliwa na Tume ya Mipango

Katika mwaka 2016/17 Tume ya Mipango kwa kushirikiana na sekta ilifanya ufuatiliaji na tathmini ya miradi 32 katika mikoa ya Arusha, Dar es Salaam, Dodoma, Tanga, Tabora, Mwanza, Pwani, Lindi na Mtwara. Miradi iliyofuatiliwa ilijumuisha miradi ya Umma na Sekta Binafsi katika sekta za Viwanda, Maji, Kilimo, Nishati, na Miundombinu.

3.4.1. Viwanda

(a) Kiwanda cha Nyama – Chobo Investment Limited

Kiwanda hiki kilianzishwa mwaka 2008 na kupata usajili rasmi mwaka 2011 na kipo mkoa wa Mwanza katika Wilaya ya Misungwi. Kiwanda kinajihusisha na uchakataji wa bidhaa mbalimbali za nyama na samaki.

Mashine ya kisasa ya kuchinja ng'ombe katika kiwanda cha nyama cha Chobo – Misungwi Mwanza.

Kiwanda kimeajiri wafanyakazi zaidi ya 90 na kinachinja ng'ombe 70 hadi 100 kwa wiki ikilinganishwa na uwezo halisi wa kuajiri wafanyakazi 150 na kuchinja zaidi ya ng'ombe 500 kwa siku. Kiwanda kinakabiliwa na changamoto zifuatazo:
Kampuni inakabiliwa na changamoto mbalimbali ikijumuisha:

i. Kutopatikana kwa mifugo inayokidhi viwango hususan mifugo wengi kutokuwa na uzito unaohitajika;
ii. Kutokuwa na maeneo ya kunenepeshea na kulishia mifugo;
iii. Kuwa na mtaji kazi (working capital) mdogo wa kukidhi uendeshaji wa kiwanda;
iv. Kukosa mtaji wa kukamilisha kiwanda hususan ujenzi wa maabara, jengo la utawala, kununua magari na kuanzisha kituo cha kunenepesha mifugo;
v. Kutokuwa na miundominu ya maji hivyo kukosa maji ya uhakika na kuongeza gharama za uzalishaji; na
vi. Mwingiliano na mgongano wa kimamlaka na utendaji kwa taasisi nyingi za Serikali zinazoshabihiana mfano TBS, TFDA, Idara ya Afya, OSHA, FIRE na NEMC zinasababisha urasimu katika kupata vibali na ufuatiliaji.

(b) Kiwanda cha S & Y

Kiwanda hiki kilianzishwa mwaka 2014 na kuanza uzalishaji mwaka 2015, kipo mkoa wa Dodoma na kinashughulika na uchakataji wa mazao ya nyama (ng'ombe). Kiwanda hiki kinamilikiwa na raia wa kigeni na kimeajiri wafanyakazi 70, na kinazalisha mazao ya nyama (ng'ombe) ambazo huchakatwa na kufungwa kwa ajili ya soko la nje pekee; na kinauwezo wa kuchinja na kuchakata ng'ombe 20 kwa siku. Kiwanda kinakabiliwa na changamoto zifuatazo:

i. Kutopatikana kwa ng'ombe wa kutosha na wanaokidhi vigezo;
ii. Ukosefu wa miundombinu na huduma wezeshi;
iii. Uwepo wa tozo nyingi na vibali vingi katika biashara ya nyama; na

iv. Tatizo la wafanyakazi kuacha kazi baada ya muda mfupi (labour turnover);

(c) Kiwanda cha Tanzania Meat Company (TMC)

Kiwanda kipo mkoa wa Dodoma na kilianzishwa na Serikali mwaka 2004 na mwaka 2008 Serikali iliuza sehemu ya umiliki wake kwa sekta binafsi kwa asilimia 51 kwa kampuni ya NICOL. Kiwanda kina malengo ya kuvutia wawekezaji kuwekeza katika ujenzi wa maeneo ya kupozea nyama (*Cold rooms*) na kuwezesha kuchinja ngómbe zaidi ya 200 na mbuzi zaidi ya 1500 kwa siku; kuuza kwenye soko la nchi za Falme za Kiarabu (UAE); na kutoa elimu ya ufugaji wa kisasa kwa wananchi.

Sehemu ya Kuhifadhia nyama Tanzania Meat Company (TMC)

Kiwanda kimepata mafanikio mbalimbali ikiwemo kukuza masoko ya wawekezaji wadogo wanaojihusisha na biashara ya nyama; kutangaza biashara ya nyama katika masoko ya Kimataifa; na kutoa ajira za moja kwa moja kwa watu 160 na zaidi ya 100 kwa wawekezaji wa makampuni ya kusafirisha nyama. Pamoja na mafanikio hayo kiwanda kinakabiliwa na changamoto za upatikanaji wa maligafi na uwepo wa kodi nyingi ambazo zimekuwa zikiongezeka mara kwa mara. Kiwanda kinakabiliwa na changamoto zifuatazo:

i. Upatikanaji wa maligafi kwa ajili ya kiwanda (ng'ombe na mbuzi); na
ii. Uwepo wa kodi nyingi ambazo zimekuwa zikiongezeka mara kwa mara
iii. Kusitishwa kwa uwekezaji toka China ambao ulihitaji kupata bidhaa za nyama na ngozi kwa wakati mmoja; na
iv. Uwepo wa maagizo/maelekezo ambayo yana athiri sekta ya nyama na ngozi nchini.

(d) Kiwanda cha Nyama – Alpha Choice

Kiwanda kipo katika Wilaya ya Magu mkoani Mwanza na kina uwezo wa kuchinja na kuchakata nyama ya ng'ombe, mbuzi na kondoo kiasi cha tani 20 kwa siku kwa ajili ya soko la ndani. Kiwanda kimeajiri wafanyakazi 65. Kiwanda kina lengo la kuongeza maeneo ya kufugia na kunenepeshea mifugo ambapo tayari ekari 250 zimepatikana katika Wilaya ya Chato na kuongeza uzalishaji na kuuza bidhaa za nyama katika

masoko ya nje. Kiwanda kinakabiliwa na changamoto zifuatazo:

i. Upatikanaji wa mifugo yenye ubora; na
ii. Kuwepo kwa utitiri wa kodi na tozo ambazo zinaongeza urasimu na gharama za uendeshaji;

(e) Kiwanda cha Arusha Meat Company

Kiwanda hiki kinamilikiwa na Halmashauri ya Jiji la Arusha kupitia Kampuni ya Maendeleo ya Jiji (CDC). Kampuni hii inajihusisha na uchinjaji wa wanyama pamoja na uendeshaji wa machinjio. Machinjio huchinja kwa wastani ng'ombe 120 na mbuzi 120 kwa siku za kawaida na ng'ombe 300 na mbuzi 500 wakati wa siku za sikukuu. Vile vile, Kampuni hii imekuwa ikitoa mafunzo ya uchinjaji na uzalishaji wa bidhaa mbalimbali za nyama ambapo mpaka sasa jumla ya vijana 120 wamepatiwa mafunzo na kuhitimu. Changamoto zinazoikabili kampuni hii ni:

i. Uwezo mdogo wa kitengo cha mafunzo katika kuzalisha na kusindika nyama kibiashara;
ii. Ukosefu wa mashine kama vile ya kutenganisha nyama na mifupa (deboning), kuzalisha vifungo, gundi pamoja na chakula cha mifugo kwa kutumia kwato na pembe;
iii. Uduni wa miundombinu na mashine zilizopo kutokidhi haja;
iv. Uwepo wa machinjio ndogo ndogo ndani ya Halmashauri za Jiji la Arusha ambazo zinasababisha wafanyabiashara wengine kutumia machinjio hizo;
v. Kiwanda kutokuwa na mitambo ya kuzalisha biogas; na
vi. Kukosekana kwa mitambo ya kukausha damu.

(f) Kiwanda cha Maziwa cha Tanga Fresh

Kiwanda kinamilikiwa na kampuni ya Kiholanzi na kina uwezo wa kuzalisha lita 50,000 za maziwa kwa siku. Kiwanda kinategemea malighafi kutoka kwa wakulima wadogo na wa kati katika Mkoa wa Tanga. Kiwanda kinakabiliwa na changamoto zifuatazao:

i. Uhakika wa upatikanaji wa maziwa kutoka kwa wakulima hususan kipindi cha kiangazi;
ii. Uwepo wa kampuni ndogo ndogo zinazozalisha bidhaa za maziwa hivyo kupelekea ushindani wa bei ya maziwa kutoka kwa wakulima;
iii. Kiwango cha chini cha ubora wa maziwa kutoka kwa wakulima; na
iv. Ukosefu wa mtaji.

Ujenziwa jengo jipya wa Kiwanda cha Tanga Fresh ukiendelea, Januari 2017

(g) Kiwanda cha Kuchakata Ngozi cha SAK International

Kiwanda kipo katika Hamashauri ya Jiji la Arusha na kinamilikiwa na kampuni ya SAK International. Kiwanda kinachakata ngozi kwa ajili ya soko la ndani na kusafirisha ngozi ghafi nje ya nchi na kimeajiri wafanyakazi 30. Kiwanda kinakabiliwa na changamoto zifuatazo:

i. Upatikanaji ngozi bora unaosababishwa na upigaji chapa wanyama na uchunaji mbovu; na
ii. Kushuka kwa soko la ngozi.

(h) Kiwanda cha Kuchakata Ngozi cha Salex

Kiwanda kipo katika Jiji la Arusha na kinamilikiwa na *Salex Company Limited*. Kiwanda kina uwezo wa kuchakata ngozi za ng'ombe 400, mbuzi 6000 na kondoo 3000 kwa siku na kimeajiri wafanyakazi 38. Kiwanda hiki kwa kiasi kikubwa kinazalisha bidhaa kwa ajili ya soko la nje. Kiwanda kinakabiliwa na changamoto za: uchunaji wa ngozi; upigaji chapa mifugo; na. Kiwanda kinakabiliwa na changamoto zifuatazo:

i. Upatikanaji ngozi bora unaosababishwa na upigaji chapa wanyama na uchunaji mbovu; na
ii. Usafirishaji haramu wa ngozi ghafi nje ya nchi.

(i) Eneo la Viwanda Vidogo – SIDO, Mwanza

SIDO Mkoa wa Mwanza imejikita katika kutekeleza jukumu la kulea na kuendeleza viwanda vidogo. Mafanikio yaliyopatikana ni pamoja na kuongezeka kwa idadi ya viwanda vidogo na vya kati kutoka 750 mwaka 2012 hadi kufikia viwanda 1,500 mwaka 2016; ujenzi wa majengo 10 katika eneo la SIDO Nyakato Industrial Estate lenye viwanda vidogo 17 ambavyo vinafanya kazi na vimeajiri watu 200; kuvipa mikopo vikundi vya wajasiriamali kupitia *National Entrepreneurship Development*

Fund (NEDF) na *Regional Revolving Fund* (RRF); na kusaidia usajili wa Jumuiya ya Mafundi kwa kanda ya Ziwa LAZOA (Lake Zone Artisants Association) ambayo inajumuisha vikundi 80 kutoka Mwanza, Mara, Shinyanga na Kagera. Changamoto zilizopo ni; na kukosekana kwa *Foundry*. Kiwanda kinakabiliwa na changamoto zifuatazo:

i. Upatikanaji wa rasilimali fedha na maeneo ya kutosha ya kuendeleza viwanda;
ii. Tozo nyingi kwa wafanyabiashara wadogo;
iii. Kukosekana kwa Foundry;

(j) SIDO Mkoa wa Arusha

SIDO Mkoa wa Arusha imejikita katika kutekeleza jukumu la kulea na kuendeleza viwanda vidogo ikiwa ni pamoja na kutoa mafunzo ya ujasiriamali, masoko na fedha, kuongeza tija katika uzalishaji – Kaizen na teknolojia mbalimbali kwa wajasiriamali wadogo; kutekeleza programu ya kuwaendeleza wabunifu wadogo (incubation program) na kuwawezesha wajasiriamali wadogo kushiriki katika maonesho mbalimbali ya viwanda, biashara na bidhaa. Mafanikio ya SIDO Arusha ni kutoa mafunzo kwa wajasiriamali kwa lengo la kuimarisha viwanda vidogo pamoja na kuongeza tija viwandani kupitia mafunzo ya Kaizen; kutoa mafunzo ya kusindika ngozi kwa kushirikiana na *World Vision*; kutekeleza mradi wa utengenezaji wa mizinga ya nyuki ya kisasa kwa ushirikiano wa *World Vision*; na kuandika maandiko mbalimbali ya biashara (Business Plan) kwa ajili ya kuuza kwa wahisani. Kupitia jitihada hizo Umoja wa Ulaya umeridhia kufadhili mradi wa ujenzi wa kituo cha kuchakata ngozi – Oldonyosambu. Aidha, SIDO Arusha inakabiliwa na changamoto:

i. Uchakavu wa miundombinu na mashine;
ii. Ukosefu wa rasilimali fedha na upungufu wa rasilimali watu;
iii. Uvamizi wa eneo la Shirika;
iv. Tozo na kodi; na
v. Ukosefu wa mitaji kwa wahitimu wa mafunzo.

(k) Eneo la Viwanda Kisarawe (Kisarawe Industrial Park)

Mradi una eneo lenye ukubwa wa ekari 3,000 kwa ajili ya Viwanda na Makazi na lipo karibu na njia ya reli ya Kati (m 50) na TAZARA (km 3). Mafanikio kadhaa yamepatikana ikiwemo kupimwa kwa jumla ya viwanja 291; na Wizara kuanzisha tovuti maalum (website) kwa ajili ya kulitangaza eneo la Viwanda la Kisarawe. Mradi unakabiliwa na changamoto zifuatazo:

i. Miundombinu hafifu ya maji, gesi asilia, umeme (sub – station), barabara na reli;
ii. Upatikanaji hafifu wa rasilimali fedha kutoka Serikalini kwa ajili kuendeleza eneo; na
iii. Mpango wa Matumizi ya Ardhi (Land Use Plan) na Mpango Kabambe (Master

Plan) wa Kisarawe uliopitwa na wakati.

(l) Kiwanda cha Saruji Tanga

Kiwanda kinazalisha saruji na malighafi ya kuzalisha saruji (clinker) ambapo kwa mwaka 2016 kiwanda kilizalisha saruji tani 80,000 na malighafi ya saruji (clinker) tani 40,000. Kiwanda kimekamilisha ujenzi wa tanuru (Kiln) la pili; kumiliki kikamilifu kampuni ya usambazaji wa saruji katika Afrika Mashariki; kuwekeza katika mashirika ya jamii; na kuimarika kwa ubora wa bidhaa za kiwanda. Kiwanda kinakabiliwa na changamoto zifuatazo:

i. Upatikanaji wa umeme wa kutosha na wa uhakika;
ii. Maandalizi ya makaa ya mawe kwa ajili ya kuzalisha nishati; na
iii. Ukosefu wa reli na barabara za uwakika katika eneo la kiwanda.

(m) Lake Tannery Trading Company

Kiwanda kinajihusisha na usindikaji wa ngozi kwa kiwango cha *wet blue leather na finished leather*. Kiwanda kimeajiri jumla ya wafanyakazi 40 na kina uwezo wa kusindika vipande vya ngozi ya ng'ombe 400 na mbuzi 2,500 sawa na futi za mraba 30,000 kwa siku. Kiwanda kinakabiliwa na changamoto za zifuatazo: Kiwanda kinakabiliwa na changamoto:

i. Upatikanaji wa ngozi bora;
ii. Ukosefu wa maji ya kutosha;
iii. Kodi na ushuru mkubwa;
iv. Ukosefu wa nguvu kazi yenye ujuzi wa kutosha katika sekta ya ngozi; na
v. Gharama kubwa ya madawa na kemikali mbalimbali za ngozi.

(n) Kiwanda cha kuchakata Juisi cha Mwandege

Kiwanda kipo Wilaya ya Mkuranga Mkoa wa Pwani na kinasindika matunda (embe, machungwa na nanasi) na kutengeneza juisi na soda. Kiwanda kina uwezo wa kuzalisha chupa 24,000 za soda na chupa 28,000 za juisi kwa saa sawa na tani 250 za juisi na soda kwa siku. Kiwanda kinatarajia kujenga mitambo mingine itayoongeza uzalishaji kufikia tani 350 kwa siku ili kukidhi mahitaji ya soko la ndani na nje ya nchi hususan nchi za Afrika Mashariki. Kiwanda kina eneo lenye ukubwa wa ekari 62 na kimeajiri jumla ya wafanyakazi 800 wakiwemo vibarua 300.

Uzalishaji wa soda na Juisi katika kiwanda cha Azam

Kiwanda kinakabiliwa na changamoto zifuatazo:

(i) Ukosefu wa malighafi ikiwemo sukari ya viwandani (Industrial Sugar) hapa nchini;

(ii) Uwezo mdogo wa kiwanda kushindwa kununua matunda yote yanayozalishwa na wakulima zaidi ya mahitaji ya viwanda;

(iii) Ukosefu wa ardhi ya kutosha kwa ajili ya upanuzi wa kiwanda;

(iv) Gharama kubwa za uzalishaji kutokana na kutumia umeme wa jenereta; na

(v) Kutorejeshwa kwa kodi ya ongezeko la thamani (VAT) kwa wakati.

3.5 Changamoto za utekelezaji na Kinga

Changamoto za ujumla katika utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2016/17 ni pamoja na:

(i) Upatikanaji wa fedha za ulipaji fidia kwa maeneo ya uwekezaji: Baadhi ya miradi ya maendeleo inahitaji ardhi iliyo wazi ili utekelezaji uweze kuanza. Hivyo, fedha kwa ajili ya kulipa fidia kwa wananchi watakaopisha mradi zinapochelewa kupatikana kunapelekea utekekelezaji wa miradi kuchelewa kuanza.

(ii) Uwezo mdogo wa uandaaji wa miradi inayouzika kwenye taasisi za fedha: Miradi mingi hushindwa kukidhi vigezo vya kukopa mfano kutokuwa na andiko la mradi na taarifa ya upembuzi yakinifu, hivyo Serikali kulazimika kuigharamia kwa mapato yake ya ndani.

(iii) Ucheleweshaji wa utolewaji wa maamuzi: Baadhi ya miradi huhitaji maamuzi ya kisera na majadiliano kati ya sekta moja na nyingine. Majadiliano yanapochukua muda mrefu huchelewesha maamuzi na hatimaye kuchelewa kuanza kwa mradi. Mfano majadiliano ya kuuziana umeme (PPA) kati ya TANESCO na mwekezaji wa mradi wa umeme wa mchuchuma ulichelewesha mradi huo kuanza.

(iv) Ukosefu wa miundombinu wezeshi kama vile nishati, maji na barabara: Miundombinu katika maeneo ya mradi ni muhimu sana hususan katika

kuwezesha usafirishaji wa vifaa vya ujenzi hadi katika eneo la mradi na malighafi za uzalishaji kiwandani. Miradi katika maeneo mengi Mikoa na Halmashauri huwa vigumu kutekelezwa kutokana na miundombinu duni.

(v) Upatikanaji wa malighafi za kutosha na zenye ubora. Viwanda vinavyozalisha bidhaa zinazotumika kuzalisha bidhaa nyingine za viwandani ni muhimu katika kuchochea uwekezaji hususan katika viwanda. Kukosekana kwa viwanda vya aina hiyo kumekuwa kikwazo katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo.

(vi) Ukosefu wa mitaji kwa ajili ya uwekezaji: Upatikanaji wa mitaji ni muhimu katika kuchochea uwekezaji, ufinyu wa mitaji ya Umma na Sekta binafsi nchini kumekuwa kikwazo cha kuwekeza katika miradi mikubwa yenye matokeo makuwa katika uchumi wa Taifa. Mfano uwekezaji katika miradi ya Makaa ya Mawe Mchuchuma na Chuma Liganga imeshindikana kutekelezwa kwa miaka mingi kutokana na ukosefu wa mitaji.

(vii) Wingi wa kodi na tozo hususan maeneo ya viwanda. Mazingira ya Uwekezaji yanaweza kuwa kikwazo au kivutio kwa wawekezaji. Wingi wa kodi na tozo mbalimbali nchini katika ngazi za Wizara na Halmashauri zimekuwa kikwazo kwa wawekezaji. Wingi wa kodi na tozo hizo husababisha usumbufu kwa wawekezaji, hivyo kutovutiwa kuwekeza nchini na hatimaye kuwekeza katika nchi nyingine zenye taratifu nzuri za kodi.

(viii) Matumizi ya teknolojia zilizopitwa na wakati: Teknolojia hubadilika kila wakati hivyo baadhi ya mashine na mitambo ya uzalishaji katika viwanda mbalimbali nchini ambavyo vilianzishwa miaka mingi iliyopita kushindwa kushindana na viwanda vya nje vinavyozalisha bidhaa zinazofanana kutokana gharama za uzalishaji kuwa juu ikilinganisha na viwanda vya nje vinavyotumia teknolojia ya kisasa.

(ix) Wadau muhimu wanaoshughulikia miradi kufanya kazi *in silos*; kuchelewa kupatikana kwa mikopo yenye masharti nafuu na ya kibiashara kutoka nje: Ushirikishwaji wa wadau katika maandalizi ya miradi ya maendeleo ni muhimu ili kurahisisha utekelezaji hususan kwa miradi inayohusisha sekta zaidi ya moja.

(x) Wafadhili kupendelea zaidi kufadhili miradi moja kwa moja badala ya utaratibu wa Misaada na Mikopo Nafuu ya Kibajeti (GBS) unaoiwezesha Serikali kupanga matumizi kulingana na vipaumbele vyake.

Serikali imekuwa ikichukua hatua mbalimbali kukabiliana na changamoto hizo ikiwemo: kuwianisha mapato na matumizi kwa kuhakikisha kuwa mgawo wa fedha unaendana na upatikanaji wa mapato; kuendelea kupunguza matumizi yasiyo ya lazima, matumizi katika sherehe za kitaifa pamoja na makongamano na kuelekeza fedha katika miradi ya maendeleo; na kuboresha mazingira ya uendeshaji biashara nchini ikijumuisha kupambana na rushwa na mianya yote ya ubadhirifu Serikalini.

SURA YA NNE

MIRADI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2017/18

4.1 Utangulizi

Miradi ya Maendeleo kwa mwaka 2017/18 imegawanyika katika maeneo matano yafuatayo: miradi ya kielelezo; viwanda vya kukuza uchumi na ujenzi wa msingi wa uchumi wa viwanda; kufungamanisha maendeleo ya uchumi na rasilimali watu; kujenga mazingira wezeshi kwa uendeshaji biashara na uwekezaji; na kuimarisha usimamizi wa utekelezaji wa Mpango. Maeneo hayo ya kipaumbele yanaendana na azma ya kufikia malengo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2016/17 – 2020/21, ya kutumia kimkakati rasilimali za Taifa kujenga uchumi wa viwanda na kuchochea maendeleo ya watu. Hivyo, kwa kiasi kikubwa, miradi iliyobainishwa katika Mpango wa mwaka 2017/18 ni muendelezo wa utekelezaji wa miradi ya mwaka 2016/17.

4.2 Shabaha na Malengo ya Uchumi Jumla

Shabaha na malengo ya uchumi jumla katika kipindi cha mwaka 2017/18 ni kama ifuatavyo:-

(i) Kuongeza kasi ya ukuaji wa Pato Halisi la Taifa kufikia asilimia 7.5 mwaka 2017 ikilinganishwa na matarajio ya asilimia 7.2 mwaka 2016;

(ii) Kuendelea kudhibiti kasi ya mfumuko wa bei na kuhakikisha kuwa unabaki kwenye wigo wa tarakimu moja;

(iii) Kuongeza ukusanyaji wa mapato ya ndani ikijumuisha mapato ya Mamlaka za Serikali za Mitaa kufikia asilimia 16.9 ya Pato la Taifa;

(iv) Mapato ya kodi kufikia asilimia 13.8 ya Pato la Taifa mwaka 2017/18;

(v) Matumizi ya Serikali kufikia asilimia 27 ya Pato la Taifa;

(vi) Kuwa na nakisi ya bajeti (ikijumuisha misaada) ya asilimia 4.5 ya Pato la Taifa;

(vii) Kuwa na akiba ya fedha za kigeni kwa kiwango cha kukidhi mahitaji ya uagizaji wa bidhaa na huduma kutoka nje kwa kipindi kisichopungua miezi minne (4); na

(viii) Kuhakikisha utulivu wa thamani ya Shilingi ya Tanzania.

4.3 Misingi ya Mpango na Bajeti kwa Mwaka 2017/18

Katika kipindi cha muda wa kati (2017/18 - 2019/20), misingi ya mpango na bajeti ni pamoja na:-

(i) Amani, usalama, utulivu na utangamano wa ndani na nchi jirani vitaendelea kuimarishwa na kudumishwa;

(ii) Viashiria vya uchumi jumla na maendeleo ya jamii kama vile Pato la Taifa, biashara ya nje, mfumuko wa bei, mapato na matumizi na viashiria vya

huduma za jamii vitaendelea kuimarika;

(iii) Kuendelea kuimarika na kutengemaa kwa uchumi wa dunia;

(iv) Bei za mafuta katika soko la dunia zitaendelea kuimarika;

(v) Hali ya hewa nchini na katika nchi jirani kuwa nzuri;

(vi) Mahusiano na nchi jirani, kikanda na kimataifa kuendelea kuwa mazuri; na

(vii) Kuwepo kwa sheria na taratibu wezeshi kwa uwekezaji.

4.4 Miradi Mikubwa ya Kielelezo

Miradi ya kielelezo ni miongoni mwa miradi mikakati iliyobainishwa kwa utekelezaji katika Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano, 2016/17 – 2020/21, ambao dhima yake ni Kujenga Uchumi wa Viwanda kwa ajili ya Mageuzi ya Kiuchumi na Maendeleo ya watu. Miradi hii ni ile iliyobainishwa kwa kuzingatia ukubwa wake na matokeo yake makubwa katika ukuzaji wa uchumi, ubadilishaji wa mfumo wa uchumi, kujenga uwezo endelevu wa ujenzi wa uchumi wa viwanda na kuchochea maendeleo ya watu.

4.4.1 Kuboresha Shirika la Ndege Tanzania

Mradi unahusisha uboreshaji wa Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) kwa kununua ndege mpya, kulipa madeni muhimu pamoja na mtaji wa kuanzia wa kuiwezesha ATCL kuendesha shughuli zake. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 500 fedha za ndani kwa ajili ya kukamilisha malipo ya ununuzi wa ndege 3 ambapo ndege mbili (2) ni aina ya CS 300 zenye uwezo wa kubeba abiria 127 na ndege kubwa moja (1) ya masafa marefu aina ya Boeing 787 yenye uwezo wa kubeba abiria 262.

4.4.2 Kusomesha Vijana kwenye fani na Ujuzi Maalum

Mradi unahusisha kusomesha kwa wingi vijana kwenye fani na ujuzi maalum na adimu kuendana na mahitaji ya maendeleo ya viwanda tarajiwa na ustawi wa watu. Katika mwaka 2017/18 Serikali itaendelea kusomesha kwa wingi vijana kwenye fani na ujuzi maalum na adimu kuendana na mahitaji ya maendeleo ya viwanda tarajiwa na ustawi wa watu ikijumuisha.

4.4.3 Ujenzi wa Reli ya Kati

Mradi huu utahusisha ujenzi wa Reli ya Kati kutoka Dar – Tabora - Kigoma (km1,251) kwa *Standard Gauge* na matawi yake ya: Tabora – Isaka – Mwanza (km 379); Isaka – Rusumo (km 371); Kaliua – Mpanda - Karema (km 321); Keza – Ruvubu (km 36); na Uvinza – Kalelema kuelekea Musongati (km 203). Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 900 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kuendelea na ujenzi wa reli ya kutoka Dar es Salaam hadi Morogoro (Km 205); Kukamilisha taratibu za ununuzi wa mkandarasi kwa maeneo ya Morogoro hadi Makutupora (Km 336), Makutupora hadi Tabora (Km 294), Tabora hadi Isaka (Km 133) na Isaka hadi Mwanza (Km 249); kukamilisha taratibu za kupata eneo la ardhi kati ya Mpiji na

Soga (Pwani) lenye ukubwa wa hekta 1,000 kwa ajili ya kuunganishia na kuanzishia treni ndefu; Kukamilisha taratibu za ulipaji wa fidia wa ardhi ekari 500 eneo la Buhongwa (Mwanza) kwa ajili ya kuunganishia na kupokelea treni ndefu (Marshalling yard); Kukamilisha taratibu za kupata ardhi eneo la Hekta 516 Ihumwa (Dodoma) kwa ajili ya kituo kikubwa cha treni za mizigo na makasha; na Kukamilisha taratibu za manunuzi ya kumpata Mtaalam wa fidia na utwaaji ardhi.

4.4.4 Uanzishwaji wa Kituo cha Biashara cha Kurasini:

Mradi utahusisha ujenzi wa kituo cha kisasa cha biashara na huduma. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 2.06 zimetengwa kwa ajili ya: kugharimia mradi; ajili ya kulipia fidia wananchi watatu waliosahaulika kufanyiwa uthamini wa mali zao; na usimamizi na uratibu wa mradi.

4.4.5 Shamba la Kilimo cha Miwa na Uzalishaji Sukari Mkulazi

Mifuko ya Hifadhi ya Jamii ya NSSF na PPF itaendelea na hatua za kuwekeza kwa ajili ya kilimo cha miwa kwa mashamba ya Mkulazi na Mbigiri na ujenzi wa kiwanda cha sukari. Mradi huu unatekelezwa kwa ubia kati ya Mifuko ya Hifadhi ya Jamii ya NSSF na PPF kupitia kampuni ya umiliki ya Mkulazi Holding Company ambapo kila mfuko unamiliki hisa ya asilimia 50. Mradi unahusisha uwekezaji katika eneo la Mkulazi Ngerengere mkoani Morogoro lenye ukubwa wa hekta 63,227 kwa ajili ya kilimo cha miwa na kuanzisha kiwanda cha sukari kinachotarajiwa kuzalisha tani za sukari 200,000 kwa mwaka kwa ajili ya soko la ndani na nje ya nchi. Mradi huu unatarajiwa kuzalishwa ajira za watu zaidi ya 100,000. Maandalizi ya utekelezaji wa mradi huu yanaendelea kwa mwaka 2017/18.

4.4.6 Makaa ya Mawe Mchuchuma – Njombe

Mradi wa makaa ya mawe Mchuchuma unatekelezwa kwa ubia kati ya Shirika la Taifa la Maendeleo (hisa 20%) na kampuni ya Sichuang Hongda Group Limited - SHGL (hisa 80%) ya China kupitia kampuni ya ubia ya Tanzania - China International Mineral Resources Limited (TCIMRL). Mradi unalenga kujenga mgodi wa kuchimba makaa ya mawe kiwango cha tani milioni 3 kwa mwaka. Makaa hayo yatatumika kuzalisha MW 600 za umeme, ambapo MW 250 zitatumika katika mgodi wa chuma - Liganga, na MW 350 zitaingizwa katika Gridi ya Taifa. Aidha, mradi utahusisha ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme ya kV 220 kutoka Mchuchuma hadi Liganga. Gharama za mradi hadi kukamilika ni Dola za Kimarekani bilioni 1.2 ambazo zitatolewa na kampuni ya SHGL. Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 2.0 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kufuatilia na kuratibu utekelezaji wa miradi ikiwa ni pamoja na kusimamia ulipaji wa fidia kwa wananchi watakaopisha mradi utakaofanywa na wawekezaji; kusimamia ununuzi wa mitambo na mashine; kuwezesha kupokea vifaa vya miradi bandarini na kuvisafirisha hadieneo la mradi; kusimamia ujenzi wa mgodi wa makaa ya mawe na kituo cha kufua umeme; kutoa mafunzo kwa wafanyakazi; na kusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.4.7 Chuma Liganga – Njombe

Mradi wa kuzalisha chuma Liganga unatekelezwa na kampuni ya Tanzania – China Mineral Resources Limited, ambayo ni kampuni ya ubia kati ya Serikali kupitia Shirika la Maendeleo la Taifa yenye hisa asilimia 20 na kampuni ya Sichuang Hongda Group Company Limited (SHGL) kutoka China yenye hisa asilimia 80. Mradi utahusisha ujenzi wa mgodi na kiwanda cha kuzalisha chuma, kiwanda hiki kitazalisha tani milioni 1 za chuma kwa mwaka pamoja na ujenzi wa kinu cha kuyeyusha chuma na kutenganisha chuma na madini ya Vanadium na Titanium. Gharama za mradi ni Dola za Kimarekani bilioni 1.7 fedha ambazo zitatolewa na Kampuni ya SHGL. Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 3.0 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kufuatilia na kuratibu utekelezaji wa mradi ikiwa ni pamoja na kukamilisha kusimamia ulipaji wa fidia utakaofanywa na wawekezaji kwa watakaotakiwa kuhama ili kupisha shughuli za mradi; kusimamia ununuzi wa mitambo na mashine; kuwezesha kuipokea mizigo bandarini na kuipeleka kwenye eneo la mradi; kuthaminisha mali za wananchi na ulipaji wa fidia kwa msongo wa umeme wa Mchuchuma - Liganga; kusimamia ujenzi wa mgodi wa chuma, kiwanda cha chuma na msongo wa umeme wa Mchuchuma - Liganga, mafunzo kwa wafanyakazi na kusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.4.8 Ujenzi wa Mitambo ya Kusindika Gesi Kimiminika, Lindi

Mradi unalenga kuendeleza gesi asilia inayozalishwa katika kina kirefu baharini kwa kuichakata gesi hiyo na kuigeuza kuwa kimiminika kwa lengo la kuisafirisha nje ya nchi ikiwa imesindikwa na pia gesi hiyo iweze kutumika ndani ya nchi. Mradi huu unatekelezwa na Shirika la Maendeleo ya Petroli Tanzania (TPDC) kwa kushirikiana na Makampuni ya Mafuta ya Kimataifa na wadau wengine. Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 13 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kufanya uhakiki wa thamani za mali ili kuwalipa fidia wananchi watakaopisha mradi; kuandaa michoro ya maeneo na mpango kazi wa kuwahamishia waathiriwa wa mradi; kuendesha majadiliano ya makubaliano na Serikali (Host Government Agreement) kuhusu mfumo wa uendelezaji mradi; na kuandaa wataalam wazawa kwa ajili ya kuajiriwa na kuendesha shughuli za mradi.

4.4.9 Uanzishwaji wa Kanda Maalum za Kiuchumi

Mradi unalenga kuendeleza kanda ya Tanga, Bagamoyo, Kigoma, Ruvuma na Mtwara ili kuchochea ukuaji wa uchumi. Miradi itakayohusika ni pamoja na:-

a. **Eneo Maalum la Uwekezaji la Bagamoyo:** Mradi unahusisha uendelezaji wa eneo la Bagamoyo kama moja ya maeneo maalum ya uwekezaji kupitia Mamlaka ya Usimamizi wa Maeneo Maalaum ya Uwekezaji inaendeleza. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 9.414 kwa ajili ya majadiliano na uratibu wa mradi. Aidha, wawekezaji wanategemea kuanza kazi ya ujenzi wa bandari mara tu baada ya makubaliano kuridhiwa na Serikali.

b. **Eneo Maalum la Uwekezaji la Mtwara**: Mradi unahusisha uendelezaji wa eneo maalum la uwekezaji katika Mkoa wa Mtwara kama moja ya maeneo maalum ya uwekezaji (SEZ) kupitia Mamlaka ya Usimamizi wa Maeneo Maalaum ya Uwekezaji inaendeleza. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 80 zimetengwa kwa ajili ya kulipia fidia kwa wananchi watakaopisha eneo la mradi.

4.5 Kukuza Uchumi na Ujenzi wa Msingi wa Uchumi wa Viwanda

4.5.1 Mradi wa Magadi Soda – Bonde la Engaruka, Arusha

Mradi wa uchimbaji Magadi Soda unatekelezwa na Shirika la Maendeleo la Taifa - NDC katika bonde la Engaruka - Monduli (Arusha). Mradi unahusisha ujenzi wa kiwanda cha kuzalisha magadi soda tani milioni moja kwa mwaka yatakayotumika viwandani kuzalisha madawa, vioo na sabuni. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 2.0 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kufanya upembuzi yakinifu (Techno-economic study) wa mradi ili kujua teknolojia bora ya kuvuna magadi soda na kujua gharama za uwekezaji; kufanya utafiti wa mazingira; kulipa fidia kupitia fedha za wawekezaji kwa wananchi watakaopisha mradi; umilikishwaji wa ardhi; kusaini mkataba wa ubia na kuunda kampuni ya ubia; miundombinu ya kusambaza maji kwa ajili ya matumizi ya kiwanda na jamii; kulipia ada za leseni za madini na tozo ya ardhi; na kusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.5.2 Mradi wa kufufua Kiwanda cha General Tyre - Arusha

Kiwanda cha General Tyre Arusha kilianzishwa kwa ajili ya kuzalisha magurudumu kwa ajili ya soko la ndani na nje ya nchi. Hata hivyo, kutokana na changamoto mbalimbali za kiuendeshaji, mtaji na soko, uzalishaji wa magurudumu ulisimama mwaka 2009. Kwa kuzingatia umuhimu wa kiwanda hicho, taratibu za kukifufua zimeanza ambapo katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 500.0 fedha zandani zimetengwa kwa ajili ya kufanya upembuzi yakinifu kuainisha njia muafaka ya kutumia eneo la kiwanda na ni nini kiwekezwe katika eneo kilipokuwa kiwanda cha matairi Arusha.

4.5.3 Eneo la Viwanda – TAMCO Kibaha

Viwanda vya nguo kwa muda mrefu vimekuwa vikikabiliwa na changamoto ya uchakavu wa miundombinu muhimu ya uzalishaji. Katika kutanzua changamoto hiyo, katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 10.94 fedha za ndani kwa ajili ya kuwezesha ujenzi wa miundombinu muhimu ya viwanda katika eneo la viwanda vya nguo na mavazi TAMCO Kibaha.

4.5.4 Kagera Tea Company (KTC)

Mradi unalenga upanuzi wa kiwanda cha kisasa cha utengenezaji wa chai mkoani Kagera. Kiasi cha fedha kinachohitajika kwa ajili ya uwekezaji huu ni dola za

Kimarekani milioni 5.7.

4.5.5 Kagera Sugar Limited

Mradi unalenga kukopesha dola za kimarekani milioni 20.00 kutoka Mfuko wa PSPF kwa ajili ya upanuzi wa kiwanda hicho ili kuongeza uzalishaji wa sukari kuweza kukidhi haja ya mahitaji ya sukari.

4.5.6 Ujenzi wa Kiwanda cha kuzalisha Bidhaa za Hospitali

Mfuko wa Bima ya Afya kwa kushirikiana na Hospitali ya Taifa ya Muhimbili ina dhamira ya kujenga kiwanda kikubwa kitakachozalisha vifaa mbalimbali vya hospitali kwa ajili ya kukidhi mahitaji yake. Mradi huu unatarajiwa kufanywa kwa ubia kati ya Hospitali ya Muhimbili na mwekezaji mwenye teknolojia ya kisasa na utaalam wa uzalishaji. Tayari hospitali inamiliki kiwanja eneo la Chamazi katika Wilaya ya Temeke, Mkoani Dar es Salaam na mazungumzo ya awali yameanza kwa lengo la Mfuko kuongeza mtaji ili uzalishaji huo ujikite katika kukidhi mahitaji ya vituo vya kutolea huduma hapa nchini.

4.5.7 Kiwanda cha Uzalishaji wa Gesi ya Oksijeni (oxygen)

Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya unadhamiria ya kupitia Taasisi ya Mifupa Muhimbili kuanza kuzalisha oksijeni kwa ajili ya matumizi ya hospitali hii kwa lengo la kupunguza gharama. Aidha, ajira zitapatikana kwa watanzania kupitia uwekezaji huu na matumizi bora ya malighafi tulizonazo katika uzalishaji utakaofanyika ndani ya nchi, hatimaye kuongeza upatikanaji wa dawa na bidhaa katika vituo vya kutolea huduma na hivyo kuboresha utoaji wa huduma.

4.5.8 Ujenzi wa kiwanda cha dawa

Kupitia majadiliano yanayoendelea baina ya umoja wa Mifuko ya Hifadhi za Jamii (TSSA) na Majeshi chini ya shirika la SUMA JKT, Mfuko umebainisha fursa za uwekezaji katika kufufua uzalishaji wa dawa katika kiwanda cha dawa kinachomilikiwa na Jeshi la Kujenga Taifa. Jeshi liliingia makubaliano na kuyatekeleza baina yake na Kampuni inayomilikiwa na Serikali ya China kwa lengo la kuzalisha dawa kwa ajili ya vituo vya kutolea huduma vinavyomilikiwa na Jeshi. Kupitia makubaliano hayo, Kiwanda kilianzishwa katika kambi ya Mgulani Dar es Salaam na kilifanya kazi kwa kipindi fulani na baadae kilisimama uzalishaji. Hivyo kwa sasa kiwanda kiwanda hiki hakifanyi kazi lakini jeshi lilikuwa na mpango wa kukifufua kwa lengo la kuongeza uzalishaji na kukidhi mahitaji hata ya vituo vilivyo nje ya umiliki wa jeshi. Aidha, jeshi limetenga eneo katika kambi ya Ruvu kwa ajili ya ujenzi wa viwanda ambapo lengo ni kujenga kiwanda kikubwa na cha kisasa kwa ajili ya kuzalisha dawa pamoja na bidhaa mbalimbali za hospitalini.

4.5.9 Kiwanda cha *Grape Processing Plant* , Chinangali

Mfuko wa Fidia kwa Wafanyakazi (WCF) upo katika mazungumzo ya awali kwa

kushirikiana na Mfuko wa GEPF pamoja na Halmashauri ya Wilaya ya Chamwino kupitia benki ya TIB kuanzisha kiwanda cha "***Grape Processing Plant***". Hatua hii inafuatia baada ya kupokelewa kwa taarifa ya upembuzi yakinifu na Mpango wa Biashara kutoka kwa Mtaalam elekezi M/s Arcquants Services Limited. Mifuko imeshapokea taarifa ya awali ya upembuzi yakinifu na mapendekezo yametolewa ili kuongeza wigo wa upembuzi kwa kurejea "terms of reference" zilizotolewa awali. Taarifa ya upembuzi yanikifu yenye kujumuisha mapendekezo hayo inatarajiwa kuwasilishwa na Mtaalam mwanzoni mwa mwezi Mei 2017.

4.5.10 Kiwanda cha Nguo cha Urafiki, Dar Es Salaam

Mifuko ya Hifadhi ya Jamii kwa pamoja imejipanga kuboresha uzalishaji katika kiwanda cha Nguo cha Urafiki kwa kutumia Teknolojia mpya na ya kisasa tofauti na ilivyo sasa ambapo Kiwanda kinatumia Teknolojia ya zamani na isiyokidhi kiwango cha uzalishaji. Kiwanda kinamilikiwa kwa ubia kati ya Serikali ya Tanzania yenye hisa asilimia 49 pamoja na Serikali ya China yenye hisa asilimia 51 kupitia Kampuni ya ChangZhou State owned Textile Assets Operations Co. Ltd. Tathmini ya awali inaonesha kuwa kiwanda kinahitaji kiasi cha shilingi bilioni 27.3 ili kubadilisha teknolojia ya mashine zinazotumika, shilingi bilioni 22.00 ili kuanzisha uzalishaji wa "Garments" na pia shilingi milioni 19.6 ili kufufua kitengo cha utengenezaji wa vipuri.

4.5.11 Kiwanda cha Morogoro Canvas Mill

Mifuko ya Hifadhi ya Jamii kwa pamoja imejipanga kuboresha uzalishaji katika Kiwanda cha Morogoro Canvas Mill kilichopo mkoani Morogoro. Tayari taarifa ya awali ya mshauri mwelekezi inaonesha kwamba hali ya kiwanda na mashine ni nzuri zina uwezo wa kuzalisha kilogramu 9,000 za yan na meta 10,000 za pamba "Fabric greige". Kiwanda kina uwezo wa kutengeneza ajira zisizopungua 700. Muekezaji wa sasa kwa kushirikiana na Benki ya CRDB wameonyesha utayari ya kumkabidhi muwekezaji mpya kuchukua umiliki wa kiwanda hicho.

4.5.12 Vinu vya Kuchambulia Pamba vya Nyanza Cooperative Union

Mifuko ya Hifadhi ya Jamii kwa pamoja imejipanga katika kuwekeza katika vinu vya kuchambulia Pamba vya Nyanza Cooperative Union vilivyopo Mwanza. Umoja wa Nyanza Cooperation upo tayari kwa makubaliano na Mifuko ili kufufua vinu hivyo vya Pamba. Nyanza Cooperation Union ina mikataba na wakulima wa pamba wapatao 6,760 ambao baada ya viwanda hivi kusimama uchambuzi wa pamba wakulima wamelazimika kuuza pamba yao kwa vinu vya watu binafsi. Vilevile Nyanza Cooperative Union ina eneo lenye ukubwa wa hekari 1,500 lenye uwezo wa kuzalisha mbegu za Pamba. Tayari Mshauri Mwelekezi tayari ameshatembelea Vinu vya kuchambulia pamba vya Nyamililo, Buyagu, Kasamwa, Magu, Nassa, Ngasamo, Nyambiti, Manawa Bukumbi na Buchosa vilivyoko katika Mikoa ya Mwanza, Geita na Simiyu ili kuona hali halisi na kufanya tathmini ya kina.

4.5.13 Kiwanda cha Sukari – Gereza la Mbigiri Dakawa Morogoro

Mradi huu unatekelezwa kwa ubia baina ya Mifuko ya Hifadhi ya Jamii ya NSSF, PPF na Jeshi la Magereza. Mradi unahusisha kilimo cha miwa kwenye shamba lenye ukubwa wa hekari 12,000, uendelezaji wakulima wa pembezoni mwa gereza (out growers), na ufufuaji wa kiwanda cha kuzalisha sukari ambacho kinatarajia kuzalisha tani 30,000 kwa mwaka. Uzalishaji wa sukari unatarajiwa kuanza mwezi Oktoba, 2017. Hatua ya utekelezaji iliyofikiwa ni: kukamilika kwa upembuzi yakinifu; na kuwekwa saini kwa makubaliano baina ya wawekezaji (memorandum of understanding) Februari, 2017.

4.5.14 Kiwanda cha Kutengeneza Viatu – Gereza la Karanga Moshi

Mradi unatekelezwa kwa ubia baina ya Mfuko wa Pensheni wa PPF kwa kushirikiana na Jeshi la Magereza (Gereza la Karanga – Moshi). Mradi unahusisha upanuzi wa kiwanda kwa ajili ya kuzalisha viatu na bidhaa za ngozi kwa matumizi ya majeshi ya Tanzania pamoja na raia hususan wanafunzi. Mradi unatarajiwa kuzalisha futi 3,750,000 za ngozi (blue hides), soli 900,000 za aina tofauti na bidhaa za ngozi 48,000,000 kwa mwaka na jozi 4000 za viatu kwa siku. Hati ya makubaliano ya mradi (MoU) imesainiwa Oktoba 2016. Gharama za mradi zinakadiriwa kuwa shilingi bilioni 56.64 na mradi unatarajiwa kukamilika ndani ya mwaka mmoja na miezi miwili (miezi 14) na kurudisha fedha ndani ya miaka 4 na vile vile kutengeneza ajira za moja kwa moja za watu 707.

4.5.15 Mradi wa Viuadudu (Biolarvicides), Kibaha

Mradi unahusisha uwekezaji utakaokamilisha uzalishaji wa Majaribio (commissioning & trial runs/production) katika kiwanda cha ya Viuadudu (Biolarvicides) katika Mji wa Kibaha. Aidha, Mfuko wa Hifadhi ya Jamii wa NSSF umetoa mkopo wa Dola za Kimarekani Milioni 2.1 kama mtaji wa uendeshaji na uzalishaji umeanza Septemba 2016. Mradi huu unaotumia teknolojia kutoka nchini Cuba una lengo la kufikia lita milioni 6 kwa mwaka za viuadudu kwa ajili ya soko la ndani na nje. Mradi huu umekwisha tengeneza ajira za moja kwa moja kwa watu zaidi ya 150.

4.5.16 Viwanda vya Kusindika Nafaka na Ukamuaji wa Mafuta

Mradi huu unahusu ufufuaji na upanuzi wa viwanda cha usagaji nafaka Iringa, ukamuaji mafuta ya alizeti Dodoma na uwekaji wa mashine za usagaji nafaka Mwanza ambavyo vinamilikiwa na bodi ya nafaka na mazao mchanganyiko (CPB). Mradi unatarajiwa kugharimu shilingi bilioni 40.67 ambapo utafanywa kwa awamu mbili kwa kuanzia na shilingi bilioni 13.86 za upanuzi wa kinu cha Iringa na shilingi bilioni 18.81 kwa ajili ya ujenzi ya kinu cha ukamuaji mafuta ya alizeti Dodoma. Mkopo kwa ajili vinu vya Iringa na Dodoma umeidhinishwa Agosti, 2016 na NSSF inatarajiwa kuanza uzalishaji mwezi Juni 2017. Miradi inategemea kuzalisha ajira za moja kwa moja na zisizo za moja kwa moja zaidi ya 4000.

4.5.17 Pipes Industries Company Limited (PICL)

Mradi unahusisha Kampuni ya utengenezaji wa mabomba ya GRP, HDPE na PVC. Mradi unatarajia kuagharimu dola za Kimarekani milioni 39. Mfuko wa PSPF unangoja taarifa za kina kutoka PICL kabla kuamua kuwekeza.

4.5.18 Kiwanda cha Kutenegenza *Agave Syrup* (Natural Sweetener)

Mradi utashirikisha bodi ya katani na mwekezaji kutoka Marekani kupitia kampuni ya Tierra Group pamoja na Mfuko wa PSPF. Gharama za mradi zinakadiriwa kufikia Dola za Kimarekani Milioni 8.5. Hati ya Makubaliano (MoU) imekwisha andaliwa na kuwasilishwa kwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa ajili ya uhakiki na PSPF inatarajiwa kusaini makubaliano hayo baada ya uhakiki. Hatua zinazotarajia kutekelezwa ni pamoja na upembuzi yakinifu na uwekezaji kuanza Septemba 2017. Mradi unatarijia kutoa ajira ya moja kwa moja na isiyo ya moja kwa kwa watu 200 na itawanufanisha wakulima zaidi ya 2000.

4.5.19 Uzalishaji wa Wanga Kutokana na Zao la Muhogo na Viazi Vitamu

Mradi huu unatekelezwa baina Mfuko wa PSPF na Kampuni ya CSTC ambao wana mpango wa kuzalisha wanga kwa kutumia muhogo na viazi vitamu mkoani Lindi katika eneo linalokadiriwa kuwa na hekta 7000 ambapo tayari kampuni ya CSTC imemilikishwa hekta 3000 katika ukanda wa juu wa makonde na ziada ya hekta 1200 wenye kilomita 25. Eneo la ujenzi wa kiwanda limekwisha ainishwa (Kijiji cha Mbalala) na tathmini ya kulipa fidia inaendelea. Mradi utagharimu Dola za Kimarekani Milioni 15 milioni ambapo Mfuko wa PSPF inadhamiria kuwekeza Dola za Kimarekani Milioni 5 milioni kupitia hisa. Mradi utakapokamilika unatarajiwa kutengeneza ajira zaidi ya 1500.

4.5.20 *Tanzania Pharmaceutical Industries*

Mfuko wa PSPF ulitoa mkopo wa kiasi cha shilingi bilioni 1.00 na kununua hisa za upendeleo za kiasi cha shilingi bilioni 1.5 kwa TPI ili kukiwezesha kiwanda kuanza uzalishaji wa madawa kwa ajili ya matumizi ya binadamu. Hata hivyo, TPI imeshindwa kulipa mikopo yake na kiwanda kimesimama. Mifuko ya PSPF na NSSF ipo kwenye mpango wa kuona uwezekano wa kukichukua kiwanda hicho na kuongeza mtaji ili kukifufua kiwanda hicho. Miongoni wa wawekezaji wengine katika mradi huu ni Barclays na SATF. Mradi unatarajiwa kutekelezwa kabla ya mwisho wa mwaka 2017.

4.5.21 Ufufuaji wa Kiwanda cha Chai cha Mponde kilichopo Lushoto Mkoani Tanga

Mfuko wa LAPF umefikia makubaliano na wanahisa wa Kiwanda cha Mponde juu ya utayari wa kuingia ubia wa kufufua kiwanda (The Agreement of Intent). Gharama za mradi husika zinatarajia kufikia shilingi bilioni 10 na jumla ya wafanyakazi kati ya 30 na 40 wanatarajiwa kuajiriwa lakini pia mradi ukiwanufaisha wakulima kati ya 250

mpaka 300 ambao watapata soko la majani ya Chai. Aidha, kwa sasa mfuko unasubiria hatma ya kesi iliyopo kati ya Serikali na wamiliki wa kiwanda ili hatua zingine ziendelee.

4.5.22 Mradi wa Kutengeneza Bidhaa za Hospitali na *Intravenous (IV) Fluids*.

Mfuko wa LAPF umeonesha nia ya kuwekeza katika kiwanda cha kutengeneza bidhaa za hospitali na intravenous (IV) fluids. Nyaraka mbalimbali zitakazowezesha kufanyika upembuzi yakinifu ili kutoa mwongozo kwa Mfuko kushiriki katika Uwekezaji huu zimekwisha wasilishwa yanasubiria kufanyiwa maamuzi.

4.5.23 Mradi wa Machinjio na Usafirishaji wa Nyama wa Nguru Ranch Mkoani Morogoro.

Mfuko wa LAPF upo kwenye mawasiliano na wamiliki wa kiwanda, pamoja na mambo mengine kutambua kiasi kinachohitajika kwenye uwekezaji, aina ya uwekezaji na mipango ya upanuzi. Upembuzi ambao uliokwishafanyika unaonyesha kuwa kiwanda kina faida mbalimbali mojawapo ni ununuzi wa mifugo kutoka kwa wafugaji wa Mkoa wa Morogoro na kutoa mafunzo ya ufugaji bora kwa wafugaji ili waweze kupata mifugo yenye ubora unaotakiwa kwenye kiwanda. Aidha kiwanda hicho kina mpango wa baadaye wa kuweka mazalio ya samaki wa kuuza kutokana na maji na malighafi inayobaki baada ya kuchinja ng'ombe na mbuzi. Kiwanda hicho kinatarajiwa kutoa ajira ya moja kwa moja zaidi ya 300.

4.5.24 Kiwanda cha Kilimajaro Machine Tools, Kilimanjaro (KMTC).

Mfuko wa GEPF unalengo la kuwekeza katika mradi wa ujenzi na ufufuaji wa kinu (foundry) kwa ajili ya vipuri katika kiwanda cha Kilimajaro Machine Tools cha Mkoani Kilimanjaro. Gharama za mradi zinakadiriwa kufikia shilingi bilioni 10.3. Mfuko umekwishakamilisha kupitia andiko la mradi na kuwasilisha mapendekezo yake kwenye uongozi wa NDC Oktoba, 2016. Aidha, NDC imewasilisha maombi ya kupata barua ya "Consent" Serikalini kwa ajili ya kuomba kuomba "No objection" ili kuendelea na hatua inayofuata. Katika mwaka 2017/18, shilingi milioni 150 zinahitajika na shilingi bilioni 1.6 fedha za mkopo kutoka GEPF kwa ajili ya: kuendelea na uzalishaji wa mashine za mbao na vipuri; kufanya utafiti wa namna ya kuifanya KMTC iwe kituo cha kuzalisha vipuri Tanzania; kuendelea kutangaza bidhaa za KMTC; kujenga foundry kubwa; kufanya ukarabati wa mfumo wa umeme wa kiwanda; na kutoa mafunzo kwa wafanyakazi. Kusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.5.25 Kiwanda cha Kusindika Jiusi na Mvinyo Utokanao na Zabibu

Mradi unahusisha ujenzi wa kiwanda cha kusindika juisi na mvinyo utokanao na zabibu Chanangali Chamwino Mkoani Dodoma. Mfuko tayari umekamilisha kupitia andiko la mradi lililoandaliwa na Benki ya Maendeleo ya TIB aidha, kuna mapungufu

yanayohiaji kurekebishwa na likikamilika litawasilishwa kweye uongozi wa Mfuko kwa hatua zaidi za taratibu za uwekezaji. Gharama za mradi zinakadiriwa kufikia shilingi bilioni 26.3 na kutengeneza ajira za moja kwa moja kiwandani za watu 40 na ajira zisizo za moja kwa moja kwa wakulima 296 walio kwenye umoja maalum wa kilimo cha zabibu pamoja na wakulima 900 wasiokuwemo kwenye umoja huo.

4.5.26 Kiwanda cha Kubangua Korosho cha Tandahimba na Newala

Tandahimba and Newala Cashewnut Union (TANECU) chini ya ufadhili wa Benki ya TIB wamepanga kufufua na kuendeleza kiwanda cha kuendeleza Korosho Mkoani Mtwara. Benki ya TIB imewasilisha mapendekezo ya ushirikiano wa pamoja (Joint Venture) ili kuwezesha ufufuaji na uendelezaji wa kiwanda hicho. Marekebisho ya upembuzi yakinifu kuhusu mradi yanasubiriwa kutoka TIB.

4.5.27 Ujenzi wa Kiwanda cha Uzalishaji wa Bidhaa za Hospitali, Simiyu.

Kwa kuzingatia upatikanaji wa malighafi ya pamba kwa wingi Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya (NHIF) inashirikiana na Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu katika ujenzi wa kiwanda cha bidhaa za pamba zinazotumika hospitalini. Mkoa wa Simiyu umekwisha tenga na kutoa ardhi eneo la Nyaumata, Wilaya ya Bariadi na NHIF umeingia makubaliano (MoU) na Taasisi zingine za Umma za TIB, MSD, TFDA, TIRDO, TEMDO, NEMC na NDC; kuingia mikataba ya utekelezaji wa upembuzi yakinifu utakaofanywa na TIRDO kwa ajili ya huduma za ushauri wa kitaalamu. Aidha, Benki ya TIB imekubali kutoa fedha za awali shilingi 150,000,000 za usaidizi wa kitaalam na NDC wametengeneza Hadidu za Rejea zitakazotumika na wataalamu kufanya upembuzi yakinifu.

4.5.28 Ujenzi wa Kiwanda cha Maji ya Tiba, Simiyu.

Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya (NHIF) inashirikiana na Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu katika ujenzi wa kiwanda cha bidhaa bidhaa za maji ya tiba (IV Fluid). Mkoa wa Simiyu umekwisha tenga na kutoa ardhi eneo la Nyaumata, Wilaya ya Bariadi na NHIF umeingia makubaliano (MoU) na Taasisi zingine za Umma za TIB, MSD, TFDA, TIRDO, TEMDO, NEMC na NDC; kuingia mikataba ya utekelezaji wa upembuzi yakinifu utakaofanywa na TIRDO kwa ajili ya huduma za ushauri wa kitaalamu. Aidha, Benki ya TIB imekubali kutoa fedha za awali shilingi 150,000,000 za usaidizi wa kitaalam na NDC wametengeneza Hadidu za Rejea zitakazotumika na wataalamu kufanya upembuzi yakinifu.

4.5.29 Mradi wa Kuunganisha Matrekta, TAMCO, Kibaha

Katika mwaka 2017/18 shughuli zilizopangwa kufanyika ni: kuendelea kupokea mizigo bandarini na kuipeleka kwenye maeneo ya mradi; kuajiri wafanyakazi; kufanya mafunzo; kuanzisha vituo katika maeneo mengine 8 nchini; na kulipia tozo ya ardhi, kusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.5.30 Kuendeleza kusindika Nyama Dodoma, Kibaha na Pwani

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 190 fedha za ndani zinahitajika na shughuli zilizopangwa kufanyika katika mradi wa viwanda vya kusindika nyama Dodoma, Kibaha na Pwani ni: kuendelea na kuboresha taarifa ya upembuzi yakinifu kwa ajili ya mradi wa machinjio ya kisasa pamoja na kufungasha nyama kwenye makopo; kutafuta eneo linalofaa kwa ajili ya mradi wa machinjio ya kisasa; kuendelea kutafuta mwekezaji kwa ajili ya mradi wa nyama; na kuunda kampuni ya kwa ajili ya mradi huo nakusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.5.31 Mradi wa Kuzalisha Mafuta ya Mawese

Mradi utaendeshwa na Shirika la Taifa la Maendeleo (NDC) kwa kushirikiana na kampuni ya ubia Nava Bharat Venture (NBV). Kiasi cha hekta 4,000 katika kijiji cha Kimala Misale, Kisarawe, Pwani zimekwishapatikana kwa ajili ya mradi na hatua za umiliki zimefikia hatua za mwisho za umilikishwaji na zinasubiri taratibu za uhaulishaji wa ardhi hiyo. Vile vie, mradi unahitaji hekta 10,000 ili kukamilika ambapo hekta 6,000 zitapatikana kutoka vijiji vya jiarani baada ya mradi kuanza. Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 270 fedha za ndani zinahitajika na shughuli zilizopangwa kufanyika ni: kukamilisha umiliki wa hekta 4000 katika Kijiji cha Kimala Misale; kufanya tathmini ya athari za mradi Kijamii, kiuchumi na katika mazingira na kupata cheti; kuwezesha kuanza kwa mradi wa kilimo cha michikichi na kujenga kiwanda katika kijiji cha Kimala Misale; kufuatilia eneo la ziada kwa ajili ya mradi (hekta 6,000) katika vijiji vya Dutumi na Madege; na kuhamasisha wakulima wadogo kuhusiana na kilimo cha mkataba na kusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.5.32 Mradi wa Mashamba ya Mpira - Morogoro na Tanga

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 430 zinahitajika na shughuli zilizopangwa kufanyika ni: kutafuta na kubaini mbegu bora za mpira kwa ajili ya kupanda katika maeneo yaliyo wazi; kutafuta mwekezaji wa muda mrefu wa kufanya nae kazi kwa ubia katika mashamba ya mpira; kutafuta na kubaini maeneo mapya yanayofaa kwa ajili ya kilimo cha mpira; na kusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.5.33 Mradi wa Kiwanda cha Mbolea Asili (Biofertilizer)

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 560 zinahitajika na shughuli zilizopangwa kufanyika katika mradi wa Kiwanda cha Mbolea Asili (Biofertilizer), katika Eneo la Kiwanda cha Biolarvicides (Viuadudu) ni: kumuajiri mtaalamu mshauri kwa ajili ya kufanya upembuzi yakinifu; kuanza ujenzi wa kiwanda cha mbolea asili isiyo na kemikali; na kutoa mafunzo kwa wafanyakazi naKusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.5.34 Maeneo ya Viwanda ya KMTC na Kange

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 610 zinahitajika na shughuli zilizopangwa kufanyika mradi wa kujenga miundombinu katika eneo la viwanda la KMTC na Kange

(Tanga) ni: kugawa eneo la viwanda la KMTC lenye ukubwa wa hekta 229.13 lililoko Wilayani Hai, Mkoani Kilimanjaro; usanifu wa barabara za ndani katika eneo la KMTC; kufanya usanifu wa mtandao wa miundombinu ya usambazaji wa maji na Kusimamia na kutathimini shughuli za mradi. Kwa upande wa eneo la Kange Tanga shilingi milioni 260 zinahitajika kwa ajili ya: kufanya usanifu na ujenzi wa barabara za ndani; kuunganisha miundombinu ya usambazaji wa maji na umeme katika eneo la viwanda Kange na kusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.5.35 Mradi wa Mgodi wa Mawe wa Kuzalisha Kokoto za Reli

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 170 zinahitajika na shughuli zilizopangwa kufanyika katika mradi wa mgodi wa mawe wa Kuzalisha Kokoto za Reli, Ujenzi na Kiwanda cha Kutengeneza Nguzo za Umeme, Taa za Barabarani na Simu (concrete electric poles) - Muheza Tanga ni: kukamilisha taratibu za kupata hati ya umiliki wa ardhi; kuandaa andiko la mradi kwa ajili ya kupata fedha za kuaza uzalishaji; kuomba mkopo kwenye taasisi za fedha kwa ajili ya kununua mitambo ya kusaga kokoto; kufunga mitambo na kuanza uzalishaji; na Kusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.5.36 Kuendeleza Kongane (Clusters) za Viwanda vya Ngozi

Mradi unalenga kutatua changamoto zinazoikabili sekta ndogo ya viwanda vya ngozi katika eneo la la hekta 107 Zuzu mkoani Dodoma. Changamoto hizo ni pamoja na miundombinu duni, ukosefu wa mitaji, masoko na teknolojia duni ili kuongeza ufanisi kwa viwanda vidogo, vya kati na vikubwa. Itasaidia wasindikaji, watengenezaji wa bidhaa za ngozi, upatikanaji wa vifuasi na huduma nyingine muhimu kupatikana kwa urahisi katika eneo moja. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 10.5 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kufanya uchambuzi yakinifu na kuandaa Mpango wa Biashara; kuandaa Mpango Mkuu (Master Plan); kuandaa "Layout Plan and Detailed Design"; kufanya Tathmini ya Athari ya Mazingira (Strategic Environmental Assessment - SEA); na ujenzi wa miundombinu ya usafishaji taka; uwekaji wa mfumo wa umeme; ujenzi wa barabara ndani ya kongano; kuandaa Hadidu za Rejea za kuwapata Wataalamu Waelekezi; kusimamia na kuratibu shughuli zote za mradi; na kuanza ujenzi wa baadhi ya majengo ya kufanyia shughuli za viwanda "industrial sheds.

4.5.37 Miradi ya Uendelezaji Teknolojia na Ubunifu

(a) Kituo cha Zana za Kilimo na Ufundi Vijijini (CAMARTEC)

Kituo hiki kina jukumu la kuendeleza na kusambaza teknolojia zilizoboreshwa na endelevu kwa ajili ya kilimo na maendeleo vijijini kupitia uendelezaji na matumizi ya teknolojia sahihi katika kilimo cha kutumia mitambo ya kisasa, vifaa vya usambazaji wa maji, vifaa vya ujenzi, usafiri vijijini na nishati. Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 500.0 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kuunda na kuunganisha Matrekta Sita (6) kwa kutumia vipuri vilivyopo na kutafuta masoko; kubuni na

kuunda Trekta dogo jipya; kubuni na kuunda mashine ya kukatia majani ya mifugo; kubuni na kuunda mashine ya kutenganisha mbegu za nyanya; kubuni na kuunda mashine ya kukaushia mboga za majani; kubuni na kuunda "biogas burner" kwa ajili ya usambazaji wa mitambo ya biogas nchini; na kufanya utafiti na kubuni ujenzi wa mitambo ya biogesi yenye gharama nafuu kwa ajili ya wananchi waishio vijijini.

(b) Shirika la Uhandisi na Usanifu Mitambo (TEMDO)

TEMDO ni Shirika lenye jukumu la kuhamasisha ubunifu/uundaji wa teknolojia za viwanda, maendeleo ya teknolojia na kuhamasisha kampuni za nchini kushindana katika utoaji wa huduma bora za kiufundi. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 3 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kuboresha na kutengeneza mitambo ya kusindika mafuta ya kula yatokanayo na mbegu za mafuta; kubuni, kuendeleza na kuboresha teknolojia za kuteketeza taka ngumu na hatarishi zitokanazo na utoaji wa huduma za afya na huduma za uthibiti kwa lengo la kulinda afya na mazingira; kubuni na kuendeleza mashine na vifaa vya mtambo wa kuzalisha saruji ya moto na bidhaa zake; kubuni na kuendeleza teknolojia ya kuzalisha bidhaa za marumaru kwa kutumia malighafi zinazopatikana nchini; kubuni na kuendeleza teknolojia ya kutengeneza mitungi ya gesi asilia na vifaa vya matumizi ya gesi asilia (majiko, taa, n.k) kwa ajili ya matumizi ya nyumbani, shughuli za kibiashara na viwandani; kufanya utafiti kuhusu aina ya vifaa vya pikipiki vinavyoweza kutengenezwa nchini; kubuni, kufanya majaribio na kutengeneza utaratibu wa kuunda (manufacturing process) vipuri vya pikipiki hapa nchini; kuendeleza, kufanya majaribio na kuboresha chasili cha mtambo wa kuzalisha umeme kutokana na nguvu ya maji; kuendeleza, kufanya majaribio na kuboresha teknolojia ya kuzalisha umeme utokanao na nishati ya upepo; kuendeleza, kufanya majaribio na kuboresha teknolojia ya kuzalisha umeme kutokana na nguvu ya mvuke unaotengenezwa kwa kutumia mabaki ya mimea na taka za mijini; kuboresha mtambo wa kutengeneza kuni mbadala na mkaa mbadala (biomass briquettes) kwa nia ya kuongeza ufanisi wake katika uzalishaji wa bidhaa; kubuni, kuendeleza na kufanya majaribio ya mashine ya kukausha mabaki ya mimea na taka za mijini kwa ajili ya kutengeneza kuni na mkaa mbadala; kubuni, kuendeleza na kufanya majaribio ya mtambo wa kutengeneza mkaa mbadala unaotokana na vumbi la makaa ya mawe; na kuanzisha kituo cha uendelezaji wa shughuli za utengenezaji wa bidhaa na teknolojia za viwandani (Establish a Centre for Development of Manufacturing and Industrial Technologies) in Tanzania, Upatikanaji na usimikaji wa mashine mbalimbali na vifaa vya kisasa vya karakana na ofisi ya usanifu na kwa ajili ya uendeshaji wa mafunzo.

(c) Shirika la Teknolojia ya Magari (Nyumbu)

Mradi unalenga kujenga uwezo wa ndani wa nchi katika kuunganisha/ utengenezaji wa magari ya *armoured personnel carrier* (APC) na malori ya mizigo mizito la Nyumbu (heavy duty Nyumbu trucks) kwa matumizi mbalimbali ikiwemo usafirishaji wa mizigo. Mradi unapangwa kutekelezwa kwa pamoja baina ya Kituo cha Teknolojia

ya Magari – Nyumbu na Kampuni ya NORINCO kutoka Jamhuri ya Watu wa China. Mradi unatarajia kugharimu jumla ya shilingi bilioni 149 lakini utatekeleza kwa awamu. Katika awamu ya kwanza mwaka 2017/18 shilingi bilioni 21.05 zinahitajika kwa ajili ya kutengeneza gari 2 za mfano za APC, kutengeneza magari 10 ya APC, lori la mizigo mizito la Nyumbu, ununuzi wa vifaa maalum na kugharamia mafunzo ya wataalam wa nchini China na gharama za kujikimu za wataalam kutoka Kampuni ya NORINCO kutoka China kuja kutoa mafunzo kwa Wataalam na Mafundi Mchundo wa TATC nchini.

(d) Mradi wa Kuongeza Thamani katika Taka Ngumu za Ngozi

Mradi huu unalenga kuendeleza mchakato wa kufanya utafiti na kutoa mafunzo kwa wadau wa sekta ya ngozi jinsi ya kupunguza uharibifu wa mazingira kwa kuhifadhi na kurejeresha (recycle) taka za ngozi ili kutengeneza bidhaa kama *Leather boards*. Utekelezaji wa mradi huu utasaidia zaidi kupunguza uhalibifu wa mazingira, kuongeza ajira na kipato kwa wajasiriamali pamoja na kuwapunguzia gharama za uendeshaji wenye viwanda vya ngozi na bidhaa za ngozi. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 3.0 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kujenga uwezo wa TIRDO ili kuweza kuzalisha Teknolojia zitakazosaidia sekta ya Mafuta na Gesi, Sekta ya Nishati ya Makaa ya Mawe, Sekta ya Usindikaji wa Vyakula, Sekta ya Ngozi, Sekta ya Mazingira, Sekta ya Chuma na Sekta ya TEHAMA na kukamilisha usimikaji, uhuhishaji wa teknolojia ya ngozi pamoja na mafunzo kwa wajasiriamali juu ya kutumia taka za ngozi (leather trimmings) kutoka viwanda vya ngozi vilivyoko nchini katika mikoa ya Pwani, Dar es Salaam, Morogoro, Mwanza, Kilimanjaro na Arusha.

(e) Kuendeleza Teknolojia ya Makaa ya Mawe

Mradi huu unalenga kuanzisha na kutumia teknolojia itakayowezesha kutumia vumbi la makaa ya mawe ili kuzalisha mkaa safi wa coal briquette (makaa ya mawe yanayotumika katika majiko) ambayo hayana moshi kabisha ili yaweze kutumika kama mbadala wa kuni na mkaa utokanao na miti kwa matumizi ya nyumbani na viwandani. Utekelezaji wa mradi huu utasaidia kupunguza uchafuzi wa mazingira, utaongeza ajira na kipato cha mtu mmoja mmoja.

(f) Kuimarisha Uzalishaji wa Nguo na Viatu

Wakuu wa nchi za EAC katika kikao chao cha mwezi Machi, 2016 waliagiza kupunguza matumizi ya viatu na nguo za mitumba kwa awamu ndani ya miaka mitatu. Kutokana na maagizo hayo, Mpango Kazi wa kutekeleza maagizo hayo katika sekta ya ngozi kwa 2017/2018 ni: kuwatambua watengenezaji wa viatu na bidhaa za ngozi; kuweka huduma za muhimu katika maeneo ya kimkakati kusaidia watengenezaji wa viatu wadogo kwa kuanzia na mikoa ya Dar es Salaam, Pwani, Mwanza, Dodoma, Tabora na Shinyanga; kuanzisha vituo vya kuoneshea bidhaa za wazalishaji wadogo wa ngozi na bidhaa za ngozi kwa lengo la kuwezesha bidhaa zao kulifikia soko kiurahisi; kuwatambua na kuwasajili waagizaji na wauzaji wa viatu na

bidhaa za ngozi kwa nia ya kuwafanya wafanye kazi kwa kuzingatia sheria na kuhamishia ajira ya wauzaji waliokuwa wanauza viatu na bidhaa za mitumba kutumika kuuza viatu na bidhaa mpya; na kuhamasisha taasisi za Serikali kama vyombo vya ulinzi na usalama, shule, kununua viatu, buti za jeshi, gloves, mikanda, kutoka katika viwanda vya ngozi na bidhaa za ngozi vya ndani ya nchi.

Kwa upande wa sekta ya Nguo na Mavazi shughuli zilizopangwa kufanyika mwaka 2017/2018 ni: kuandaa na kuwasilisha Serikalini mapendekezo ya kurekebisha mifumo ya kodi na ushuru ambayo yatahusu kuongeza uthibiti wa bidhaa zinazotoka nje ya nchi kwa kuongeza wigo wa kodi (tariff bands) unaotozwa katika bidhaa za nguo na mavazi; kutoza asilimia sifuri (0%) kwa malighafi (ambazo hazipatikani nchini), asilimia 10 (10% on yarn) kwa uzi, asilimia 25 (25% on fabrics) kwa kitambaa na asilimia 40 (40% on garments) kwa nguo ambayo imekamilika; kufanya marejeo ya utaratibu wa kukusanya mapato kwa kuanza kutoza kwa kutumia uzito, kiwango cha Dola za Marekani 2.5 kwa kilo; kutoa motisha maalumu kwa viwanda vya nguo na mavazi kwa kuviondolea kodi kwa muda wa miaka mitatu (3 years tax holiday – Corporate, income and withholding tax) ikiwa ni pamoja na kuruhusu viwanda vilivyo chini ya utaratibu wa EPZ kuongeza kiwango cha kuuza katika soko la ndani kutoka asilimia 20 hadi 30; kuhamasisha taasisi za Serikali kama vyombo vya ulinzi na usalama, shule, hospitali kununua sare, mashuka, vyandarua kutoka katika viwanda vya nguo na mavazi vya ndani ya nchi; kuwatambua na kuwasajili waagizaji na wauzaji wa nguo za mitumba kwa nia ya kuwafanya wafanye kazi kwa kuzingatia sheria na kuhamishia ajira ya wauzaji waliokuwa wanauza nguo za mitumba kutumika kuuza nguo mpya; kuongeza wigo wa soko la nguo kwa kupendekeza wanafunzi kuanza kutumia polo shirts (zitakazotumia pamba kwa zaidi ya asilimia 60) badala ya mashati ya kawaida yanayotumia vitambaa vya polyester kwa asilimia 100; na kuharakisha ujenzi wa miundombinu katika Kongano la viwanda vya mavazi eneo la TAMCO Kibaha kwa ajili ya uwekezaji wa viwanda vya mavazi.

(g) Uhakiki wa Maabara

Katika kipindi cha 2017/18, TIRDO, imeazimia kujenga uwezo wa TIRDO ili kuwezesha maabara zake kupima na kuhakiki viwango vya malighafi na bidhaa zinazozalishwa na viwanda nchini. Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 2.633 zimetengwa kwa ajili ya kuanzisha na kuhakiki maabara za TIRDO; kuanzisha na kuhakiki maabara ya vipimo vya mafuta na gesi (petrochemical laboratory) ambayo kwa sasa haipo nchini; uhakiki na ununuzi wa vifaa katika maabara ya makaa ya mawe; kuanzisha na kuhakiki maabara ya vipimo vya chuma kigumu (Iron and Steel metallurgy laboratory) ambayo haipo nchini kwa sasa.

4.5.38 Uendelezaji wa Viwanda Vidogo – SIDO

Katika mwaka 2017/18, zimetengwa shilingi bilioni 7.0 fedha za ndani kwa ajili ya kuimarisha na kuendeleza maeneo ya viwanda vidogo (*Industrial Estates/Parks*)

katika mikoa ya Morogoro, Dar es salaam, Mbeya, Mwanza na Arusha.

(i) **Morogoro**: Mradi utatekelezwa katika eneo la viwanda Kihonda kwenye kiwanja namba 79 kinachomilikiwa na SIDO ambacho kina ukubwa wa hekta 6. Shughuli zinazotarajiwa kufanyika ni pamoja na: kukamilisha ujenzi wa jengo la kituo cha mafunzo ya kusindika vyakula kwa wajasiriamali wadogo pamoja na ununuzi wa mashine; ujenzi wa ofisi ya SIDO ya mkoa; na ujenzi wa majengo manne (4) kwa ajili ya wajasiriamali wadogo.

(ii) **Dar es Salaam**: Mradi utatekelezwa katika eneo la viwanda Vingunguti kwenye kiwanja namba 24 - 27 kinachomilikiwa na SIDO ambacho kina ukubwa wa hekta 12.9. Eneo hili lina huduma za msingi za maji, umeme na barabara. Shughuli zinazotarajiwa kufanyika ni pamoja na: kukamilisha ujenzi wa jengo la kituo cha mafunzo ya kusindika vyakula pamoja na ununuzi wa mashine; ukarabati wa majengo na kuboresha miundombinu na ujenzi majengo mawili (2) kwa ajili ya wajasiriamali wadogo.

(iii) **Mbeya**: Mradi utatekelezwa katika eneo la viwanda Mbeya kwenye kiwanja namba 54 kinachomilikiwa na SIDO ambacho kina ukubwa wa hekta 8.44. Eneo hili lina huduma za msingi za maji, umeme na barabara. Shughuli zilizopangwa kutekelezwa ni ukarabati wa majengo na kuboresha miundombinu.

(iv) **Mwanza**: Mradi utatekelezwa katika eneo la viwanda Nyakato kwenye kiwanja namba 128 kinachomilikiwa na SIDO ambacho kina ukubwa wa hekta 2.7. Eneo hili lina huduma za msingi za maji, umeme na barabara. Shughuli zilizopangwa kutekelezwa ni ujenzi wa majengo 4 ya wajasiriamali wadogo.

(v) **Arusha:** Mradi utatekelezwa kwenye viwanja namba 42 – 47 na 72-85 (Block E) vinavyomilikiwa na SIDO ambavyo vina ukubwa wa hekta 4.56. Maeneo hayo yana huduma za msingi za maji, umeme na barabara. Kazi zitakazofanyika ni pamoja na: ukarabati wa karakana; kuboresha miundombinu na kununua mashine mpya za kuzalisha vipuri na mashine zingine.

(vi) **Mfuko wa Mikopo:** Shilingi bilioni 3.0 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kutunisha Mfuko wa Taifa wa Maendeleo ya Wajasiriamali (NEDF) unaotoa mikopo midogo kwa wenye viwanda na wafanyabiashara wadogo. Kiasi hiki kitaongeza wigo wa kutoa mikopo kwa wafanyabiashara wengi zaidi.

4.5.39 Kilimo cha Mazao

4.5.39.1 Kilimo cha Mpunga

Serikali kuu kwa kushirikiana na Halmashauri za Mvomero, Kilosa na Kilombero itatekeleza mradi wa kuongeza tija na uzalishaji wa zao la mpunga katika maeneo yaliyoelekezwa Tanzania Bara na Zanzibar. Kwa upande wa Tanzania Bara mradi utatekelezwa katika skimu za Mbogokomtonga, Kigugu (Halmashauri ya Mvomero), Mvumi (Halmashauri ya Kilosa), Msolwa Ujamaa na Njage (Halmashauri ya Kilombero). Katika mwaka 2017/18 zimetemgwa shilingi bilioni 7.08 fedha za nje kwa ajili ya kufundisha juu ya matumizi ya mbolea, mbegu bora, viuatilifu na zana za

kilimo kwa wakulima viongozi 4,800 katika skimu 22 na kuanzisha mashamba darasa 80 (FFS) za mpunga ili kuongeza uzalishaji kutumia kilimo shadidi ifikapo; kuwezesha usambazaji wa pembejeo za kilimo (mbegu na mbolea) kwa wakulima 4,800 (SRI trained) kutoka skimu 22 za umwagiliaji; kutoa mafunzo kuhusu teknologia ya uzalishaji mpunga (System for Rice Intensification-SRI) kwa wataalam wa Ugani 50 kutoka skimu 18 za umwagiliaji; na kuwezesha Taasisi ya Udhibiti wa Mbegu bora (TOSCI) kukagua mashamba ya mbegu, kuchukua sampuli na kupima ubora wa mbegu; na kuwezesha Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA) kuzalisha aina mpya za mbegu ya mpunga na kusambaza kwa wakulima wadogo.

4.5.39.2 Kilimo cha Mahindi

Katika mwaka 2017/18 Serikali imetenga shilingi milioni 467.7 kwa ajili ya kujenga makaushio (drying platforms) ya kisasa 30 na kusambaza makaratasi 30 ya kukaushia (drying sheets) mazao ya chakula katika Halmashauri za Wilaya za Sikonge, Chemba, Kondoa, Chamwino, Manispaa ya Dodoma na Kiteto kwa lengo la kudhibiti sumu kuvu na madhara yake.

4.5.39.3 Skimu za Umwagiliaji Mpunga

Katika mwaka 2017/18, Serikali imetenga shilingi bilioni 2.76 fedha za nje mradi wa uendelezaji wa zao la mpunga kupitia mradi wa (Expanded Rice Production Project-ERPP) ambapo shughuli zilizopangwa kufanywa ni: kujenga maghala matano (5) katika skimu za umwagiliaji za Njage na Msolwa Ujama katika Halmashauri ya Wilaya ya Kilombero, skimu ya Mvumi wilayani Kilosa na skimu ya Kigugu na Mbogo Komtonga katika Halmashauri ya wilaya Mvomero; kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina katika maeneo ya Gidahababieg (Hanang), Lwiche (Kigoma), Igwachanya (Njombe), Ibanda na Muhongo (Sengerema) utafanyika; kukamilisha/kuanza ujenzi katika miradi ya umwagiliaji ya Igenge (Misungwi), Dongobesh na Trau (Mbulu) na Itagata (Manyoni); Kukarabati skimu za umwagiliaji za Kiria na Genge (Mwanga), Kongogo (Bahi), Ngongowele na Segeni (Liwale).
(*Kazi hizi zifanyika kupitia mradi wa Expanded Rice Production)*.

4.5.40 Mradi wa Kilimo cha Ufuta katika Kijiji cha Mandawa

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 150 zinahitajika kwa ajili ya: kukamilisha umiliki wa ekari 2,000 katika kijiji cha Mandawa; kufanya upembuzi yakinifu kwa ajili ya kilimo cha ufuta katika vijiji vya Mandawa, Hoteli taTtu na Likawage; kukamilisha taratibu za kumilikishwa ardhi katika vijiji vya Mandawa, Hoteli Tatu na Likawage; kutafuta mwekezaji kwa ajili ya kilimo cha ufuta katika vijiji vya Mandawa, Hoteli Tatu na Likawage; kuhamasisha wakulima wadogo kwa ajili ya kilimo cha mkataba; kusimamia na kutathimini shughuli za mradi.

4.5.40.1 Tafiti za Kilimo

Katika mwaka 2017/18, Serikali imetenga shilingi bilioni 1.27 fedha za ndani kwa ajili ya: kuanzisha Taasisi ya Utafiti wa Kilimo Tanzania (TARI) kwa kwa lengo la kuratibu

na kusimamia Utafiti wa Kilimo hapa nchini; kuendelea na utafiti wa kilimo kwa kugundua teknolojia mpya na kusambaza teknolojia mbalimbali kwa wadau wenye mahitaji, kuzalisha aina mpya za mbegu za mazao kwa kuzingatia mazao vipaumbele kikanda na kitaifa; kuendelea na utafiti wa magonjwa na wadudu waharibifu wa mazao kwa mazao vipaumbele; kuzalisha mbegu bora za msingi (pre-basic seeds) kiasi cha tani 10 kwa mwaka kwa mazao ya nafaka na mikunde, muhogo na pingili na vikonyo vya mazao na pingili 2,000,000 za mazao aina ya mizizi hasa Muhogo na viazi; kukusanya sampuli za udongo kutoka mashamba mbalimbali ya wakulima na kufanyia uchunguzi na kufanya tathmini ya matumizi ya mbolea kwa mazao mbalimbali na kutoa mapendekezo ya rutuba ya udongo kwa mazao yanayostahimili kulimwa katika maeneo husika ili kuhifadhi rutuba ya udongo mashambani na kuwashauri wawekezaji wa kilimo aina ya mazao yanayostahili katika maeneo hayo kwa lengo la kuongeza uzalishaji na tija katika kilimo; na kujenga uwezo na kuboresha miundo mbinu ya vituo 16 vya utafiti pamoja na makao makuu ya Taasisi.

4.5.41 Mifugo

4.5.41.1 Kuimarisha Uzalishaji Katika Sekta ya Mifugo

Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 1.057 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kuimarisha uzalishaji na usambazaji wa mitamba na mbegu bora kwenye mashamba matano (5) kwa kununua ng'ombe wazazi 100 na mashine mbalimbali za shamba; kuimarisha vituo vya uhimilishaji vya NAIC Usa River na Sao Hill; kujenga minada ya upili miwili (2) mipakani (Longido na Kirumi) na kukarabati minada ya upili (Nyamatala na Kasesya) ili kuongeza ukusanyaji wa maduhuli ya Serikali; na kuwezesha operesheni ya kudhibiti biashara ya mifugo kwenye minada na masoko ili kuhakikisha mifugo inafikishwa machinjioni pamoja na kuimarisha miundombinu ya uzalishaji mifugo na masoko na kuongeza thamani ya mazao ya mifugo.

4.5.41.2 Miundombinu ya Maji na Maeneo ya Malisho

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 873.3 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kukarabati na kujenga malambo matatu (3) kwa ajili ya mifugo katika Wilaya za Kilosa, Hanang na Rufiji; kupima na kumilikisha maeneo ya ufugaji katika vijiji 10 vya Wilaya za Kilosa, Ngorongoro, Mvomero, Iramba, Kiteto, Rufiji na Hanang; kukarabati mashamba ya kuzalisha mbegu bora za malisho na kuainisha, kutenga maeneo ya malisho kwa ajili ya mifugo ili kupunguza migogoro ya ardhi kati ya wakulima na wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi.

4.5.41.3 Magonjwa ya Milipuko na Magonjwa ya Kipaumbele

Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 1.0 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kuzalisha chanjo za mifugo katika kituo cha Kibaha na kudhibiti kupe na magonjwa wanayoyaeneza.

4.5.41.4 Vituo vya Utafiti, Mafunzo na Ugani wa Mifugo

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 700 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kuiwezesha Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI) ili iratibu shughuli za utafiti, mafunzo na ugani; na kukarabati Kampasi za Wakala wa Mafunzo ya Mifugo (LITA) Madaba, Kikulula, Morogoro na Mabuki.

4.5.41.5 Uwekezaji wenye Tija katika Ranchi za Taifa (NARCO)

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 126.1 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kuiwezesha NARCO kuendelea na ujenzi wa machinjio ya kisasa Ruvu na kununua ng'ombe 100.

4.5.42 Uvuvi

4.5.42.1 Kuimarisha na kuendeleza ulinzi wa rasilimali za uvuvi

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 400 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kujenga na kukarabati miundombinu ya uvuvi katika vituo vya ulinzi wa rasilimali za uvuvi, mialo, karakana ya kutengenezea maboti (Boatyards) na vituo vya uthibiti wa ubora na viwango; kuimarisha ulinzi wa rasilimali za uvuvi kwa njia ya ushirikishwaji wa jamii za uvuvi na kuimarisha doria katika ulinzi wa rasilimali za uvuvi katika maeneo ya uvuvi ya kipaumbele.

4.5.42.2 Ujenzi wa Bandari ya Uvuvi

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 500 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa Bandari kubwa ya Uvuvi ambayo itawezesha meli zinazovua katika bahari kuu kutia nanga nchini ili kuwezesha Serikali kusimamia kwa ufanisi uvuvi katika bahari kuu.

4.5.42.3 Ufugaji wa Viumbe kwenye Maji

Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 1.0 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kujenga na kuboresha mabwawa matano katika vituo vya ufugaji samaki katika maji baridi vya Mwamapuli - Tabora, Ruhila - Songea, Kingolwira - Morogoro, Nyigedi - Lindi na Nyamirembe - Chato na kujenga kituo cha ufugaji samaki katika maji chumvi cha Machui – Tanga.

4.6 Kufungamanisha Maendeleo ya Uchumi na Watu

Kama ilivyoainishwa katika Mpango wa Pili wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano (2016/17 - 2020/21), maendeleo ya watu ndiyo lengo kuu la kuchochea uchumi wa viwanda na mabadiliko ya muundo wa uchumi. Mabadiliko haya ya kiuchumi yanapaswa kupanua wigo na fursa kwa wananchi wa mijini na vijijini kuchagua namna ya kushiriki katika uzalishaji, ajira, na matumizi katika kaya zao. Haya yote yanawezekana kwa kuwekeza katika elimu, ujuzi, na huduma za afya kwa wananchi. Ili kufanikisha malengo ya mpango wa maendeleo, vipaumbele katika sekta za jamii vitazingatia mabadiliko yanayotokea nchini, ikiwemo idadi ya watu na muundo wake,

viwango vya umasikini na viashiria mbalimbali vya upatikanaji na ubora wa huduma za elimu, afya, na maji safi na salama. Mabadiliko ya idadi ya watu yanayotokea nchini yanatokea pia katika nchi nyingi za Afrika. Kupungua kwa vifo na kuongezeka kwa kasi ya uzazi kumechangia kuwa na ongezeko kubwa la idadi ya watu wenye umri mdogo ambao ni watoto na vijana. Katika miaka michache ijayo, rika hili linaweza kuongeza sana nguvukazi itakayochangia kukua kwa uchumi, vile vile inaweza kuongeza mzigo wa utegemezi kama masuala ya msingi hayatazingatiwa. Hivyo, katika kutekeleza malengo ya mpango wa maendeleo wa miaka mitano, mpango wa mwaka 2017/18 utatilia mkazo kuimarisha huduma za afya ya msingi ili kupunguza vifo vya watoto wachanga vinavyotokana na uzazi; kuimarisha upatikanaji wa lishe bora na virutubisho ili kupunguza kudumaa kwa watoto; kuimarisha upatikanaji wa maji safi na salama mijini na vijijini; kuboresha mazingira ya utoaji elimumsingi na sekondari ili kuongeza ubora na stadi za maisha kwa wahitimu; na kuimarisha miundombinu na huduma katika miji inayokua haraka kutokana na kuongezeka kwa idadi ya watu pamoja na uhamiaji kutoka vijijini. Aidha, kwa kutambua kuwa idadi ya vijana inaongezeka sana, mpango utatilia mkazo uwezeshaji wao kiuchumi, ikiwa ni pamoja na juhudi maalam za kukuza vipaji na stadi katika maeneo mbalimbali, na kupanua wigo wa hifadhi za jamii zitakazowazesha walio wengi kushiriki katika shughuli za kiuchumi, ikiwemo viwanda na kilimo.

4.6.1 Elimumsingi

(a) Mradi wa Kukuza Stadi za Kusoma, Kuandika na Kuhesabu

Mradi huu unalenga kukuza stadi za Kusoma, Kuandika na Kuhesabu kwa wanafunzi wa elimu ya awali na msingi. Mradi unatekelezwa kupitia Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Msingi. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 39.8 fedha za nje kwa ajili ya kuandaa, kuchapa na kusambaza mitaala pamoja na machapisho yake (Mihutasari na Kiongozi cha Mwalimu) kwa elimu ya awali, darasa la kwanza hadi la sita; kuhuisha mitaala ya stashahada na shahada ili kuingiza masuala ya KKK, kuchapa na kuisambaza kwenye vyuo vyote vya ualimu; na kuandaa na kuchapa vitabu vya kiada na ziada kwa ajili ya Elimu ya Awali, darasa la kwanza hadi la sita; ununuzi wa vifaa kwa ajili ya wanafunzi wenye mahitaji maalum (mashine za nukta nundu), vifaa vya upimaji wa kiafya unaoweza kuathiri ujifunzaji, vifaa kwa vituo maalum vya msaada wa kitabibu); na kuimarisha matumizi ya maji safi na vyoo shuleni (School Water Sanitation & Hygiene –SWASH).

(b) Mradi wa Kuchapa Vitabu vya Kiada – Taasisi ya Elimu Tanzania

Mradi unalenga kuwawezesha wanafunzi kujisomea na kufanya rejea baada ya muda wa masomo. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 40 fedha za ndani kwa ajili ya kugharimia uchapaji na usambazaji wa vitabu vya kiada kuanzia Darasa la I hadi Kidato cha VI.

4.6.2 Ufundi na Teknolojia

(a) Mradi wa Ujenzi wa Vyuo vitano vya VETA

Mradi unalenga kuhakikisha kuwa fursa za vijana kupata stadi za kazi zinaongezwa ili waweze kuchangia uzalishaji hususan katika sekta ya viwanda, biashara na kilimo kupitia ujenzi wa Vyuo vitano (5) vya ufundi vya mikoa ya Geita, Simiyu, Njombe, Kagera na Rukwa. Vyuo hivi vinajengwa kwa ushirikiano wa Serikali na Benki ya Maendeleo ya Afrika. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa vyuo vitano (5) vya ufundi katika mikoa ya Geita, Simiyu, Njombe, Kagera na Rukwa.

(b) Mradi wa Upanuzi na Ukarabati wa Vyuo vya Maendeleo

Mradi unalenga kuboresha mazingira ya kufundishia na kujinfunzia. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 2 fedha za ndani kwa ajili ya upanuzi na ukarabati wa miundombinu ya vyuo vitano (5) vya Maendeleo ya Wananchi.

(c) Wakala wa Maendeleo ya Menejimenti ya Elimu

Mradi unalenga kuimarisha menejimenti ya elimu katika ngazi ya elimumsingi kwa kuboresha mazingira ya Wakala wa Maendeleo ya Menejimenti ya Elimu Bagamoyo (ADEM). ADEM ndiyo kitovu cha kujenga umahiri wa viongozi wa elimu kuanzia ngazi ya kata, Wilaya na Mkoa kwa lengo la kuhakikisha kuwa mikakati ya Serikali ya kuinua elimu inatekelezwa kwa wakati na viwango stahiki. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi milioni 500 fedha za ndani kwa ajili ya kuboresha mazingira ya Wakala wa Maendeleo ya Menejimenti ya Elimu Bagamoyo (ADEM).

(c) Mradi wa Kuimarisha Elimu na Stadi za Kazi ili Kuzalisha Ajira

Mradi unalenga kujenga mifumo na uwezo katika kutoa Mafunzo na Stadi za Kazi katika ngazi zote (Strengthening the Institutional capacity and Skills Development systems). Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 52.8 fedha za nje kwa ajili ya: kuunda Baraza la Taifa na Maendeleo ya Stadi za Kazi; kuanzisha Mfuko wa Maendeleo ya Stadi za Kazi; kuanzisha mfumo wa utoaji wa ruzuku za mafunzo ya stadi za kazi kwa vijana 500 waliokosa fursa za masomo ya ufundi na stadi za kazi; kuimarisha vyuo vya maendeleo ya wananchi 20 ili viweze kutoa mafunzo ya stadi za kazi; na kuanzisha mfumo wa takwimu (Management Information System) kwa ajili ya kutunza na kuchakata taarifa za Stadi za Kazi nchini.

4.6.3 Elimu ya Juu

(a) Mikopo ya Wanafunzi wa Elimu ya Juu

Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 427.873 zimetengwa kwa ajili ya mikopo kwa wanafunzi 124,884 ikijumuisha wanafunzi 29,328 wa mwaka wa kwanza na 93,295 wanaoendelea na masomo na wanafunzi 2,261 watakaopewa ruzuku. Kati ya fedha hizo, shilingi bilioni 327.554 zinatokana na mfuko mkuu wa Serikali na shilingi bilioni

100.319 zinatokana na marejesho kutoka kwa wanufaika wa mikopo.

(b) Mradi wa Ukarabati na Upanuzi wa Maktaba ya Mkoa - Dodoma

Mradi unalenga kuwapatia wananchi fursa ya kupata maarifa na ujuzi kwa kujisomea vitabu. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi milioni 500 fedha za ndani kwa ajili ya ukarabati na upanuzi wa maktaba ya mkoa wa Dodoma.

(c) Mradi wa Ukarabati na Upanuzi wa Vyuo vya Ualimu

Mradi unalenga kuboresha mazingira ya kufundishia na kujinfunzia. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 17.741 fedha za nje kwa ajili ya kukamilisha upanuzi na ukarabati wa vyuo vya ualimu vya Kitangali, Shinyanga, Mpuguso na Ndala ili kuongeza idadi ya walimu wa shule za msingi na sekondari ambapo vitakapokamilika vyuo hivi vitakuwa na uwezo wa kuchukua walimu 3300 na zaidi.

(d) Ukarabati na Upanuzi wa Vyuo Vikuu

(a) Mradi wa Ujenzi wa Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam: Mradi unalenga kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1.5 fedha za ndani kwa ajili ya kukamilisha ujenzi wa jengo la ghorofa 10 (DIT Teaching Tower) lenye maabara 6 zenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 54 kila moja, kumbi za mihadhara 2 zenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 200 kila moja, madarasa 6 yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 40 kila moja, madarasa 3 yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 80 kila moja pamoja na ofisi 14 za walimu.

(b) Mradi wa Ujenzi na Upanuzi wa Chuo Kikuu Mzumbe: Mradi unalenga kuboresha miundombinu ya kufundishia na kujifunzia. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa bweni la chuo katika Kampasi ya Morogoro.

(c) Mradi wa Ukarabati na Upanuzi wa Chuo Kikuu Ardhi: Mradi unalenga kuboresha miundombinu ya kufundishia na kujifunzia ili kuzalisha wataalamu wenye weledi na umahiri kwa kuimarisha ujifunzaji kwa vitendo. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 2 fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa maabara itakayokuwa na matumizi mbalimbali (Multi Purpose Laboratory) pamoja na ukarabati wa Hosteli za wanafunzi.

(d) Mradi wa Ukarabati na Upanuzi wa Chuo Kikuu cha Kilimo Sokoine: Mradi unalenga kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 2 fedha za ndani kwa ajili ya kukarabati kumbi za mihadhara, Maabara na Hosteli za wanafunzi.

(e) Mradi wa Ukarabati wa Chuo Kikuu cha Afya na Sayansi Shirikishi Muhimbili: Mradi unalenga kuboresha mazingira ya

kufundishia na kujifunzia. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani kwa ajili ya ukarabati wa Hosteli za wanafunzi pamoja na jengo la utawala katika chuo cha MUHAS.

(f) **Mradi wa Upanuzi na Ukarabati wa Chuo Kikuu cha Dar es salaam – Kampasi ya Dar es Salaam:** Mradi unalenga kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 5.5 fedha za ndani kwa ajili ya kuongeza ghorofa 2 zaidi katika mabweni.

(g) **Mradi wa Upanuzi na Ukarabati wa Chuo cha Sayansi na Teknolojia Mbeya:** Mradi unalenga kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 3 fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa maktaba, maabara, madarasa na ofisi.

(h) **Mradi wa Upanuzi na Ukarabati wa Chuo Kikuu Huria:** Mradi unalenga kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani kwa ajili ya ukarabati wa miundombinu ya kampasi za mikoa ya Ruvuma, Rukwa, Kilimanjaro, Singida, Mara, na Pwani.

(e) Mradi wa Kuimarisha Utafiti, Sayansi, Teknolojia na Ubunifu

Mradi unalenga kuboresha uhawilishaji teknolojia na ubunifu. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 10 fedha za ndani kwa ajili ya kuimarisha na kutegemeza sayansi, teknolojia utafiti na ubunifu kupitia Tume ya Sayansi na Teknolojia. Maeneo yatakayoimarishwa ni pamoja na kuendeleza na kuanzisha atamizi za ubunifu; kudhamini watafiti kutoka Taasisi za utafiti za umma kusoma shahada za uzamivu katika vyuo vya ndani ya nchi pamoja na kuimarisha mfumo wa kuhawilisha teknolojia kutoka makampuni ya uwekezaji kutoka ndani na nje ya nchi ili kujenga uwezo wa ndani katika uendelezaji na uhawilishaji wa teknolojia kuendeleza atamizi za ubunifu; kudhamini watafiti kutoka Taasisi za utafiti za umma kusoma shahada za uzamivu katika vyuo vya ndani ya nchi pamoja na kuimarisha mfumo wa kuhawilisha teknolojia kutoka makampuni ya uwekezaji kutoka ndani na nje ya nchi ili kujenga uwezo wa ndani katika uendelezaji na uhawilishaji wa teknolojia.

(f) Mradi wa Ujenzi wa Maabara ya Mionzi ya Nguvu za Atomiki

Mradi unalenga kuimarisha matumizi salama ya Nguvu za Atomiki nchini. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 1.5 zimetengwa kwa ajili ya kujenga maabara ya kisasa ili kuimarisha mfumo wa ukaguzi na udhibiti wa mionzi ya nguvu za atomiki katika mazingira na kuimarisha uwezo wa Tume ya Taifa ya Nguvu za Atomiki. Vile vile, Tume inatarajia kukamilisha upembuzi yakinifu wa mradi wa ujenzi wa mtambo wa *multipurpose irradiation facility* kwa lengo la kuthibiti upotevu wa vyakula baada ya kuvunwa (Post haverst losses).

4.6.4 Afya na Maendeleo ya Jamii

4.6.4.1 Mradi wa Kuboresha Hospitali za Rufaa

(a) **Hospitali ya Rufaa Mbeya**: Mradi unalenga kuendelea na ujenzi na ununuzi wa vifaa katika hospitali ya rufaa ya Mbeya. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 2 fedha za ndani kwa ajili ya kukamilisha ujenzi wa ghorofa 2 za jengo la mionzi na ununuzi wa vifaa tiba.

(b) **Hospitali ya Rufaa Mtwara:** Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 2 fedha za ndani kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa hospitali.

(c) **Hospitali ya Magonjwa ya Kuambukiza Kibong'oto:** Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani kwa ajili ya kukamilisha ujenzi wa wodi.

(d) **Hospitali ya Mirembe na Isanga:** Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani kwa ajili ya kukamilisha ujenzi wa uzio na uboreshaji wa miundombinu ya Mirembe na mipaka ya Itega.

(e) **Taasisi ya Saratani Ocean Road:** Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shillingi bilioni 14.5 fedha za ndani kwa ajili ya ununuzi wa mashine (*PET SCAN machine*) ya uchunguzi wa kansa.

(f) **Hospitali ya Taifa Muhimbili:** Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 4 fedha za ndani kwa ajili ya kununua vifaa tiba.

(g) **Taasisi ya Mifupa Muhimbili (MOI)**: Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 3.8 fedha za ndani kwa ajili ya ununuzi wa vifaa tiba na kulipa deni la Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya.

(h) **Taasisi ya Moyo ya Jakaya Kikwete (JKCI):** Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 2 fedha za ndani kwa ajili ya ununuzi wa vifaa tiba.

(i) **Hospitali ya Bugando:** Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi milioni 500 fedha za ndani kwa ajili ya kununua vifaa tiba.

(j) **Hospitali ya KCMC:** Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi milioni 500 fedha za ndani kwa ajili ya ununuzi wa vifaa tiba.

(k) **Hospitali ya Benjamini Mkapa:** Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 2 fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa uzio wa hospitali, ununuzi wa eneo kwa jili ya nyumba za wafanyakazi na ununuzi wa vifaa tiba.

4.6.4.2 Mradi wa Kuboresha Upatikanaji wa Dawa, Vifaa Tiba na Vitendanishi

Mradi unalenga kuboresha hali ya upatikanaji wa dawa, vifaa, vifaa tiba na vitendanishi nchini. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 236 fedha za ndani kwa ajili ya ununuzi na usambazaji wa dawa, vifaa, vifaa tiba na vitendanishi katika vituo vyote vya umma vya kutolea huduma za afya.

4.6.4.3 Mradi wa Kudhibiti Magonjwa ya Kuambukiza

Mradi unalenga kuimarisha huduma za kupambana na kudhibiti magonjwa ya

kuambukiza kupitia huduma za chanjo, na afya mipakani. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 32 fedha za ndani kwa ajili ya kudhibiti magonjwa ya kuambukiza na ununuzi wa chanjo.

4.6.4.4 Mradi wa Kupunguza Vifo vya Uzazi (SMRP)

Mradi unalenga kupunguza vifo vya akina mama vitokanavyo na uzazi. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 10.6 fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa vituo vya damu salama, upanuzi wa vituo vya kutolea huduma za afya nchini ili viweze kutoa huduma za upasuaji wa dharura wakati wa kujifungua, na mchango wa Serikali (*matching fund)* ili kuwezesha wananchi 500,000 kujiunga na CHF.

4.6.4.5 Mradi wa kuboresha vyuo vya Mafunzo ya Afya

Mradi unalenga kuboresha mazingira ya kujifunzia na kufundishia katika vyuo vya mafunzo ya afya. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 3 fedha za ndani kwa ajili ya ukarabati na upanuzi wa miundombinu ya vyuo vya mafunzo ya afya nchini.

4.6.5 Maji Safi, Mazingira na Tabianchi

4.6.5.1 Miradi ya Kuboresha Huduma za Maji Vijijini

Mradi unalenga kuwapatia maji safi na salama wananchi waishio vijijini kwa kukamilisha miradi inayoendelea na kuanza utekelezaji wa miradi mipya ya vijiji 10 katika Halmashauri zote nchini. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 156.4 fedha za ndani na shilingi bilioni 17.835 fedha za nje kwa ajili ya ujenzi wa miradi ambayo haijakamilika, kujenga miradi mipya, kupanua miradi na kukarabati miundombinu ya maji iliyochakaa. Vile vile, shilingi bilioni 12.483 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kukamilisha ujenzi na ukarabati wa mabwawa 10 ya maji vijiji vya Kidete (Kilosa-Morogoro), Sekeididi (Kishapu-Morogoro), Iguluba (Iringa), Habiya (Itilima-Simiyu), Wegero (Butiama-Mara), Kawa (Nkasi-Rukwa), Mwanjoro (Meatu-Simiyu), Nanja (Monduli-Arusha), Masuguru (Bagamoyo-Pwani) na Matwiga (Chunya-Mbeya).

4.6.5.2 Mradi wa Kuboresha Huduma za Maji, Dar es Salaam

Mradi unalenga kukamilisha utekelezaji wa miradi inayoendelea na kuanza utekelezaji wa miradi mipya chini ya Mpango Maalum wa kuboresha huduma ya maji katika Jiji la Dar es Salaam. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 25 fedha za ndani na shilingi bilioni 45 fedha za nje kwa ajili ya kujenga matenki na kulaza mabomba ya kusambaza maji katika maeneo yanayohudumiwa na DAWASA ambayo hayana mtandao wa mabomba katika jiji la Dar es Salaam na miji ya Kibaha na Bagamoyo; kusambaza maji kutoka katika visima virefu vya Kimbiji na Mpera katika maeneo ya Mkuranga, Chamazi, Msongola, Chanika, Gongolamboto, Pugu, Kitunda, Uwanja wa Ndege, Kinyerezi, Vituka, Kiwalani na Vingunguti.

4.6.5.3 Mradi wa Maji Ziwa Victoria

Mradi unalenga kuboresha huduma za maji katika maeneo ya kwenda Nzega, Igunga, Tabora na Sikonge kutoka Ziwa Victoria. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani na shilingi bilioni 20 fedha za nje kwa ajili ya ujenzi wa bomba kuu kutoka Kijiji cha Solwa; na Ulazaji wa mabomba na ukarabati wa mitandao ya usambazaji maji katika miji ya Tabora, Igunga, Nzega, Sikonge na Uyui pamoja na vijiji vipatavyo 89 vilivyopo kilomita 12 kutoka bomba kuu. Vile vile, zimetengwa shilingi bilioni 13 fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa miradi ya kutoa maji ziwa Victoria kwenda miji ya Kagongwa, Isaka na Tinde; Kwimba, Malampaka, Sumve na Maswa; Busega, Bariadi, Langabilili na Mwanhunzi; na Mwadui, Kishapu, Kolandoto na Maganzo. Kazi zitakazofanyika ni; ujenzi wa kitekeo, ujenzi wa mitambo ya kutibu majisafi, ujenzi wa tanki kuu la maji eneo la Ngasamo la ujazo wa lita milioni 30 na ulazaji wa bomba kuu kutoka ziwa Victoria hadi miji husika pamoja na ulazaji wa mabomba ya usambazaji maji kwenye miji hiyo.

4.6.5.4 Miradi ya Kuboresha Huduma za Maji Mijini

Mradi unalenga kukamilisha miradi 6 katika miji mikuu ya mikoa ya Mtwara, Sumbawanga, Lindi, Kigoma, Musoma na Babati. Katika mwaka 2017/18 zimetrengwa shilingi bilioni 11.4 fedha za ndani na shilingi bilioni 24 fedha za nje kwa ajili ya:

(a) **Musoma**: kukamilisha ujenzi wa chanzo *(intake)* cha maji; kukamilisha ujenzi wa chujio la kusafisha maji; kulaza bomba kuu la kusafirisha maji; kulaza mabomba ya kusambaza maji na ujenzi wa eneo la kumwaga majitaka (*sluge digester)***.**

(b) **Mtwara na Babati:** uboreshaji wa chujio la majisafi na upanuzi wa mtandao wa majisafi katika Miji hiyo na uboreshaji wa usafi wa mazingira katika Miji ya Mtwara, Babati, Lindi, Kigoma na Sumbawanga.

(c) **Manispaa ya Kigoma/Ujiji:** Kukamilisha ujenzi kitekeo cha maji, ujenzi wa *pumping station, u*jenzi wa matanki 6 ya maji yenye jumla ya mita za ujazo 10,500, ulazaji wa mabomba ya usambazaji maji yenye urefu wa kilomita 122.8, ulazaji wa bomba kuu lenye urefu wa kilomita 16.9, na ujenzi wa mabwawa **2** ya kutibu majitaka.

(d) **Lindi:** Kukamilisha; ujenzi wa chujio la maji lenye uwezo wa kusafisha maji mita za ujazo 7,500 kwa siku, ujenzi wa matanki mawili maeneo ya Mtanda na *Central* ya maji yenye ukubwa wa mita za ujazo 3,000 na 2,000, ulazaji wa bomba kuu la maji umbali wa kilomita 11.5 na mabomba ya usambazaji maji umbali wa kilomita 27 na ujenzi wa mabwawa mawili ya kutibu majitaka:

(e) **Sumbawanga:** Kukamilisha; ujenzi wa chujio la maji na ulazaji wa mabomba ya usambazaji maji kilometa 25. Kukamilisha na kuendelea kupanua miradi ya maji katika miji mikuu ya Mikoa mipya ya Geita, Simiyu, Njombe, Katavi na Songwe.

(f) **Mpanda:** Kutekeleza mradi wa kuboresha huduma ya majisafi katika mji wa

Mpanda. Mradi huu utakapokamilika jumla ya wakazi 60,000 watanufaika.

(g) **Bariadi:** Kukamilisha ujenzi wa matanki mawili ya maji katika maeneo ya Somanda na Sima (lita 135,000) na (lita 680,000).

Vile vile, zimetengwa shilingi bilioni 47 fedha za ndani na shilingi bilioni 26 fedha za nje kwa ajili ya ujenzi wa miradi katika miji midogo na miji mikuu ya wilaya tisa (9) ya Kisarawe, Chunya, Orkesumet, Ilula, Makambako, Korogwe, Tunduma, Mangaka na Omulushaka/Kayanga yenye uhaba mkubwa wa maji pamoja na kuanza upembuzi yakinifu na usanifu wa kina katika makao makuu ya Wilaya mpya za Songwe, Tanganyika, Kibiti na Malinyi.

4.6.5.5 Miradi Mikubwa ya Maji ya Kitaifa

Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 13 fedha za ndani na shilingi bilioni 6 fedha za nje kwa ajili ya ukarabati wa mifumo ya maji katika miradi ya kitaifa ya Mugango-Kiabakari, Makonde, Wanging'ombe, Maswa na kupanua mifumo ya usambazaji maji katika miradi ya kitaifa ya Masasi-Nachingwea, Chalinze na Kahama/Shinyanga na mradi wa kutoa maji mto Malagarasi kwenda miji ya Kaliua, Urambo na Nguruka.

4.6.5.6 Mradi wa Kutoa maji Mto Ruvuma kwenda Mtwara-Mikindani

Mradi unalenga kuboresha upatikanaji wa huduma za maji katika Manispaa ya Mtwara – Mikindani. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa mradi wa kutoa maji kutoka mto Ruvuma kwenda Manispaa ya Mtwara-Mikindani.

4.6.5.7 Mradi wa Ujenzi wa Mabwawa ya Maji

Mradi unaelnga kuobresha huduma za maji katika miji ya Morogoro, Dodoma, Iringa, Nzega, na Monduli. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 14.893 fedha za ndani na shilingi bilioni 3 fedha za nje kwa ajili ya kulipa fidia na kuanza ujenzi wa mabwawa makubwa ya Kimkakati ya Kidunda (Morogoro), Farkwa (Dodoma) na Ndembera (Iringa) na kukarabati mabwawa manne ya ukubwa wa kati ambayo ni Nkiniziwa na Itobo (Nzega), Lemioni na Enguikment II (Monduli).

4.6.6 Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu

4.6.6.1 Mfuko wa Maendeleo ya Vijana

Mfuko unalenga kuwawezesha viajana kiuchumi ili waweze kujiajiri na kuwa wajasiliamali. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani kwa ajili ya kutoa mikopo kwa vikundi vya vijana vikiwemo vikundi vya wenye ulemavu kulingana na miradi iliyobuniwa na vikundi hivyo; kujenga uwezo wa vijana, Maofisa vijana wa Halmashauri na Viongozi wa SACCOS za Vijana kuhusu uanzishaji na usimamizi endelevu wa SACCOS; na kufanya tathmini na ufuatiliaji wa miradi ya

mfuko wa Maendeleo ya Vijana.

4.6.6.2 Programu ya Kukuza Ujuzi

Programu itaendelea kutekeleza malengo ya Kukuza Ujuzi na Stadi za Kazi katika viwanda, kilimo-biashara, utalii, usafirishaji, TEHAMA na Madini hususan Mafuta na gesi ili nchi ijitosheleze na Nguvu kazi yenye ujuzi unaohitajika katika uchumi wa Viwanda. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 15 fedha za Maendeleo za ndani zimetengwa kwa ajili ya kutekeleza Programu ya Kukuza Ujuzi Nchini. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na:- kutoa mafunzo ya ujuzi na stadi za kazi kwa kushirikiana na Waajiri wa Sekta Binafsi kwa watu 18,600 wakiwemo watu wenye uelamavu 4,600 kupitia uanagenzi (Apprentiship); kutoa mafunzo kwa vitendo baada ya kuhitimu kwa watu 4,000; kurasimisha ujuzi uliopatikana nje ya mfumo rasmi (RPL) kwa watu 7,500 na kutoa mafunzo ya kuongeza ujuzi kwa wafanyakazi waliopo kazini kwa watu 5,000.

4.6.7 Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo

4.6.7.1 Mradi wa Ujenzi wa Eneo Changamani la Michezo Dodoma

Mradi unalenga kujenga kiwanja cha michezo katika mkoa wa Dodoma. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani kwa ajili ya malipo ya fidia kwa wananchi wanaomiliki ardhi katika eneo la mradi ili kuwezesha upatikanaji wa eneo la mradi.

4.6.7.2 Mradi wa Upanuzi wa Usikivu wa TBC

Mradi unalenga kuimarisha shirika la utangazaji la Tanzania. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 3 kwa ajili ya kufunga *MPEG-4 DVB-S/S2 earth station satellite system* katika kituo cha Dodoma; kuimarisha mfumo wa umeme katika studio na mitambo ya kurusha matangazo; ujenzi wa vituo 11 vya redio za FM kwa ajili ya kuongeza usikivu katika miji 12 nchini; na ununuzi wa mitambo ya masafa ya kati yenye uwezo zaidi**.**

4.7 Mazingira ya Uendeshaji Biashara na Uwekezaji

4.7.1 Ardhi, Nyumba na Makazi

4.7.1.1 Programu ya Umilikishaji wa Ardhi

Programu hii inalenga kumilikisha vipande vya ardhi ili kupunguza migogoro inayotokana na ardhi. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 2 fedha za ndani na shilingi bilioni 8 fedha za nje zitakazotolewa na SIDA, DANIDA na DFID kwa ajili ya kupanga, kupima na kumilikisha vipande 80,000 vya ardhi na kuwapatia Hati za Hakimiliki za Kimila (CCRO's) katika wilaya za Kilombero, Ulanga na Malinyi; kuandaa Mipango ya Matumizi ya Ardhi ya Vijiji 40, na kuwezesha utekelezaji wa Programu hii ya mfano katika wilaya za Kilombero, Ulanga na Malinyi.

4.7.1.2 Programu ya Kupanga, Kupima na Umilikishaji wa Ardhi

Programu hii inalenga kuainisha matumizi sahihi ya ardhi ili kupunguza migogoro inayotokana na ardhi. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 8 kwa ajili ya Kuimarisha Mfuko wa Fidia; kutoa Hati za Kumiliki Ardhi 400,000; kutoa Hatimiliki za Kimila 500,000; na kupima mipaka ya vijiji 500 na kuviandalia mipango ya matumizi ya ardhi na kuimarisha Mfuko wa Fidia wa Ardhi (*Land Compensation Fund*).

4.7.1.3 Kuimarisha Mipaka ya Kimataifa

Mradi unalenga kuimarisha mipaka sita (6) ya Tanzania na nchi za jirani. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 4.4 kwa ajili ya kuimarisha mipaka 6 ya kimataifa ili kutimiza Azimio lililotolewa na Umoja wa Afrika lililozitaka nchi zote za Afrika.

4.7.1.4 Mradi wa Kuimarisha Ushindani wa Sekta Binafsi – Ardhi

Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani kama mchango wa Serikali (counter part fund) kwa ajili ya kuratibu ujenzi wa Mfumo Unganishi wa Kutunza na kuhifadhi kumbukumbu za ardhi (*Integrated Land Management Information System - ILMIS*); kuimarisha utoaji wa huduma za vituo vyote vya *Continous Operating Reference Station (CORS)*; kuendelea na urasimishaji wa mali kwa kutoa hati miliki katika Miji ya Mwanza na Dar es Salaam; na kuimarisha mfumo wa ufuatiliaji na tathmini.

4.7.2 Miundombinu

4.7.2.1 Reli

(a) Miundombinu ya Reli ya Kati

Lengo la mradi huu ni kuboresha njia ya reli ya kati kwa kujenga reli mpya pamoja na kukarabati reli reli iliyopo. Katika mwaka 2017/18 Mfuko wa reli umetengewa jumla shilingi bilioni 218.569 fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa reli ya standard gauge pamoja ukarabati wa reli iliyopo.

(b) Ukarabati wa miundombinu ya reli ya TAZARA

Lengo la mradi ni kuboresha usafiri wa treni kwa njia ya TAZARA. Katika mwaka 2017/18 shilingi billioni 10 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kutekeleza kazi zifuatazo: Ukarabati na uimarishaji wa miundombinu ya njia kuu ya reli iliyopo; Kununua *Traction Motor* 90 kwa ajili ya injini 15 zitakazokarabatiwa; Matengenezo na ukarabati wa vichwa vya teni vilivyopo, mitambo, mabehewa ya mizigo na ya abiria; Ukarabati wa majengo ya karakana ya Dar es Salaam, mitambo, vifaa na mashine mbalimbali ikijumuisha karakana ya Mbeya, kiwanda cha kokoto na uzalishaji wa mataruma ya zege cha Kongolo; ukarabati wa mabehewa 21 ya kusafirisha abiria katika treni za mjini Dar es Salaam na treni ya Udzungwa inayo

hudumia kati ya stesheni za Mlimba – Kidatu - Makambako; na kufanya upembuzi yakinifu wa kujenga mchepuko wa njia ya reli kati ya Mlowo na Magamba.

(c) Ujenzi wa reli mpya ya Mtwara – Mbambabay

Lengo la mradi ni kujenga njia ya reli kati ya Mtwara – Mbambabay na matawi ya Mchuchuma na Liganga kwa kiwango cha kimataifa (standard gauge). Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 2 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kukamilisha upembuzi yakinifu na usanifu wa awali wa njia ya reli kati ya Mtwara – Mbambabay na matawi ya Mchuchuma na Liganga kwa kiwango cha kimataifa (standard gauge) na kumtafuta *Transaction Advisor* atakayekuwa na jukumu la kuunadi mradi na kutafuta fedha za ujenzi wa reli hiyo kwa njia ya PPP.

(d) Tanga – Arusha – Musoma na Minjingu - Engaruka

Mradi unalenga kuboresha na kujenga njia ya reli kati ya Tanga – Arusha na Arusha - Musoma kwa kiwango cha Kimataifa (Standard Gauge). Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 1 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kukamilisha upembuzi yakinifu na usanifu wa awali wa ujenzi wa njia ya reli kwa *standard gauge* kati ya Arusha – Musoma, pamoja na matawi yake kwenda Engaruka na Minjingu pamoja na kuweka uzio kwa ajili ya kulinda miundombinu ya reli ya zamani iliyopo kutoka Tanga – Moshi na Arusha kutokana na kukithiri kwa biashara ya vyuma chakavu.

(e) Usafiri wa reli jijini Dar es Salaam.

Lengo la mradi huu ni kuboresha usafiri wa abiria na kupunguza msongamano wa magari katika Jiji la Dar es Salaam, kwa kutumia usafiri wa treni ya abiria. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 2 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na kazi ya upembuzi yakinifu wa ujenzi wa njia mpya za reli Jijini Dar es Salaam, zikiwemo zile za kwenda maeneo ya Pugu kupitia uwanja wa Ndege wa Julius Nyerere, Mbagala/Chamazi, Luguruni/Kibaha na Bunju/Bagamoyo; kumpata *Transaction Advisor* na kuboresha miundombinu katika stesheni za Ubungo na Pugu.

4.7.2.2 Barabara na Madaraja

a. Barabara zenye kufungua fursa za Kiuchumi

(i) Barabara ya Kidahwe – Kanyani – Kasulu – Kibondo – Nyakanazi (km 310): **Mradi ulilenga** kujenga barabara ya Kidahwe – Kanyani – Kasulu – Kibondo – Nyakanazi (km 310) kwa kiwango cha lami. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 10.539 zilitengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa sehemu ya Kidahwe – Kasulu (km 50) na Nyakanazi – Kibondo (km 50) pamoja na kukamilisha mapitio ya usanifu wa kina na kuanza maandalizi ya ujenzi sehemu ya Kibondo – Kasulu – Manyovu (km 210).

(ii) Barabara ya Itoni – Mkiu – Ludewa – Manda (km 211): Mradi unalenga

kujenga barabara ya Itoni – Mkiu - Ludewa – Manda (km 211) kwa kiwango cha lami. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 8.47 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa sehemu ya Lusitu – Mawengi yenye urefu wa km 50.

(iii) Tabora – Ipole – Koga – Mpanda (km 359): Mradi unalenga kujenga barabara ya Tabora – Ipole – Koga – Mpanda (km 359) kwa kiwango cha lami. Ujenzi wa mradi huu umegawanyika katika sehemu mbili; Tabora – Sikonge (Tabora – Usesula – km 30) na Sikonge (Usesula) — Ipole – Koga – Mpanda (km 329). Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 6.38 fedha za ndani na shilingi bilioni 101.54 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya: kuanza ujenzi wa barabara hii kwa sehemu ya Sikonge (Usesula) — Ipole – Koga – Mpanda na kuendelea na ujenzi wa Sehemu ya Tabora – Sikonge (Usesula), km 30

(iv) Barabara ya Mbeya – Makongolosi – Rungwa – Itigi - Mkiwa (km 528): Mradi unalenga kujenga barabara ya Mbeya hadi Makongolosi (km 115) pamoja na barabara ya Makongolosi – Rungwa – Itigi – Mkiwa (Km 413) kwa kiwango cha lami. Ujenzi wa barabara hii umegawanyika katika sehemu tatu ambazo ni: Mbeya – Lwanjilo (km 36); Lwanjilo-Chunya (km 36) na Chunya – Makongolosi (km 43). Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 19.11 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kulipa sehemu ya madai ya wakandarasi wa barabara ya Mbeya – Lwanjilo na Lwanjilo – Chunya; na kuanza ujenzi wa sehemu ya Chunya – Makongolosi na Noranga – Itigi – Mkiwa (km 57).

(v) Barabara ya Manyoni – Itigi – Tabora (km 259.7): Mradi unalenga kujenga barabara ya Manyoni – Itigi – Tabora kwa kiwango cha lami. Ujenzi wa barabara hii umegawanyika katika sehemu tatu ambazo ni: Manyoni – Itigi – Chaya (km 89.35); Tabora – Nyahua (km 85); na Nyahua - Chaya (km 85). Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 49.48 zimetengwa kwa ajili ya: kuendelea na ujenzi wa sehemu za Tabora – Nyahua na kuanza ujenzi wa barabara ya Nyahua – Chaya.

(vi) Barabara ya Dodoma – Babati (km 261) na barabara ya Handeni - Kibereshi - Kijungu - Kibaya - Njoro - Olboloti - Mrojo Chini - Dalai - Bicha - Chambalo - Chemba - Kwa Mtoro – Singida (km 460): Mradi unalenga kujenga barabara ya Dodoma – Kondoa – Babati (km 261) kwa kiwango cha lami. Utekelezaji wa mradi huu umegawanyika katika sehemu nne ambazo ni: Dodoma – Mayamaya (km 43), Mayamaya – Mela (km 99.35), Mela – Bonga (km 88.8) na Bonga – Babati (km 19.2) kwa upande wa barabara ya Dodoma - Babati. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 16.54 fedha za ndani na shilingi bilioni 124.25 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kulipa madai ya wakandarasi wa sehemu za Dodoma – Mayamaya na Bonga – Babati, kuendelea na ujenzi wa sehemu ya Mayamaya – Mela na Mela – Bonga na kuanza maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Handeni - Kibereshi - Kijungu - Kibaya - Njoro - Olboloti - Mrojo Chini - Dalai - Bicha -

Chambalo - Chemba - Kwa Mtoro – Singida.

(vii) Barabara ya Iringa – Dodoma (km 260): Mradi unalenga kujenga barabara ya Dodoma – Mtera – Iringa (km 260) pamoja na barabara ya mchepuo ya Iringa (*Iringa Bypass*) kwa kiwango cha lami. Mradi huu unagharamiwa kwa fedha za mkopo nafuu kutoka Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB) na Shirika la Kimataifa la Maendeleo la Japan (JICA). Utekelezaji wa mradi huu umegawanywa katika sehemu tatu ambazo ni: Iringa – Migori (km 95.2); Migori – Fufu Escapment (km 93.8) na Fufu Escapment – Dodoma (km 70.9). Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 4.57 fedha za ndani na shilingi bilioni 8.67 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kulipa sehemu za madai ya Wakandarasi wa barabara ya Migori – Fufu Escarpment, Iringa-Migori na Fufu Escarpment – Dodoma pamoja na kuanza ujenzi wa Iringa *Bypass*.

(viii) Barabara ya Makutano – Natta – Mugumu/Loliondo - Mto wa Mbu (km 338): Mradi unalenga kujenga barabara kwa kiwango cha lami. Ujenzi wa barabara hii unatekelezwa kwa sehemu zifuatazo: sehemu ya Loliondo – Mto wa Mbu (km 213) na Makutano – Natta – Mugumu (km 125). Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 7.66 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa kiwango cha lami kwa sehemu ya Makutano – Natta (Sanzate) na kuanza ujenzi sehemu ya Natta – Mugumu na Mto wa Mbu – Loliondo sehemu ya Loliondo (Waso) – Sale (km 50).

(ix) Barabara ya Kigoma – Kidahwe – Uvinza – Kaliua – Tabora (Km 491): Mradi unalenga kujenga kwa kiwango cha lami barabara kati ya Kigoma na Tabora (km 443), ujenzi wa daraja la Mto Malagarasi na barabara za maingilio ya daraja (km 48). Mradi huu pia unahusisha ujenzi wa barabara za Kidahwe – Uvinza (km 76.6), Tabora – Ndono (km 42), Ndono – Urambo (km 52), Kaliua – Kazilambwa (km 56), Uvinza – Malagarasi (km 51.10), Urambo – Kaliua (km 33) na Kazilambwa – Chagu (km 40). Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 23.79 fedha za ndani na shilingi bilioni 25.00 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya: kulipa madai ya Makandarasi wa daraja la Mto Malagarasi, Tabora – Ndono, Kidahwe – Uvinza na Ndono – Urambo. Pia fedha zilizotengwa zitahusisha kuendelea na ujenzi wa sehemu ya Kaliua – Kazilambwa; na kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami barabara za Uvinza – Malagarasi na Urambo - Kaliua.

b. Barabara Zinazounganisha Tanzania na Nchi Jirani

(i) Barabara ya Nyanguge – Musoma (km 183) na Mchepuo wa Usagara – Kisesa (km 17) na Bulamba – Kisorya (km 51): Mradi unalenga kukarabati barabara ya Nyanguge – Simiyu/Mara Border (km 80), Simiyu/Mara Border – Musoma (km 85.5) na ujenzi kwa kiwango cha lami ya mchepuo wa Usagara – Kisesa (km 17). Aidha, mradi huu unahusisha ujenzi kwa kiwango cha lami barabara

za Nansio – Kisorya – Bunda (sehemu ya Kisorya – Bulamba (km 51)), Nyamuswa – Bulamba (km 55), Musoma - Makojo - Busekela (km 92), barabara za kupunguza msongamano katika jiji la Mwanza na barabara ya Makutano - Sirari (km 83).

Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 25.03 zimetengwa kwa ajili ya ukarabati wa barabara ya Nyangunge – Simiyu/Mara Border; kuendelea na kazi za ujenzi katika barabara za Kisesa – Usagara (Mwanza bypass), Nansio – Kisorya – Bunda – Nyamuswa (sehemu ya Kisorya – Bulamba) na barabara za kupunguza msongamano katika jiji la Mwanza (Upanuzi wa barabara ya kwenda Uwanja wa Ndege wa Mwanza); kuanza ujenzi wa barabara za Nyamuswa – Bulamba, Musoma – Makojo – Busekela na kuendelea na ukarabati wa barbara ya Makutano – Sirari.

(ii) Barabara ya Marangu – Tarakea – Kamwanga/Bomang'ombe – Sanya Juu (Km 173): Mradi unalenga kujenga na kukarabati kwa kiwango cha lami barabara za Marangu – Tarakea – Kamwanga/Bomang'ombe – Sanya Juu, Arusha – Moshi – Holili (km 140), KIA - Mererani (km 26), Kwa Sadala – Masama – Machame Junction (km 16.0) na Kiborloni – Kiharara – Tsuduni – Kidia (km 10.8)

Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 12.8 fedha za ndani na shilingi bilioni 38.57 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kulipia sehemu ya malipo ya mwisho ya Wakandarasi wa barabara za Rombo Mkuu – Tarakea, Marangu – Rombo Mkuu na Mwika – Kilacha; kuanza ujenzi wa barabara za Kwa Sadala – Masama - Machame Junction (Masama - Machame Junction), Sanya Juu – Kamwanga, Kiborloni – Kiharara – Tsuduni – Kidia na kuendelea na ujenzi wa njia nne kutoka njia mbili za sasa za barabara ya Arusha – Moshi – Holili/Taveta – Voi sehemu ya Arusha (Sakina) – Tengeru (km 14.10), njia mbili kwa sehemu ya Arusha Bypass (km 42.41), Kijenge - Usa River (Nelson Mandela AIST) na barabara ya KIA – Mererani. Aidha, fedha hizo pia zitatumika kuanza ukarabati wa njia mbili za kuwa nne kwenye barabara ya Arusha – Moshi – Holili/Taveta – Voi sehemu ya Tengeru - Moshi - Himo pamoja na Mizani wa Himo.

(iii) Barabara ya Isaka – Lusahunga (km 242), Lusahunga – Rusumo (km 92) na Nyakasanza – Kobero (km 60): Mradi unalenga kukarabati barabara za Isaka – Lusahunga, Lusahunga – Rusumo na Nyakasanza – Kobero kwa kiwango cha lami. Mradi huu umegawanyika katika sehemu nne ili kuharakisha utekelezaji: Isaka – Ushirombo (km 132), Ushirombo – Lusahunga (km 110), Lusahunga - Rusumo (km 92) na Nyakasanza -Kobero (km 60). Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 15.96 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kulipa malipo ya mwisho ya madai ya Mkandarasi wa sehemu ya Isaka – Ushirombo pamoja na kuendelea na ukarabati wa sehemu ya Ushirombo – Lusahunga; maandalizi ya ujenzi wa barabara ya Lusahunga – Rusumo na Nyakasanza – Kobero na maandalizi ya ujenzi wa mizani ya kupima magari huku yakitembea (Weigh in Motion Scale) sehemu ya Mwendakulima

(Kahama).

(iv) Barabara ya Sumbawanga – Matai – Kasanga Port (km 112): Mradi unalenga kujenga barabara ya Sumbawanga – Matai – Kasanga Port kwa kiwango cha lami. Aidha, unahusisha ujenzi wa barabara ya Matai – Kasesya (km 50) kwa kiwango cha lami. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 15.32 zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa barabara ya Sumbawanga – Matai – Kassanga Port na kuanza ujenzi wa barabara ya Matai – Kasesya.

(v) Barabara ya Sumbawanga – Mpanda – Nyakanazi (km 346.6): Mradi unalenga kujenga barabara ya Sumbawanga – Mpanda – Kidahwe (km 438) kwa kiwango cha lami. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 28.84 zimetengwa kwa ajili ya kulipa madai ya mkandarasi wa barabara ya Kizi – Sitalike – Mpanda (km 95); sehemu ya Sitalike – Mpanda (km 36), kuendelea na kazi za ujenzi sehemu za Sumbawanga – Kanazi (Km 75), Kanazi – Kizi – Kibaoni (km 76.6), Mpanda – Mishamo (km 100); sehemu ya Mpanda – Ifukutwa – Vikonge (km 30) na kuanza ujenzi wa sehemu ya Kibaoni – Sitalike (km 71).

(vi) Barabara ya Mwigumbi – Maswa – Bariadi – Lamadi (km 171.8): Mradi unalenga kujenga barabara ya Mwigumbi – Maswa – Bariadi – Lamadi (km 171.8) kwa kiwango cha lami. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 22.08 zimetengwa kwa ajili ya malipo ya mwisho ya mkandarasi wa barabara ya Bariadi – Lamadi, kuendelea na ujenzi sehemu ya Mwigumbi – Maswa (km 50) na kuanza ujenzi wa sehemu ya Maswa – Bariadi (km 50).

c. Barabara za Mikoa

Mradi unalenga kukarabati na kuboresha barabara zinazounganisha mikoa nchini. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 14.89 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya ukarabati wa km 867 kwa kiwango cha changarawe, kujenga km 110.72 kwa kiwango cha lami na ujenzi wa madaraja 15.

d. Barabara za Kupunguza Msongamano Mijini (km 111.85)

Mradi unalenga kujenga, kupanua na kukarabati barabara za jiji la Dar es Salaam ili kupunguza msongamano wa magari. Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 13.08 zimetengwa kwa ajili ya kugharimia barabara hizo kama ifuatavyo:-

(i) Kawawa Roundabout – Msimbazi Valley –Jangwani/Twiga Jct (km 2.7), kulipa madai ya mkandarasi;

(ii) Tabata Dampo – Kigogo na Ubungo Maziwa – External (km 2.25), kulipa sehemu ya madai ya Mkandarasi;

(iii) Kimara – Kilungule – External/Mandela Road (km 9), kulipa madai ya mkandarasi na kuendelea na ujenzi wa sehemu iliyobaki;

(iv) Mbezi (Morogoro Road) –Malamba Mawili – Kinyerezi – Banana (km 14),

kuendelea na ujenzi wa sehemu ya Mbezi (Morogoro Road) –Malamba Mawili – Kifuru (km 10.8);

(v) Tegeta – Kibaoni – Wazo – Goba – Mbezi Mwisho (km 20), kuendelea na ujenzi wa sehemu ya Goba – Tegeta (km 13);

(vi) Tangi Bovu – Goba (km 9), kulipa madai ya mkandarasi;

(vii) Kimara Baruti – Msewe – Changanyikeni (km 2.6), kuendelea na ujenzi;

(viii) Kibamba – Kisopwa (km 12.0), kulipa madai ya Mkandarasi wa sehemu ya Kibamba-Mlonganzila (km 4) na kuendelea na ujenzi wa sehemu iliyobaki;

(ix) Banana – Kitunda – Kivule – Msongola (km 14.7), kwa ajili ya kuendelea na kazi za ujenzi wa barabara sehemu ya Kitunda – Moshi Bar (km 3.2);

(x) Ardhi – Makongo, kuendelea na ujenzi;

(xi) Maji Chumvi – Chang'ombe – Barakuda (km 2.5), kuendelea na ujenzi.

(xii) New Bagamoyo (Kawawa Junction – Mwenge-Tegeta: km 17), kuanza ujenzi wa sehemu ya Kawawa Junction – Mwenge (km 4.2) na uboreshaji wa mifereji ya maji ya mvua.

(xiii) Mwai Kibaki (Old Bagamoyo), kuanza upanuzi wa barabara hiyo.

e. Ujenzi wa Barabara za Juu

Mradi unalenga kujenga 'Flyover' ya TAZARA ikiwa ni sehemu ya mkakati wa kupunguza msongamano wa magari katika Jiji la Dar es Salaam. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 3.5 fedha za ndani na shilingi bilioni 45 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya: kujenga barabara za juu (Flyover) kwenye makutano ya barabara za Mandela na Nyerere (TAZARA); kujenga 'Interchange' ya Ubungo kwenye makutano ya barabara za Morogoro na Mandela/Sam Nujoma; kujenga kwa utaratibu wa Usanifu na Kujenga (Design and Build) barabara za juu na kuboresha makutano ya Chang'ombe, Magomeni/Nyerere, Mwenge, Tabata/Mandela, Morocco na maandalizi ya upanuzi wa barabara ya TAZARA – JNIA kuwa njia 6.

i. *Flyover* ya TAZARA: Mradi unahusisha ujenzi wa 'flyover' katika makutano ya barabara za Mandela na Nyerere ili kukabiliana na msongamano wa magari. Mradi unatekelezwa na Wakala wa Barabara (TANROADS) kwa fedha za Serikali pamoja na fedha za msaada kutoka Serikali ya Japan. Mkataba wa ujenzi wenye thamani shilingi bilioni 87.156 ulisainiwa Oktoba, 2015 baina ya Serikali na mkandarasi kampuni ya M/s Sumitomo Mitsui Construction Co. Ltd ya Japan na utatekelezwa kwa kipindi cha miezi 35. Usimamizi wa mradi utafanywa na kampuni za M/s Oriental Consultants Co. Ltd na Eight – Japan Engineering Consultants Inc zote za Japan; mkataba wa usimamizi wa mradi ulisainiwa Oktoba, 2013 na una thamani ya shilingi bilioni 6.28. Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 0.54 fedha za ndani na bilioni 25.0 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa Flyover ya TAZARA.

ii. *Interchange* ya Ubungo: Mradi unahusisha ujenzi wa barabara za juu

(interchange) katika makutano ya barabara za Morogoro na Mandela eneo la ubungo ili kukabiliana na msongamano wa magari. Mradi unatekelezwa na Wakala wa Barabara (TANROADS) kwa fedha za Serikali pamoja na fedha za mkopo kutoka Benki ya Dunia. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 0.31 fedha za ndani na shilingi bilioni 20 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huo.

iii. Maboresho ya makutano ya Chang'ombe, Magomeni/Nyerere, Mwenge, Tabata/Mandela na Kawawa/Morocco: Mradi unahusisha maboresho ya makutano ya Chang'ombe, Magomeni/Nyerere, Mwenge, Tabata/Mandela na Kawawa/Morroco kwa utaratibu wa usanifu na kujenga (design and Build). Mradi unalenga kuimarisha uchukuzi Dar-es-Salaam na kupunguza msongamano wa magari. Ujenzi wa *flyovers* kwa awamu unatarajia kuanza baada ya kukamilika kwa maandalizi ya ujenzi (upembuzi yakinifu na usanifu wa kina) na kupatikana kwa fedha za ujenzi. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 2.65 zimetengwa kwa ajili ya maboresho ya makutano ya Chang'ombe, Magomeni, Mwenge, Tabata, KAMATA, Uhasibu (Kurasini) na Morocco.

iv. Mradi wa Dar es Salaam – Chalinze – Morogoro Expressway (km 200) Sehemu ya Dar es Salaam – Chalinze (km 144)

Mradi unalenga kujenga barabara ya Dar es Salaam – Chalinze – Morogoro (km 200) sehemu ya Dar es Salaam – Chalinze (km 142) kwa kwango cha "Expressway". Aidha, mradi huu unahusisha ukarabati wa sehemu ya Mlandizi – Chalinze (km 44.24) na ujenzi wa barabara ya Ubena Zomozi – Ngerengere (km 11.6). Mradi huu unatekelezwa kwa utaratibu wa ubia baina ya Serikali na Sekta Binafsi - Public Private Partinership (PPP). Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 61.05 zimetengwa kwa ajili ya kulipa madai ya Mshauri Mwelekezi wa barabara ya Dar es Salaam – Chalinze, kulipa fidia kwa waathirika wa mradi, kuendelea na ukarabati wa barabara ya Mlandizi – Chalinze na kuanza ujenzi wa barabara ya Ubena Zomozi – Ngerengere.

f. Madaraja Makubwa

i. Ujenzi wa Madaraja Makubwa: Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 26.32 zimetengwa kwa ajili ya usanifu, ujenzi na ukarabati wa madaraja mbalimbali nchini. Madaraja hayo ni: Daraja la Kirumi (Mara), Daraja la Sibiti (Singida) kwenye barabara ya Ulemo – Gumanga – Sibiti, Daraja la Kilombero (Morogoro) kwenye barabara ya Mikumi – Ifakara – Mahenge, Daraja la Kavuu (Katavi) kwenye barabara ya Majimoto – Inyonga, Daraja la Ruhuhu (Ruvuma), Daraja la Momba kwenye barabara ya Sitalike – Kilyamatundu/Kamsamba – Mlowo (Rukwa/Songwe Border), Daraja la Simiyu (Mwanza) kwenye barabara Mwanza – Musoma, Daraja Jipya la Wami (Pwani) barabara ya Chalinze – Segera, Daraja Jipya la Selander (Dar es Salaam), Daraja la Mlalakuwa (Dar es Salaam), Daraja la Sukuma (Mwanza), Daraja la Kigongo/Busisi (Mwanza), Daraja la Mara (Mara), Daraja la Bwawa la Mtera

(Dodoma/Iringa) na Daraja la Magara (Manyara).

ii. Daraja la Mwalimu Nyerere – Kigamboni: Mradi unalenga kujenga daraja la Mwalimu Nyerere - Kigamboni pamoja na barabara za maingilio ya daraja (approach roads) kwa ajili ya kuunganisha eneo la Vijibweni (kwa upande wa Kigamboni) na Kurasini katika bahari ya Hindi. Barabara za maingilio ya daraja ni pamoja na Mjimwema – Vijibweni (km 10), Tungi – Kibada (km 3.8) na Kibada – Mjimwema (km 1.8). Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 1.65 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa barabara unganishi.

g. Miundombinu ya Mabasi yaendayo Haraka - BRT

Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 20.78 fedha za ndani na shilingi bilioni 76.701 fedha za nje kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya mabasi yaendayo haraka kwa awamu ya II, III na IV ambapo utahusisha barabara zifuatazo: **Awamu ya II ya BRT** itahusisha Barabara za Kilwa, Sehemu ya barabara ya Kawawa kutoka Magomeni hadi Chang'ombe na Barabara ya Chang'ombe (km zenye urefu wa km 20.3. Awamu hii itahusisha ujenzi wa Barabara za juu (flyovers) katika makutano ya Chang'ombe na Uhasibu. Awamu ya III ya BRT itahusisha barabara za Nyerere, Azikiwe, Bibi Titi, Uhuru kutoka katikati ya Jiji hadi Gongo la Mboto (km 23.6). Awamu ya IV itahusisha barabara za Ali Hassan Mwinyi, Sam Nujoma, na barabara ya Bagamoyo kutoka katikati ya Jiji hadi Tegeta.

h. Ujenzi na ukarabati wa Viwanja Vya Ndege

i. Katika mwaka wa 2017/18 Serikali imetenga kiasi cha shilingi bilioni 100 fedha ndani kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa jengo la III la abiria katika uwanja wa ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere, Upanuzi wa uwanja wa ndege wa Mwanza, kuendelea na ujenzi wa uwanja wa ndege wa mkoa wa Geita na ukarabati wa Uwanja wa Ndege wa Kimataifa Kilimanjaro. Aidha, katika mwaka 2017/18 Serikali itaanza upanuzi wa uwanja wa ndege wa Tabora, Kigoma na kuanza ujenzi na ukarabati wa viwanja kuanza ujenzi wa viwanja vya ndege vya Sumbawanga, Shinyanga, Mtwara, Musoma, Iringa na Songea.

4.7.3 Nishati

4.7.3.1 Miradi ya Uzalishaji wa Umeme

ii. Kuongeza Uwezo wa Uzalishaji Umeme wa Mitambo ya Kinyerezi I (MW 185): Mradi unalenga upanuzi wa mtambo wa kuzalisha umeme wa Kinyerezi I kwa kuongeza mitambo itakayozalisha MW 185 zaidi kutoka kiwango cha umeme unaozalishwa kwa sasa katika mtambo huo ambacho ni MW 150. Mradi unagharimiwa na Serikali ya Tanzania kwa asilimia 100 na kwa sasa taratibu za ununuzi wa Mkandarasi wa upanuzi wa mitambo hiyo zimekamilika. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 90 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: kuendelea na kazi

ya ujenzi wa msingi katika eneo itakapowekwa mitambo; na kuagiza baadhi ya vifaa vitakavyotumika katika ujenzi na kusimika mitambo.

iii. Mradi wa uzalishaji wa umeme kwa kutumia makaa ya mawe ya Kiwira (MW 200) – Mbeya: : Mradi unatarajiwa kutekelezwa na STAMICO chini ya utaratibu wa PPP ukilenga kupanua mgodi wa chini ya ardhi kutoka uwezo wa kuzalisha tani 150,000 hadi tani 300,000 kwa mwaka; kuanzisha mgodi wa wazi wenye uwezo wa kuzalisha tani 1,200,000 kwa mwaka; kujenga mtambo wa kufua umeme (coal fired power plant) wenye uwezo wa kuzalisha MW 200; na kujenga njia ya kusafirisha umeme yenye msongo wa kV 400 kutoka Kiwira hadi Mbeya (km 100). Makadirio ya gharama za utekelezaji wa mradi ni dola za kimarekani milioni 498 na utatekelezwa kwa ubia kati ya Serikali (kupitia Shirika la Madini la Taifa – STAMICO) na wawekezaji wa sekta binafsi. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 10 kwa ajili ya ukarabati wa miundombinu ya mgodi wa chini ya ardhi na kuboresha upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa mradi; kufufua mitambo ya uzalishaji wa MW 6 kama maandalizi ya kutekeleza mradi mkubwa wa kuzalisha umeme wa MW 200; na kuthamini mali zilizopo katika maeneo yatakayopitiwa na mradi.

iv. Uendelezaji wa Nishati ya Joto Ardhi (Geothermal) – (MW 100)-Mbeya: Mradi huu unahusu uendelezaji wa joto ardhi kwenye mlima wa Volcano wa Ngozi Mkoani Mbeya kwa ajili ya kuzalisha umeme wa Megawati 100 (kwa kuanzia). Mradi unatekelezwa na Serikali kupitia Kampuni ya Uendelezaji wa Jotoardhi Tanzania (Tanzania Geothermal Development Company Limited - TGDC) kwa kushirikiana na Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB/CIF) na Kamisheni ya Afrika (African Union Commission). Katika Mwaka 2017/18, shilingi bilioni 20.714 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kuanza maandalizi ya awali ya kuchoronga visima vitatu (3) katika eneo la Ziwa Ngozi (Mbeya) ili kutathmini kiwango cha nishati iliyopo na uwezo wake wa kuzalisha umeme.

(a) Miradi ya Usafirishaji na Usambazaji wa Umeme

i. Mradi wa Umeme wa Msongo kV 220 Makambako – Songea

Mradi unahusisha ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme ya msongo wa kV 220 kutoka Makambako hadi Songea, yenye urefu wa kilometa 250, ujenzi wa vituo vitatu (3) vya kupozea umeme, ujenzi wa njia za kusambaza umeme wa kV 33 zenye urefu wa kilometa 900 na ufungaji wa transfoma 250. Aidha, vijiji takribani 250 vitahusishwa ambapo jumla ya wateja wa awali 22,700 wataunganishiwa umeme. Mradi unalenga kuunganisha maeneo katika Mikoa ya Ruvuma na Njombe kwenye Gridi ya Taifa. Mradi unatekelezwa kwa ushirikiano kati ya Serikali ya Tanzania na Serikali ya Sweden kupitia Shirika la Maendeleo la Sweden (SIDA). Katika mwaka 2017/18, Shilingi bilioni 3 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kukamilisha ujenzi wa miundombinu ya kusambaza umeme na kuendelea na ujenzi wa njia kubwa ya

kusafirisha umeme.

ii. Mradi wa msongo wa kV 400 wa North - West

Mradi huu unahusisha ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme wa msongo wa kV 400 wenye urefu wa km 1,148 utakaounganisha mikoa ya Rukwa, Katavi, na Kigoma kwenye gridi ya Taifa. Mradi unatekelezwa kwa awamu tatu: Awamu ya kwanza Mbeya – Sumbawanga (km 340); Awamu ya Pili Nyakanazi – Kigoma – Mpanda (km 568) na awamu ya Tatu Mpanda – Sumbawanga (km 240). Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 24.5 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa kituo cha kupozea umeme cha Nyakanazi; kupima mkuza wa njia ya umeme kutoka Mbeya hadi Sumbawanga (km 340) na kulipa fidia ya mali zitakazoathiriwa na mradi kwenye njia ya Mbeya - Sumbawanga.

iii. Mradi wa Msongo wa kV 400 wa Somangafungu – Kinyerezi

Mradi unahusisha ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme wa msongo wa kV 400 kutoka Somangafungu hadi Kinyerezi Dar es Salaam yenye urefu wa kilomita 198. Kwa upande wa Somangafungu, mradi utaunganishwa na mradi wa kufua umeme wa Kilwa Enegy unaotekelezwa na Kampuni binafsi ya Kilwa Energy. Ghrarama ya mradi ni dola za Kimarekani milioni 150 na unafadhiliwa na Serikali pamoja na Benki ya Maendeleo ya Afrika Kusini (DBSA). Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 11 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kazi mbalimbali zikiwemo: kuajiri Mtaalamu Mshauri wa kutayarisha usanifu wa kifundi *(detail design)*; na kuajiri msimamizi wa mradi.

iv. Mradi wa Msongo wa kV 400 North - East Grid (Dar – Tanga – Arusha)

Mradi unahusisha ujenzi wa njia ya usafirishaji umeme wa msongo wa kV 400 kutoka Dar es Salaam hadi Arusha kupitia Chalinze na Tanga (km 702) pamoja na kujenga vituo vikuu vya kupozea umeme wa msongo wa kV 400/220/33. Mradi unalenga kusafirisha umeme utakaozalishwa eneo la Kinyerezi – Dar es Salaam na kuunganisha na Gridi ya Taifa ili kuboresha upatikanaji wa umeme katika Mikoa ya Tanga, Kilimanjaro na Arusha. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 10 zimetengwa kwa ajili ya kulipa fidia kwa wananchi watakaopisha mradi, kupata Mshauri Mwelekezi wa kusimamia ujenzi wa mradi.

v. Mradi wa msongo wa kV 220 wa North – West Kutoka Geita – Nyakanazi: Mradi unahusisha ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme wa msongo wa kV 220 na urefu wa kilometa 144 kutoka Geita hadi Nyakanazi, ujenzi wa kituo cha kupoza umeme cha Nyakanazi; upanuzi wa kituo cha kupozea umeme cha Geita pamoja na usambazaji wa umeme kwenye vijiji vinavyopitiwa na mradi. Mradi unalenga kuunganisha maeneo ya Magharibi na Kaskazini-Magharibi mwa Tanzania katika Gridi ya Taifa. Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 7.5 fedha za ndani

zimetengwa kwa ajili ya kulipa fidia kwa wananchi watakaopisha mradi, kupata mkandarasi na kuanza ujenzi wa mradi.

vi. Mradi wa msongo wa KV 220 Bulyanhulu – Geita: Mradi unahusisha ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme wa msongo wa kV 220 yenye urefu wa kilometa 55 kutoka Bulyanhulu hadi Geita; upanuzi wa kituo cha kupozea umeme cha Bulyanhulu na usambazaji umeme katika vijiji vilivyopo ndani ya eneo la mradi. Mradi unahusisha ujenzi wa njia ya umeme wa msongo wa kV 220 yenye urefu wa km 55 pamoja na usambazaji umeme katika vijiji 10 katika wilaya ya Geita. Mradi huu unafadhiliwa na Benki ya Maendeleo ya Uarabuni (BADEA), Opec Fund for International Develepment (OFID) pamoja na Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 1 fedha za ndani na shilingi bilioni 19 fedha za nje zimetengwa kwa ajili ya kulipa fidia kwa wananchi watakaopisha ujenzi wa mradi na kuanza utekelezaji wa mradi.

vii. Mradi wa Kusambaza Umeme Vijijini na Makao Makuu ya Wilaya: Mradi unasimamiwa na Wakala wa Nishati Vijijini (REA) na unatekelezwa katika mikoa yote ya Tanzania Bara. Mradi unahusisha ujenzi wa njia za kusambaza umeme za msongo wa kV 11 na kV 33 zenye urefu wa km 25,000; njia za usambazaji umeme za msongo wa Volti 400 na Volti 230 zenye urefu wa km 38,000; na ufungaji wa vipoza umeme 13,000. Mradi huu umepangwa kutekelezwa kwa kipindi cha miaka mitatu (3) kuanzia mwaka 2016/17 na utakapokamilika, wateja 340,000 wataunganishiwa umeme. Awamu ya Tatu (REA Phase III) itatekelezwa kwa kipindi cha miaka 5 katika vijiji 7,873 vya Wilaya zote za Tanzania Bara ambapo katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 469.36 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya: ujenzi wa njia ya mkondo wa kati 33 kV yenye urefu wa km 31,828; ujenzi wa njia za msongo mdogo 0.4 kV yenye urefu wa km 100,421; kufunga transfoma zipatazo 17,735; na kuunganisha wateja wapatao 977,043.

(b) Miradi ya Kujenga Miundombinu ya Usambazaji Gesi Asilia (CNG & Piped Natural Gas Distribution Networks) katika Mikoa ya Lindi na Mtwara

Mradi unahusisha ujenzi wa mtandao wa kusambaza gesi asilia katika Mikoa ya Lindi na Mtwara kwa watumiaji wa majumbani, taasisi mbalimbali na viwandani. Mabomba hayo yataunganishwa katika matoleo ya bomba kubwa la kusafirishia gesi asilia kutoka Mnazi Bay – Mtwara na Songo Songo – Lindi hadi Dar es Salaam. Katika mwaka 2017/18, shilingi bilioni 2 fedha za ndani zimetengwa kwa ajili ya kukamilisha upembuzi yakinifu wa tathmini ya athari za kijamii na kimazingira (ESIA), kukamilisha usanifu wa kina wa kihandisi; na kuandaa zabuni ya kumpata mwekezaji.

(c) Mradi wa Ujenzi wa Bomba la Mafuta Ghafi Kutoka Uganda

Mradi wa Ujenzi wa Bomba la kusafirisha mafuta ghafi kutoka Hoima (Uganda) hadi Bandari ya Tanga (Tanzania) ni mojawapo ya miradi mikubwa itakayoendelea kutekelezwa katika Mwaka 2017/18. Kazi zilizofanyika ni pamoja na: kusainiwa kwa Mkataba wa Makubaliano ya Awali (MoU); kuendelea kwa majadiliano ya Inter - Governmental Agreement; kufanyika kwa tathmini ya njia ya bomba (survey); na tathmini ya mahitaji ya njia ya bomba. Wadau wakuu katika Mradi huu ni Serikali za Tanzania na Uganda pamoja na Kampuni za CNOOC (China), TOTAL (Ufaransa) na TULLOW (Uingereza). Kazi za *geophysical and geotechnical survey* zinaendelea kutekelezwa. Fedha zilizotengwa kwa Mwaka 2017/18 kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huu ni Shilingi bilioni 50.

4.7.4 Bandari

Bandari ya Dar Es Salaam

(a) Ujenzi wa Gati namba 12 – 14: Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 1,500.00 zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na upembuzi yakinifu na usanifu wa njia bora ya kuhamisha KOJ (ili kupisha ujenzi wa gati namba 12 – 14) na usanifu wa ujenzi wa gati jipya la mafuta pamoja na kituo cha kuhifadhia mafuta.

(b) Uboreshaji wa gati namba 1 – 7: Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 66,000 zimetengwa kwa ajili kuendelea na uboreshaji wa gati 1 – 7 pamoja na gati la kuhudhumia magari.

(c) Kuongeza Kina na kupanua lango la kuingilia meli: Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 96,250 zimetengwa kwa ajili ya kupanua, kuchimba na kuongeza kina cha lango la kuingilia na kutokea meli pamoja na eneo la kugeuzia meli.

Ujenzi wa Bandari Kavu Ruvu

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 1,700 zimetengwa kwa ajili ya kuanza ujenzi wa bandari kavu katika eneo la Ruvu.

Gati la Nyamisati

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 3,000 zimetengwa kwa ajili ya kuboresha gati la Nyamisati Rufiji katika mwambao wa Bahari ya Hindi.

Bandari ya Tanga

Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 1,200 zimetengwa kwa ajili ya mapitio ya upembuzi yakinifu na kupendekeza namna bora ya kutekeleza mradi wa kujenga bandari ya Mwambani kwa njia ya ubia na sekta binafsi (PPP).

Bandari ya Mtwara
Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 55,000 zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa gati moja lenye urefu wa mita 300 la kuhudumia shehena mchanganyiko.

Bandari ya Bagamoyo
Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 43,000 zimetengwa kwa ajili ya kukamilishi maandalizi na kuanza ujenzi wa Bandari ya Mbegani, Bagamoyo kwa kushirikisha Wabia pamoja Sekta Binafsi.

Bandari za Maziwa Makuu
(a) Ziwa Victoria: Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 1,600 zimetengwa kwa ajili ya kujenga mitaro katika bandari ya Mwanza South; kuondoa mchanga katika bandari za Mwanza na Nansio katika ziwa Victoria; na kuboresha gati la Nyamirembe Chato katika ziwa Victoria.

(b) Ziwa Tanganyika: Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 576 zimetengwa kwa ajili ya kuboresha bandari ya Kigoma na kukamilisha upembuzi yakinifu wa namna ya kuboresha bandari ya Karema katika Ziwa Tanganyika.

(c) Ziwa Nyasa: Katika mwaka 2017/18 shilingi milioni 800 zimetengwa kwa ajili ya upembuzi yakinifu wa namna ya kuboresha bandari za Mbambabay na Lipuli katika Ziwa Nyasa.

Usafiri wa Majini
Ununuzi na Ukarabati wa Meli katika Maziwa Makuu: Mradi unalenga kuboresha usafiri wa abiria na mizigo katika Maziwa Makuu kwa kuendelea kukarabati na kununua meli mpya katika maziwa makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 24.94 zimetengwa kwa ajili ya shughuli za ujenzi wa meli moja mpya katika ziwa Victoria na pia kukarabati meli za M.V. Victoria, Liemba na Butiama katika ziwa Victoria na Tanganyika.

Teknolojia ya habari na Mawasilianoi

(a) **Mradi wa Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano.**
Mradi unalenga kuunganisha Mikoa na Wilaya zote nchini pamoja na nchi za jirani katika mkongo wa Taifa ili kuboresha upatikanaji wa huduma za uhakika za mawasiliano na matumizi ya TEHAMA. Katika mwaka 2017/18, zimetengwa shilingi bilioni 10 kwa ajili ya: Utekelezaji, uendeshaji na uendelezaji wa mradi wa ujenzi wa mkongo wa Taifa wa mawasiliano na kufikisha huduma zake hadi makao makuu ya Wilaya zote nchini (Awamu ya III-V); Ujenzi wa Muundombinu wa mawasiliano ya mitandao "Public Key Infrastructure - (PKI)"; Ujenzi wa Vituo vya Kuhifadhi Data vya Dodoma na Zanzibar; Kuratibu matumizi ya huduma za TEHAMA nchini (National IT

systems and services/applications); Kufanya tathimini ya kimazingira sehemu zipitazo mkongo wa Taifa wa Mawasiliano; Kusimamia uanzishwaji wa mkakati wa kitaifa wa usalama wa mitandao (National Cyber security strategy); na Kusimamia uanzishwaji wa mkakati wa mtandao wa TEHAMA wenye kasi zaidi (National Broadband strategy).

(b) **Mradi wa Anwani za Makazi na Postikodi**

Mradi unalenga kuanzisha utaratibu wa kutumia anuani za makazi na simbo za posta katika kutambua maeneo mbalimbali ya mitaa. Katika mwaka 2017/18, zimetengwa kaisi cha shilingi bilioni 3 kwa ajili ya: Kuweka muundombinu katika miji mikuu ya mikoa yote Tanzania Bara na Zanzibar ambapo katika mwaka fedha 2017/18 ni Dodoma, Morogoro, Lindi, Mbeya, Dodoma, Kagera, Mwanza, Arusha, Tanga, Kilimanjaro, Dar es Salaam, Unguja Kusini na Geita; Kuhamasisha Mamlaka za Serikali za Mitaa kuhakikisha kuwa Barabara/Mitaa zinakuwa na majina yaliyorasimishwa; kudhibiti ujenzi holela ama mipango-miji dhaifu; na Kuwa na takwimu ya idadi ya Nyumba/Majengo na Mitaa/Barabara katika kila kata; Kushirikisha wadau hususan sekta binafsi katika utekelezaji wa mpango; Kutoa elimu kwa watendaji na kuhamasisha utekelezaji wa Mpango wa Anwani za Makazi na Postikodi; Kutoa elimu kwa wananchi na kuhamasisha kuhusu faida na matumizi ya mfumo wa Anwani za Makazi na Postikodi na utunzaji wa muundombinu uliowekwa; Kusambaza na kutoa elimu ya Mwongozo wa Anwani za makazi, Mwongozo wa Postikodi na Sheria Ndogo ya Mfumo wa Anwani za Makazi na Postikodi; na Kufuatilia na kutathmini matokeo ya utekelezaji wa Mpango wa Anwani za Makazi na Postikodi

(c) **Mradi wa ujenzi wa Kituo cha vifaa vya TEHAMA**

Mradi umetengewa kiasi cha shilingi milioni 800 ili kutekeleza yafuatayo: Upembuzi yakinifu (feasibility study) wa mradi wa kituo cha kutengeneza vifaa vya TEHAMA kutokana na TEHAMA zinazofikia mwisho wa matumizi; Maboresho ya kituo cha kutengeneza programu za TEHAMA (renovation/ face lifting for soft center building); Ununuzi wa samani za kituo; Kulipia gharama za mtandao wa Internet wa ukubwa wa 10/ 10 Mbps; Kulipa gharama za eneo katika National Internet Data Centre; Kulipia gharama za kununulia mitambo ya TEHAMA (servers, computers, data cabinets, and installation); Mafunzo kwa wataalam wa mitambo na uendeshaji wa kituo; na Kulipia gharama za jengo la kituo kwa mwaka (rent annually).

4.7.5 Huduma za Fedha, Utalii, Biashara na Masoko

Huduma za fedha

(a) Benki ya Rasilimali Tanzania

Katika mwaka 2017/18, Benki ya Rasilimali Tanzania itaendelea kutoa mikopo ya muda wa kati na mrefu kwa wawekezaji katika sekta ya viwanda vinavyotumia rasilimali za ndani; miundombinu; Kilimo; kuongeza dhamani kwenye madini;

kuwezesha sekta za utoaji wa huduma hususan afya, elimu, upimaji viwanja; ujenzi wa hoteli na nyumba. Aidha, Benki ya Rasilimali Tanzania inatarajia kutoa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 198.94; kukusanya riba ya shilingi bilioni 24.76; kuongeza amana (assets) kufika 842.93; na kukusanya mapato yasiyotokana na riba ya shilingi bilioni 14.26.

(b) Benki ya Wanawake Tanzania

Katika mwaka 2017/18, Serikali itaendelea kuwawezesha wanawake kiuchumi kupitia Benki ya Wanawake Tanzania. Serikali itaendelea kuimarisha huduma za Benki ya Wanawake Tanzania katika matawi, vituo vya kutolea mafunzo na mikopo, na kutoa mikopo yenye riba nafuu kwa wanawake katika mikoa ambayo ina huduma za benki. Aidha, Serikali kupitia Benki ya Wanawake Tanzania itafungua vituo vya kutolea mafunzo na mikopo katika mikoa ambayo haina huduma za kibenki.

Biashara na Masoko

(a) Uendelezaji wa Shughuli za Masoko

Mradi unalenga ujenzi wa masoko, mazingira pamoja na vitendea kazi vya masokoni ambapo katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 6.35 zimetengwa kwa ajili ya kuboresha miundombinu ya TBS; Kuboresha Miundombinu ya Uwanja wa Maonesho-DTIF; COSOTA-kuboresha mfumo wa usajili wa kazi na wanachama wanaojishughulisha na kazi za ubunifu kwa njia ya mtandao; na ununuzi – vifaa vya kuhakiki upimaji (i.e. Water Meter Test Bench, Electricity Meter Test Bench, special verification truck, Speed Detector Standard, Gas Meter equipment Standard).

Ushirikiano wa Kikanda na Kimataifa

(a) Mradi wa Majengo kwa Balozi za Tanzania

Mradi unalenga kuboresha huduma kwa kujenga, na kukarabati, majengo ya balozi za Tanzania nje ya nchi hususani za ofisi na makazi. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 38.8 zimetengwa kwa ajili ya ukarabati wa makazi ya Balozi Kinshasa, DRC; ofisi ya Ubalozi na makazi ya watumishi Kampala, Uganda; majengo ya makazi ya watumishi wa Ubalozi Lusaka, Zambia; ofisi ya Ubalozi na makzai ya watumishi Harare, Zimbabwe; jengo la ofisi ya Ubalozi Berlin, Ujerumani; jengo la ofisi na makazi ya Balozi Beijing, China; jengo la ofisi na makazi ya watumishi Pretoria, Afrika ya Kusini; jengo la ofisi ya Ubalozi Bujumbura, Burundi; miundombinu ya Chuo cha Diplomasia Kurasini, Dar es salaam; pamoja na ujenzi wa nyumba ya makazi ya Balozi Addis Ababa, Ethiopia; muscat, Oman; London, Uingereza.

(b) Mradi wa Vituo vya Utoaji Huduma kwa Pamoja Mipakani

Serikali itaendelea kuboresha utoaji wa huduma mipakani kwa kuendelea na ujenzi wa vituo vya Tunduma/Nakonde, Kasumulu/Songwe na Mtambaswala. Ujenzi wa kituo Tunduma/Nakonde kitaboresha utoaji wa huduma katika mpaka wa Tanzania na Zambia. Pia Serikali itaendelea na maandalizi ya awali ya ujenzi wa kituo cha

Kasumulu/Songwe.

4.8 Maeneo Mengine Muhimu kwa ukuaji wa Uchumi na Ustawi wa Taifa

4.8.1 Madini

Kuimarisha Usimamizi wa Shughuli za Madini

Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 1.5 zimetengwa kwa ajili ya ujenzi na ukarabati wa Ofisi za Makao Makuu Dodoma na Kanda ya Mashariki. Vilevile, Serikali itaendelea kuimarisha ukusanyaji wa mapato yatokanayo na rasilimali za madini na kuimarisha ukaguzi wa migodi nchini.

4.8.2 Utawala Bora, Utoaji Haki na Huduma za Kisheria

Makao Makuu Dodoma

Serikali itaendelea na azma yake ya kuhamishia shughuli za Serikali Kuu kwenda Dodoma. Katika mwaka 2017/18 shilingi bilioni 200 zimetengwa kwa ajili ya ujenzi wa ofisi za Serikali mjini Dodoma. Vile vile, kikosi kazi cha kitaifa kilichoundwa kuratibu zoezi la kuhamia Dodoma kitaendelea na mazungumzo na baadhi ya makampuni kutoka Switzerland, China na Zimbabwe ambayo yameonesha nia ya kuwekeza pamoja na kuhamasisha Sekta Binafsi katika ujenzi wa miundombinu ya mji wa Dodoma.

Utoaji wa Vitambulisho vya Taifa

Mradi unalenga kuhakikisha upatikanaji wa vitambulisho vya Taifa kwa wananchi wa Tanzania Bara na Zanzibar. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 20 kwa ajili ya utambuzi, usajili wa watu pamoja na uzalishaji wa vitambulisho vya Taifa kwa wananchi (raia), Wageni wakaazi pamoja na wakimbizi waishio nchini kihalali.

Taasisi ya Uongozi

Taasisi inalenga kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1 fedha za ndani kwa ajili ya kutoa mafunzo kwa viongozi na watumishi wa Umma.

Mradi wa Ujenzi wa Ofisi za Uhamiaji za Mikoa

Mradi unalenga kuimarisha huduma za uhamiaji mikoani. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 4 kwa ajili ya kukamilisha ujenzi wa ofisi za uhamiaji za mikoa katika mikoa ya Geita, Lindi, Manyara na Mtwara.

Mradi wa Uendelezaji wa Viwanda vya Magereza

Mradi unalenga kuboresha huduma za Jeshi la Magereza ili kupunguza utegemezi kutoka Serikalini. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi bilioni 1.5 kwa ajili ya kununua trekta na mashine mpya kwa ajili ya uzalishaji wa mafuta ya mawese na mise katika kiwanda cha mafuta Kwitanga – Kigoma; Kuboresha Viwanda vya kokoto

Maweni - Tanga na Msalato - Dodoma kwa kununua mashine mpya kwa ajili ya kuponda kokoto katika maeneo ya Msalato na Maweni; kuanzisha kiwanda kipya cha useremala katika gereza la Isanga - Dodoma; kuanzisha kiwanda kipya cha uchakataji wa chumvi gereza la Lindi.

Kuunganisha mtandao wa Polisi na Mkongo wa Taifa

Mradi unalenga kuboresha mazingira ya utoaji huduma ya Jeshi la polisi kwa kuunganisha mtandao wa Polisi na Mkongo wa Taifa. Katika mwaka 2017/18 zimetengwa shilingi milioni 237.5 kwa ajili ya kuunganisha mikoa 8 (Tanga, Mbeya, Mjini Magharibi, Chakechake, Pwani, Mtwara, Morogoro and Ruvuma) na Makao Makuu ya Jeshi la Polisi.

4.9 Ubia kati ya Sekta ya Umma na Sekta binafsi

Katika mwaka 2017/18, Serikali imetenga shilingi bilioni 3 kwa ajili ya Mfuko wa fedha wa miradi ya ubia (PPP Facilitation Fund) kuratibu uandaaji wa taarifa za upembuzi yakinifu. Shughuli zitakazofanyika katika mwaka 2017/18 ni pamoja na kuandaa taarifa ya upembuzi yakinifu na kutoa elimu kwa wadau mbalimbali.

Kwa kuwa elimu ya PPP ni ngeni miongoni mwa wadau muhimu, Serikali imepanga kutoa elimu kwa sekta na maeneo ambayo kwa sehemu kubwa ina miradi ambayo inavutia uwekezaji wa ubia kati ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi. Elimu hiyo itatolewa kwenye Halmashauri zote na zitahusu maeneo ya Kilimo na Umwagiliaji, Barabara, Uchukuzi, Utalii, Mifugo, Elimu na Mawasiliano. Matokeo tarajiwa ya elimu hiyo ni ongezeko la kuibuliwa kwa miradi itakayotekelezwa chini ya utaratibu wa PPP na ushiriki wa sekta binafsi utaongezeka.

Katika mwaka 2017/18, Serikali itaendelea kutekeleza miradi ya PPP ambayo ni DSM – Chalinze *Expressway*, Mradi wa kutengeneza madawa muhimu, Mradi wa Mwendokasi Dar es Salaam – Awamu ya Pili na Mradi wa Uzalishaji Umeme wa Kinyerezi III. Miradi hii imeendelea kuwepo katika Mpango kazi kwa kipindi cha muda wa kati kutokana na utekelezaji wake kuwa wa hatua kwa hatua hivyo kutokamilika katika mwaka mmoja wa fedha. Katika mwaka 2017/18 miradi hiyo itatekeleza shughuli mbalimbali kama ifuatavyo:-

(i) **DSM – Chalinze Expressway** - Zabuni itatangazwa kwa ajili ya kumpata mkandarasi kuweza kujenga na kugharamia mradi.

(ii) **Mradi wa kutengeneza madawa muhimu** – baada ya kumpata Mshauri Elekezi shughuli itakayofanyika mwaka 2017/18 ni kuandaa upembuzi yakinifu.

(iii) **Mradi wa mwendokasi (DART)** – Shilingi bilioni 30 zimetengwa kwa ajili ya kulipa fidia maeneo yatakayopisha awamu ya ili ya mradi. Shughuli nyingine zitakazofanyika ni pamoja na upembuzi yakinifu awamu ya pili kwa ajili ya ubia utafanyika na shughuli ya kumpata mtoa huduma wa usafiri wa

kwanza na wa pili utafanyika kwa ajili ya awamu ya kwanza, kwa sasa mtoa huduma aliyepo anatoa huduma hiyo kwa muda.

(iv) **Mradi wa Kinyerezi III** - TANESCO na Kampuni ya Shanghai Electric Power Company (SEPC) ya China ziliunda Kampuni ya Ubia inayojulikana kama SHANGTAN kwa ajili ya kuendeleza Mradi wa Kinyerezi III (MW 600). Upembuzi yakinifu wa mradi huo umekamilika. Aidha, majadiliano kuhusu mgawanyo wa hisa katika mradi huo yanaendelea. Vilevile, majadiliano kwa ajili ya kusaini mkataba wa utekelezaji *(implementation agreement)* yanaendelea.

4.10 Ushiriki wa Sekta Binafsi

Katika kuhakikisha kuwa sekta binafsi inashiriki katika uwekezaji wa maeneo mbalimbali ya nchi, Serikali itaendelea kuandaa mazingira wezeshi ili sekta binafsi iweze kushiriki katika utekelezaji wa Mpango. Katika mwaka 2017/18, Serikali imepanga kuimarisha miundombinu wezeshi (maji, barabara, umeme nk) katika kongane (clusters) 4 Dodoma kwa ajili ya viwanda vya ngozi na eneo la viwanda vya nguo TAMCO (Kibaha) pamoja na maeneo mengine ya uwekezaji. Katika maeneo haya sekta binafsi itahusika kugharamia uwekezaji.

Katika mwaka 2017/18, Serikali kupitia Baraza la Taifa la Biashara itaendelea kusimamia utekelezaji wa maazimio yenye lengo la kuimarisha mazingira wezeshi ya uwekezaji na uendeshaji biashara nchini ikijumuisha: uandaaji wa Sera, mkakati na mpango wa maendeleo wa Sekta ya Utalii; kuwianisha na kuhuisha Sheria, Kanuni, Taratibu na Ada zinazohusika na shughuli za uwekezaji na biashara pamoja na Mashirika ya udhibiti; kuanzisha Mfumo wa kieletroniki wa taarifa za kibiashara (*One Stop Information Centre*) na mfumo wa utoaji leseni za kielektroniki; kuanzisha Mfumo Unganishi wa Taarifa za Ardhi (Integrated Land Information Management System) pamoja na mfumo wa MKURABITA wa upimaji wa ardhi ili kurahisisha utoaji wa hati miliki za ardhi; na kuboresha mazingira ya biashara yatakayosaidia mashirika ya ndege nchini.

SURA YA TANO

UGHARAMIAJI WA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA 2017/18

5.1 Ugharamiaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa, 2017/18

Katika mwaka 2017/18, Shilingi bilioni 11,999.6 sawa na asilimia 38 ya bajeti ya mwaka 2017/18, ya shilingi bilioni 31,699.7 zimetengwa kwa bajeti ya maendeleo. Kati ya fedha hizo, shilingi bilioni 8,969.8 ni fedha za ndani na shilingi bilioni 3,029.8 za nje. Kiasi hiki kinakidhi, azma ya Serikali iliyobainishwa katika Mpango wa Maendeleo wa Miaka Mitano, 2016/17 – 2020/21, ya kutenga kati ya asilimia 30 hadi 40 ya bajeti ya mwaka kwa bajeti ya maendeleo.

Fedha hizo zitatokana na vyanzo mbalimbali vya mapato ikiwemo mapato ya ndani, mapato ya nje, ubia kati ya sekta ya umma na binafsi na uwekezaji wa sekta binafsi. Sehemu kubwa ya fedha za maendeleo zimeelekezwa kutekeleza miradi ya maendeleo ikiwemo ujenzi wa reli kwa *Standard Gauge* (bil. 900); Ukarabati wa reli ya TAZARA (bil.10); ununuzi wa ndege (bil. 500); kulipa fidia katika maeneo maalum ya uendelezaji uchumi – SEZ (bil. 16.95); Mkongo wa Taifa (bil. 10); Kinyerezi I *extension* (bil.10); Umeme vijijini (bil. 394); ukarabati wa barabara TANROAD na vijijini (bil. 917.5); Ujenzi, ukarabati na ununuzi wa vifaa tiba katika hospitali za rufaa na hospitali maalum (bil. 35.8); MSD (bil.260); Vitambulisho vya Taifa – NIDA (bil 20); ASDP (bil. 15); Mfuko wa Maji (bil. 158); Ujenzi, upanuzi na ukarabati wa vyuo vya ufundi na vyuo vikuu (bil.28.5); na Mikopo kwa wanafunzi wa elimu ya juu – HESLB (bil. 427).

Serikali itaboresha zaidi upatikanaji wa mapato kwa kutekeleza mkakati wa ugharamiaji (Financing Strategy). Kupitia utekelezaji wa mkakati huu, ni wazi kwamba utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa mwaka 2017/18 utatekelezwa kwa ufanisi. Hii ni kutokana na kubainishwa kwa mikakati ya kuimarisha ukusanyaji wa mapato kutokana na vyanzo vilivyopo na kuibuliwa kwa vyanzo vipya vya kugharamia miradi ya maendeleo. Mkakati umeainisha vyanzo vipya vikiwemo mfuko wa maliasili (Natural Resources Fund) na Mfuko wa Mabadiliko ya Tabianchi (Climate Change Fund) ambapo mifuko hiyo itahusika kusaidia kugharamia miradi ya sekta husika.

5.2 Vyanzo vya Mapato ya Ndani

Katika mwaka 2017/18, Serikali itaendelea kugharamia miradi ya maendeleo kupitia vyanzo vya ndani vya mapato vilivyopo na vyanzo vipya vikiwemo vya Halmashauri. Mapato ya kodi, mapato yasiyo ya kodi na vyanzo vingine vya mapato ya ndani vitaendelea kuzingatiwa na Serikali katika ukusanyaji wa mapato ya ndani. Aidha,

Serikali itaendelea kutumia mifuko mbalimbali kwa ajili ya kugharamia miradi ya kisekta kama vile mfuko wa barabara, mfuko wa maji, mfuko wa reli. Vile vile, Serikali itaendelea kukopa ndani ya nchi kwa lengo la kufanikisha utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa kuzingatia ukomo wa kukopa ndani ya nchi usiozidi asilimia 1 ya Pato la Taifa.

5.3 Vyanzo vya Mapato ya Nje

Serikali itaendelea kukopa mikopo yenye masharti nafuu, misaada inayotolewa na washirika wa maendeleo. Vile vile itakopa mikopo ya kibiashara kugharamia miradi mikubwa ya miundombinu. Katika mchakato wa kukopa fedha nje ya nchi, Serikali itazingatia ukomo wa uhimilivu wa deni la Taifa kulingana na mapendekezo ya Taarifa ya Uchambuzi ya Uhimilivu wa Madeni.

5.4 Ubia kati ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi

Katika mwaka 2017/18, Serikali itaendelea kuimarisha Mfuko wa fedha wa miradi ya ubia (PPP Facilitation Fund) kwa lengo la kugharimia uandaaji wa upembuzi yakinifu kwa miradi inayotarajiwa kutekelezwa kwa njia ya ubia kati ya Serikali na sekta binafsi. Matokeo tarajiwa ni ongezeko la uwekezaji wa sekta binafsi katika miradi ya kipaumbele kwa njia ya ubia.

5.5 Ugharamiaji Kupitia Taasisi za Fedha za Ndani

Taasisi za fedha nchini zitashiriki kufanikisha utekelezaji wa Mpango 2017/18 kwa kutoa mikopo kwa wawekezaji katika sekta mbalimbali za kiuchumi. Taasisi hizo ni pamoja na Benki ya Rasilimali Tanzania (TIB), Benki ya Kilimo pamoja na benki za biashara. Katika mwaka 2017/18, Serikali itawezesha TIB kimtaji na kuifanya kuwa chombo imara cha utafutaji wa mikopo ya utekelezaji wa miradi (arranger) na ushirikishaji wa wakopeshaji wengine (syndication). Kupitia mfumo huu, utawezesha Serikali kutumia mapato yake kuvutia uwekezaji mkubwa zaidi (leveraging).

SURA YA SITA

UFUATILIAJI, TATHMINI NA UTOAJI WA TAARIFA

6.1 Utangulizi

Mfumo wa Ufuatiliaji na Tathmini wa Mpango wa Pili wa Maendeleo uliopendekezwa unasisitiza upatikanaji wa taarifa za uhakika zitakazotumika kupima mafanikio kwa kutumia viashiria vya kitakwimu na visivyo vya kitakwimu. Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2017/18 utazingatia mfumo na mwongozo utakaotumika katika ufuatiliaji na tathmini ya miradi ya maendeleo ulioainishwa katika Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano (2016/17 – 2020/21) na Mwongozo wa Mpango na Bajeti 2017/18. Mfumo wa ufuatiliaji na tathmini utakuwa na malengo ya utekelezaji kwa kila sekta na kuandaa mpango kazi wa mwaka. Utaratibu wa ufuatiliaji na tathmini ya miradi ya maendeleo utazingatia pia Mwongozo wa Uandaaji na Usimamizi wa Uwekezaji wa Umma (Public Investment Management – Operational Manual) wa Mwaka 2015.

Aidha, katika ngazi ya Kitaifa, mfumo utatumia mbinu jumuishi ambayo itahusisha matokeo taarifa zilizotolewa na Wizara, Idara Zinazojitegemea na Wakala wa Serikali, Mamlaka ya Serikali za Mitaa, na taasisi nyingine za umma na binafsi zinazotekeleza miradi ya kimkakati kupima matokeo kwa kutumia viashiria vya maendeleo ya jumla. Katika ngazi ya kisekta na maeneo mtambuka, taarifa zitatolewa kwa shabaha za malengo makuu na mageuzi yaliyofikiwa yanayohusiana na malengo ya kisekta na mradi au hatua za kimkakati. Katika ngazi ya miradi, utoaji taarifa umepangiliwa ili kupata taarifa za mafanikio na uapungufu utakaojitokeza, kwa mujibu wa shabaha, muda na gharama za utekelezajikama zilivyobainishwa katika Mipango kazi ya utekelezaji wa mradi.

6.2 Mkakati wa Ufuatiliaji na Tathmini wa Mpango

Katika kuhakikisha ufanisi katika ufuatiliaji, tathmini na mrejesho katika utekelezaji wa Mpango, Kamati **Maalum** itakayosimamia utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo itasaidiwa na Wizara ya Fedha na Mipango na itatoa taarifa kila mwezi kwa Kamati ya Kitaalam ya Makatibu wakuu na kila robo mwaka kwa Baraza la Mawaziri juu ya ufuatiliaji na tathmini wa miradi ya maendeleo. Wizara, Idara Zinazojitegemea na Wakala wa Serikali, Mamlaka ya Serikali za Mitaa, na taasisi nyingine za umma zitahusika katika kuandaa taarifa ya mwaka ya utekelezaji wa Mpango, Mapitio ya Matumizi ya umma na kisekta ili kuchochea mijadala na kutoa taarifa muhimu kwa ajili ya maandalizi ya Mpango na Bajeti kwa mwaka unaofuata.

Aidha, sekta binafsi kama watekezaji wakuu wa Mpango, watawajibika kutoa taarifa zitakazohitajika katika kufanya mapitio ya kisera na kuboresha utekelezaji zitakazowezesha kuondoa vikwazo vya uendelezaji wa biashara na uwekezaji. Wadau

hawa watahitajika kutoa taarifa za uhakika na sahihi katika maeneo yao ya maslahi na na kiwango cha uwekezaji watakachowekeza katika biashara zao. Kwa uwekezaji mkubwa, ambao utahitaji uwezeshaji wa sekta ya umma, sekta binafsi itawajibika kuwasilisha mipango yao ya uwekezaji na kuwezesha Serikali kupanga namna ya kusiadia utekelezaji wa miradi hiyo.

6.3 Matokeo ya Ufuatiliaji na Tathmini wa Mpango

Ufuatiliaji na tathmini ya miradi ya maendeleo utasaidia kupata taarifa mpya zitakazosaidia kurekebisha mapungufu yanayojitokeza katika utekelezaji na kutoa taarifa kuhusu mafanikio na changamoto za utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Aidha, matokeo ya ufuatiliaji na tathmini yatahusisha upatikanaji:

(i) Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo ya Mwaka;
(ii) Upimaji wa mwenendo wa Uchumi;
(iii) Taarifa ya Umasikini na Hali ya Mazingira;
(iv) Taarifa ya Ushiriki wa Wadau itakayohusisha majadiliano ya kisera na mikakati ya utekelezaji;
(v) Taarifa ya Ufuatiliaji na Tathmini ya bajeti, kwa kufuatilia matumizi ya fedha kwa ajili ya uwajibikaji;
(vi) Taarifa za ukaguzi wa miradi; na
(vii) Taarifa ya upimaji wa utekelezaji wa Malengo ya Maendeleo Endelevu ya Dunia 2030.

SURA YA SABA

VIHATARISHI VYA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA KINGA

7.1 Utangulizi

Vihatarishi mbalimbali vinaweza kujitokeza katika kipindi cha utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa 2017/18 na hivyo kuathiri utekelezaji wa miradi ya maendeleo na hatimaye kuathiri utekelezaji wa Mpango mzima. Mpango huu umebainisha viashiria vya vihatarishi na mikakati ya kukabiliana navyo.

7.2 Vihatarishi katika Kutekeleza Mpango

7.2.1 Vihatarishi vya Nje

(a) Mtikisiko wa kiuchumi kikanda na kimataifa: Mtikisiko wa kiuchumi kikanda na kimataifa unapotokea husababisha kupungua kwa mahitaji ya bidhaa na huduma za Tanzania katika masoko ya nje hivyo kuchangia kupungua kwa fedha za kigeni, ambazo ni muhimu katika kugharamia miradi ya maendeleo na uendeshaji wa uchumi.

(b) Matukio asilia/mabadiliko ya tabia ya nchi: Matukio asilia kama vile matetemeko, mafuriko na ukame huathiri uendelevu wa rasilimali asili na ikolojia. Hali hii endapo itatokea itasababisha kupungua kwa uzalishaji katika sekta za uzalishaji hususan kilimo, mifugo, uvuvi na utalii. Vile vile, mabadiliko ya hali ya hewa yasiyotabirika kama mvua nyingi, ongezeko la joto duniani na ukame huathiri utekelezaji wa miradi ya maendeleo na shughuli za kiuchumi.

(c) Siasa mbaya za kimaeneo ikiwemo vita na migogoro: Hii inaweza pia kuathiri utekelezaji wa Mpango kutokana na kuwa matukio kama hayo yanabadili hali ya mshikamano na soko pamoja na vyanzo vya fedha kwa ajili ya uwekezaji.

(d) Mabadiliko ya Kiteknolojia: Teknolojia mpya zimekuwa zikivumbuliwa mara kwa mara hivyo uvumbuzi huu unaweza kuathiri utekelezaji wa mpango huu kwa namna moja ama nyingine.

7.2.2 Vihatarishi vya ndani

(a) Utekelezaji dhaifu wa Mpango: Utendaji kazi kwa mazoea, matumizi ya njia zisizosaidia, ucheleweshaji wa maamuzi, kutofanya kazi kwa bidii, na udhaifu katika kutafuta fedha za utekelezaji ni moja ya masuala yanayochangia ukwamishaji wa utekelezaji wa mpango**.**

(b) Upungufu wa rasilimali (fedha na watu): Kutopatikana kwa rasilimali

fedha za kutosha na kwa wakati pamoja na uwiano sawa na ubora wa rasilimali watu inachangia utekelezaji duni wa mpango.

(c) Umiliki wa Ardhi na usimamizi wa migogoro: Muundo wa umiliki wa ardhi umechangia kwa kiasi kikubwa katika kuchelewesha utekelezaji wa miradi iliyopangwa kutelelezwa na kuzua migogoro wakati wa ulipaji fidia.

(d) Ufuatiliaji na Tathmini usio wa Kina: Udhaifu katika ufuatiliaji na tathmini husababisha utekelezaji dhaifu wa mipango na husababisha matumizi mabaya ya rasilimali, hivyo kupelekea kutokukamilika kwa miradi.

(e) Mgongano wa Maslahi: Uzoefu wa utekelezaji wa mipango iliyopita umebaini mapungufu kama vile utekelezaji usioratibiwa na maslahi binafsi yanayokinzana na maslahi ya Taifa. Mgawanyiko huu wa maslahi umesababisha miradi kutekelezwa kwa wakati.

(f) Ukuaji Kasi wa Miji: Uanzishwaji wa viwanda utaongeza kasi ya ukuaji wa miji ambao utaathiri utoaji wa huduma za kijamii, usalama na kusababisha milipuko ya magonjwa na hivyo inaweza kuathiri utekelezaji wa miradi ya maendeleo.

(g) Ushiriki Mdogo wa Sekta Binafsi: Ushiriki chanya wa sekta binafsi unahitajika katika uwekezaji na uanzilishi wa viwanda ili kuchochea ukuaji wa uchumi na kufikia malengo ya mpango. Iwapo sekta binafsi haitojitokeza kwa wingi kushiriki katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo, matarajio na malengo ya mpango hayatofikiwa.

(h) Ongezeko la idadi ya watu: Ongezeko la idadi ya watu lisiloendana na malengo ya Mpango wa Maendeleo linaathiri utekelezaji wa Mpango husika.

(i) Wananchi kutoshirikishwa katika hatua mbalimbali za utekelezaji wa miradi ya maendeleo: Hii inaweza kuathiri utekelezaji wa Mpango wa maendeleo kwani wananchi ndiyo wanufaika wakubwa wa miradi hiyo.

(j) Uharibifu wa Mazingira: Shughuli za maendeleo na wananchi kujikimu zinaathiri mazingira ikiwa ni pamoja na uangamizaji wa misitu, uchafuzi wa ardhi na vyanzo vya maji, kuenea kwa hali ya ukame, kukauka kwa vyanzo vya maji, kuharibiwa kwa mfumo wa ikolojia. Haya yakiendelea yataathiri uzalishaji na ufanisi wa sekta zote za uchumi.

7.3 Mikakati ya Kukabiliana na Vihatarishi

7.3.1 Vihatarishi vya Nje

(i) Kuendelea kuboresha mazingira ya kuongeza mauzo nje ya nchi ili kuongeza upatikanaji wa fedha za kigeni, kuainisha aina ya mauzo (bidhaa) na masoko,

pamoja na kuweka mkakati mahsusi wa kulinda fursa ya masoko nje ambayo Tanzania inamanufaa zaidi;

(ii) Serikali kuendelea na jitihada za kupunguza utegemezi kwa kuwianisha mapato na matumizi, kuongeza mapato ya ndani na kuharakisha urasimishaji wa sekta isiyo rasmi;

(iii) Juhudi kubwa zimeelekezwa katika kuwezesha Tanzania kujenga uwezo wa majadiliano na ushiriki katika kuzuia matukio yatokanayo na siasa mbaya pindi yanapotishia kutokea kimataifa na kikanda;

(iv) Kuendelea na maboresho katika mfumo wa sheria;

(v) Kuimarisha usimamizi wa sheria na misingi ya utatuzi wa migogoro; na

(vi) Kuimarisha mifumo ya kutambua mapema majanga na kuchukua tahadhari. Aidha, miradi ya kuhimili mabadiliko ya tabianchi itaendelea kutafutiwa fedha na kutekelezwa.

7.3.2 Viharatishi vya Ndani

(i) Kuweka mazingira wezeshi ya biashara hususan katika sekta ya fedha ili kuongeza ushindani miongoni mwa taasisi za fedha na kuwezesha kushuka kwa viwango vya riba. Aidha, Serikali itaongeza makusanyo ya mapato ya ndani ili kupunguza mikopo ya ndani kwa ajili ya kugharamia utekelezaji wa miradi na kutoa fursa kwa sekta binafsi kukopa zaidi kwa ajili ya uwekezaji;

(ii) Kushirikisha wananchi na wadau katika hatua mbalimbali za utunzaji wa mazingira na kujenga uwezo wa kitaasisi katika kuimarisha mifumo itakayosaidia miundombinu kuhimili mabadiliko ya tabia nchi;

(iii) Kuendelea kuboresha mifumo ya tathmini na ufuatiliaji kwa kutoa mafunzo na kuziongezea nguvu idara za ufuatiliaji;

(iv) Kuhakikisha uwepo wa mipango miji inayoendana na kasi ya ukuaji wa miji ili kurahisisha utoaji wa huduma za kijamii; na

(v) Serikali kwa kushirikiana na wadau mbalimbali vikiwemo vyombo vya habari, taasisi za elimu, vyama vya wazalishaji, wasambazaji na walaji, itaendelea kutoa elimu ya Mpango na namna bora ya utekelezaji ili kuongeza ushiriki wa wananchi katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Aidha, Serikali itaendelea kuimarisha ushirikiano na mahusiano mazuri na Washirika wa Maendeleo katika kufanikisha utekelezaji wa Mpango.

KIAMBATISHO I

RATIBA YA UANDAAJI WA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA, 2017/18

Shughuli	Muda	Mhusika
Kuandaa rasimu ya Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2017/18	Septemba - Oktoba 2016	Wizara ya Fedha na Mipango
Maoni ya wadau ya rasimu ya Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2017/18	Septemba – Oktoba 2016	Wizara ya Fedha na Mipango, Wizara, Idara zinazojitegemea, Mashirika/ Taasisi, Wakala wa Serikali na Sekta Binafsi
Ufuatiliaji wa utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa mwaka 2016/17	Oktoba - Desemba 2016 na Machi - Juni 2017	Wizara ya Fedha na Mipango, Wizara, Idara zinazojitegemea, Mashirika/Taasisi, Wakala wa Serikali na Sekta Binafsi
Kuwasilisha rasimu ya Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa mwaka 2017/18 katika Kamati ya Bunge ya Kudumu ya Bajeti na Bunge	Oktoba - Novemba, 2016	Wizara ya Fedha na Mipango na Bunge
Kuandaa rasimu ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa mwaka 2017/18	Desemba 2016 - Mei 2017	Wizara ya Fedha na Mipango, Wizara, Idara zinazojitegemea, Mashirika/ Taasisi, Wakala wa Serikali na Sekta Binafsi
Uchambuzi wa bajeti ya miradi ya maendeleo kwa mwaka 2017/18	Januari – Machi, 2017	Wizara ya Fedha na Mipango, Wizara, Idara zinazojitegemea, Mashirika/Taasisi, Wakala wa Serikali na Sekretarieti za Mikoa na Halmashauri
Kuwasilisha Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2017/18 na Hali ya Uchumi 2016 katika Kamati ya Kudumu ya Bajeti na Bunge	Mei – Juni 2017	Wizara ya Fedha na Mipango